

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Raport okresowy nr IV
z realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego
województwa warmińsko-mazurskiego
Stan na koniec 2003 r.

Olsztyn, czerwiec 2005

	SPIS TREŚCI	
	WSTĘP	3
I.	WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE W LATACH 1999-2003 W KONTEKŚCIE WSKAŹNIKÓW KRAJOWYCH, ZRÓŻNICOWAŃ WOJEWÓDZKICH I WEWNĄTRZREGIONALNYCH	5
1.	Podstawowe informacje o województwie - profil województwa	5
2.	Ludność i procesy demograficzne	13
3.	Gospodarka	25
3.1	Rynek pracy	25
3.2	Podmioty gospodarki narodowej	37
3.3	Rolnictwo	44
3.4	Przemysł	54
3.5	Budownictwo	61
3.6	Handel i gastronomia	63
3.7	Transport i komunikacja	71
3.8	Turystyka	78
4.	Ochrona środowiska	83
5.	Budżety jednostek samorządu terytorialnego	91
5.1	Budżety gmin	95
5.2	Budżety powiatów	101
5.3	Budżet województwa	104
6.	Inwestycje	106
II.	REALIZACJA CELÓW I DZIAŁAŃ PRZYJĘTYCH W STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO	116
1.	Cel główny – rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie	116
2.	Wdrażanie strategii w poszczególnych obszarach rozwoju	125
2.1	Wspieranie przedsiębiorczości	125
2.2	Edukacja	143
2.3	Infrastruktura techniczna	158
2.4	Restrukturyzacja obszarów wiejskich	173
2.5	Rozwój turystyki	197
2.6	Atrakcyjność zamieszkania	212
2.7	Środowisko przyrodnicze	254
2.8	Dziedzictwo i Kultura	268
3.	Wybrane informacje o programach pomocowych	288
4.	Krótką informacją o pracach nad aktualizacją strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego	296
5.	Model makroekonomiczny HERMIN	298
III.	PODSUMOWANIE	299
IV.	WNIOSKI	306
	Ważniejsze użyte skróty	307
	Wykaz publikacji statystycznych	308
	Spis tabel	310
	Spis wykresów	314
	Spis map	317

WSTĘP

„Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego” zatwierdzona Uchwałą nr XVIII/272/00 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 lipca 2000r. obejmuje horyzont czasowy od 1999 roku do 2015 roku. Stanowi dokument bazowy o charakterze regionalnym, długookresowym i podstawę wyjściową opracowania kolejnych dokumentów, programów wojewódzkich, w tym szczególnie:

- Programów Rozwoju Regionalnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2001-2003, a następnie na lata 2004-2006, Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia – Mazury 2007-2013;
- Programów, zadań realizowanych w ramach środków pomocy zagranicznej, a także środków krajowej pomocy publicznej, w tym kontraktów wojewódzkich.

Zgodnie z przyjętą przez Sejmik Województwa procedurą - ważny etap stanowi proces monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego. Aktualnie podstawy prawne stanowią dokumenty samorządu województwa:

- Uchwała nr XXVIII/416/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 czerwca 2001r. w sprawie uchwalenia zasad monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego i programów rozwoju regionalnego,
- Uchwała nr XXVII/243/04 z dnia 9 marca 2004r. Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie zmian w Uchwale nr XXVIII/416/01.

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami utrzymano zasady, że:

- Monitorowanie realizacji „Strategii” oraz programów rozwoju regionalnego odbywać się będzie na bieżąco, zaś proces ewaluacji w połowie i po zakończeniu jej realizacji,
- Raporty roczne z realizacji „Strategii” opracowywane są w drugim roku po roku sprawozdawczym,
- Przygotowanie raportów z 8 obszarów strategicznych, przyjętych w „Strategii” województwa, realizują odpowiednie departamenty Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialne za dany obszar rozwoju,
- Koordynacja prac i przygotowanie zbiorczego raportu okresowego z realizacji „Strategii” województwa warmińsko-mazurskiego należy do zadań Departamentu Polityki Regionalnej,
- Monitoring „Strategii” w poszczególnych obszarach rozwoju odbywa się w oparciu o ustalony zestaw wskaźników, dostosowany do dostępnych informacji, jak też uwzględniający zmianę uwarunkowań realizacji „Strategii”.

Monitoring realizacji „Strategii” zapewnia stałą obserwację zmian zachodzących w województwie warmińsko-mazurskim, jest działaniem ciągłym, stwarzającym możliwość oceny sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, umożliwiającym podjęcie zarówno działań operacyjnych, jak i sygnalizujących konieczność dokonania zmian w obowiązujących dokumentach z zakresu polityki regionalnej, przyjętych celach strategicznych i operacyjnych, priorytetach i działaniach.

W warunkach ukształtowanych przez zdobywanie kolejnych doświadczeń w polityce regionalnej, zwłaszcza w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, konieczne okazało się umocnienie, a w szeregu przypadkach uzupełnienie, dostosowanie do aktualnych uwarunkowań zapisów zawartych w dokumentach regionalnych, w tym „Strategii”. Rozpoczęcie prac nad

aktualizacją dokumentu „Strategii” nastąpiło w II połowie roku 2004, a zakończenie przewidziano w roku bieżącym.

Sejmik Województwa dnia 26 października 2004 roku podjął uchwałę w sprawie aktualizacji dokumentu „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”, co będzie mieć bezpośredni wpływ na proces monitorowania „Strategii”, jak też metodologię i zakres opracowywania kolejnych raportów z realizacji „Strategii”.

Niemniej jednak niniejszy Raport opracowany został w układzie i zakresie dotychczas obowiązującym, zgodnie z przyjętą przez Samorząd Województwa procedurą - z uwagi na to, że dotyczy stanu na koniec 2003 roku. Niniejszy dokument zawiera elementy ogólnej oceny procesów i trendów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w latach 1999-2003, odnosząc się do roku bazowego 1999, a także roku poprzedniego, tj. 2002.

Prezentowany dokument jest to czwarty raport z realizacji „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” przedkładany Sejmikowi Województwa.

Merytorycznie materiał obejmuje 3 zasadnicze części:

- Część analityczno-statystyczną zawierającą podstawowe informacje o województwie, profil województwa, charakterystykę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w latach 1999-2003 w kontekście wskaźników krajowych, zróżnicowań wojewódzkich i wewnątrzregionalnych,
- Część dotyczącą monitoringu zapisów, realizacji celów i działań zawartych w dokumencie „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”, w tym:
 - Realizację celu głównego, określonego jako „Rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie” oraz prezentację realizacji „Strategii” w 8 obszarach strategicznych wraz z wnioskami, za opracowanie których odpowiedzialne były Departamenty Urzędu Marszałkowskiego,
 - Wybrane informacje o programach pomocowych, w ramach których mogły być realizowane projekty w województwie, wzmiankę o przebiegu prac nad aktualizacją „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” oraz modelu makroekonomicznym HERMIN
- Część zawierającą podsumowanie informacji zawartych w niniejszym Raporcie.

I. WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE W LATACH 1999-2003 W KONTEKŚCIE WSKAŹNIKÓW KRAJOWYCH, ZRÓŻNICOWAŃ WOJEWÓDZKICH I WEWNĄTRZREGIONALNYCH

1. Podstawowe informacje o województwie - profil województwa

Warmińsko - mazurskie należy do pasa województw, położonych w północno-wschodniej części Polski:

- sąsiaduje z 4 województwami tj. od wschodu z podlaskim, od zachodu z kujawsko - pomorskim i pomorskim, od południa z mazowieckim,
- graniczy od strony północy z Rosją (Obwód Kaliningradzki) oraz przylega do wód Zalewu Wiślanego.

Położenie regionu Warmii i Mazur na osi Wschód – Zachód, na granicy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, w obszarze Morza Bałtyckiego – stanowi ważny atut województwa w europejskich powiązaniach komunikacyjnych i przyrodniczych, szczególnie w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Województwo warmińsko-mazurskie niemal w całości (bez gminy Kisielice) położone jest na obszarze Zielonych Płuc Polski, zajmując prawie 40% ogólnego obszaru Zielonych Płuc Polski, w skład którego wchodzi ponadto województwo podlaskie – 33,2%, północno-wschodnia część mazowieckiego 24,4% obszaru Zielonych Płuc, fragmenty kujawsko-pomorskiego – 1,6%, i pomorskiego – 1,3%.

Idea Zielonych Płuc Polski, sformułowana w 1983 roku zakładała integrację ochrony środowiska z rozwojem gospodarczym i postępowaniem cywilizacyjnym w północno - wschodnim regionie kraju, należących do ostatnich w Europie obszarów o nieskażonej przyrodzie oraz niezwykłych walorach krajoznawczych i kulturowych. W 1988 roku zostało podpisane w Białowieży, zaś w 1990 roku w Olsztynie renowowane porozumienie w sprawie kompleksowej ochrony i racjonalnego kształtowania środowiska na terenie Zielonych Płuc Polski. W 1994 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w specjalnej deklaracji uznał obszar Zielonych Płuc Polski za region, w którym należy konsekwentnie przestrzegać zasad ekorozwoju. Od początku funkcjonowania Porozumienia – koordynacją prac zajmuje się Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska.

Najwyższy punkt położony w województwie stanowi Góra Dylewska, położona 312,2 m powyżej poziomu morza, najniższy – okolice Raczki Elbląskie minus 1,8 m poniżej poziomu morza.

Na obszarze województwa położone są Żuławy Wiślane – w części obejmującej Żuławy Elbląskie. Żuławy Elbląskie w województwie warmińsko-mazurskim – to obszar 31,7 tys. ha, chroniony wałami przeciwpowodziowymi i odwadniany mechanicznie za pomocą pomp. Jest to region o wyróżniających się w skali kraju walorach rolniczych, jednocześnie region o najwyższej skali zagrożenia powodziowego, o niepowtarzalnej budowie geologicznej, rzeźbie terenu, hydrosferze i biosferze, czynny gospodarczo dzięki istnieniu osłony przeciwpowodziowej i systemów melioracyjnych. Jest to obszar w większości obejmujący tereny depresyjne i przydepresyjne, na których sieć rowów szczegółowych osiąga średnio 111 mb/ha. Tereny te zagrożone są powodzią w sposób ciągły, gdyż nawet w okresach niskich stanów wód – długotrwała awaria stacji pomp lub uszkodzenie obwałowania może doprowadzić do podtopienia terenu.

Zalew Wiślany i Jezioro Drużno to największe akweny w systemie wodnym Żuław, stanowiące osobliwość w skali europejskiej. Pod względem melioracyjnym Jezioro Drużno jest

zbiornikiem retencyjnym wody do odwadniania i nawodnień. Zjawiska sztormowe są przenoszone z Zalewu Wiślanego poprzez rzekę Elbląg.

Obszar województwa stanowi ważny element powiązań przyrodniczych nadbałtyckiej strefy pojeziernej, ciągnącej się od Skandynawii przez północno-zachodnie tereny Rosji, Estonie, Łotwę, Litwę, północną Białoruś, północną Polskę po północne Niemcy.

W wyniku reformy administracyjnej kraju od 1 stycznia 1999 roku województwo warmińsko-mazurskie zaczęło funkcjonować jako jedno z nowo utworzonych szesnastu województw w kraju.

W granicach administracyjnych województwa warmińsko - mazurskiego znalazło się 116 gmin (w tym 16 miejskich, 33 miejsko-wiejskie i 67 wiejskich). Na obszarze regionu utworzono 17 powiatów ziemskich oraz 2 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu – Olsztyn i Elbląg). Od 1 stycznia 2002 roku liczba powiatów zwiększyła się o kolejne 2 powiaty; olecko-goldapski podzielono na powiaty olecki i goldapski, natomiast giżycki – na giżycki i węgorzewski.

Aktualnie funkcjonuje zatem 19 powiatów ziemskich. Ma to istotne znaczenie przy analizie przestrzennej sytuacji społeczno-gospodarczej województwa w układzie powiatów.

Zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów statystycznych (NTS) województwo dzieli się na trzy podregiony NTS III: elbląski, olsztyński i elcki. Olsztyn, Elbląg i Elk spełniają w podregionach rolę centralnych ośrodków miejskich.

Procesy rozwojowe zachodzące od chwili powstania województwa dotychczas nie były jeszcze w stanie zniwelować dystansu województwa warmińsko-mazurskiego w stosunku do średniej krajowej i innych województw. Na niektórych odcinkach jednak udało się nieco zmniejszyć ten dystans, poprawić lokatę na mapie kraju, na innych jeszcze nie. Nadal notuje się też zróżnicowania wewnątrzregionalne, w układzie poszczególnych podregionów, powiatów, a także gmin.

Sytuacja ekonomiczna regionu jest bardzo silnie uwarunkowana historycznie ukształtowanymi czynnikami, takimi przede wszystkim jak:

- Peryferyjne położenie i słaba dostępność komunikacyjna, a jednocześnie wymagające ochrony środowiska przyrodniczego;
- Bardzo niska gęstość zaludnienia i rozproszenie sieci osadniczej;
- Wysoki poziom bezrobocia oraz znaczne grupy ludności powiązanej z dawnymi państwowymi gospodarstwami rolnymi;
- Niski poziom uprzemysłowienia regionu i dominacja przemysłów związanych z rolnictwem;
- Brak kapitału własnego, niskie dochody własne mieszkańców.

Nadal utrzymuje się najwyższa w kraju stopa bezrobocia, wynikająca między innymi z dużego odsetka ludności związanej z byłymi państwowymi gospodarstwami rolnymi, ludności o niskim poziomie kwalifikacji, zamieszkanej w rozproszeniu i oddaleniu od centrów, ze słabo wykształconymi aspiracjami życiowymi i obecnie już w dużej mierze uzależnionej od pomocy społecznej. Podkreślić należy jednak, że od 2001 roku notuje się korzystne zjawisko obniżania się liczby bezrobotnych, jak i stopy bezrobocia. Stopa bezrobocia uległa zmniejszeniu z 31,1% do 30,3%, a liczba bezrobotnych z 178,4 tys. osób do 170,4 tys. osób. W 2003 roku województwo plasowało się na trzecim miejscu w kraju pod względem wielkości obniżenia bezrobocia, odnosząc się do 2002 roku. Najwyższy spadek liczby bezrobotnych odnotowano w województwie sąsiednim, tj. podlaskim o 5,6%, świętokrzyskim o 3,6% i kolejno w województwie warmińsko-mazurskim o 3,5%.

Województwo charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem przemysłu w strukturze gospodarki, przy jednoczesnym wyższym, niż średnio w kraju udziale usług nierynkowych. Są to czynniki, które powodują niższy od średniej krajowej poziom przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto (w 2003r. – 88% średniej) oraz dochodu rozporządzalnego na jedną osobę w gospodarstwie domowym (90,4% średniej). Poziom płac sytuuje region na 10 miejscu w kraju, poziom dochodów rozporządzalnych na 12.

Udział Produktu Krajowego Brutto, wytwarzanego w województwie, w krajowym wolumenie PKB wynosi około 3% i maleje. Pogarsza się także relacja PKB per capita w stosunku do średniej krajowej i jest to tendencja utrzymująca się od kilku lat.

Przyrost naturalny ludności maleje, ale nadal należy do najwyższych w kraju (2 lokata za województwem pomorskim).

Województwo dysponuje stosunkowo dużą ilością miejsc noclegowych – 7 lokata w kraju, a pod względem procentowego wykorzystania miejsc noclegowych plasuje się na 5 miejscu w kraju.

W rolnictwie powierzchnia użytków rolnych - plasuje województwo na czwartym miejscu w kraju, a przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego na 1 miejscu w kraju. W 2003 roku osiągnięto korzystne wyniki na tle kraju w skupie produktów rolnych oraz plonach podstawowych płodów rolnych.

W dochodach budżetów województwa na 1 mieszkańca – lokata województwa uległa dalszej poprawie z 4 miejsca w 2002 roku na 2 miejsce w 2003 roku, natomiast dochody budżetów gmin – utrzymały się na 5 miejscu w kraju, powiatów na 11.

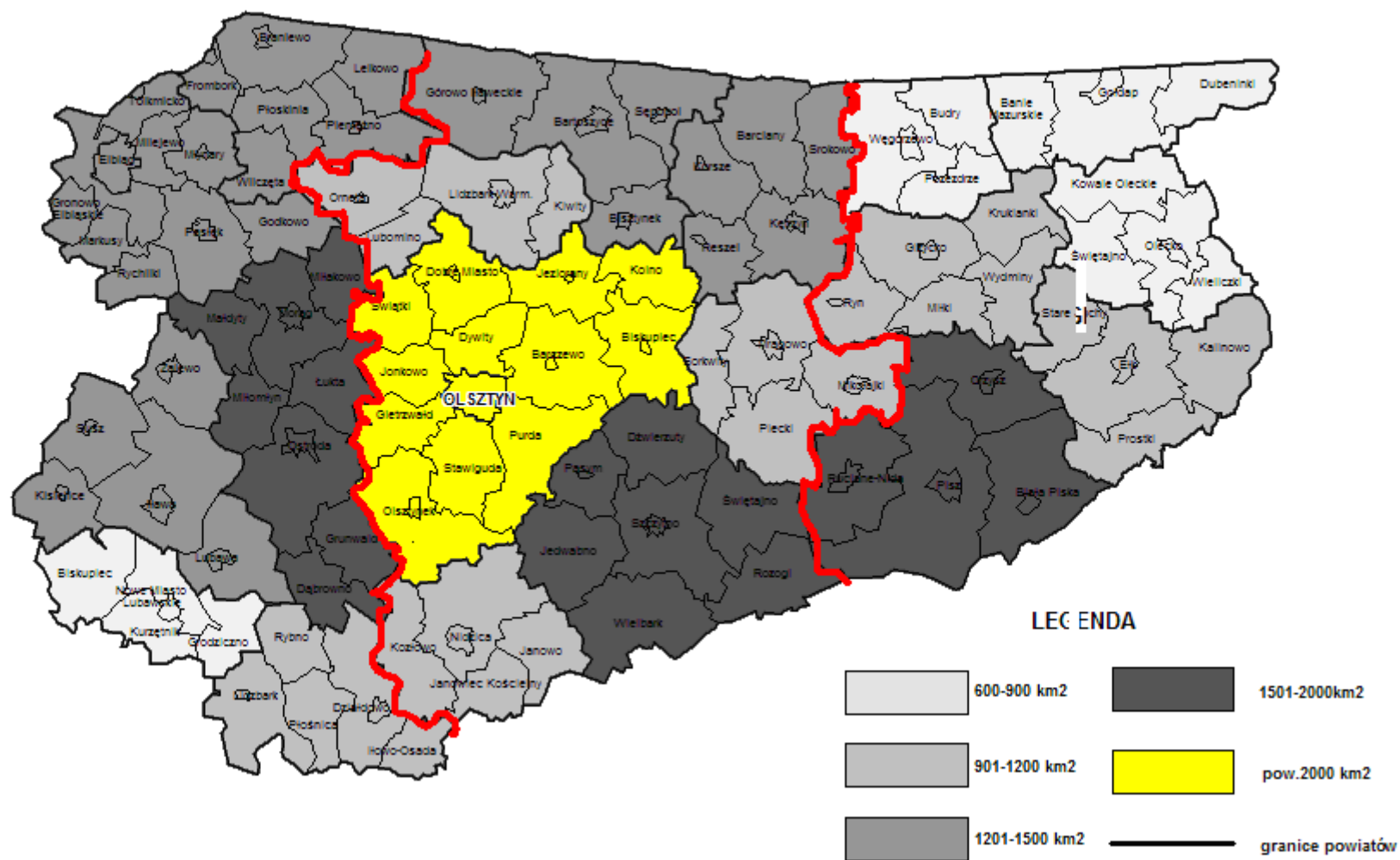
Zbiorcze informacje dotyczące odniesienia województwa do średnich wskaźników krajowych, lokaty województwa w kraju, a także układu powiatowego podano w zestawieniu pn. „*Profil województwa warmińsko-mazurskiego - syntetyczna karta wskaźników*”(s. 9).

Występujące zróżnicowania zarówno w odniesieniu do średnich krajowych, jak też układu wewnątrzregionalnego - wykazane zostały w części szczegółowej, dotyczącej gospodarki województwa, procesów demograficznych, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jak też poszczególnych raportach z 8 obszarów strategii województwa.

Województwo warmińsko-mazurskie jest czwartym pod względem powierzchni regionem Polski, zajmując 24,2 tys. km (7,7% powierzchni kraju). Podregion elbląski zajmuje 31% powierzchni i liczy 37% ludności województwa, olsztyński (43% zarówno powierzchni, jak i ludności) oraz elcki (26% powierzchni i 20% ludności regionu). Warunki naturalne sprzyjają rolnictwu w podregionie elbląskim (59% powierzchni to użytki rolne, lasy natomiast stanowią niespełna 25%). W podregionie olsztyńskim i elckim zbliżony jest udział lasów (odpowiednio 33% i 32% powierzchni ogólnej), jednak na wschodnich terenach regionu wyższy jest udział wód (Kraina Wielkich Jezior Mazurskich). Podregion elcki jest obszarem o najwyższym w województwie udziale ludności wiejskiej, najwyższym przyroście naturalnym i jednocześnie najwyższym ujemnym saldzie migracji.

Powiaty są znacznie zróżnicowane pod względem powierzchni. Największym powierzchniowo powiatem ziemskim jest powiat olsztyński (2840 km², 11,7% powierzchni regionu), najmniejszym zaś – powiat węgorzewski (693 km², 2,9% powierzchni regionu) oraz powiat nowomiejski - 695 km². Powiat olsztyński jest ponad czterokrotnie większy od węgorzewskiego i nowomiejskiego i o prawie 1/3 większy od drugiego pod względem powierzchni powiatu szczycieńskiego.

Mapa nr 1
Podział administracyjny województwa warmińsko – mazurskiego oraz zróżnicowanie powiatów wg wielkości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 77.

PROFIL WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO – SYNTETYCZNA KARTA WSKAZNIKÓW

stan na 31.XII.2003.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
				min	max		min	max	
OGÓLNE									
1	POWIERZCHNIA WOJEWÓDZTWA	km ²	24 203	80 Elbląg	2840 olsztyński	312 685	9 412 opolskie	35 579 mazowieckie	4
2	LUDNOŚĆ OGÓLEM	tys. osób	1 428,9	23,9 węgorzewski	173,1 Olsztyn	38 190,60	1 008,8 lubuskie	5 135,7 mazowieckie	12
3	Ludność w miastach (wskaźnik urbanizacji)	%	60,1	25,4 nowomiejski	66,0 elcki	61,6	40,5 podkarpackie	78,9 śląskie	9
4	Ludność na 1 km ²	osoby	59	32 piski	1969 Olsztyn	122	59 warm.- mazur.	382 śląskie	16
5	Przyrost naturalny na 1000 ludności	‰	1,7	-0,1 kętrzyński	3,7 ilawski	-0,4	-3,5 łódzkie	2,0 pomorskie	2
	PRODUKT KRAJOWY BRUTTO(CENY BIEŻĄCE) W 2002 r. na 1 mieszkańca	zł	15 258	x	x	20 431	14 300 lubelskie	31 115 mazowieckie	14
PRACUJĄCY, WYNAGRODZENIE									
6	Liczba pracujących (łącznie z rolnictwem indywidualnym) z uwzględnieniem PSR 2002	tys. osób	383,6	5,7 węgorzewski	56,7 Olsztyn	12 332,4	277,5 lubuskie	1 976,9 mazowieckie	14
7	Liczba pracujących na 1000 ludności	%	268,5	212,9 piski	327,7 Olsztyn	322,9	268,5 warm.- mazur.	384,9 mazowieckie	16
8	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	1 921,95	1 595,49 kętrzyński	2 356,41 Olsztyn	2 185,02	1 876,93 podkarpackie	2 822,50 mazowieckie	10
BEZROBOCIE									
9	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	tys. osób	170,4	3,6 węgorzewski	14,5 ostródzki	3175,7	81,3 podlaskie	363,6 mazowieckie	12
10	Bezrobotni zarejestrowani w wieku do 25 lat w % bezrobotnych ogółem	%	24,6	20,3 Olsztyn	28,9 nidzicki, nowomiejski	26	22,5 zachodniopom	30,6 małopolskie	6
11	Stopa bezrobocia A*/	%	28,1	11,8 Olsztyn	37,7 goldapski	18	13,9 mazowieckie	28,1 warm.-mazur	16
12	Stopa bezrobocia B*/	‰	30,3	11,9 Olsztyn	42,5 goldapski	20	15,4 mazowieckie	30,3 warm.-mazur	16

*/ Wariant A – z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie przy wykorzystaniu wyników Powszechnego Spisu Rolnego 1996

Wariant B – z uwzględnieniem wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002 i Powszechnego Spisu rolnego 2002

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
				min	max		min	max	
ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA									
13	Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę w m ²	m ²	20,3	19,0 elcki	22,4 mragowski	22,7	20,3 warm.-mazur.	24,0 opolskie	16
14	Mieszkania oddane do użytku	mieszkanie	5 180	39 lidzbarski	1 337 Olsztyn	162 686	2 721 opolskie	29 446 mazowieckie	12
15	Mieszkania oddane do użytku na 10 tys. ludności	mieszkanie	36	9,0 lidzbarski	77,4 Olsztyn	43	26 opolskie	72 mazowieckie	7
16	Liczba ludności na 1 sklep	osoby	92	72 giżycki	115 elbląski	85	77 zachodniopom.	99 opolskie	13
17	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	student	411	x	x	481,4	348,1 opolskie	552,4 dolnośląskie	12
18	Liczba ludności na łóżko w szpitalach ogólnych.	osoba	230	x	x	205	171 śląskie	246 pomorskie	14
19	Liczba ludności na ambulatoryjny zakład opieki zdrowotnej	osoba	1 520	1 078 elcki	3 099 nowomiejski	1 926	1 169 zachodniopomor.	2 557 wielkopolskie	2
20	Liczba ludności na 1 aptekę	osoby	4 700	3 091 Olsztyn	7 119 giżycki	3984	2 995 łódzkie	5 141 mazowieckie	15
21	Księgozbiór w wol. na 1000 ludności	wolumen	3 822	2 630 elcki	5 199 węgorzewski	3515	2 781 pomorskie	4 191 podkarpackie	5
22	Kina stale - miejsca na widowni na 10 tys. ludności	miejsce	48	x	x	60	43 podlaskie	78 mazowieckie	12
TURYSTYKA									
23	Miejsca noclegowe w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania	miejsca	35 869	169 nowomiejski	5 428 m. Olsztyn	596460	6 981 opolskie	121 325 zachodniopom.	7
24	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	%	31,8	14,1 braniewski	65,9 goldapski	33,6	24,5 opolskie	36,8 kujawsko-pomorskie	5
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA									
25	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej	km	50,5	x	x	79,6	50,5 warmm.-mazur	161,9 śląskie	16
26	Publiczne drogi powiatowe o nawierzchni twardej	km	7 097	194 goldapski	736 olsztyński	114 045	3 432 lubuskie	1 292 mazowieckie	10
27	Publiczne drogi gminne o nawierzchni twardej	km	1 882	12 węgorzewski	271 nowomiejski	8 8199	1 882 warm.-mazur	12 647 małopolskie	16

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Polityki Regionalnej

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
				min	max		min	max	
28	Samochody osobowe zarejestrowane na 1000 ludności	samochód	245			294	245 warm-mazur.	365 wielkopolskie	16
29	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	%	67,5	29,7 nowomiejski	76,1 elcki	58,2	45,2 świętokrzyskie	76,5pomorskie	3
30	Sieć rozdzielcza na 100 km ²	km							
	- Wodociągowa		43,6	14,9 piski	92,8 nowomiejski	74,3	33,9 zachodniopom	142,9 śląskie	14
	- Kanalizacyjna		16,0	5,3 elbląski	26,3 giżycki	22,0	8,9 podlaskie	57,4 śląskie	13
	- Gazowa		6,5	x - braniewski x - gołdapski	16,2 działdowski	33,1	4,3 podlaskie	134,7 małopolskie	15
BUDŻET									
31	Dochody budżetów wojewódzkich na 1 mieszkańca	zł	148	x	x	120	81 łódzkie	158 lubuskie	2
32	Dochody budżetów powiatów na 1 mieszkańca	zł	858	410 nowomiejski	2 108 Elbląg	1 009	649 opolskie	1 392 mazowieckie	11
33	Dochody budżetów gmin na 1 mieszkańca	zł	1 457	1 310 nidzicki	1 597 giżycki	1424	1 341 lubelskie	1 559 zachodniopom	5
GOSPODARKA									
34	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON (osoby prawne i jedn. organizacyjne nie mające osobowości prawnej + osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą)	podmiot	110 390	1 477 węgorzewski	21 480 Olsztyn	3 581.593	87 412 opolskie	575 598 mazowieckie	12
35	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON na 10.tys. mieszkańców	podmiot	773	563 działdowski	1 241 Olsztyn	938	680 podkarpackie	1 183 zachodniopomorski	14
36	Produkcja sprzedana w przemyśle (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	10 189	722 węgorzewski	22 207 Olsztyn	14 783	6 908 lubelskie	21 983 mazowieckie	12
37	Produkcja sprzedana w budownictwie (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	1 243	x	x	1 768	944 lubelskie	2 448 wielkopolskie	10
38	Użytki rolne ogółem (w powiatach 2002 r.)	tys. ha	1176,9	1,3 Olsztyn	118,8 olsztyński	16169,4	478,3 lubuskie	2 019,2 mazowieckie	4
39	Powierzchnia gospodarstwa indywidualnego (użytki rolne)	ha	16,9	15,6 szczycieński	26,6 bartoszycki	7,4	3,2 małopolskie	16,9 warm.-mazur	1

*Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Polityki Regionalnej*

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w powiatach		Średnia w kraju	Wskaźnik w województwach		Lokata województwa
				min	max		min	max	
40	Lesistość	%	29,8	16,0 kętrzyński	48,8 szczycieński	28,6	20, 6 łódzkie	48,5 lubuskie	6
41	Skup na 1 ha użytków rolnych żywca rzeźnego	kg	177	x	x	163	80 dolnośląskie	358 wielkopolskie	4
42	Skup na 1 ha użytków rolnych mleka	l	445	x	x	452	130 zachodniopom	1 338 podlaskie	7
43	Zużycie nawozów sztucznych w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych w roku 2002/2003	kg	83,7	x	x	93,6	59,4 podkarpackie	136,1 opolskie	11
44	Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w przedsiębiorstwach	zł	1 070	256 węgorszewski	2670 Olsztyn	1 708	807 lubelskie	3 228 mazowieckie	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004; RSW W-M 2004; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004.

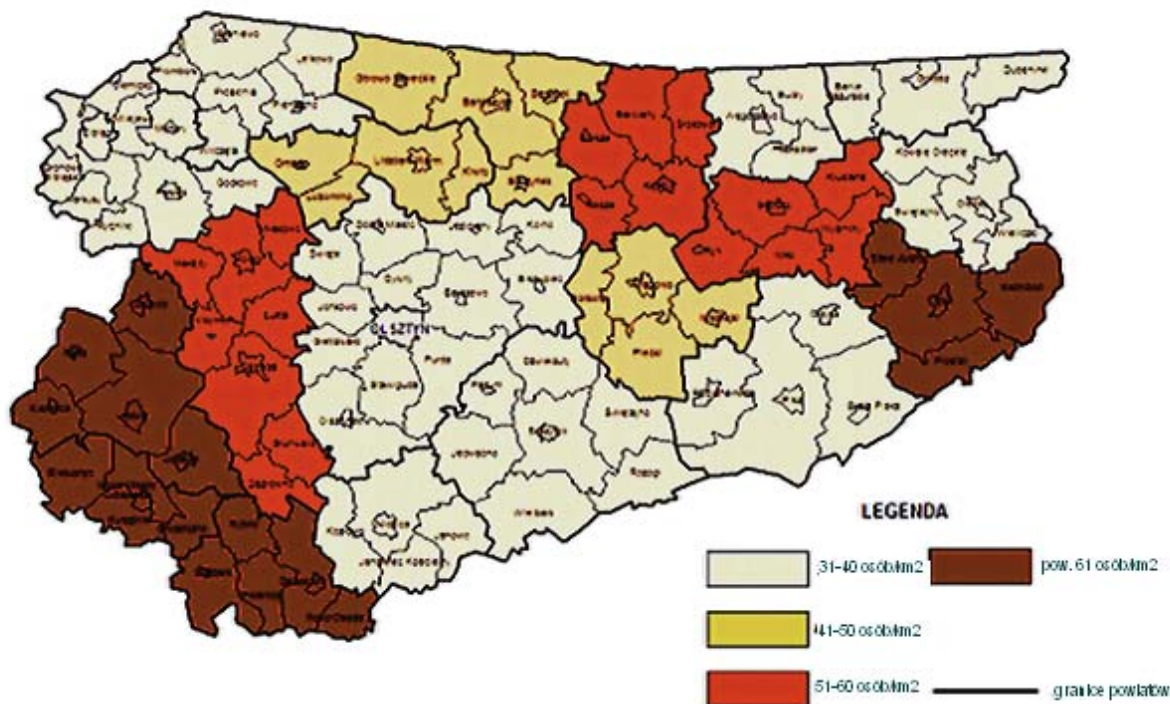
2. Ludność i procesy demograficzne

Stan ludności

Województwo warmińsko - mazurskie na koniec 2003r. zamieszkiwało 1.428,8 tys. osób, co stanowiło 3,7% ludności kraju (12 miejsce w kraju). Pod względem zajmowanej powierzchni województwo znajduje się na 4 miejscu w Polsce (powierzchnia ta wynosi 24.203 km², czyli 7,7% powierzchni kraju).

Średnia gęstość zaludnienia województwa jest najniższa w stosunku do pozostałych województw i wynosiła 59 osób/km² w 2003r. (przeciętnie w Polsce – 122 osób/km²). Najbardziej zaludnione jest województwo śląskie – 382 osób/km². Wskaźnik ten wskazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne: od 45 osób/km² w podregionie elckim do 71 osób/km² w podregionie elbląskim. W powiatach ziemskich województwa wskaźnik oscyluje od 76 osób/km² w powiecie elckim do 32 osób/km² w powiecie piskim. Najbardziej zaludnione są powiaty w podregionie elbląskim: powiat iławski (65 osób/km²), działdowski (68 osób/km²), nowomiejski (62 osób/km²) i elckim: powiat elcki (76 osób/km²).

Mapa nr 2
Gęstość zaludnienia w województwie (2003r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2003, s. CCXI-XII.

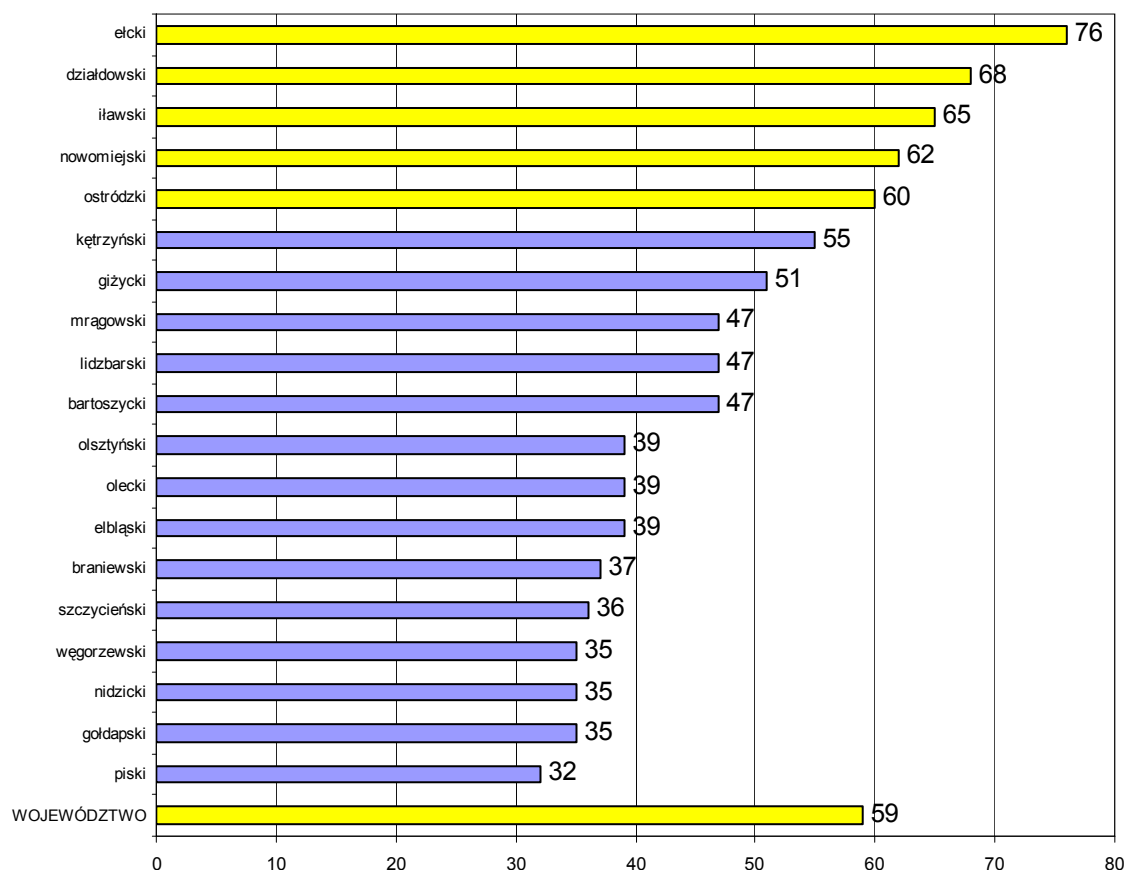
Tabela nr 1
Powierzchnia, ludność i gęstość zaludnienia w Polsce i w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ² w 2003 r	Ludność w osobach					Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km ²)
		1999	2000	2001	2002	2003	
POLSKA	312 685	38 653 600	38 664 211	38 632 453	38 218 531	38 190 608	122
WOJEWÓDZTWO	24 203	1 465 577	1 468 313	1 469 274	1 428 449	1 428 885	59
Podregiony:							
elbląski	7 525	545 290	546 210	546 860	533 346	533 198	71
elcki	6 346	293 338	293 489	293 658	284 112	284 098	45
olsztyński	10 332	626 949	628 614	628 756	610 991	611 589	59
Powiaty:							
bartoszycki	1 308	64 933	64 651	64 564	62 363	62 093	47
braniewski	1 205	46 082	45 982	46 117	44 598	44 391	37
działdowski	964	67 456	67 570	67 441	65 698	65 689	68
elbląski	1 431	57 719	57 705	57 736	56 470	56 498	39
elcki	1 112	85 710	85 906	85 968	83 870	84 104	76
giżycki	1 119	88 899	88 816	88 744	57 050	56 953	51
goldapski	772	x	x	x	27 181	27 188	35
iławski	1 385	90 996	91 420	91 678	89 511	89 662	65
kętrzyński	1 213	71 243	71 151	70 820	67 596	67 202	55
lidzbarski	924	45 366	45 210	45 323	43 504	43 398	47
mragowski	1 065	51 968	51 991	51 994	50 372	50 368	47
nidzicki	961	35 236	35 199	35 226	34 163	34 003	35
nowomiejski	695	43 933	44 083	44 316	43 327	43 388	62
olecko - goldapski	x	58 951	58 972	59 065	x	x	x
olecki	974	x	x	x	34 376	34 264	39
olsztyński	2 840	114 021	114 303	114 733	110 962	111 850	39
ostródzki	1 765	109 090	109 290	109 491	105 726	105 629	60
piski	1 776	59 778	59 795	59 881	57 707	57 642	32
szczycieński	1 933	71 623	71 838	72 016	69 564	69 600	36
węgorzewski	693	x	x	x	23 928	23 947	35
Miasta na prawach powiatu:		302 573	304 431	304 161	300 483	301 016	
m. Elbląg	80	130 014	130 160	130 081	128 016	127 941	1 599
m. Olsztyn	88	172 559	174 271	174 080	172 467	173 075	1 967

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CCI-II; 2002, s. CCI-II; 2003, s. CCXI-XII oraz RSW W-M 2001, s. 94-99; 2002, s. 96-101; 2003, s. 76-93; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 85.

W roku 2003 liczba ludności w województwie warmińsko - mazurskim zmniejszyła się o 2,5% w stosunku do roku 1999, a w Polsce spadek ten wynosił 1,2%. W roku 2003 notuje się utrzymanie stanu ludności na poziomie roku 2002. Ludność miejska, zamieszkująca 49 miast stanowiła 60,1% ludności regionu. Jest to poziom niższy od średniego dla Polski, gdzie wskaźnik urbanizacji w 2003r. wyniósł 61,6%, przy czym najwyższy udział posiadało województwo śląskie (78,9%), a najniższy województwo podkarpackie (40,5%).

Wykres nr 1
Gęstość zaludnienia w 2003r. w powiatach ziemskich województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 1.

Tabela nr 2
Ludność wg płci Polski i województwa w latach 1999 - 2003

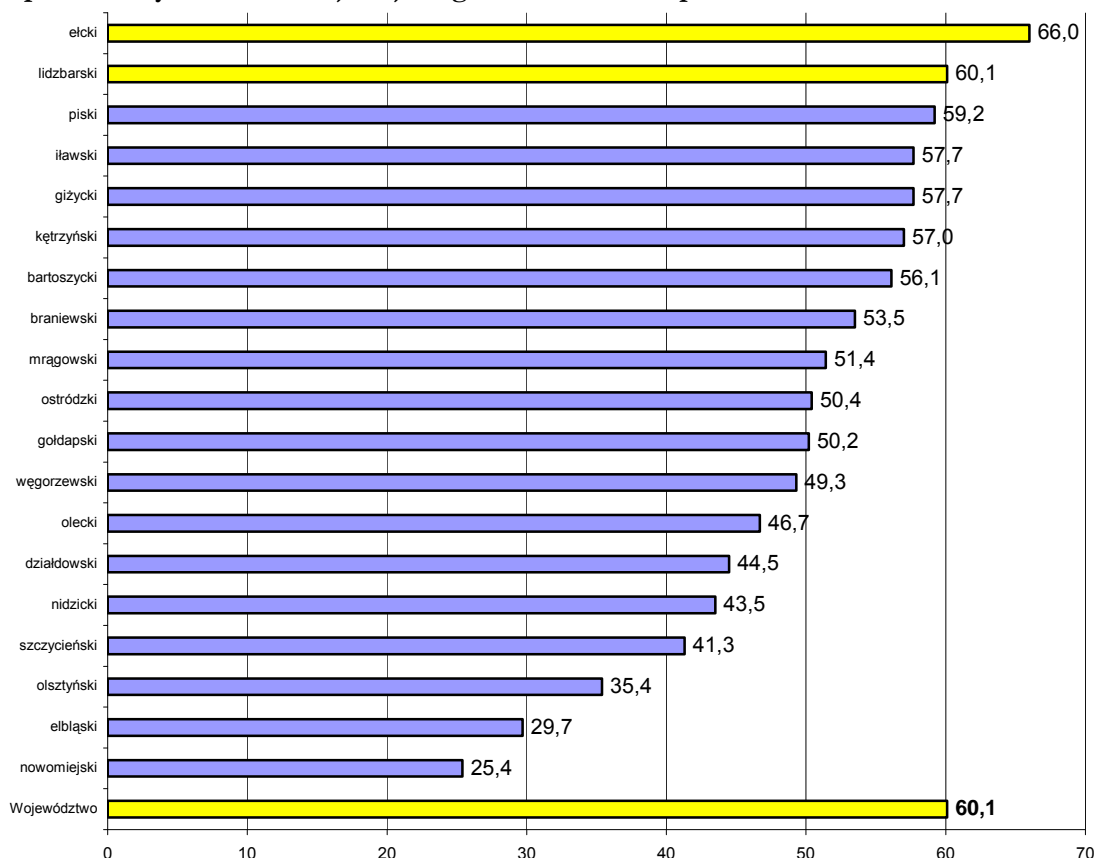
Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003			
	w tys. osób				1999=100	2001=100	2002=100	
Województwo	1 465,6	1 468,3	1 469,3	1 428,4	1 428,9	97,5	97,2	100,0
mężczyźni	719,6	720,3	720,8	698,2	697,9	97,0	96,9	100,0
kobiety	746,0	748,0	748,5	730,2	730,9	98,0	97,6	100,1
miasto	881,0	883,9	883,8	859,6	859,0	97,5	97,3	99,9
wieś	584,6	584,4	585,5	568,8	569,9	97,5	97,1	100,2
POLSKA	38 653,6	38 644,2	38 632,5	38 218,5	38 190,6	98,8	98,9	99,9
mężczyźni	18 783,5	18 773,0	18 760,8	18 506,7	18 486,4	98,4	100,0	99,9
kobiety	19 870,1	19 871,2	19 871,7	19 711,8	19 704,2	99,2	100,0	100,0
miasto	23 894,2	23 876,5	23 847,3	23 571,2	23 513,4	98,4	98,6	99,8
wieś	14 759,4	14 767,7	14 785,2	14 647,3	14 677,2	99,4	99,3	100,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 69-72; 2001, s. 66 i 69-70; 2002, s. 69 i 72-73; 2003, s. 71, 74-75; 2004, s. 405-6.

Zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji jest pomiędzy podregionami stosunkowo niewielkie – od 57,7% w podregionie elckim do 62,3% w podregionie olsztyńskim. Znacznie większe są

różnice pomiędzy powiatami – najmniej zurbanizowane są powiaty: nowomiejski (25,4%) elbląski (29,7%) oraz olsztyński, gdzie w miastach mieszka 35,4 % ludności. Największy odsetek ludności miejskiej (66%) notowany jest w powiecie elckim (ze względu na zaliczenie miasta Elk do powiatu ziemskiego). Ludność miejska województwa skoncentrowana jest w 3 największych ośrodkach – Olsztynie, Elblągu i Elku, gdzie mieszka łącznie ponad 40% mieszkańców miast. Na 1 miejscowość wiejską przypada średnio 147 mieszkańców, przeciętnie w kraju – 259.

Wykres nr 2
Udział procentowy ludności miejskiej w ogólnym ludności w powiatach ziemskich w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Na kształtowanie się sytuacji demograficznej województwa wpływa także nierównowaga płci w poszczególnych grupach wieku. Dłuższe trwanie życia kobiet powoduje ich wysoką nadwyżkę w starszych grupach wieku, natomiast w młodszych, zwłaszcza w wieku zawierania małżeństw, generalnie przewagę mają mężczyźni.

Wysokim niedoborem kobiet charakteryzują się tereny wiejskie, natomiast w miastach kobiet jest nieco więcej, niż mężczyzn. W 2003 r. przeciętnie w regionie na 100 mężczyzn przypadło 105 kobiet, w tym w wieku 19 – 39 lat ogółem – 96, na wsi – tylko 89, a w miastach – 101. Jedną z istotnych przyczyn takiego stanu rzeczy jest większa mobilność kobiet w sytuacji niedoboru miejsc pracy – kobiety są przeciętnie wyżej wykształcone od mężczyzn i śmieiej poszukują pracy poza miejscem zamieszkania (nawet za granicą).

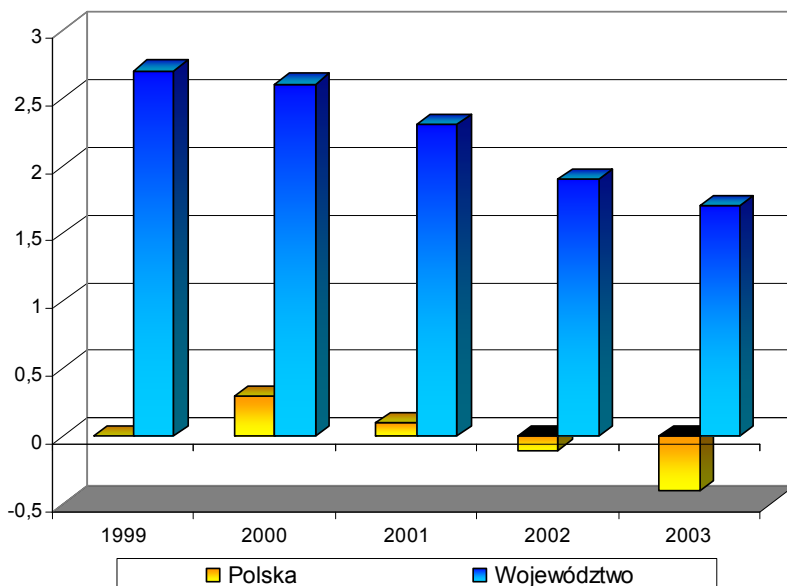
Procesy demograficzne

Przyrost naturalny w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999 – 2003 spadał z roku na rok, mimo to nadal należy do najwyższych w kraju. W przeliczeniu na

1000 mieszkańców w 2003r. wskaźnik ten wyniósł 1,7 (dla porównania w 1999r. wynosił 2,7 a w 2002r. osiągnął wartość 2,0).

W Polsce przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2003r., podobnie jak w 2002r. -0,15 był ujemny i wyniósł -0,4; w poprzednich latach 2000 i 2001 wskaźnik ten przyjmował wartości dodatnie. Oznacza to, że w kraju przeciętnie w 2003r. więcej było zgonów, niż urodzeń żywych.

Wykres nr 3
Przyrost naturalny na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

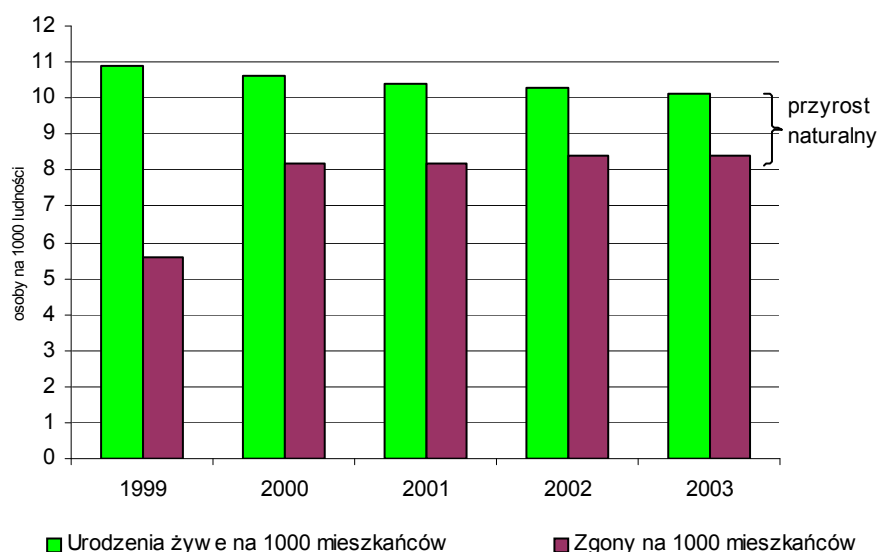
W województwie warmińsko – mazurskim taka sytuacja jeszcze nie występuje, ale przyrost naturalny ma tendencję spadkową (w 2003r. w stosunku do 1999r. spadł o 36,3%).

Tabela nr 3
Ruch naturalny ludności województwa w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	Osoby					1999=100	2002=100
Urodzenia żywe na 1000 mieszkańców	10,9	10,6	10,4	10,3	10,1	92,7	98,1
Urodzenia żywe ogółem	15 990	15 612	15 358	14 802	14 496	90,7	97,9
-miasta	8 313	8 161	8 112	7 693	7 734	93,0	100,5
-wsie	7 677	7 451	7 246	7 109	6 762	88,1	95,1
Zgony na 1000 mieszkańców	5,6	8,2	8,2	8,4	8,4	150,0	100,0
Zgony ogółem	12 063	11 777	12 009	11 998	12 025	99,7	100,2
-miasta	6 913	6 755	7 040	6 970	6 993	101,2	100,3
-wsie	5 150	5 022	4 969	5 028	5 032	97,7	100,1
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2,7	2,6	2,3	2,0	1,7	63,7	86,0
Przyrost naturalny ogółem	3 927	3 835	3 349	2 804	2 471	62,9	88,1
-miasta	1 400	1 406	1 072	723	741	52,9	102,5
-wsie	2 527	2 429	2 277	2 081	1 730	68,5	83,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko - mazurskim w 2000r.; RSW W-M 2000, s. 134; 2002, s. 289-295; 2003, s. 285-286; 2004, s. 89.

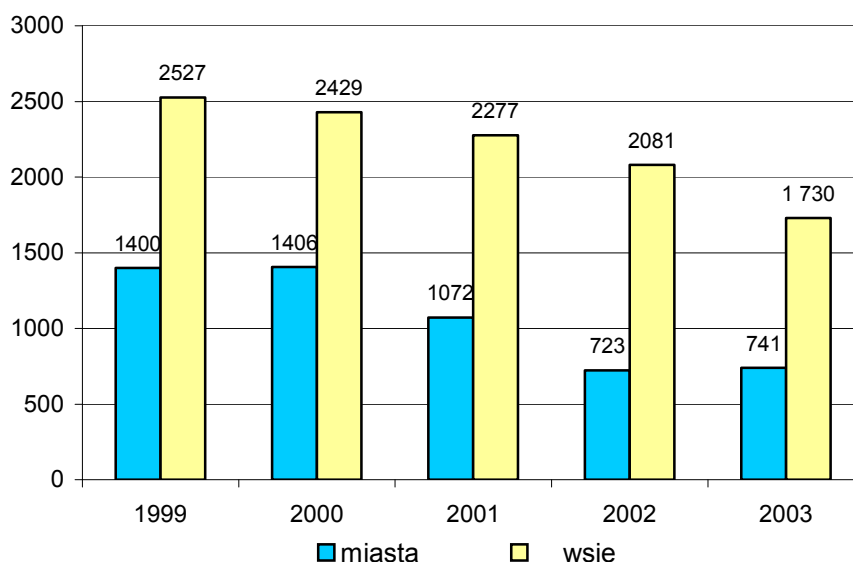
Wykres nr 4
Ruch naturalny ludności w województwie w latach 1999 - 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 3.

Przyrost naturalny w województwie ma mniejszą tendencję spadkową na obszarach wiejskich, niż na obszarach miejskich. W 2003 roku w porównaniu do 1999r. w miastach województwa nastąpił spadek przyrostu naturalnego o 47,1% (dla porównania na wsi o 31,5%), a w porównaniu do 2002r. spadek ten wyniósł na wsiach 16,9%, natomiast zanotowano wzrost w miastach o 2,5%.

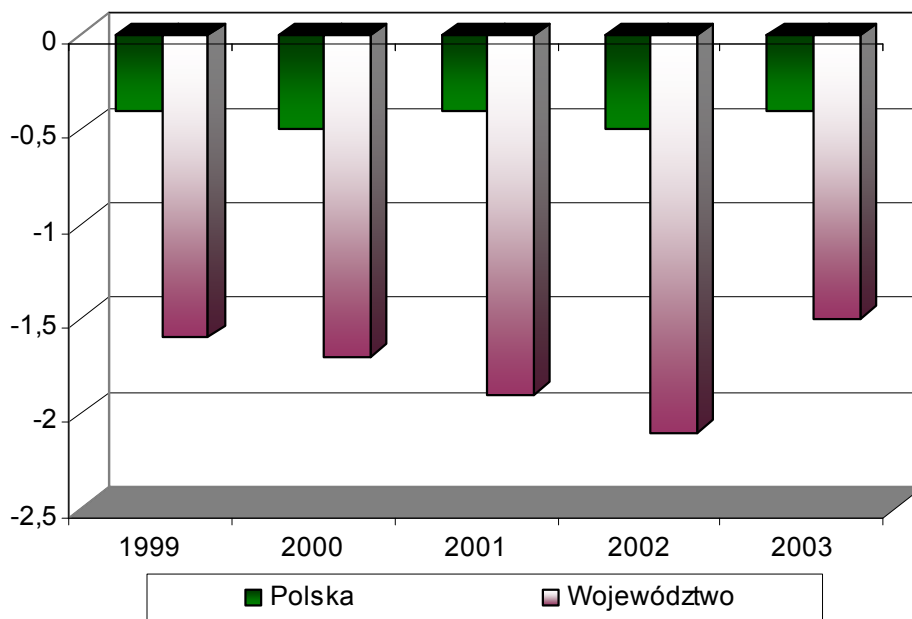
Wykres nr 5
Przyrost naturalny w miastach i na wsiach województwa w latach 1999 - 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 3.

Niekorzystnym procesem demograficznym, zachodzącym w województwie jest od lat ujemne saldo migracji, obejmujące w 2003 roku 2183 osoby i wyrażające się wskaźnikiem (na 1000 mieszkańców) -1,5 (11 miejsce w kraju). Dodatkowo saldo migracji notuje się w województwie mazowieckim (+2,7), małopolskim (+1,1), wielkopolskim (+0,6), pomorskim (+0,5).

Wykres nr 6
Saldo migracji na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Tabela nr 4
Migracje ludności na pobyt stały w województwie w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2002=100
	w osobach					
Napływ -ogółem województwo	18 350	16 583	14 918	16 604	17 858	107,6
-miasta	10 362	9 287	8 803	9 458	10 013	105,8
-wsie	7 988	7 296	6 115	7 146	7 845	109,8
Odpływ-ogółem województwo	20 697	19 044	17 690	19 634	20 041	102,1
-miasta	10 419	9 759	9 247	10 686	11 173	104,5
-wsie	10 278	9 285	8 443	8 948	8 868	99,1
Saldo migracji-ogółem województwo	-2 347	-2 461	-2 772	-3 030	-2 183	72,0
-miasta	-57	-472	-444	-1 228	-1 160	94,5
-wsie	-2 290	-1 989	-2 328	-1 802	-1 023	56,8
Saldo migracji na 1000 mieszkańców-ogółem województwo	-1,6	-1,7	-1,9	-2,1	-1,5	71,4
-miasta	-0,5	-0,5	-0,5	-1,4	-1,4	100,0
-wsie	-2,1	-2,2	-4,0	-3,2	-3,1	96,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2003, s 31 i 295; 2004, s. 105.

Analizując saldo migracji wg powiatów można zauważyć, że dodatnie saldo zanotowano tylko w 3 powiatach: m. Olsztyn 466 osób, powiecie olsztyńskim 444 osób, powiecie węgorzewskim 91 osoby.

Najwyższe minusowe saldo migracji było w powiecie ostródzkim (minus) 331 osób, powiecie piskim (minus) 311 osób, powiecie kętrzyńskim (minus) 307 osób.

Tabela nr 5
Saldo migracji ludności w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
WOJEWÓDZTWO	-2 347	-2 461	-2 772	-3 030	-2 183
Podregiony					
elbląski	-1 032	-793	-1 334	-1 517	-1 297
olsztyński	-421	-862	-539	-481	-387
elcki	-894	-806	-899	-1 032	-499
Powiaty					
bartoszycki	-267	-301	-253	-228	-268
braniewski	-193	-157	-253	-130	-156
działdowski	-156	-93	-308	-213	-202
elbląski	-63	-122	-150	-142	-131
elcki	12	-23	-82	-192	-16
giżycki	-153	-188	-233	-104	-63
gołdapski	x	x	x	-154	-46
iławski	-291	-159	-210	-300	-200
kętrzyński	-407	-349	-311	-283	-307
lidzbarski	-274	-216	-159	-147	-127
mragowski	-190	-112	-90	-222	-144
niedzicki	-184	-199	-159	-137	-228
nowomiejski	-42	-36	-66	-64	-151
olecki	-355	-290	-353	-193	-154
olsztyński	19	-40	-39	266	444
ostródzki	-296	-191	-272	-396	-331
piski	-398	-305	-231	-259	-311
szczycieński	-171	-152	-205	-315	-223
węgorzewski	x	x	x	-130	91
Miasta na prawach powiatu					
m. Elbląg	9	-35	-75	-272	-126
m. Olsztyn	1 053	507	677	585	466

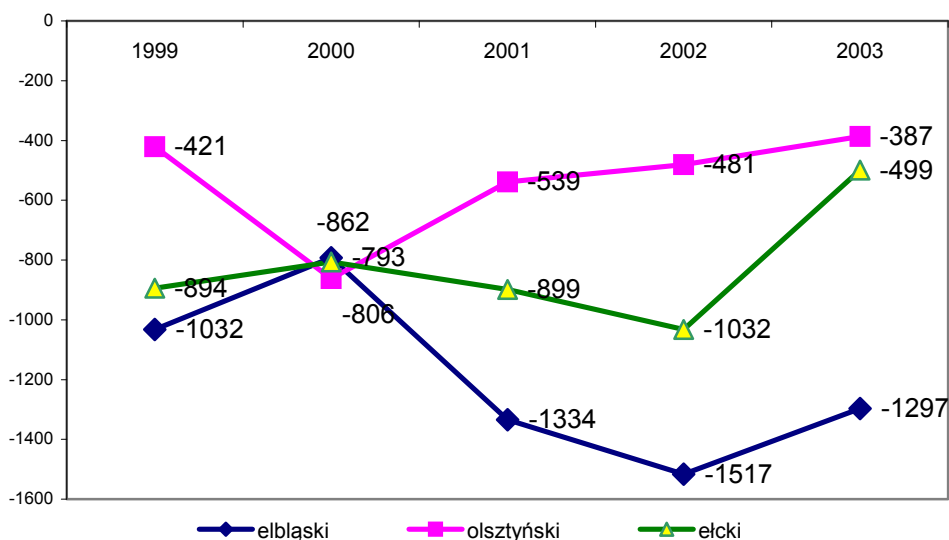
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

W Elblągu nadal utrzymuje się większy odpływ ludności. Saldo migracji w 2003r. osiągnęło wartość -126 osób, tj. mniejsze, niż w roku 2002 -272 osoby. Główną przyczyną jest brak nowych miejsc pracy oraz likwidacja już istniejących zwłaszcza w sferze gospodarki.

Olsztyn wraz z otaczającymi go gminami posiada atrakcyjniejszy, w stosunku do innych powiatów województwa warmińsko – mazurskiego rynek pracy, z uwagi na niższą stopę bezrobocia oraz większą dostępność do placówek administracyjnych, służby zdrowia, czy szkoleniowo-dydaktycznych, co zdecydowanie jest zachętą dla nowoprzybyłych mieszkańców.

Saldo migracji w podregionach przedstawia wykres nr 7.

Wykres nr 7
Saldo migracji ludności w poszczególnych podregionach województwa w latach 1999 – 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 5.

Struktura wieku ludności

Struktura wieku ludności województwa w 2003r. jest nieznacznie korzystniejsza od średniej dla kraju. Charakteryzuje ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (w województwie 24,1%, w kraju 21,9%), niższy w wieku produkcyjnym (w województwie 62,7%, w kraju 62,9%) oraz niższy w wieku poprodukcyjnym (w województwie 13,2%, w kraju 15,2%).

W województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999-2003, podobnie jak w całym kraju, nastąpiły niewielkie zmiany struktury w kierunku zmniejszania się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 27,4% w 1999r. do 24,1% w 2003r.) oraz systematycznego wzrostu w wieku produkcyjnym (z 60,3% w 1999r. do 62,7% w 2003r.) i poprodukcyjnym (z 12,4% w 1999r. do 13,2% w 2003r.).

Najmłodszą strukturą wieku charakteryzuje się podregion elcki, gdzie w 2003r. 25,4% ludności stanowiła ludność w wieku przedprodukcyjnym (w podregionie elbląskim 24,5%, a w olsztyńskim 23,0%), a 61,3% ludności tego obszaru to ludność w wieku produkcyjnym (w elbląskim 62,3%, w olsztyńskim 63,8%).

Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest najwyższy w podregionie elckim – 13,3 %, identyczny w podregionie elbląskim i olsztyńskim i wynosi 13,2%.

Tabela nr 6
Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999 – 2003 (w osobach)

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	w osobach					1999=100	2002=100
Ludność ogółem	1 465 577	1 468 313	1 469 274	1 428 449	1 428 885	97,50	100,03
-miasta	880 963	883 933	883 782	859 661	858 955	97,50	99,92
-wsie	584 614	584 380	585 492	568 788	569 930	97,49	100,20
z tego w wieku:							
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	401 228	387 875	373 337	357 301	343 742	85,67	96,21
-miasta	225 445	216 962	207 140	197 136	188 823	83,76	95,78

- wsie	175 783	170 913	166 197	160 165	154 919	88,13	96,72
Produkcyjnym (18-59 lat - kobiety; 18-64 lata - mężczyźni)	883 299	896 295	909 170	884 052	896 466	101,49	101,40
-miasta	548 707	557 703	565 287	550 145	556 325	101,39	101,12
- wsie	334 592	338 592	343 883	333 907	340 141	101,66	101,87
Poprodukcyjnym (60 lat i więcej - kobiety; 65 lat i więcej - mężczyźni)	181 050	184 143	186 767	187 096	188 677	104,21	100,85
-miasta	106 811	109 268	111 355	112 380	113 807	106,55	101,27
- wsie	74 239	74 875	75 412	74 716	74 870	100,85	100,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 278; 2002, s. 288; 2003, s. 277; 2004, s. 89-90.

Tabela nr 7
Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999 – 2003
(w procentach)

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	w %	
						1999=100	2002=100
Ludność ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,00	100,00
-miasta	60,1	60,2	60,2	60,2	60,1	100,01	99,89
- wsie	39,9	39,8	39,8	39,8	39,9	99,99	100,17
z tego w wieku:							
Przedprodukcyjnym (0-17 lat)	27,4	26,4	25,4	25,0	24,1	87,87	96,18
-miasta	56,2	55,9	55,5	55,2	54,9	97,76	99,56
- wsie	43,8	44,1	44,5	44,8	45,1	102,87	100,54
Produkcyjnym (18-59 lat - kobiety; 18-64 lata - mężczyźni)	60,3	61,0	61,9	61,9	62,7	104,10	101,37
-miasta	62,1	62,2	62,2	62,2	62,1	99,90	99,72
- wsie	37,9	37,8	37,8	37,8	37,9	100,17	100,46
Poprodukcyjnym (60 lat i więcej - kobiety; 65 lat i więcej - mężczyźni)	12,4	12,5	12,7	13,1	13,2	106,89	100,81
-miasta	59,0	59,3	59,6	60,1	60,3	102,24	100,42
- wsie	41,0	40,7	40,4	39,9	39,7	96,77	99,37

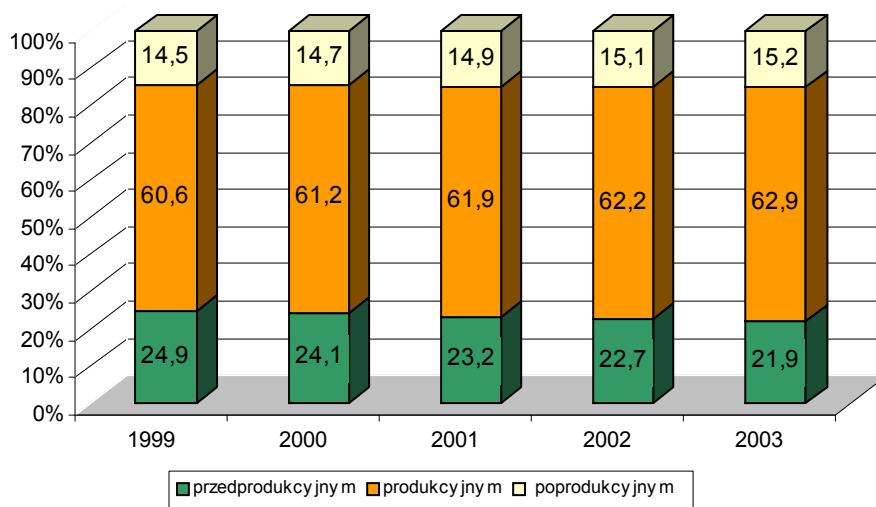
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 278; 2002, s. 288; 2003, s. 277; 2004, s. 89-90.

Struktura wieku ludności w 2003r. w poszczególnych powiatach wykazuje stosunkowo niewielkie różnicowanie. Najniższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym notowano w powiecie kętrzyńskim (23,4%) i giżyckim (23,7%), największy zaś w powiecie nowomiejskim (27,0%) oraz w powiatach: oleckim i piskim (26,7%).

Ludności w wieku produkcyjnym stosunkowo najczęściej było w powiecie olsztyńskim (63,3%), najmniej zaś w powiecie nowomiejskim (59,4%) oraz oleckim (59,6%). Stosunkowo wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym był w m. Olsztyn (67,6%) oraz m. Elbląg (65,2%) – dwa największe ośrodki gospodarcze i akademickie województwa.

Najwyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym zanotowano w powiatach: węgorzewskim (15,5%), lidzbarskim (14,6%), kętrzyńskim (14,4%) i giżyckim (14,1%).

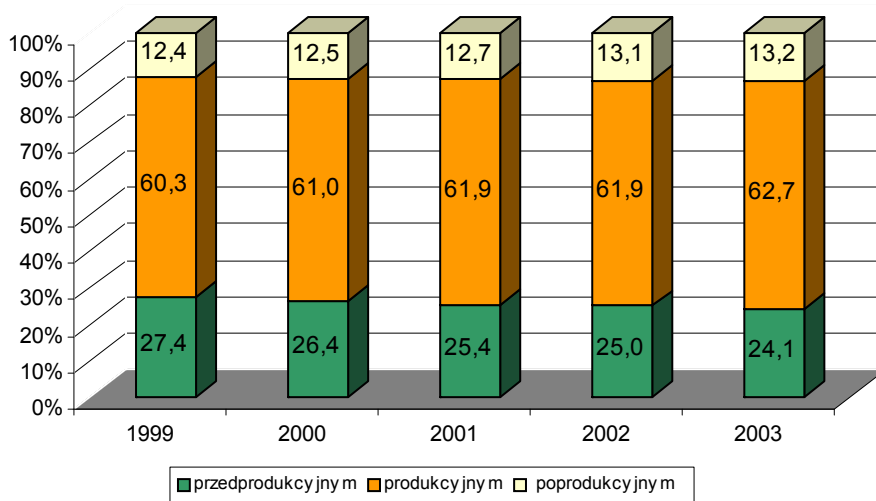
Wykres nr 8
Struktura ludności Polski wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

W 2003r. na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadło w województwie 62 osoby w wieku nieprodukcyjnym (średnio w kraju – 61). Najmniej korzystna była sytuacja w powiecie nowomiejskim (71 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz oleckim (70 osób) i gołdapskim (69 osób). Wynikało to przede wszystkim z wysokiego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Wykres nr 9
Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 7.

Tabela nr 8
Struktura ludności wg wieku w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Ludność w osobach w wieku														
	przedprodukcyjnym					Produkcyjnym					poprodukcyjnym				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Województwo	401228	387875	373337	357301	343742	883299	896295	909170	884052	896466	181050	184143	186767	187096	188677
Powiaty:															
bartoszycki	17948	17168	16430	15781	15061	38805	39233	39793	38228	38 636	8180	8250	8341	8354	8396
braniewski	13289	12812	12399	11888	11419	27310	27622	28085	27136	27343	5483	5548	5633	5574	5629
działdowski	19451	18918	18359	17612	17043	39620	40199	40544	39573	40061	7618	8453	8538	8513	8585
elbląski	16776	16269	15770	33663	14651	33325	33812	34330	33,2	34194	9759	7624	7636	7603	7653
elcki	25554	24651	23630	22685	21805	50397	51282	52236	51177	52167	12013	9973	10102	10008	10132
gizycki	23671	22822	21927	14106	13489	53215	53768	54461	35008	35462	10778	12226	12356	7936	8002
goldapski	x	x	x	7436	7184	x	x	x	16111	16386	x	x	x	3634	3618
iławski	26167	25576	24819	23898	23072	54051	54930	55817	54572	55464	9472	10914	11042	11041	11126
kętrzyński	19144	18386	17538	16486	15733	42627	43103	43538	41485	41814	6263	9662	9744	9625	9655
lidzbarski	12371	11919	11545	10929	10450	26732	26948	27410	26261	26625	6263	6343	6368	6314	6323
mragowski	14820	14358	13697	13057	12524	31422	31773	32298	31283	31751	5726	5860	5999	6032	6093
nidzicki	10106	9761	9473	9113	8728	20854	21055	21259	20605	20815	4276	4383	4494	4445	4460
nowomiejski	12801	12530	12319	9113	11717	25288	25636	26092	20605	25776	5844	5917	5905	4445	5895
olecko-goldapski	17750	17195	16492	x	x	33734	34238	34933	x	x	x	7539	7640	x	x
olecki	x	x	x	9509	7184	x	x	x	20188	16386	7467	x	x	4679	3618
olsztyński	32065	31058	29868	28447	27506	69039	70112	71545	69149	70843	12917	13133	13320	13366	13501
ostródzki	30461	29518	28582	27270	26210	65477	66382	67314	64849	65769	13152	13390	13595	13607	13650
piski	17837	17225	16666	16011	15395	34824	35345	35853	34314	34740	7117	7225	7362	7382	7507
szczycieński	20616	20074	19413	18547	17833	42544	43124	43790	42199	42915	8463	8640	8813	8818	8852
węgorzewski	x	x	x	5564	5395	x	x	x	14692	14852	x	x	x	3672	3700
Miasta na prawach powiatu															
m. Elbląg	31621	30316	28984	27776	26640	81510	82682	83701	82517	83451	16883	17162	17396	17723	17850
m. Olsztyn	38780	37319	35426	33891	32750	112525	115051	116171	115651	116970	21254	21901	22483	22925	23355

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 297; 2001, s. 100-111; 2002, s. 102-112; 2003, s. 82-92; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 85-90.

3. Gospodarka

3. 1. Rynek pracy

Pracujący, zatrudnieni i wynagrodzenie

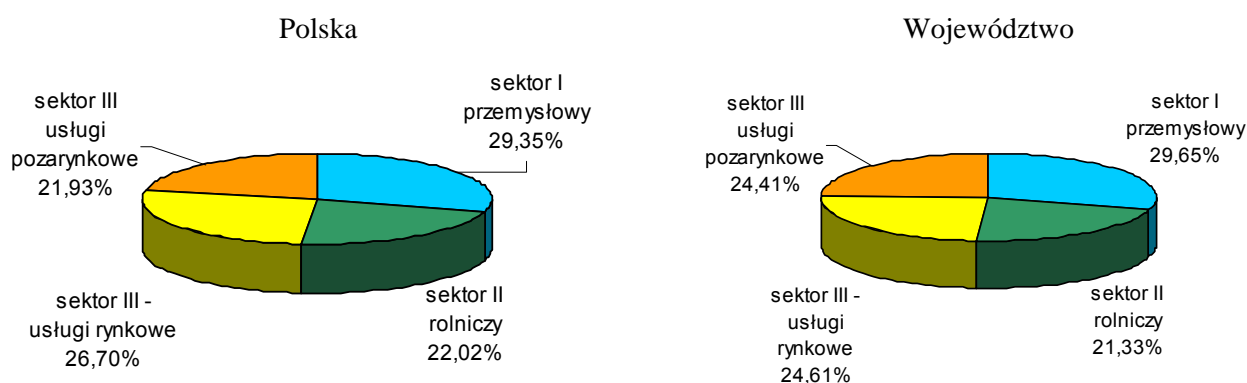
W 2003r. - 604 tys. mieszkańców województwa w wieku ponad 15 lat uważanych było za aktywnych zawodowo. Pracujących w 2003 roku Urząd Statystyczny podaje w 2 ujęciach, tj. 434,6 tys. osób wyszacowanych przy wykorzystaniu Powszechnego Spisu Rolnego 1996 (*Wariant A*) i 383,6 tys. osób wyszacowanych na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002. (*Wariant B*) Dane powyższe różnią się, ponieważ w spisie 2002:

- znacznie mniejsza liczba osób zadeklarowała pracę w swoim gospodarstwie rolnym,
- do pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie nie zaliczono osób pracujących w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych produkujących wyłącznie na potrzeby własne oraz w gospodarstwach do 1 ha produkujących wyłącznie lub głównie na własne potrzeby.

Ponad pół miliona osób (46% populacji, tak samo jak średnio w kraju) było biernych zawodowo z racji wieku lub nie spełniania warunków do uznania ich za bezrobotnych. Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 53,9% i był niewiele niższy, niż średnio w kraju (55,5%), jednak wskaźnik zatrudnienia, czyli udział pracujących w populacji ludności powyżej 15 lat wyniósł tylko 41,0% (średnia dla Polski - 43,7%) – 12 lokata w kraju.

Częściej bez pracy pozostawały kobiety (wskaźnik zatrudnienia 35,2%, dla mężczyzn – 47,3%). W miastach pracę miało 42,5% ludności, na wsi 38,4%. Proporcje pomiędzy wskaźnikiem zatrudnienia dla miast i wsi były analogiczne, jak w kraju.

Wykres nr 10
Struktura pracujących w Polsce i województwie w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003 Urząd Statystyczny w Olsztynie; RSW 2004; s. 201 i 217.

Przyjmując *Wariant B* 21,3% pracujących to osoby czynne zawodowo w rolnictwie, przy średniej krajowej 22,0%. W sektorze przemysłowym (działalność produkcyjna, budownictwo) w 2003r. pracowało w województwie 29,6% ludności, w sektorze usług rynkowych (handel i naprawy, hotele i restauracje, transport, obsługa nieruchomości i firm, pośrednictwo finansowe) 24,6%, a w sektorze usług nierynkowych (edukacja, ochrona zdrowia i opieka socjalna oraz administracja publiczna i obrona narodowa) 24,1% mieszkańców. Analizując wykres nr 10. można zauważyć, że rozkład procentowy pracujących w poszczególnych sektorach gospodarki w województwie jest podobny do struktury pracujących w kraju.

Przeciętne zatrudnienie w województwie (bez osób zatrudnionych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób) wyniosło na koniec 2003r. 224,6 tys. osób. W okresie 1999-2002 następował spadek przeciętnego zatrudnienia (-10,3%), a w 2003r. odnotowano niewielki wzrost (1,3%). Największy wzrost w 2003r. nastąpił w powiecie iławskim (14,4%), nowomiejskim (11,1%), działdowskim (10,1%), a spadek w powiecie bartoszyckim, braniewskim, giżyckim, lidzbarskim, oleckim, piskim, szczywieńskim oraz m. Elbląg i m. Olsztyn. Przeciętna liczba osób zatrudnionych w województwie warmińsko – mazurskim w 2002 roku wynosiła 221 825 osoby, a w 2000 roku 236 625 osoby, co oznacza, że w tym okresie nastąpił spadek zatrudnienia o 6%.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach (bez jednostek o liczbie pracujących do 9 osób) w województwie warmińsko – mazurskim w 2003r. wzrosło do 2003,28 zł i było wyższe w stosunku do roku poprzedniego o 2,8%; a w stosunku do 1999r. wzrost ten wyniósł 30,7%. Wyższy przyrost od przeciętnego wynagrodzenia brutto w 2003r. w odniesieniu do roku 1999 odnotowano w czterech powiatach ziemskich województwa: piskim (38,9%) braniewskim (37%), kętrzyńskim (32,3%), szczywieńskim (32,6%) oraz w m. Olsztyn (35,8%). Najmniejszy przyrost przeciętnego wynagrodzenia był w powiatach: olsztyńskim (21,9%), mragowskim (23,8%) i elckim (23,3%).

Tabela nr 9
Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenia w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie							Przeciętne wynagrodzenie brutto						
	1999	2000	2001	2002	2003			1999	2000	2001	2002	2003		
	w osobach					1999 =100	2002 =100	w zł.					1999 =100	2002 =100
Województwo	250 478	236 625	231 855	221 825	224 639	89,7	101,3	1 532,95	1 724,00	1 844,00	1 948,00	2 003,28	130,7	102,8
Powiaty:														
bartoszycki	8 409	7 945	7 027	7 448	6 710	79,8	90,1	1 394,01	1 572,00	1 682,00	1 772,10	1 803,55	129,4	101,8
braniewski	4 825	4 433	4 136	3 916	3 849	79,8	98,3	1 344,00	1 543,00	1 746,00	1 750,20	1 840,77	137,0	105,2
działdowski	8 982	8 642	8 760	7 696	8 474	94,3	110,1	1 357,37	1 533,00	1 626,00	1 655,40	1 737,11	128,0	104,9
elbląski	5 862	5 309	5 397	5 070	5 364	91,5	105,8	1 352,76	1 571,00	1 674,00	1 688,20	1 768,57	130,7	104,8
elcki	13 433	12 840	12 468	11 478	11 885	88,5	103,5	1 489,10	1 627,00	1 709,00	1 819,70	1 836,02	123,3	100,9
giżycki	10 283	9 513	9 412	6 882	6 719	65,3	97,6	1 369,59	1 545,00	1 649,00	1 710,40	1 780,63	130,0	104,1
gołdapski	x	x	x	2 645	2 734		103,4	x	x	x	1 634,50	1 665,23		101,9
iławski	14 528	13 752	13 916	11 865	13 568	93,4	114,4	1 373,14	1 556,00	1 609,00	1 619,80	1 708,06	124,4	105,4
kętrzyński	10 449	9 727	9 363	9 005	9 080	86,9	100,8	1 378,36	1 560,00	1 690,00	1 752,80	1 824,20	132,3	104,1
lidzbarski	5 840	5 272	5 592	5 133	5 085	87,1	99,1	1 276,77	1 366,00	1 511,00	1 567,80	1 595,49	125,0	101,8
mragowski	8 134	7 474	6 836	6 329	6 553	80,6	103,5	1 380,66	1 579,00	1 709,00	1 740,60	1 709,89	123,8	98,2
nidzicki	4 318	4 095	4 081	3 791	3 954	91,6	104,3	1 290,06	1 474,00	1 531,00	1 561,10	1 634,21	126,7	104,7
nowomiejski	4 599	4 309	4 268	3 893	4 324	94,0	111,1	1 313,26	1 514,00	1 584,00	1 600,30	1 685,20	128,3	105,3
olecko-goldapski	6 738	6 126	6 210	x	x	x	x	1 364,14	1 585,00	1 683,00	x	x	x	x
olecki	x	x	x	3 889	3 858		99,2	x	x	x	1 777,10	1 832,13		103,1
olsztyński	14 654	13 742	14 397	13 689	13 812	94,3	100,9	1 477,63	1 653,00	1 712,00	1 759,80	1 801,78	121,9	102,4
ostródzki	15 684	15 243	15 289	14 357	15 096	96,3	105,1	1 403,92	1 567,00	1 699,00	1 759,50	1 802,50	128,4	102,4
piski	7 974	7 037	6 214	5 665	5 599	70,2	98,8	1 464,41	1 682,00	1 800,00	1 914,10	2 034,15	138,9	106,3
szczywieński	8 438	8 025	7 878	7 632	7 270	86,2	95,3	1 401,50	1 551,00	1 716,00	1 793,90	1 857,81	132,6	103,6
węgorzewski	x	x	x	1 891	2 022		106,9	x	x	x	1 646,30	1 679,89		102,0
Miasta na prawach powiatu:														
m. Elbląg	32 252	27 835	27 183	27 173	26 490	82,1	97,5	1 786,70	2 016,00	2 154,00	2 281,20	2 339,45	130,9	102,6
m. Olsztyn	65 076	65 306	63 428	62 378	61 293	94,2	98,3	1 735,12	1 938,00	2 093,00	2 271,10	2 356,41	135,8	103,8

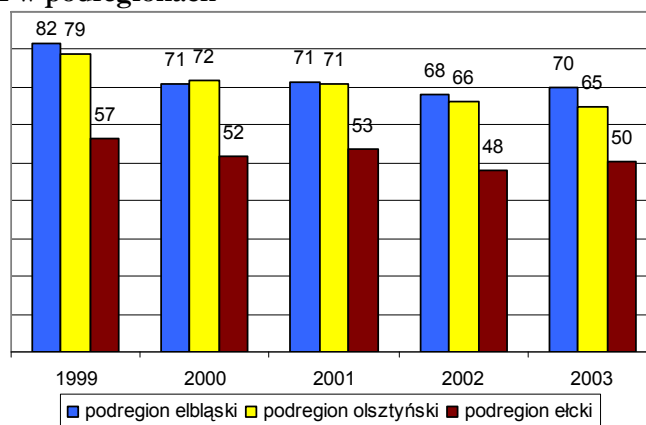
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 301; 2002, s. 127; 2003, s. 109; 2004, s. 110.

Tabela nr 10
Pracujący w sektorze przemysłowym (przemysł + budownictwo) [sektor I] - w osobach na 1000 ludności

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	94	84	80	76	74
Województwo	75	68	68	63	64
Podregiony:					
elbląski	82	71	71	68	70
olsztyński	79	72	71	66	65
elcki	57	52	53	48	50
Powiaty:					
bartoszycki	48	51	40	43	39
braniewski	40	32	31	27	21
działdowski	72	71	70	69	68
elbląski	54	43	45	43	45
elcki	79	73	76	67	71
giżycki	40	37	38	42	40
goldapski	-	-	-	37	37
iławski	97	87	86	83	103
kętrzyński	70	60	66	67	65
lidzbarski	61	58	58	51	54
mragowski	75	69	66	57	63
nidzicki	79	63	64	66	65
nowomiejski	73	65	57	61	61
olecki	48	44	43	50	52
olsztyński	71	66	68	58	66
ostródzki	73	65	67	64	65
piski	57	52	52	43	51
szczycieński	50	52	46	44	42
węgorzewski	-	-	-	16	14
Miasta na prawach powiatu:					
m. Elbląg	113	93	96	89	83
m. Olsztyn	118	103	101	95	86

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Wykres nr 11
Pracujący w sektorze I w podregionach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 10

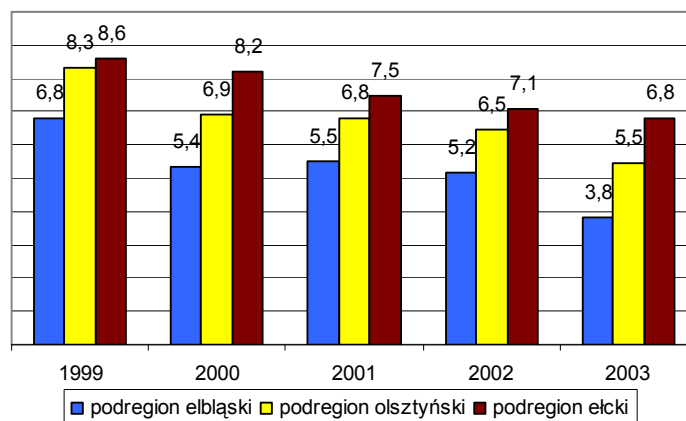
Tabela nr 11
Pracujący w sektorze rolniczym [sektor II] - w osobach na 1000 ludności
(bez indywidualnych gospodarstw rolnych)

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	4,6	4,1	3,8	3,5	2,9
Województwo	7,8	6,6	6,4	6,1	5,1
Podregiony:					
elbląski	6,8	5,4	5,5	5,2	3,8
olsztyński	8,3	6,9	6,8	6,5	5,5
elcki	8,6	8,2	7,5	7,1	6,8
Powiaty:					
bartoszycki	10,9	9,3	7,6	7,0	6,6
braniewski	10,0	7,5	6,9	8,4	5,0
działdowski	5,9	4,7	5,0	4,1	3,5
elbląski	10,8	8,3	9,8	7,6	5,0
elcki	5,4	5,0	5,1	4,6	3,6
giżycki	7,2	8,0	8,4	10,8	11,7
goldapski	-	-	-	8,4	8,4
iławski	7,9	6,1	7,1	7,0	4,4
kętrzyński	13,7	9,5	9,1	9,3	8,3
lidzbarski	5,7	4,3	5,7	5,7	4,1
mragowski	11,6	9,6	9,6	8,4	8,0
nidzicki	5,5	4,9	6,0	5,2	4,5
nowomiejski	4,6	4,1	3,9	4,1	3,1
olecki	11,8	8,1	5,7	7,2	6,2
olsztyński	12,2	11,3	11,0	10,8	8,6
ostródzki	8,7	7,8	7,6	7,0	6,1
piski	12,1	13,2	11,4	8,6	8,8
szczycieński	9,9	8,4	8,6	6,8	6,0
węgorzewski	-	-	-	1,5	1,3
Miasta na prawach powiatu:					
m. Elbląg	2,8	1,5	1,0	1,1	0,9
m. Olsztyn	2,1	1,7	1,7	2,2	1,5

W latach 1999, 2000, 2001 i 2003 brak danych o pracujących w gospodarstwach indywidualnych; informacje w 2002 r. uzyskane są po Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Wykres nr 12
Pracujący w sektorze II w podregionach

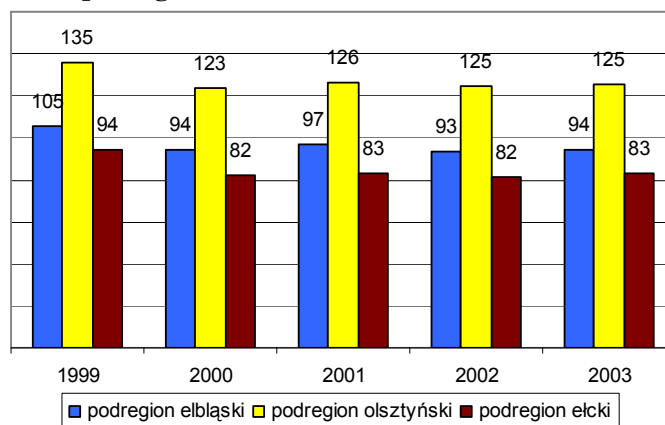
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 11

Tabela nr 12
Pracujący w usługach (rynkowych i nierynkowych) [sektor III] - w osobach na 1000 ludności

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	131,6	123,5	123,1	122,1	121,4
Województwo	116,0	104,3	106,9	104,4	105,1
Podregiony:					
elbląski	105,1	94,3	97,0	93,1	93,9
olsztyński	135,4	123,4	126,4	124,9	125,0
elcki	94,5	82,1	83,4	81,6	83,1
Powiaty:					
bartoszycki	97,1	87,4	89,0	90,4	91,9
braniewski	95,3	84,8	86,7	86,8	89,9
działdowski	86,5	77,1	77,2	71,8	76,0
elbląski	63,6	55,5	58,6	61,5	59,9
elcki	112,5	98,5	98,1	95,2	96,3
giżycki	94,5	82,8	87,0	84,5	86,4
goldapski	-	-	-	66,8	67,9
iławski	107,4	101,1	101,4	84,5	92,2
kętrzyński	93,8	82,0	83,9	123,1	81,6
lidzbarski	87,8	76,4	81,0	85,9	83,2
mragowski	118,4	108,6	108,2	102,2	97,4
niedzicki	84,2	74,4	78,4	72,7	72,0
nowomiejski	64,6	58,3	61,6	62,5	65,4
olecki	80,8	70,7	70,6	75,8	82,6
olsztyński	76,5	67,7	71,3	70,9	72,0
ostródzki	97,3	90,6	94,8	89,5	88,9
piski	82,1	68,6	70,4	68,5	66,9
szczyrzeński	85,3	80,6	83,9	82,0	80,4
węgorzewski	-	-	-	83,5	84,5
Miasta na prawach powiatu:					
m. Elbląg	155,3	134,4	138,5	139,4	134,5
m. Olsztyn	255,0	234,2	235,3	231,9	234,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Wykres nr 13
Pracujący w sektorze III w podregionach

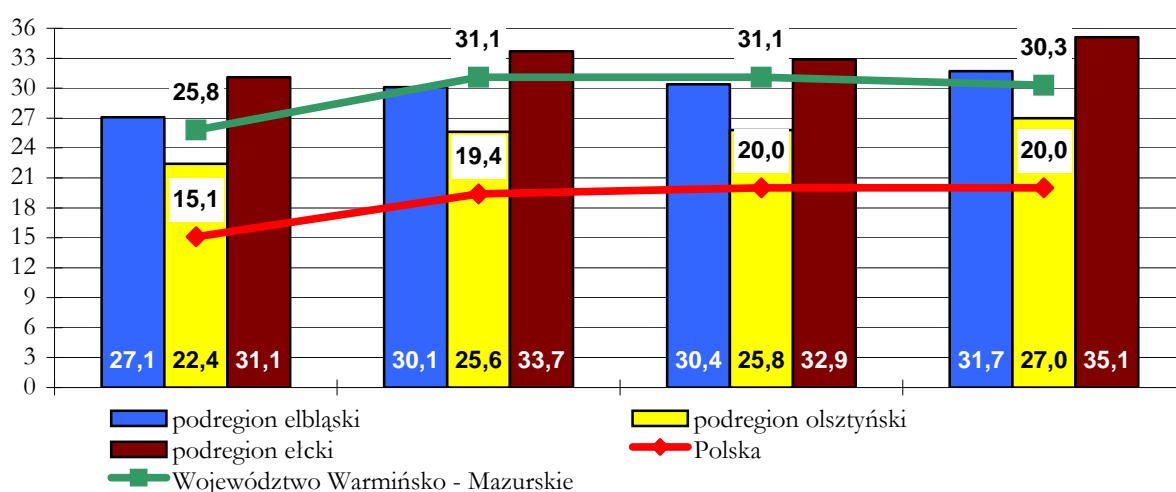
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 12.

Bezrobocie

Województwo warmińsko – mazurskie posiada wśród wszystkich województw w Polsce najwyższą stopę bezrobocia; w roku 2003 wyniosła ona 30,3%. Wskaźnik ten jest 1,6 raza wyższy od średniej krajowej (stopa bezrobocia w Polsce w 2003r. wynosiła 20%). Liczba osób bezrobotnych w województwie wzrosła z 142,4 tys. osób w 1999r. do 170,4 tys. osób w 2003r. (w Polsce z 2349,8 tys. osób w 1999r. do 3175,7 tys. osób w 2003r.).

Przyrost liczby bezrobotnych w latach 1999-2003 w województwie wyniósł 19,6% i w kraju 35,1%, natomiast w roku 2003 zaobserwowano minimalny spadek bezrobocia w Polsce w stosunku do poprzedniego okresu o 1,3%, a w województwie o 3,5%. Kształtowanie się stopy bezrobocia w latach 1999-2003 przedstawia wykres nr 14.

Wykres nr 14
Stopa bezrobocia w latach 1999 – 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w latach 2001 - 2003" oraz RSW 2000, s. 103 i 305; 2001, s. CXLVII; 2002, s. CLI; 2003, s. CLIII; 2004, s. 145.

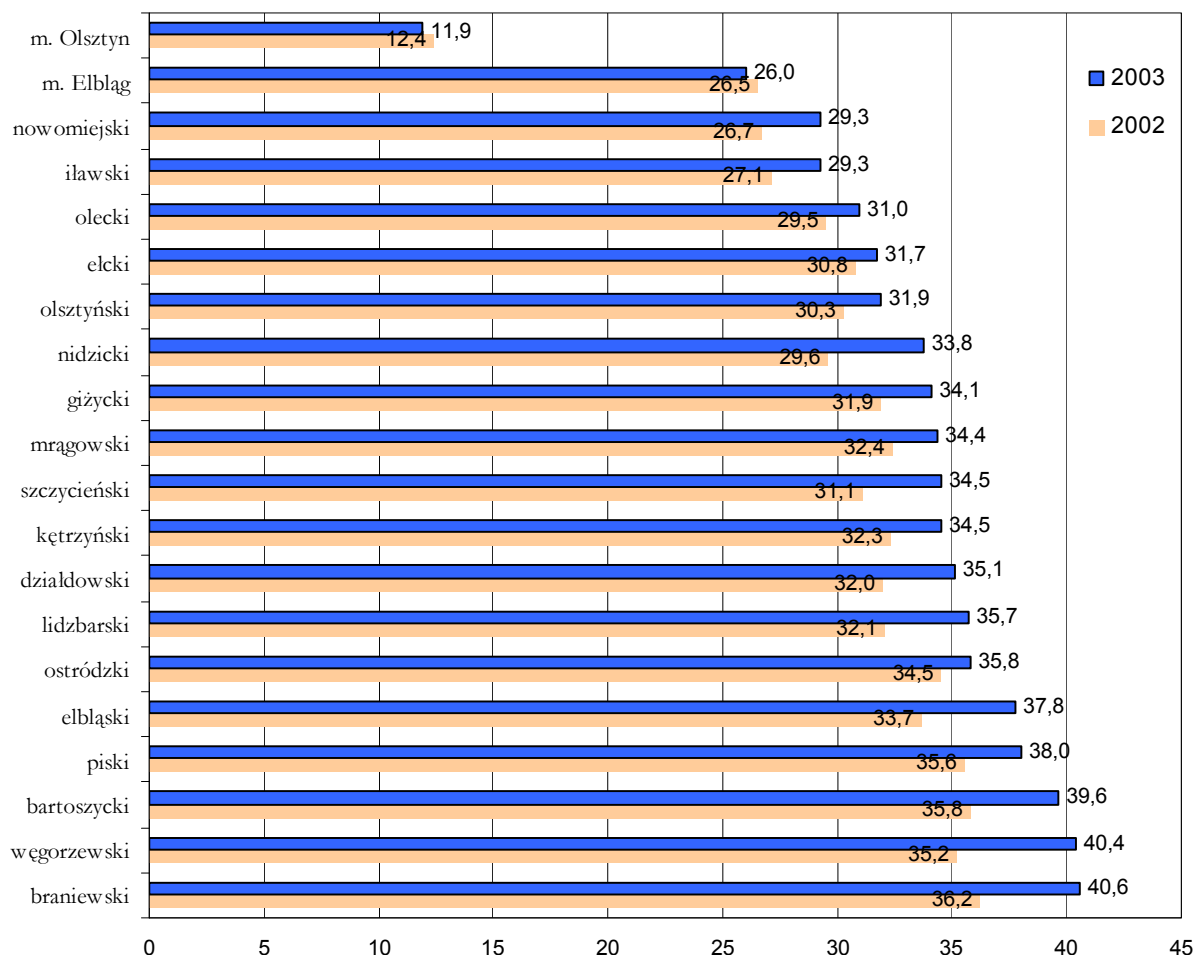
Tabela nr 13
Bezrobotni zarejestrowani w Polsce i w województwie w latach 1999 – 2003 (w tys.)

Lata	Polska	Województwo		
		Ogółem	w tym	
			kobiety	absolwenci
1999	2 349,8	142,4	79,0	5,7
2000	2 702,6	158,2	87,9	6,65
2001	3 115,1	178,4	95,1	8,22
2002	3 217,0	176,6	92,1	7,10
2003	3 175,7	170,4	89,2	6,12
Dynamika				
2003/1999	135,1	119,6	112,9	107,0
2003/2002	98,7	96,5	96,9	86,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RS RP 2003, s. 160 oraz RSW 2004, s. 437 oraz RSW W-M 2000, s. 147; 2001, s. 127; 2002, s. 128.; 2003, s. 113 i 123.

W poszczególnych powiatach ziemskich województwa warmińsko – mazurskiego stopa bezrobocia jest zróżnicowana. W większości powiatów wskaźnik bezrobocia w 2003r. był wyższy od przeciętnego dla województwa, tzn. powyżej 30,3%. Podobnie, jak w 2002r. powiaty nowomiejski i iławski oraz miasto Elbląg i Olsztyn miały stopę bezrobocia poniżej tej średniej. Najniższe bezrobocie występuje w m. Olsztyn; w 2003r. stopa bezrobocia wynosiła tu 11,9%.

Wykres nr 15
Stopa bezrobocia w powiatach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 14.

W 2003r. w urzędach pracy w województwie było zarejestrowanych o 19,6% więcej bezrobotnych, niż w 1999r. Największy przyrost bezrobotnych w latach 1999-2003 wystąpił w powiatach: niedzickim (46,5%), olsztyńskim (38,6%), mragowskim (36,0%), m. Elbląg (34,4%). Najwolniej bezrobocie wzrastało w piskim (6,0%), elckim (9,2%), kętrzyńskim (9,7%).

Tabela nr 14
Bezrobotni i stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani ogółem						Stopa bezrobocia					
	1999	2000	2001	2002	2003		1999	2000	2001 ^{x/}	2002 ^{x/}	2003 ^{x/}	
	w osobach					1999=100	w %					
Polska (w tys.)	2 349,8	2 702,6	3 115,1	3 217,0	3 175,7		135,1	13,1	15,1	19,4	20,0	20,0
Województwo	142 443	158 150	178 353	176 629	170 430		119,6	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3
Podregiony:												
elbląski	53 592	61 413	69 219	69 089	65 781		122,7	x	27,1	30,1	30,4	31,7
olsztyński	53 652	59 219	68 378	68 673	66 649		124,2	x	22,4	25,6	25,8	27,0
elcki	35 199	37 518	40 756	38 867	38 000		108,0	x	31,1	33,7	32,9	35,1
Powiaty:												
bartoszycki	8 439	9 347	10 092	9 763	9 732		115,3	30,4	33,7	37,1	35,8	39,6
braniewski	5 165	5 982	6 429	6 637	6 672		129,2	27,6	32,7	35,4	36,2	40,6
działdowski	7 757	8 695	9 764	9 242	8 843		114,0	26,2	29,7	32,9	32,0	35,1
elbląski	6 575	7 697	8 392	8 185	8 091		123,1	19,9	32,4	34,4	33,7	37,8
elcki	9 218	10 042	11 135	10 585	10 065		109,2	24,9	28,5	31,4	30,8	31,7
giżycki	10 964	11 634	12 486	7 596	7 555		68,9	28,4	31,1	33,7	31,9	34,1
goldapski	x	x	x	4 665	4 642			x	x	x	37,9	42,5
iławski	8 435	9 035	10 422	10 794	9 951		118,0	20,1	22,3	25,4	27,1	29,3
kętrzyński	7 574	8 196	8 762	8 598	8 311		109,7	27,0	31,2	33,1	32,3	34,5
lidzbarski	4 895	5 348	6 050	6 181	6 058		123,8	25,7	28,9	31,7	32,1	35,7
mragowski	5 365	5 767	6 944	7 496	7 299		136,0	23,0	25,6	29,9	32,4	34,4
nidzicki	2 847	3 819	4 175	4 137	4 171		146,5	20,4	27,7	29,7	29,6	33,8
nowomiejski	3 968	4 415	5 304	5 035	4 736		119,4	21,3	24,2	28,3	26,7	29,3
olecko-goldapski	7 633	8 060	8 742	x	x		x	30,2	32,9	35,0	x	x
olecki	x	x	x	4 371	4 278			x	x	x	29,5	31,0
olsztyński	9 123	10 134	12 536	13 145	12 643		138,6	12,7	24,6	28,9	30,3	31,9
ostródzki	12 059	13 740	15 476	15 264	14 546		120,6	26,9	31,1	34,0	34,5	35,8
piski	7 384	7 782	8 393	8 013	7 826		106,0	30,1	33,1	35,9	35,6	38,0
szczycieński	7 312	7 648	9 112	8 939	8 639		118,1	25,5	27,0	31,4	31,1	34,5
węgorzewski	x	x	x	3 637	3 634			x	x	x	35,2	40,4
Miasta na prawach powiatu:												
m. Elbląg	9 633	11 849	13 432	13 932	12 942		134,4	.	22,6	25,6	26,5	26,0
m. Olsztyn	8 097	8 960	10 707	10 414	9 796		121,0	.	10,4	12,6	12,4	11,9

x/ wariant B – dla województwa i Polski lata 2001; 2002; 2003; stopa bezrobocia z uwzględnieniem pracujących wyszacowanych na podstawie wyników NSP 2002r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CXLVI; 2002, s. CCLXVI; 2003, s. CLIII; 2004, s. 437 oraz RSW W-M 2000, s. 302; 2001, s. 126; 2002, s. 128; 2003, s. 112, RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 112.

Struktura bezrobotnych

Analizując strukturę bezrobocia w latach 1999-2003 pod względem ilości osób pozostających bez pracy w różnych przedziałach wiekowych możemy zauważyć, że procentowy rozkład bezrobotnych wg wieku w województwie jest podobny do rozkładu w Polsce.

Tabela nr 15
Zarejestrowani bezrobotni wg wieku

Wyszczególnienie	Ogółem w województwie	w tym w wieku (w %)				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
1999	142 443	27,10	26,68	27,52	16,92	1,76
2000	158 150	27,32	26,11	26,49	18,40	1,77
2001	178 353	27,01	26,41	25,17	19,46	1,96
2002	176 629	25,88	26,89	24,24	20,80	2,19
2003	170 430	24,59	27,18	23,37	22,22	2,64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Rynek Pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r." oraz RSW 2000, s. 105; 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113.

Zarówno w Polsce, jak i w województwie warmińsko - mazurskim w 2003 najliczniejszą grupą osób bez pracy są osoby z przedziału wiekowego 25 - 34 lata. Drugą grupę stanowią osoby najmłodsze (poniżej 25 roku życia). Tendencja spadkowa wystąpiła wśród osób między 35 a 44 rokiem życia.

Natomiast bezrobocie na przelomie lat 1999-2003 wzrosło w województwie warmińsko - mazurskim tak samo, jak i w Polsce. Najwyższy wzrost bezrobocia odnotowano w przedziale wiekowym powyżej 55 lat i więcej (80%).

Tabela nr 16
Dynamika zmian zarejestrowanych bezrobotnych

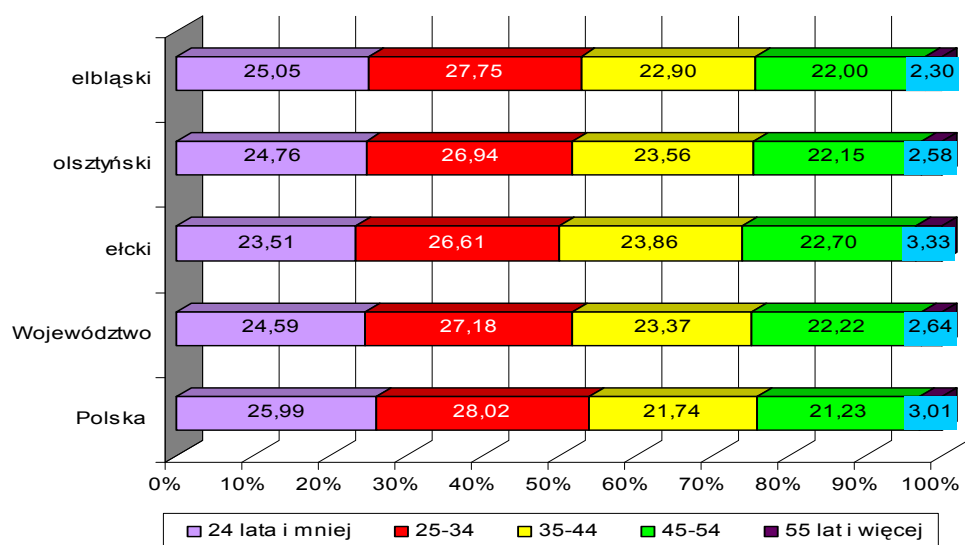
Wyszczególnienie	Ogółem w województwie	w tym w wieku				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
2000/1999	111,0	111,9	108,7	106,9	120,7	112,0
2001/2000	112,8	111,5	114,0	107,1	119,3	124,6
2002/2001	99,0	94,9	100,8	95,4	105,8	110,8
2003/2002	96,5	91,7	97,5	93,0	103,1	116,4
2003/1999	119,6	108,6	121,9	101,6	157,1	180,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: "Rynek Pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r." oraz RSW 2000, s. 105; 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113.

W województwie 51,8 % (dane na 2003r.) osób bezrobotnych to osoby poniżej 35 roku życia. W dziewięciu powiatach ziemskich województwa warmińsko - mazurskiego liczba bezrobotnych wśród tej grupy wiekowej jest większa, niż średnia wojewódzka. Największe bezrobocie wśród ludzi młodych w roku 2003 wystąpiło w powiecie nowomiejskim, gdzie 57,5% osób bezrobotnych nie przekroczyło 35 roku życia oraz w powiatach nidzickim (55,3%) i iławskim (56%).

W miastach na prawach powiatu (Olsztyn, Elbląg) w 2003r. wystąpiło wysokie w porównaniu do powiatów ziemskich bezrobocie w przedziale wiekowym 45-54 lata (ponad 26% z ogólnej liczby bezrobotnych w danym mieście), natomiast Olsztyn posiada najniższą liczbę bezrobotnych wśród osób poniżej 25 roku życia (20,3%) i najwyższą wśród osób powyżej 55 lat i więcej (3,7 %).

Wykres nr 16
Struktura bezrobotnych wg wieku w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 17.

Tabela nr 17
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych wg wieku w powiatach województwa w 2003r.

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym w wieku				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
Polska (w tys.)	3175,7	825,4	889,9	690,4	674,3	95,7
Województwo	170 430	41 911	46 320	39 832	37 868	4 499
Podregiony:						
elbląski	65 781	16 476	18 251	15 066	14 475	1 513
olsztyński	66 649	16 503	17 958	15 700	14 766	1 722
elcki	38 000	8 932	10 111	9 066	8 627	1 264
Powiaty:						
bartoszycki	9 732	2 472	2 515	2 416	2 104	225
braniewski	6 672	1 541	1 952	1 627	1 424	128
działdowski	8 843	2 252	2 507	2 177	1 734	173
elbląski	8 091	2 114	2 232	1 828	1 767	150
elcki	10 065	2 423	2 656	2 369	2 298	319
giżycki	7 555	1 737	2 088	1 736	1 730	264
goldapski	4 642	1 089	1 195	1 122	1 086	150
iławski	9 951	2 793	2 772	2 159	2 021	206
kętrzyński	8 311	1 922	2 212	2 068	1 891	218
lidzbarski	6 058	1 493	1 700	1 387	1 323	155
mragowski	7 299	1 880	1 866	1 736	1 600	217
nidzicki	4 171	1 206	1 101	998	799	67
nowomiejski	4 736	1 367	1 353	1 090	837	89
olecki	4 278	1 037	1 026	1 071	989	155
olsztyński	12 643	3 208	3 473	2 911	2 743	308
ostródzki	14 546	3 486	3 966	3 370	3 304	420
piski	7 826	1 733	2 214	1 965	1 670	244
szczywieński	8 639	2 337	2 398	2 019	1 711	174
węgorzewski	3 634	913	932	803	854	132
Miasta na prawach powiatu	22 738	4 908	6 162	4 980	5 983	705
m. Elbląg	12 942	2 923	3 469	2 815	3 388	347
m. Olsztyn	9 796	1 985	2 693	2 165	2 595	358

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 439 oraz RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113.

Pod względem poziomu wykształcenia w województwie największą grupą osób bezrobotnych są osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (w 2003r. stanowili 38,6% spośród wszystkich bezrobotnych województwa) oraz osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (w 2003r. stanowili 33,5% spośród wszystkich bezrobotnych województwa). Podobna sytuacja występuje w całym kraju, co obrazuje wykres nr 17. Najniższe bezrobocie jest wśród osób z wykształceniem wyższym (w 2003r. wyniosło 3% w województwie i 4% w Polsce) i średnim ogólnokształcącym (w 2002r. wyniosło 6% zarówno w województwie, jak i w kraju).

Analizując zmiany poziomu bezrobocia w latach 1999-2003 w województwie w poszczególnych grupach ludności o różnych poziomach wykształcenia można stwierdzić, iż najszybciej bezrobocie wzrasta wśród osób z wykształceniem wyższym (w okresie 1999-2003 nastąpił wzrost aż o 176,2%). W 2003r. w województwie nastąpił nieznaczny spadek liczby bezrobotnych wśród osób z wykształceniem średnim zawodowym (o 2,8%) i zasadniczym zawodowym (o 5,2%) oraz gimnazjalnym i poniżej (o 4,7%).

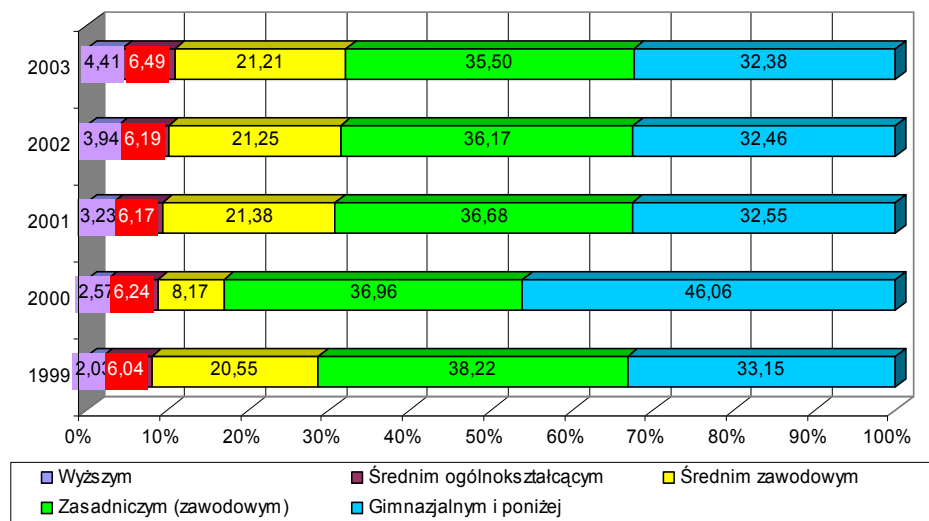
Tabela nr 18
Bezrobotni wg poziomu wykształcenia w województwie w latach 1999 - 2003

Lata	Bezrobotni w województwie w tys. osób z wykształceniem				
	Wyższym	Średnim ogólnokształcącym	Średnim zawodowym	Zasadniczym (zawodowym)	Gimnazjalnym i poniżej
1999	1,9	7,1	25,8	50,4	57,2
2000	2,9	8,2	29,1	54,1	63,9
2001	4,0	9,7	33,4	60,6	70,7
2002	4,9	10	32,7	60,2	69,0
2003	5,2	10,5	31,8	57,1	65,8
Dynamika					
2003/1999	276,2	148,5	123,2	113,2	115,0
2003/2002	107,1	105,4	97,2	94,8	95,3

x/- łącznie z policealnym

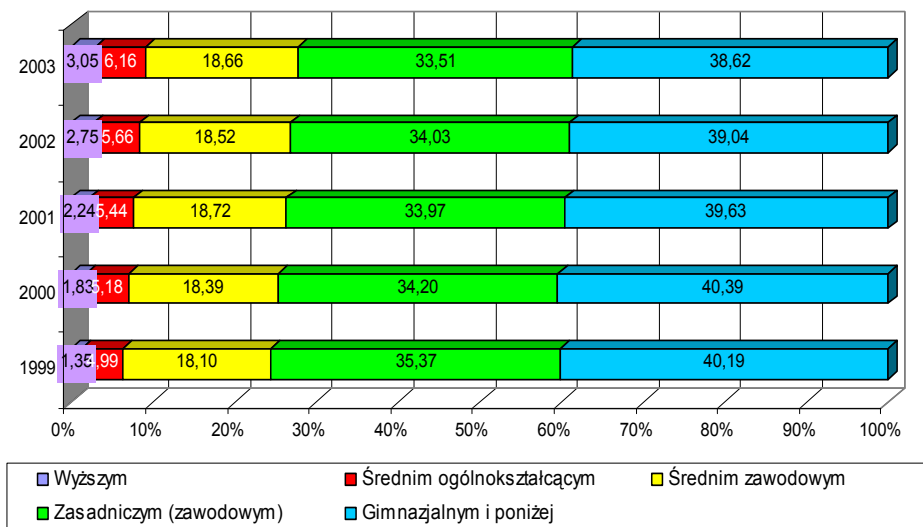
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125 oraz RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 113.

Wykres nr 17
Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Polsce w latach 1999 - 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 102; 2002, s. 103; 2003, s. 125; 2004, s. 440.

Wykres nr 18
Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w województwie w latach 1999 - 2003

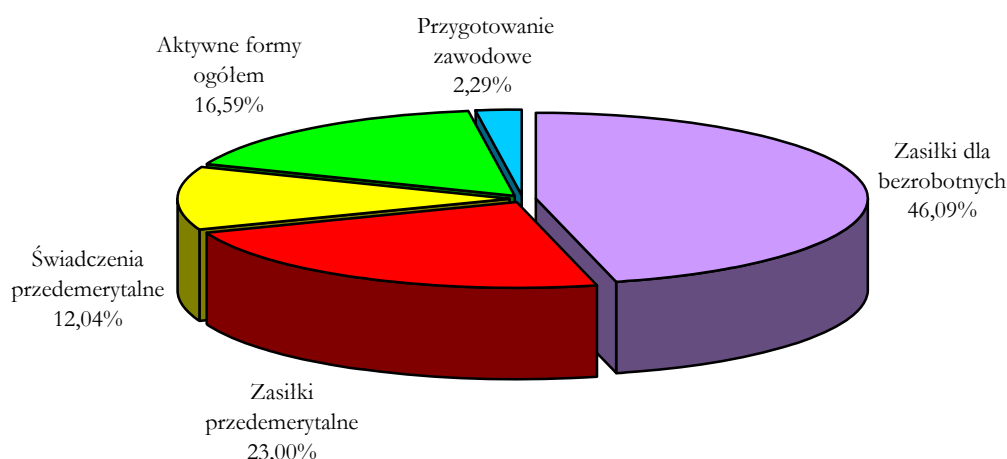

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 18.

Niski jest udział bezrobotnych z prawem do zasiłków (17,6%), przy ponad 32,3% pozostających bez pracy powyżej 6 m-cy. Mieszkańcy wsi stanowią 48,3 % bezrobotnych, z tego powyżej 6 m-cy 69,5 % ogółu bezrobotnych zarejestrowanych na wsi.

W 2003 roku wydatki z Funduszu Pracy wynosiły 509,4 mln zł., tj. wzrosły w porównaniu do 2002r. o 3,6 %. Z Funduszu Pracy przeznaczono prawie 80% na zasiłki dla bezrobotnych zasiłki przedemerytalne i świadczenia emerytalne. Na aktywne formy aktywizacji bezrobotnych przeznaczonych zostało 16,4%, z tego na roboty publiczne 3,9%.

Wykres nr 19
Struktura wydatków z Funduszu Pracy w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Rynek Pracy w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r.”

3. 2. Podmioty gospodarki narodowej

W województwie w 2003r. zarejestrowanych było w rejestrze REGON ponad 110 tys. podmiotów gospodarczych, czyli o 14,2% (kraj 17,8%) więcej, niż w 1999 roku. Nastąpiło to w wyniku przyrostu ilości spółek handlowych o 1501 (tj. o 45,9%, kraj 42,1%) i 7754 (tj. o 10,2%, kraj 15,6%) podmiotów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela nr 19
Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych form prawno - organizacyjnych w latach 1999-2003 (stan na 31. XII)

Wyszczególnienie		Ogółem	w tym					
			Przedsięb. państwowe	Spółdzielnie	Spółki handlowe ogółem		Spółki cywilne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
					Spółki handlowe ogółem	w tym z kapitałem zagranicznym		
Polska	1999	3 039 451	2 599	19 328	146 859	40 412	288 956	2 417 737
	2000	3 185 040	2 268	19 011	159 660	43 737	302 717	2 500 852
	2001	3 392 268	2 054	18 812	177 085	45 765	290 890	2 666 855
	2002	3 468 218	1 951	18 682	196 681	47 352	280 547	2 714 118
	2003	3 581 593	1 736	18 548	208 753	48 973	279 208	2 795 860
dynamika	2003/1999	117,8	66,8	96,0	142,1	121,2	96,6	115,6
Województwo	1999	96 649	80	790	3 272	656	7 966	76 174
	2000	102 633	74	788	3 591	733	8 223	80 013
	2001	104 340	67	774	4 027	764	7 567	79 860
	2002	107 891	61	767	4 524	779	7 172	82 293
	2003	110 390	59	761	4 773	801	7 026	83 928
dynamika	2003/1999	114,2	48,8	96,3	145,9	122,1	88,2	110,2
udział % w kraju	2003	3,1	3,3	4,1	2,3	1,6	2,5	3,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 288; 2002, s. 307; 2003, s. 343; 2004, s. 637 oraz RSW W-M 2003, s. 507.

Tabela nr 20
Struktura podmiotów gospodarczych wg wybranych form prawno – organizacyjnych

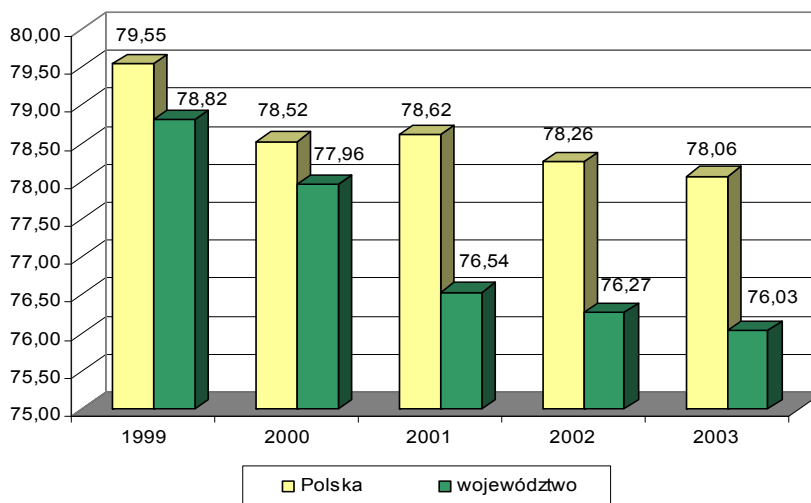
Wyszczególnienie		Ogółem	w tym					
			Przedsięb. państwowe	Spółdzielnie	Spółki handlowe ogółem		Spółki cywilne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
					Spółki handlowe ogółem	w tym z kapitałem zagranicznym		
Polska	1999	3 039 451	0,09	0,64	4,83	1,33	9,51	79,55
	2000	3 185 040	0,07	0,60	5,01	1,37	9,50	78,52
	2001	3 392 268	0,06	0,55	5,22	1,35	8,58	78,62
	2002	3 468 218	0,06	0,54	5,67	1,37	8,09	78,26
	2003	3 581 593	0,05	0,52	5,83	1,37	7,80	78,06
Województwo	1999	96 649	0,08	0,82	3,39	0,68	8,24	78,82
	2000	102 633	0,07	0,77	3,50	0,71	8,01	77,96
	2001	104 340	0,06	0,74	3,86	0,73	7,25	76,54
	2002	107 891	0,06	0,71	4,19	0,72	6,65	76,27
	2003	110 390	0,04	0,69	4,32	0,73	6,36	76,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 19.

Zmiany struktury własnościowej podmiotów gospodarczych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999-2003 były zbieżne z tendencjami w gospodarce krajowej. Zmniejszył się udział przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, spółek cywilnych, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, natomiast wzrósł udział spółek handlowych.

Tempo zmian ilości osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 20
Udział osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą w ogółem podmiotów gospodarczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 20.

W układzie podregionów największy udział zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej jest w podregionie olsztyńskim – 46,2 % i nadal wykazuje tendencję rosnącą.

Tabela nr 21
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów w latach 2001 – 2003

Wyszczególnienie		Ogółem	Udział podregionu w województwie	Osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	
				ilość	na 10 tys. ludności	ilość	na 10 tys. ludności
województwo	2001	104 340	x	24 480	167	79 860	543
	2002	107 891	x	25 598	179	82 293	576
	2003	110 390	x	26 462	185	83 928	587
podregion elbląski	2001	37 045	35,50%	8 442	154	28 603	523
	2002	37 710	34,95%	8 787	165	28 923	542
	2003	38 255	34,65%	9 182	172	29 073	545
podregion olsztyński	2001	47 747	45,76%	11 257	187	35 990	572
	2002	49 642	46,01%	12 257	201	37 385	612
	2003	51 008	46,21%	12 568	205	38 440	629
podregion elcki	2001	19 448	18,64%	4 281	146	15 267	520
	2002	20 539	19,04%	4 554	160	15 985	563
	2003	21 127	19,14%	4 712	166	16 415	578

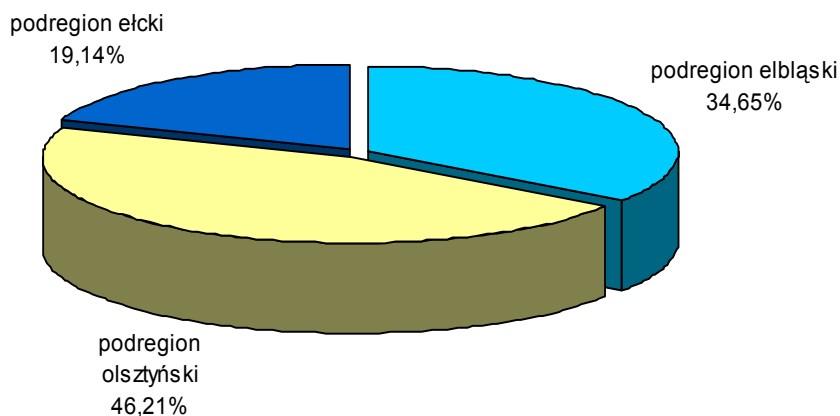
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Zmiany strukturalne podmiotów gospodarczych w gospodarce narodowej w województwie warmińsko -mazurskim w 2002r” oraz RSW 2004, s. 327.

Tabela nr 22
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów i liczby pracujących w 2003 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	0-9	10-49	50-249	pow. 249
Województwo	110 390	104 393	4 797	1 050	150
elbląski	38 255	36 013	1 795	400	47
olsztyński	51 008	48 323	2 138	468	79
ełcki	21 127	20 057	864	182	24
Udział % podregionów w województwie					
Województwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
elbląski	34,65	34,50	37,42	38,10	31,33
olsztyński	46,21	46,29	44,57	44,57	52,67
ełcki	19,14	19,21	18,01	17,33	16,00
Struktura podmiotów					
Województwo	100,00	94,57	4,35	0,95	0,14
elbląski	100,00	94,14	4,69	1,05	0,12
olsztyński	100,00	94,74	4,19	0,92	0,15
ełcki	100,00	94,94	4,09	0,86	0,11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Wykres nr 21
Udział podregionów w ogółem podmiotów gospodarczych województwa w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 21.

Wśród podmiotów gospodarczych dominuje sektor prywatny (93,9%). We wszystkich powiatach udział tego sektora przekracza 90%. Najwyższy udział sektora prywatnego odnotowano w powiatach: m. Olsztyn (95,9%), olsztyńskim (95,6%), iławskim (95,2%), ostródzkim (94,4%). Najniższy udział w powiatach: braniewskim i lidzbarskim (90,2%), m. Elbląg (90,5%).

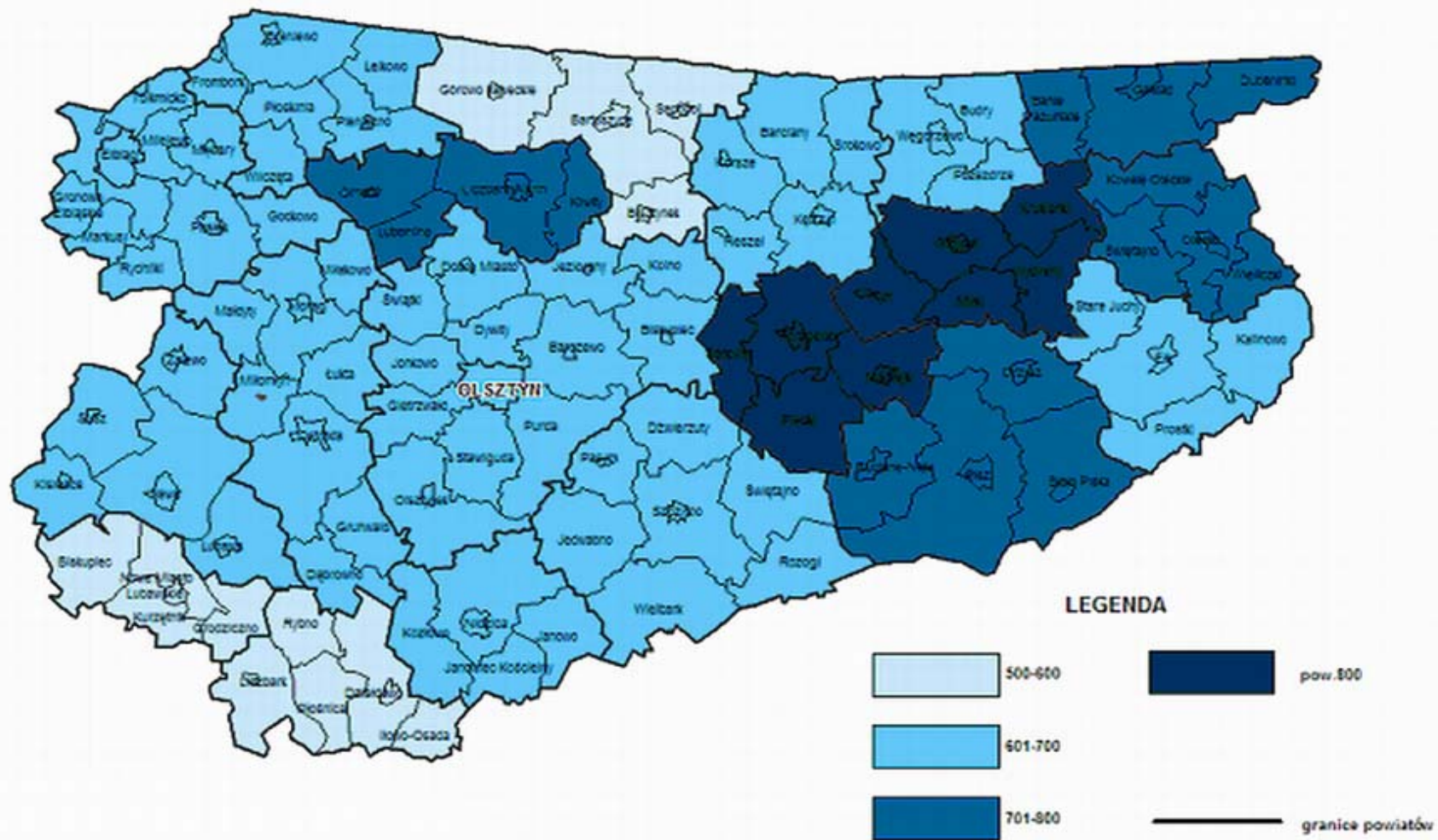
Tabela nr 23
Podmioty gospodarki narodowej w powiatach w latach 1999-2003 i wg sektorów w roku 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003				
					publiczny	prywatny	% udział prywatnego	Wskaźnik przedsiębior.	
Polska	3 009 451	3 185 040	3 325 539	3 468 218	3 581 593	129 315	3 452 278	96,4	93,8
Województwo	96 649	102 633	104 340	107 891	110 390	6 760	103 630	93,9	77,3
Podregiony:									
elbląski	34 227	36 574	37 045	37 710	38 255	2 780	35 475	92,7	71,7
olsztyński	44 015	46 749	47 747	49 642	51 008	2 684	48 324	94,7	74,4
elcki	18 407	19 310	19 548	20 539	21 127	1 296	19 831	93,9	83,4
Powiaty:									
bartoszycki	2 857	3 114	3 300	3 409	3 518	178	3 340	94,9	56,7
braniewski	2 663	2 930	2 869	2 896	3 002	295	2 707	90,2	67,6
działdowski	3 439	3 797	3 627	3 735	3 701	215	3 486	94,2	56,3
elbląski	3 144	3 343	3 317	3 429	3 527	259	3 268	92,7	62,4
elcki	5 282	5 276	5 381	5 658	5 738	331	5 407	94,2	68,2
giżycki	6 169	6 715	6 578	5 136	5 249	332	4 917	93,7	92,2
goldapski	x	x	x	1 900	2 020	110	1 910	94,6	74,3
iławski	4 961	5 401	5 429	5 627	5 842	281	5 561	95,2	65,2
kętrzyński	3 597	3 862	3 880	4 018	4 159	338	3 821	91,9	61,9
lidzbarski	2 353	2 494	2 734	2 870	3 044	298	2 746	90,2	70,1
mragowski	3 555	3 840	4 060	4 278	4 473	229	4 244	94,9	88,8
nidzicki	1 873	1 960	1 938	2 035	2 065	138	1 927	93,3	60,7
nowomiejski	2 130	2 340	2 309	2 422	2 505	147	2 358	94,1	57,7
olecko-goldapski	3 576	3 784	3 942	x	x	x	x	x	x
olecki	x	x	x	2 436	2 538	117	2 421	95,4	74,1
olsztyński	6 160	6 583	6 898	7 224	7 556	336	7 220	95,6	67,6
ostródzki	6 058	6 502	6 944	7 121	7 278	408	6 870	94,4	68,9
piski	3 380	3 535	3 647	3 940	4 105	295	3 810	92,8	71,2
szczygieński	4 041	4 314	4 391	4 632	4 713	281	4 432	94,0	67,7
węgorzewski	x	x	x	1 469	1 477	111	1 366	92,5	61,7
Miasta na prawach powiatu									
m. Elbląg	11 832	12 261	12 550	12 480	12 400	1 175	11 225	90,5	96,9
m. Olsztyn	19 579	20 582	20 546	21 176	21 480	886	20 594	95,9	124,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 550; dla 2001, Dane do aktualizacji; 2002, s. 236-246. RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 236-242.

Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców) w województwie wynosi średnio 77,3, wobec 93,8 w kraju. Powyżej średniej wojewódzkiej wskaźnik ten kształtował się w powiatach grodzkich: Olsztyn - 124,1, Elbląg - 96,9 oraz ziemskich: giżyckim - 92,2, mragowskim - 88,8. Do powiatów o najniższym wskaźniku należą: działdowski - 56,3; bartoszycki - 56,7; nowomiejski - 57,7; nidzicki - 60,7; kętrzyński - 61,9. Przedsiębiorczość w poszczególnych powiatach i gminach przedstawia mapa nr 3 – Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2003r.

Mapa nr 3
Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 23.

Tabela nr 24
Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg PKD

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	liczba podmiotów					1999=100	2002=100
Województwo	96 649	102 633	104 340	107 891	110 390	114,2	102,3
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	4 469	5 342	4 075	4 604	5 143	115,1	111,7
Rybolówstwo i rybactwo	99	105	109	116	119	120,2	102,6
Przemysł	9 976	10 081	9 940	10 056	10 143	101,7	100,9
Budownictwo	9 735	10 007	9 685	9 643	9 648	99,1	100,1
Handel i naprawy	32 872	33 146	32 698	33 383	33 873	103,0	101,5
Hotele i restauracje	2 917	3 097	3 127	3 243	3 392	116,3	104,6
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7 718	8 015	8 027	8 075	7 967	103,2	98,7
Pośrednictwo finansowe	3 053	3 997	4 562	4 718	4 603	150,8	97,6
Obsługa nieruchomości i firm	12 222	14 386	16 251	17 183	17 839	146,0	103,8
Administracja publiczna i obrona narodowa	574	658	1 087	1 112	1 125	196,0	101,2
Edukacja	2 086	2 115	2 142	2 627	3 091	148,2	117,7
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	5 024	5 263	5 667	5 901	5 904	117,5	100,1
Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	5 900	6 420	6 967	7 228	7 543	127,8	104,4
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	4	4	3	2	0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim 2000, s. 25; 2001, s. 32; 2003, s. 34 oraz RSW W-M 2004, s. 324.

Analizując podmioty gospodarcze wg rodzajów działalności należy stwierdzić, że najwięcej podmiotów zarejestrowanych w 2003r. jest nadal w dziale handel i naprawy oraz obsługa nieruchomości i firm. W latach 1999-2003 zaszły niewielkie zmiany. Zmniejszeniu uległ udział procentowy w ogółem podmiotów gospodarczych sekcji „handel i naprawy” z 34,0% w 1999r. do 30,7% w 2003r. Natomiast wzrost nastąpił w sekcji „obsługa nieruchomości i firm” z 12,6% w 1999r. do 16,2% w 2003r.

Tabela nr 25
Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Województwo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	4,62	5,20	3,91	4,27	4,66
Rybolówstwo i rybactwo	0,10	0,10	0,10	0,11	0,11
Przemysł	10,32	9,82	9,53	9,32	9,19
Budownictwo	10,07	9,75	9,28	8,94	8,74
Handel i naprawy	34,01	32,30	31,34	30,94	30,68
Hotele i restauracje	3,02	3,02	3,00	3,01	3,07
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7,99	7,81	7,69	7,48	7,22
Pośrednictwo finansowe	3,16	3,89	4,37	4,37	4,17
Obsługa nieruchomości i firm	12,65	14,02	15,58	15,93	16,16
Administracja publiczna i obrona narodowa	0,59	0,64	1,04	1,03	1,02
Edukacja	2,16	2,06	2,05	2,43	2,80
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	5,20	5,13	5,43	5,47	5,35
Pozostała działalność	6,10	6,26	6,68	6,70	6,83

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 24.

Tendencję malejącą obserwuje się w działach „przemysł”, „budownictwo”, „handel i usługi”, „transport, gospodarka magazynowa i łączność”, natomiast wzrost w działach „rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo”, „hotele i restauracje”, „edukacja”. Szczegółowe zestawienie podmiotów gospodarki narodowej, zarejestrowanych w systemie REGON wg rodzajów działalności (PKD) przedstawiono w tabelach nr 24 i 25.

W województwie, podobnie jak w kraju, dominują małe i średnie podmioty gospodarcze.

Tabela nr 26

Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON wg podregionów i ilości zatrudnionych w latach 1999-2003

Podmioty o liczbie pracujących		0-9	10-49	50-249	> 249
Województwo	1999	94,75%	3,92%	1,15%	0,18%
	2003	94,57%	4,35%	0,95%	0,14%
podregion elbląski	1999	94,26%	4,39%	1,17%	0,17%
	2003	94,14%	4,69%	1,05%	0,12%
podregion olsztyński	1999	94,90%	3,71%	1,19%	0,20%
	2003	94,74%	4,19%	0,92%	0,15%
podregion elcki	1999	95,31%	3,51%	1,04%	0,14%
	2003	94,94%	4,09%	0,86%	0,11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

W roku 2003 w skali kraju podmioty o liczbie pracujących 0-9 stanowiły 95% ogólnej liczby podmiotów, w przedziale 10-49 pracujących było 3,8% podmiotów, 50-249 – 0,8%, a podmiotów o liczbie pracujących powyżej 249 było 0,1%. Tak, więc w województwie jest nieco wyższy udział podmiotów małych i średnich, niższy natomiast – mikroprzedsiębiorstw.

3. 3. Rolnictwo

Województwo warmińsko - mazurskie należy do najzimniejszych regionów Polski z krótkim okresem wegetacji (200-210 dni na zachodzie województwa, 190-200 dni w jego północno - wschodniej części) i stosunkowo dużą sumą opadów rocznych (od 540 mm w rejonie Rynu i Sępola do prawie 700 mm w okolicach Elbląga i Górowa Iławeckiego).

Gleby są mocno zróżnicowane. Od zwięzłych i zlewnych czarnych ziem w rejonie Kętrzyna oraz gleb brunatnych na nizinie Sępopolskiej i mad w okolicach Elbląga do lekkich piaszczystych na południu województwa. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej zbliżony jest do przeciętnego w kraju.

Warunki przyrodnicze stawiają wymóg wysokiego poziomu technicznego, powodują, że jednostkowe koszty produkcji są wyższe, a dochodowość mniejsza, niż w innych regionach kraju.

Rolnictwo jest jednym z głównych działów gospodarki województwa, czemu sprzyja znaczny areal użytków rolnych oraz korzystna struktura wielkościowa gospodarstw.

W produkcji roślinnej uprawiane są przede wszystkim zboża, rośliny przemysłowe, głównie rzepak oraz rośliny pastewne i ziemniaki. W produkcji zwierzęcej dominujące kierunki stanowią hodowla bydła, chów trzody chlewnej oraz drobiarstwo, zwłaszcza produkcja indyków.

W 2003 roku podobnie, jak w skali kraju widoczna była poprawa koniunktury w rolnictwie. Zwiększyła się powierzchnia zasiewów, zmniejszyła się powierzchnia gruntów i odlogów, uzyskano korzystniejsze, niż w skali kraju wyniki w plonach podstawowych upraw, zwiększył się stan pogłowia bydła, drobiu.

Struktura gruntów

Podobnie, jak w skali kraju w latach 1999-2003 nastąpił spadek powierzchni użytków rolnych w województwie.

Tabela nr 27

Użytkowanie gruntów w Polsce i w województwie w latach 1999 - 2003 (wg granic administracyjnych)

Stan w czerwcu

Lata	Powierzchnia ogólna	Użytki rolne				Grunty leśne	Odlogi i ugory	Pozostałe
		Razem	Grunty orne	Sady	Łąki i pastwiska			
w tys. ha								
POLSKA								
1999	31 268,5	18 434,7	14 134,2	266,5	4 034,0	9 046,6	1 549,1	2 238,1
2000	31 268,5	18 413,2	14 062,8	267,5	4 082,9	9 059,5	1 668,2	2 127,6
2001	31 268,5	18 392,4	14 045,6	268,7	4 078,2	9 088,5	1 675,6	2 112,0
2002	31 268,5	16 899,3	13 066,5	270,9	3 561,9	9 113,0	2 302,1	2 954,1
2003	31 268,5	16 169,4	12 650,5	250,4	3 268,5	9 138,8	1 761,7	4 198,6
Województwo								
1999	2 420,3	1 305,7	910,2	4,1	391,4	730,2	170,8	213,6
2000	2 420,3	1 305,0	907,0	4,1	393,9	732,7	166,2	216,5
2001	2 420,3	1 303,7	902,4	4,0	397,3	736,0	165,9	214,7
2002	2 420,3	1 211,2	843,6	2,9	364,7	738,5	190,7	279,9
2003	2 420,3	1 176,9	845,0	2,3	329,5	741,1	136,6	365,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXIX i 216; 2001, s. XCI i 221; 2002, s. XCVIII i 225; 2003, s. CI i 259; 2004, s. 101 i 557 oraz www.stat.gov.pl

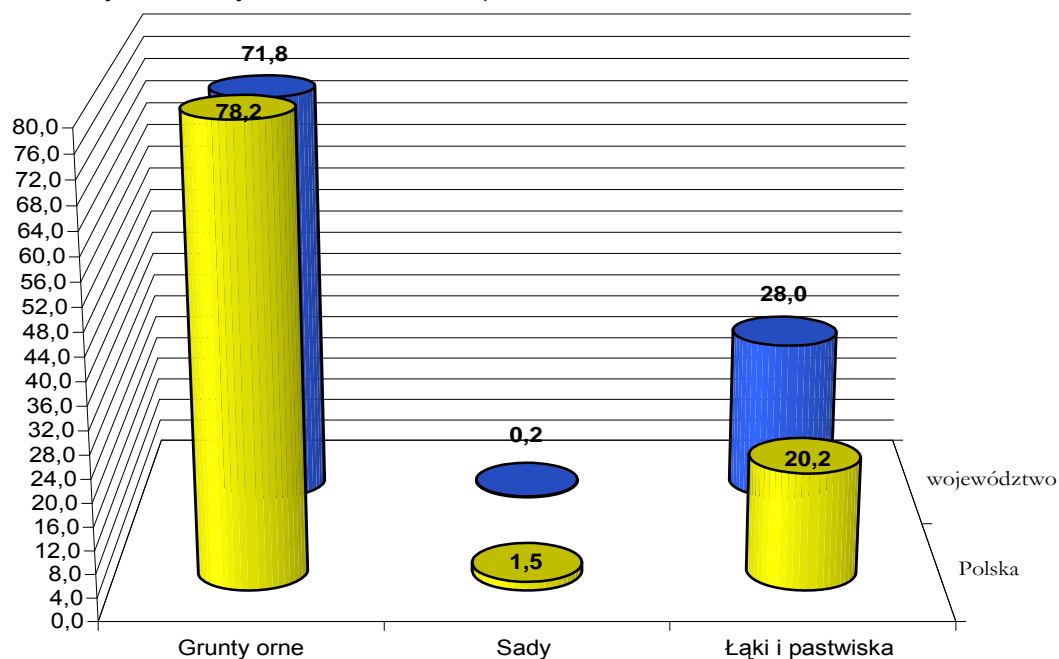
W województwie w 2003r użytkowano rolniczo 1176,9 tys. ha, co stanowiło 48,6% jego obszaru (kraj 51,7%). W latach 1999 - 2003 nastąpił zbliżony spadek powierzchni użytków rolnych w kraju, tj. o 12,3%, a w województwie o 10%. Zmniejszenie powierzchni użytków rolnych województwa wynikało głównie ze spadku o 7,1% powierzchni gruntów ornych, łąk i pastwisk o 15,8% oraz sadów o 44%. Odnosząc się do 2002 roku powierzchnia sadów, łąk i pastwisk uległa również zmniejszeniu. Natomiast nastąpił niewielki wzrost gruntów ornych oraz leśnych.

Grunty orne w 2003r. stanowiły 71,8% powierzchni użytków rolnych województwa wobec 69,7% w 1999 roku (kraj 1999r. - 76,7% i 2003r. - 78,2%), sady odpowiednio 0,3% i 0,2% (kraj 1,4% i 1,5%), a udział łąk i pastwisk obniżył się z 30% do 28% (kraj z 21,9% do 20,2%).

Struktura użytków rolnych różni się od średnich krajowych. Rolnicy województwa dysponowali w 2003r. mniejszym udziałem arealu gruntów ornych o 6,4% i sadów o 1,3%, wyższym natomiast udziałem arealu łąk i pastwisk o 7,8%, niż średnio w kraju, co przedstawia wykres nr 22.

Użytkowanie gruntów w publikacjach statystycznych prezentowane jest według różnych kryteriów, tj. wg granic administracyjnych, siedziby użytkownika, wg stanu na określony dzień. Stąd ważne jest podanie źródła informacji, z którego korzystano prezentując dane liczbowe.

Wykres nr 22
Struktura użytków rolnych w Polsce i w województwie w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 27.

Tabela nr 28
Udział procentowy użytków rolnych w powierzchni ogólnej poszczególnych powiatów

Powiaty	1999	2000	2001	2002	2003
bartoszycki	70,1	70,1	69,9	68,9	68,8
braniewski	59,2	59,3	60,7	61,3	60,5
działdowski	61,2	61,1	61,2	61,0	60,9

Powiaty	1999	2000	2001	2002	2003
elbląski	60,7	60,9	61,1	61,2	61,2
elcki	59,8	59,8	59,8	59,9	59,8
giżycki	53,4	53,3	53,0	51,3	47,2
goldapski	-	-	-	56,1	56,1
iławski	57,7	57,7	57,7	57,7	57,7
kętrzyński	71,5	71,7	71,7	72,0	72,0
lidzbarski	62,1	62,4	61,9	61,8	61,6
mrągowski	46,7	46,7	46,8	47,1	47,1
nidzicki	53,0	52,7	52,4	52,2	52,0
nowomiejski	67,6	67,6	67,6	67,8	67,8
olecki	59,0	58,5	58,6	60,5	60,4
olsztyński	48,5	48,4	48,0	47,7	47,4
ostródzki	54,8	54,8	54,4	54,4	54,2
piski	30,1	30,0	30,1	30,0	30,1
szczycieński	38,0	38,0	37,9	37,9	37,7
węgorzewski	-	-	-	55,0	56,8
m. Elbląg	30,2	30,5	30,5	32,1	32,0
m. Olsztyn	22,7	22,8	22,3	25,0	24,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Najwyższym udziałem użytków rolnych w strukturze powierzchni charakteryzują się powiaty pasa północnego województwa: kętrzyński (72%), bartoszycki (69%), lidzbarski (62%), elbląski (61%), braniewski (60%) oraz powiaty południowe: nowomiejski (68%) i działdowski (61%). W powiecie piskim tylko 30% powierzchni zajmują użytki rolne, natomiast prawie połowę lasy i grunty leśne. Taki sam odsetek gruntów (49,7%) stanowią lasy w powiecie szczycieńskim, natomiast w powiecie kętrzyńskim jest to tylko 16%, elbląskim 18%, a w bartoszyckim 21%.

Grunty leśne obejmują powierzchnię 741,1 tys. ha, ponad 30% powierzchni województwa (kraj ponad 29%). Pod względem powierzchni gruntów leśnych województwo utrzymuje się na 4 miejscu w kraju po zachodniopomorskim, mazowieckim i wielkopolskim.

Przeważają lasy publiczne, które stanowią ponad 95% ogólnej powierzchni lasów. W drzewostanie pozostającym w zarządzie lasów państwowych dominuje sosna i modrzew (61%) całkowitej powierzchni lasów (kraj 70%). Podobnie jak w kraju ponad 60% drzewostanu liczy ponad 40 lat.

Kształtowanie się procentowego udziału lasów, gruntów leśnych w poszczególnych powiatach i podregionach województwa podano w tabeli nr 29.

Tabela nr 29
Udział procentowy lasów w powierzchni ogólnej poszczególnych powiatów w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	28,7	28,8	28,9	29,0	29,1
Województwo	29,2	29,4	29,6	29,9	30,3
Podregiony:					
elbląski	23,7	23,9	24,2	24,4	24,7
olsztyński	32,2	32,3	32,5	33,0	33,4
elcki	31,0	31,3	31,4	31,4	31,8
Powiaty:					
bartoszycki	18,8	18,8	18,8	20,5	20,9

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
braniewski	22,2	22,3	23,3	23,2	23,6
działdowski	28,2	28,2	28,4	28,5	28,7
elbląski	17,5	17,6	17,8	17,8	18,2
elcki	21,6	21,5	21,6	21,6	21,6
giżycki	23,2	23,4	23,8	24,9	25,5
gołdapski	-	-	-	31,1	31,5
iławski	25,8	26,2	26,2	26,5	26,5
kętrzyński	15,2	15,5	15,5	15,8	16,1
lidzbarski	24,0	24,2	24,5	24,7	25,6
mragowski	30,8	31,2	31,3	31,8	36,5
nidzicki	35,8	36,1	36,5	37,2	37,2
nowomiejski	19,4	19,5	19,5	19,8	20,1
olecki	27,2	27,2	27,2	24,8	26,4
olsztyński	36,3	36,5	37,0	37,3	37,7
ostródzki	27,4	27,7	28,2	28,6	29,2
piski	48,9	49,6	49,6	49,6	49,7
szczycieński	49,1	49,2	49,0	49,0	49,7
węgorzewski	-	-	-	19,7	20,0
m. Elbląg	23,8	23,5	23,7	25,0	25,0
m. Olsztyn	21,1	21,0	21,0	21,1	21,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003 Urząd Statystyczny w Olsztynie

Najbardziej zalesionym podregionem jest olsztyński, gdzie lasy stanowią ponad 33% ogólnej powierzchni podregionu. Wysoki jest również udział w podregionie elckim blisko 32%, w regionie elbląskim na niższym poziomie 24,7%.

Spośród powiatów najwyższe wskaźniki dotyczą piskiego i szczycieńskiego – blisko 50%, najniższy wskaźnik dotyczy kętrzyńskiego 16,1% i elbląskiego 18,2%.

W strukturze użytkowania gruntów rolnych podobnie, jak w skali kraju w 2003 roku po raz pierwszy od kilku lat zmniejszyła się powierzchnia odlogów i ugorów, tj. z 170,8 tys. ha w 1999 roku do 136,6 tys. ha w 2003 roku (wobec 190,7 tys. ha w 2002r.).

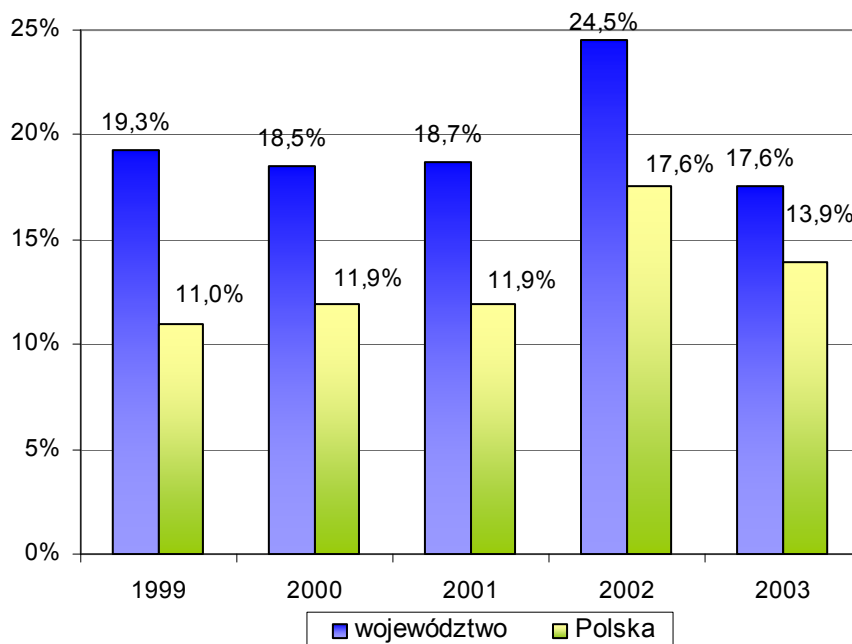
W latach 1999-2003 zmniejszył się % udział odlogów i ugorów w powierzchni gruntów ornych w województwie z 19,3% do 17,6% (w kraju natomiast zwiększył się z 11% do 13,9%). Odnosząc się do 2002 roku udział odlogów uległ zmniejszeniu o 6,9 pkt. (kraj o 3,7 pkt.).

Tabela nr 30
Udział odlogów i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych w województwie i kraju

Lata	województwo		Polska	
	tys. ha	%	tys. ha	%
1999	170,8	19,3	1 549,1	11,0
2000	166,2	18,5	1 668,2	11,9
2001	165,9	18,7	1 675,6	11,9
2002	190,7	24,5	2 302,1	17,6
2003	136,6	17,6	1 761,7	13,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXIX; 2001, s. XCI; 2002, s. XCVII; 2003, s. CI; 2004, s. 101.

Wykres nr 23
Udział odłogów i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych w województwie i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 30.

Wyniki Spisu Rolnego 2002 wykazały, że największy udział odłogów i ugorów w powierzchni gruntów ogółem zaobserwowano zarówno w gospodarstwach małych do 5 ha użytków rolnych, jak i największych, powyżej 1000 ha.

Przeciętna powierzchnia gospodarstwa indywidualnego powyżej 1 ha wyniosła 18,3 ha, w tym użytków rolnych 16,9 ha (kraj 8,2 ha i 7,4 ha), co plasuje województwo na 1 miejscu w kraju.

Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych wyniosła 638,1 tys. ha, tj. 58,5% powierzchni ogólnej użytków rolnych (kraj 41,1%), co stawia województwo również na 1 miejscu w kraju.

Wody zajmują powierzchnię 151,4 tys. ha, co stanowi 6,3% powierzchni województwa i 18,2% ogólnej powierzchni wód w kraju. Rybactwo śródlądowe odbywa się w ramach gospodarki jeziorowej, stawowej oraz rzecznej. Rybactwo morskie prowadzone jest na wodach Zalewu Wiślanego.

Struktura zasiewów

Ogólna powierzchnia zasiewów pod zbiory 2003 roku wyniosła 638,1 tys. ha, tj. 5,8% ogółu zasiewów w Polsce, wobec 5,5% w 1999 r. i 5,4 % w 2002 roku.

Zmniejszenie powierzchni zasiewów w latach 1999-2003 wyniosło prawie 10,5%, (kraj 13,5%). Wynikało to ze zmiany siedziby użytkowników gospodarstw rolnych, przeznaczania części gruntów ornych na cele nierolnicze. W 2003 roku w porównaniu do 2002r. nastąpił wzrost powierzchni zasiewów prawie o 9% (kraj 1,2%).

Analogicznie jak w skali kraju w strukturze zasiewów dominują zboża. W 2003r. zboża podstawowe zajmowały powierzchnię 375,5 tys. ha, co stanowiło 58,8% ogólnej powierzchni zasiewów w województwie (w Polsce 58 %). Udział innych upraw wynosił:

- ziemniaki - 22,9 tys. ha, tj. 3,6% (w Polsce 7,0%);
- buraki cukrowe, rośliny przemysłowe - 4,4 tys. ha, tj. 0,7% (w Polsce 2,6%);
- rzepak i rzepik - 47,9 tys. ha, tj. 7,5% (w Polsce 3,9%).

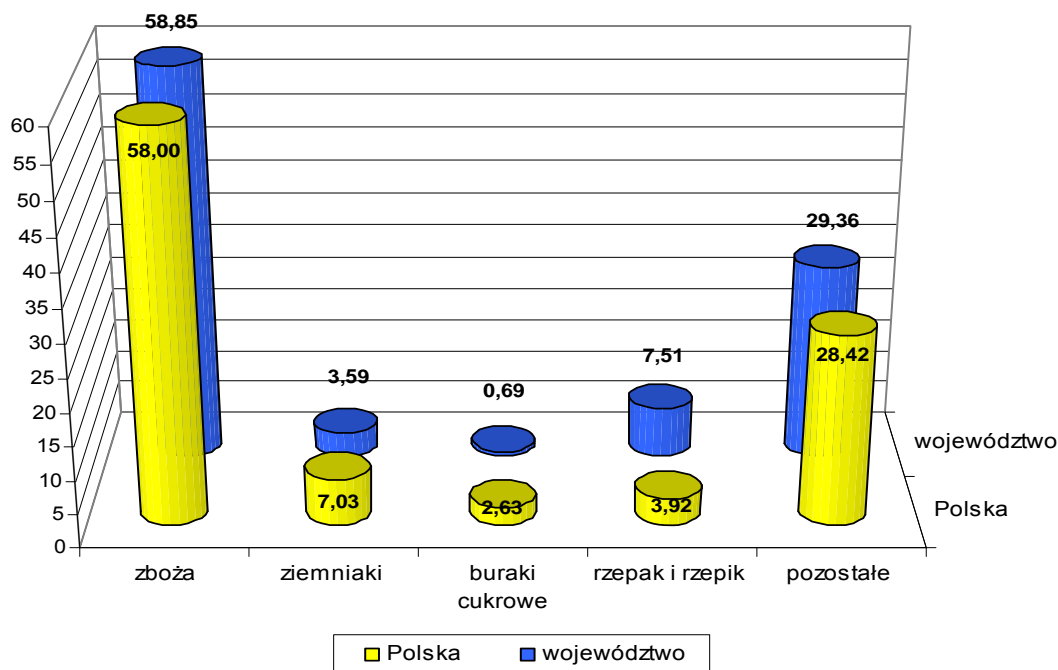
Wyniki 2003r. w porównaniu do roku 1999 wskazują na tendencje w strukturze zasiewów:

- zwiększa się udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów z 57,5% do 58,8% (kraj 56,9 do 58%) oraz rzepaku i rzepiku z 7,3% do 7,5% (kraj spadek z 4,3% do 3,9%);
- zmniejszył się udział ziemniaków z 5% do 3,6% (kraj spadek z 10,1% do 7%) oraz buraków cukrowych z 1% do 0,7% (kraj z 3% do 2,6%).

Wyniki pełnego spisu rolnego z 2002r. wykazały, że stanowi to skutek przestawiania się gospodarstw rolnych na uprawy mniej pracochłonne (zboża, rzepak) oraz zmniejszania się stada przeżuwaczy, które wykorzystują trwałe użytki zielone. Jest to zjawisko pogarszające strukturę płodozmianu, a tym samym powodujące dalszą degradację gleby oraz pogorszenie warunków fitosanitarnych upraw.

Kształtowanie się powierzchni zasiewów oraz ich strukturę, a także procentowy udział podstawowych upraw w województwie na tle kraju w latach 1999-2003 podano w Tabeli nr 31, a w 2003 roku na wykresie nr 24.

Wykres nr 24
Udział procentowy ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 31

Tabela nr 31
Powierzchnia zasiewów w Polsce i w województwie w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	Powierzchnia zasiewów	Zboża podstawowe				Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
		razem	W tym					
			pszenica	żyto	jęczmień			
POLSKA	w tys. ha							
1999	12 585,2	7 165,4	2 583,0	2 242,5	1 107,4	1 267,8	371,4	545,3
2000	12 408,2	7 122,2	2 635,1	2 130,2	1 096,0	1 250,6	333,1	436,8
2001	12 368,1	7 069,8	2 627,0	2 002,3	1 071,2	1 194,2	317,5	443,2
2002	10 764,3	6 574,2	2 414,2	1 560,3	1 050,7	803,4	303,0	439,0
2003	10 888,8	6 316,0	2 308,0	1 479,0	1 016,2	765,8	286,3	426,3
2003/1999	86,52	88,15	89,35	65,95	91,76	60,40	77,09	78,18
WOJEWÓDZTWO	w tys. ha							
1999	713,3	410,1	160,2	93,8	76,1	35,8	6,8	52,2
2000	729,7	420,9	174,5	88,7	71,4	35,5	6,5	49,2
2001	719,4	421,7	178,7	73,7	63,4	33,5	6,1	44,4
2002	586,2	362,8	154,5	54,0	58,0	22,6	5,1	47,4
2003	638,1	375,5	170,8	48,7	48,7	22,9	4,4	47,9
2003/1999	89,46	91,56	106,62	51,92	63,99	63,97	64,71	91,76
POLSKA	Struktura w %							
1999	100	56,94	20,52	17,82	8,80	10,07	2,95	4,33
2000	100	57,40	21,24	17,17	8,83	10,08	2,68	3,52
2001	100	57,16	21,24	16,19	8,66	9,66	2,57	3,58
2002	100	61,07	22,43	14,50	9,76	7,46	2,81	4,08
2003	100	58,00	21,20	13,58	9,33	7,03	2,63	3,92
WOJEWÓDZTWO	Struktura w %							
1999	100	57,49	22,46	13,15	10,67	5,02	0,95	7,32
2000	100	57,68	23,91	12,16	9,78	4,87	0,89	6,74
2001	100	58,62	24,84	10,24	8,81	4,66	0,85	6,17
2002	100	61,89	26,36	9,21	9,89	3,86	0,87	8,09
2003	100	58,85	26,77	7,63	7,63	3,59	0,69	7,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 218; 2001, s. 222; 2002, s. 229; 2003, s. 261; 2004, s. 559-560.

Wydajność z 1 ha głównych ziemiopłodów w latach 1999-2003 generalnie wykazuje tendencje wzrostowe. W 2003 roku wyższe, niż w skali kraju osiągnięto plony w podstawowych płodach rolnych.

Tabela nr 32
Plony głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003

Lata	Zboża				Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
	razem	W tym					
		pszenica	żyto	jęczmień			
z 1 ha w dt							
POLSKA							
1999	29,6	35,0	23,1	30,7	157,0	338,0	20,8
2000	25,3	32,3	18,8	25,4	194,0	394,0	21,9
2001	30,6	35,3	24,3	31,1	162,0	358,0	24,0
2002	32,4	38,5	24,6	32,1	193,0	443,0	21,7
2003	28,7	34,0	21,4	27,9	179,0	410,0	18,6

WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE							
1999	28,9	34,3	23,3	27,1	160,0	376,0	15,9
2000	24,9	33,6	18,7	21,1	206,0	337,0	17,2
2001	28,4	34,7	22,4	26,4	177,0	305,0	16,6
2002	30,8	38,7	24,0	28,1	193,0	466,0	19,6
2003	32,8	40,9	24,9	28,9	203,0	512,0	18,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 221; 2001, s. 225; 2002, s. 232; 2003, s. 264; 2004, s. 562.

Pod względem wielkości plonów w dt z ha województwo w 2003 roku plasowało się w zbożach podstawowych na 3 miejscu w kraju za województwem opolskim i dolnośląskim; w ziemniakach na 2 miejscu za pomorskim, a w burakach cukrowych na 1 miejscu w kraju.

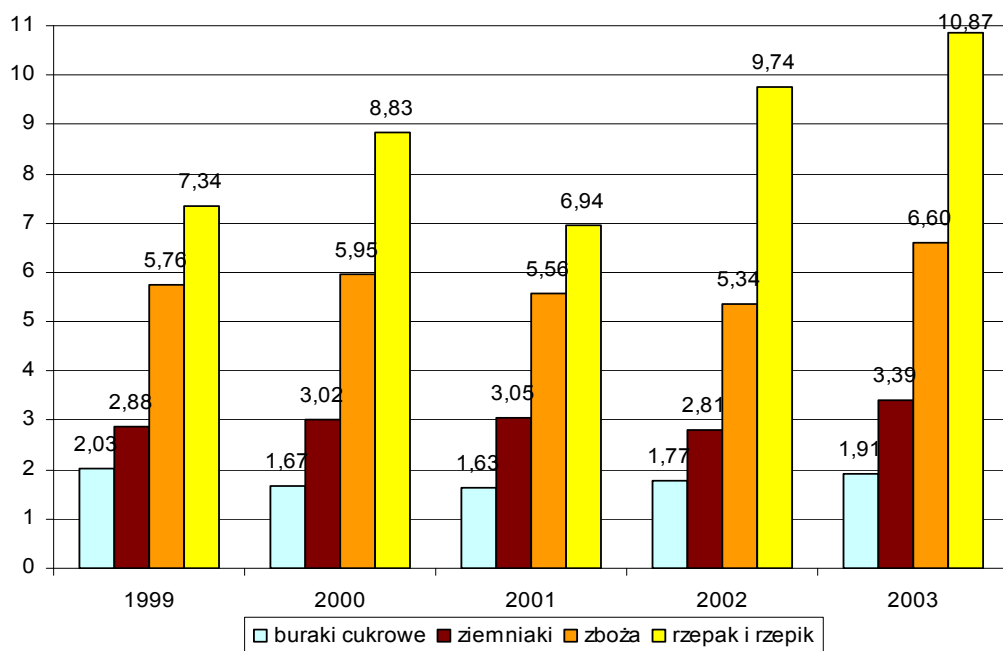
Zmiany w strukturze zasiewów oraz plonach podstawowych ziemiopłodów miały wpływ na uzyskiwane zbiory.

Tabela nr 33
Zbiory głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Zboża				Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
	razem	W tym					
		pszenica	żyto	Jęczmień			
w tys. t							
POLSKA							
1999	25 750,3	9 051,3	5 180,7	3 401,1	19 926,7	12 563,6	1 131,9
2000	22 340,6	8 502,9	4 003,0	2 783,4	24 232,4	13 134,4	958,1
2001	26 960,3	9 283,0	4 863,6	3 330,5	19 378,8	11 363,9	1 063,6
2002	26 877,3	9 304,0	3 831,0	3 369,9	15 523,9	13 433,9	952,7
2003	23 390,8	7 858,2	3 172,2	2 831,5	13 731,5	11 739,5	793,0
2003/1999	90,8	86,8	61,2	83,3	68,9	93,4	70,1
Województwo							
1999	1 483,6	549,6	218,6	206,6	574,6	255,5	83,1
2000	1 328,3	587,1	166,2	150,4	730,9	219,8	84,6
2001	1 497,8	620,9	165,4	167,7	591,7	185,7	73,8
2002	1 435,4	598,5	129,6	163,0	436,4	237,5	92,8
2003	1 544,1	698,3	121,1	140,7	466,1	223,7	86,2
2003/1999	104,1	127,1	55,4	68,1	81,1	87,6	103,7
% udział województwa w zbiorach kraju							
1999	5,76	6,07	4,22	6,07	2,88	2,03	7,34
2000	5,95	6,90	4,15	5,40	3,02	1,67	8,83
2001	5,56	6,69	3,40	5,04	3,05	1,63	6,94
2002	5,34	6,43	3,38	4,84	2,81	1,77	9,74
2003	6,60	8,89	3,82	4,97	3,39	1,91	10,87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 220; 2001, s. 225; 2002, s. 231; 2003, s. 263; 2004, s. 561.

Wykres nr 25
Udział procentowy województwa w zbiorach kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 33.

Zwierzęta gospodarskie

Wyniki w zakresie pogłowia zwierząt gospodarskich w latach 1999-2003 wykazały, że rolnicy województwa warmińsko - mazurskiego posiadali w 2003 roku:

- bydła - 398,8 tys. szt., tj. 7,3% pogłowia krajowego (7,1% 2002r i 6,3% 1999r.)
Udział krów w pogłowiu bydła wyniósł 46,4% (kraj 52,8%) wobec 46,3% w 2002r. 43,3 % i w 1999r (kraj 51,9% i 52,1%);
- trzody chlewnej - 851,2 tys. szt., tj. 4,6% pogłowia krajowego (4,7% 2002r. i 4,7% 1999r.);
- owiec - 9,4 tys. szt. (9,7 tys. szt. 2002r i 11,7 tys. szt. 1999r.);
- koni - 17,4 tys. szt. (17,2 tys. tys. szt. 2002r. i 26,5 tys. szt. 2000r.)

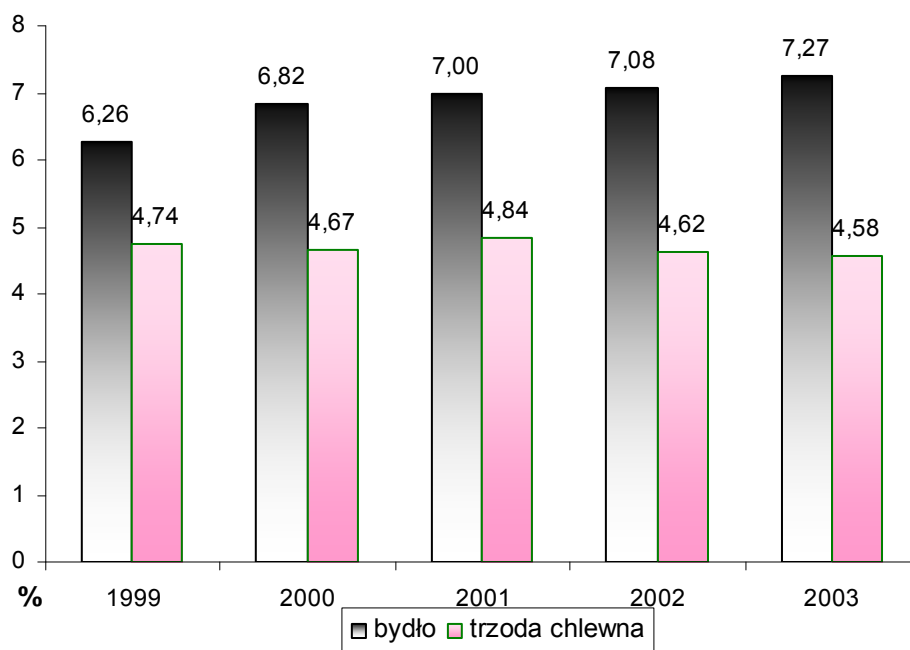
Tabela nr 34
Pogłowia zwierząt gospodarskich w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Bydło	Trzoda chlewna	Bydło	Trzoda chlewna
	w tys. szt.		Obsada na 100 ha użytków rolnych	
POLSKA				
1999	6 555,0	18 537,6	35,6	100,6
2000	6 082,6	17 122,0	33,0	93,0
2001	5 734,3	17 105,6	31,2	93,0
2002	5 532,7	18 628,9	32,7	110,2
2003	5 488,9	18 605,3	33,9	115,1
2003/1999	83,74	100,37	95,22	114,41

WOJEWÓDZTWO				
1999	410,3	879,6	32,2	69,1
2000	415,0	798,9	32,6	62,8
2001	401,2	828,6	31,9	65,8
2002	391,9	861,0	34,7	76,3
2003	398,8	851,2	36,5	78,0
2003/1999	97,20	96,77	113,35	112,88
% struktura				
1999	6,26	4,74	x	x
2000	6,82	4,67	x	x
2001	7,00	4,84	x	x
2002	7,08	4,62	x	x
2003	7,27	4,58	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 223-224; 2001, s. 225; 2002, s. 227-228; 2003, s. 266-267; 2004, s. 564-565.

Wykres nr 26
Udział procentowy województwa w pogłowie zwierząt kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 34.

3. 4. Przemysł

Charakterystyka przemysłu

Województwo warmińsko - mazurskie należy do grupy regionów uznawanych za słabo uprzemysłowione. Jego udział w krajowym wolumenie produkcji sprzedanej przemysłu, realizowanej przez podmioty, kształtuje się na poziomie 2,5 – 2,6%. Kształtowanie się produkcji sprzedanej ogółem w przemyśle na tle kraju przedstawia tabela nr 35.

Tabela nr 35
Sprzedż produkcji przemysłowej w latach 1999 – 2003

Lata	Sprzedż produkcji przemysłowej (ceny bieżące)		Dynamika (ceny stałe) rok poprzedni=100		Produkcja na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	
	mln zł	% udział województwa w kraju	województwo	kraj	województwo	kraj
1999	10 901,9	2,5	106,9	104,8	7 445	11 170
2000	12 205,0	2,5	113,7	106,7	8 324	12 648
2001	13 000,0	2,6	103,0	100,6	8 850	12 960
2002	13 245,1	2,6	95,4	101,1	9 722	13 374
2003	14 552,9	2,6	106,6	108,3	10 189	14 783

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVI i 242; 2001, s. LXXXVIII i 248; 2002, s. XCIII i 258, 2003, s. XCVII; 2004, s. 97 i 588.

Pod względem wartości produkcji sprzedanej na 1 mieszkańca województwo zajmowało w 2003 roku 12 lokatę; podczas gdy w 1999 roku 13 lokatę, a w 2002r. 11 lokatę.

Decydujący udział, prawie 93% w produkcji sprzedanej przemysłu województwa miały podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób, które wytworzyły w 2003 roku produkcję w wysokości 13 556,2 tys. zł.

W układzie podregionów najwyższy udział ma w tym zakresie podregion olsztyński, z którego pochodziło w 2003r. prawie 47% produkcji sprzedanej, z elbląskiego 41%, a z elckiego 12,1%. Udział podregionów w poszczególnych latach w okresie 2000 – 2003 był zmienny.

Tabela nr 36
Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej ogółem województwa

Podregiony	2000	2001	2002	2003
elbląski	38,6	40,3	42,7	41,0
olsztyński	50,0	47,8	46,4	46,9
elcki	11,4	11,9	10,9	12,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003 Urząd Statystyczny w Olsztynie

Na kształtowanie się wskaźników struktury produkcji sprzedanej przemysłu wg podregionów mają wpływ wahania koniunktury w poszczególnych regionach. Produkcja sprzedana przemysłu w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się w latach 1999-2003 poniżej średniej krajowej. Dysproporcje

w odniesieniu do średniej krajowej ulegają jednak zmniejszeniu. Produkcja przemysłowa na 1 mieszkańca w województwie w latach 2002-2003 stanowiła ok. 70% średniej krajowej, podczas gdy w 1999 roku 66%.

W 2003r. produkcja sprzedana na 1 mieszkańca wynosiła w województwie 9,5 tys. zł (średnia krajowa to 13,5 tys. zł.); w podregionie elbląskim i olsztyńskim była równa i wynosiła 10,4 tys. zł, natomiast w podregionie elckim wyniosła 5,8 tys. zł.

Wydajność pracy w przemyśle województwa kształtuje się także poniżej średniej krajowej, utrzymując się trwale na poziomie ok. 80% tej średniej.

Nadal notowano duże zróżnicowanie w poziomie produkcji sprzedanej przemysłu w poszczególnych powiatach województwa. Blisko połowa tej produkcji skupiona jest w Olsztynie i w Elblągu (w 2002r. 48,8% produkcji sprzedanej przemysłu pochodziło z tych dwóch miast, w 2003r. 46,7%). W roku 2003 nastąpił wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w stosunku do wartości z 2002r. we wszystkich powiatach, za wyjątkiem lidzbarskiego. Najwyższy wzrost notowano w powiecie mrągowskim o 38,3%, gołdapskim o 33,6%, braniewskim o 33,3%, nowomiejskim o 29,9%, co ogólnie dało wskaźnik dla całego województwa równy 12,2%, tj. na poziomie średniej krajowej.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu w 2003r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa była najwyższa w Olsztynie 22.207 zł, co oznacza wzrost o 12,3% w porównaniu do roku poprzedniego i w Elblągu - 19.443 zł na 1 mieszkańca, przy utrzymaniu na poziomie z roku 2002. W powiatach ziemskich województwa wskaźnik ten w 2003r., podobnie jak w latach poprzednich był najwyższy w powiatach: ostródzkim, elckim, iławskim i olsztyńskim.

Tabela nr 37
Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach województwa w latach 2001 - 2003

Wyszczególnienie	Produkcja sprzedana przemysłu */						
	w mln zł			na 1 mieszkańca w zł			
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2002=100
Polska	456 183,8	461 005,0	516 404,7	11 806	12 058	13 520	112,1
Województwo	11 623,8	12 089,0	13 556,2	7 913	8 462	9 491	112,2
Powiaty:							
bartoszycki	135,2	151,4	173,6	2 095	2 425	2 788	115,0
braniewski	41,9	52,4	69,7	912	1 175	1 566	133,3
działdowski	367,4	376,5	440,5	5 434	5 732	6 705	117,0
elbląski	347,4	334,4	403,7	6 015	5 928	7 139	120,4
elcki	752,5	730,8	918,5	8 750	8 725	10 940	125,4
giżycki	292,6	217,5	251,6	3 299	3 816	4 417	115,7
gołdapski	x	95,5	127,8	x	3 521	4 705	133,6
iławski	645,9	712,2	886,7	7 059	7 980	9 893	124,0
kętrzyński	420,7	467,2	568,5	5 924	6 888	8 433	122,4
lidzbarski	223,1	192,7	134,6	4 944	4 426	3 098	70,0
mrągowski	138,9	146,6	202,6	2 669	2 910	4 024	138,3
nidzicki	123,4	113,3	136,2	3 510	3 327	3 997	120,1
nowomiejski	152,7	150,5	195,5	3 456	3 473	4 512	129,9
olecko-gołdapski	207,7	x	x	3 527	x	x	x
olecki	x	125,8	162,5	x	3 657	4 734	129,5
olsztyński	953,1	871,4	1 041,1	8 330	7 881	9 358	118,7
ostródzki	1 031,7	1 066,6	1 081,9	9 437	10 094	10 238	101,4
piski	134,1	137,2	160,8	2 241	2 375	2 787	117,3
szczygieński	307,9	238,7	262,0	4 284	3 430	3 767	109,8
węgorzewski	x	14,3	17,2	x	598	722	120,7

Miasta na prawach powiatu:							
m. Elbląg	2 092,4	2 471,4	2 486,8	16 074	19 294	19 443	100,8
m. Olsztyn	3 255,2	3 422,6	3 834,4	18 617	19 767	22 207	112,3

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2002, s. CCCXXXVIII; 2003, s. CCCXCII.-CDIX, 2004, s.305.

Tabela nr 38
Produkcja sprzedana przemysłu w mln zł w województwie wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 2000 - 2003

Lata	Produkcja sprzedana* w województwie w mln zł				
	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Przetwórstwo przemysłowe	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę
2000	10 933,8	1 537,3	9 396,5	10 274,8	585,5
2001	11 623,8	1 549,7	10 074,1	10 862,4	698,3
2002	12 089,0	1 641,5	10 447,4	11 147,8	869,6
2003	13 556,2	1 119,2	12 437,0	12 632,4	x

*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 430-431; 2002, s. 444-445, 2003, s. 442-443; 2004 s. 257.

Udział sektora prywatnego w produkcji sprzedanej wzrósł z 85,9% w 2000r. do 91,7% w 2003 r. Notowano stały wzrost wartości produkcji przemysłowej w przetwórstwie. Obserwuje się jednak wahania w udziale tego rodzaju działalności przemysłowej w ogólnej wartości produkcji sprzedanej w województwie (spadek z 94% w 2000r. do 92,2% w 2002r. i ponowny wzrost do 93,2% w 2003 roku).

W województwie największe znaczenie ma produkcja artykułów żywnościowych i napojów. Jej wartość stanowi ok. 1/3 wartości produkcji sprzedanej. Z publikacji statystycznych dotyczących ważniejszych artykułów żywnościowych wynika, że ich udział województwa w produkcji krajowej w 2003 r. kształtował się następująco:

- ✓ produkty uboju bydła i cieląt - 10,0%;
- ✓ produkty uboju trzody chlewnej - 8,3%;
- ✓ sery i twarogi - 6,7%,
- ✓ masło - 11,5%;
- ✓ piwo - 7,8%.

W regionie produkowane są także znaczne ilości mięsa drobiowego, w tym indyczego, soki owocowe i warzywne, mrożonki, kasze, mąki, przetwory i galanteria mleczna, miód, ryby (wędzone i konserwy).

W strukturze ważniejszych wyrobów przemysłowych nadal jest wysoki udział wyrobów z gumy, w 2003r. 25,9% produkcji krajowej, chociaż od 1999 roku wykazuje tendencję spadkową. Dynamicznie rozwija się produkcja okien i drzwi w województwie, stanowiąc 12,9% produkcji krajowej, wobec wskaźnika 3,8% w 2001 roku.

W 2003r. w regionie wyprodukowano 7,5% krajowej produkcji tarcicy iglastej, 12% tarcicy liściastej, prawie połowę maszyn do obróbki plastycznej metali. Ważne znaczenie ma produkcja wyrobów z drewna, a przede wszystkim mebli.

Tabela nr 39
Ważniejsze wyroby województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2003

Wyszczególnienie	W liczbach bezwzględnych					Udział w produkcji krajowej w %				
	2000	2001*	2002*	2003	2002= 100	2000	2001	2002	2003	
Produkty uboju wliczone do wydajności poubojowej (w wadze poubojowej ciepłej) w tys. t:	bydła i cieląt	16,7	17,9	17,9	17,2	96,1	10,8	13,4	13,2	10,0
	trzody chlewnej	58,2	61,2	82,5	85,7	103,9	8,3	8,7	9,9	8,3
Mleko płynne przetworzone w tys. hl	645,4	489,1	451,9	592,2	131,1	3,6	2,7	2,4	3,0	
Masło i inne tłuszcze otrzymane z mleka w t	12 326,0	11 204,0	14 239,0	19 164,0	134,6	8,9	7,3	9,0	11,5	
Sery i twarogi w tys. t	29,2	31,0	36,9	36,9	100,0	6,2	6,1	6,9	6,7	
Piwo otrzymane ze słodu w tys. hl	1 898,6	2 058,4	2 247,1	2 228,7	99,2	7,5	8,2	8,4	7,8	
Blezyry, pulowery, swetry typu cardigan, kamizelki i podobne wyroby dziane i szydełkowe w tys. szt.	1 091,0	700,0	807,0	857,0	106,2	6,5	4,5	5,6	5,7	
Marynarki i blezery męskie w tys. szt.	187,0	159,0	114,0	106,0	93,0	6,0	6,0	7,0	6,4	
Marynarki damskie lub dziewczęce w tys. szt.	688,0	158,0	178,0	253,0	142,1	10,5	2,4	3,1	4,9	
Sukienki, spódnice i spódnico-spodnie damskie lub dziewczęce w tys. szt.	961,0	580,0	448,0	406,0	90,6	7,0	5,3	4,1	4,2	
Obuwie z wierzchami wykonanymi z tkanin, inne niż sportowe w tys. par	648,0	bd	567,0	562,0	99,1	80,0	bd	bd	5,2	
Tarcica iglasta w dam3	171,8	119,0	169,5	174,9	103,2	6,1	5,5	7,8	7,5	
Tarcica liściasta w dam3	57,5	59,0	49,2	54,5	110,8	10,1	13,3	10,5	11,8	
Okna i drzwi, ościeżnice i progi drewniane w tys. szt.	936,8	465,0	683,3	1 575,4	230,6		3,8	3,7	12,9	
Wyroby z gumy w tys. t	109,5	109,0	108,1	116,7	108,0	30,2	28,4	27,1	25,9	
Energia elektryczna w GW.h	299,0	293,3	285,0	269,0	94,4	0,2	0,2	0,2	0,2	
Ciepło w parze lub gorącej wodzie w PJ	14,4	14,9	14,3	14,3	99,8	2,6	2,6	2,5	2,5	

*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących dział. gosp., w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 431-432; 2003, s. 445; 2004, s. 259.

Najwyższy wzrost w 2003 roku w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano w produkcji okien, których produkcja wzrosła prawie 2,5 krotnie, masła i tłuszczów otrzymanych z mleka o 34,6%, mleka o 31,1%, tarcicy liściastej o 10,8%.

Przemysł regionu znajduje się w zainteresowaniu inwestorów zagranicznych. Największe jest zaangażowanie kapitału francuskiego, przede wszystkim koncernu oponiarskiego Michelin, który zamierza obok posiadanej fabryki opon zbudować nowy zakład i centrum logistyczne. Do kapitału francuskiego należą także fabryki lniarskie, kapitał niemiecki i szwedzki zaangażowany jest w produkcję mebli. Holendrzy inwestują w przemysł paszowy, międzynarodowe koncerny (Philips, Alstom Power) w przemysł elektromaszynowy.

W zakresie eksportu dostępne dane statystyczne dotyczą lat 1999 i 2000. W tym czasie eksport towarów wytwarzanych w województwie stanowił 3% wartości eksportu krajowego. Wielkość eksportu na 1 mieszkańca wynosiła w 1999 roku 2,14 tys. zł (w kraju 2,81 tys. zł; 9 lokata), w 2000r. 2,55 tys. zł (w kraju 3,57 tys. zł, 10 lokata). W eksporcie dominowały wyroby zaliczane do kategorii „różne wyroby przemysłowe” oraz „towary przemysłowe sklasyfikowane wg surowca”.

Zatrudnienie, przeciętna płaca w przemyśle

W województwie warmińsko – mazurskim w 2003r. w przemyśle ogółem przeciętnie pracowało ok. 80 tys. osób, tj. na poziomie zbliżonym do 2002 roku. Z ogólnej liczby zatrudnionych w województwie 91,4% to osoby zatrudnione w przetwórstwie przemysłowym.

Spośród zatrudnionych 93,1% tj. 74.432 osoby zatrudnione były w firmach o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Spadek zatrudnienia w przemyśle w województwie w latach 2000-2003 był zbliżony do średniego w kraju – 9,2%.

Tabela nr 40
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie w latach 2000 - 2003

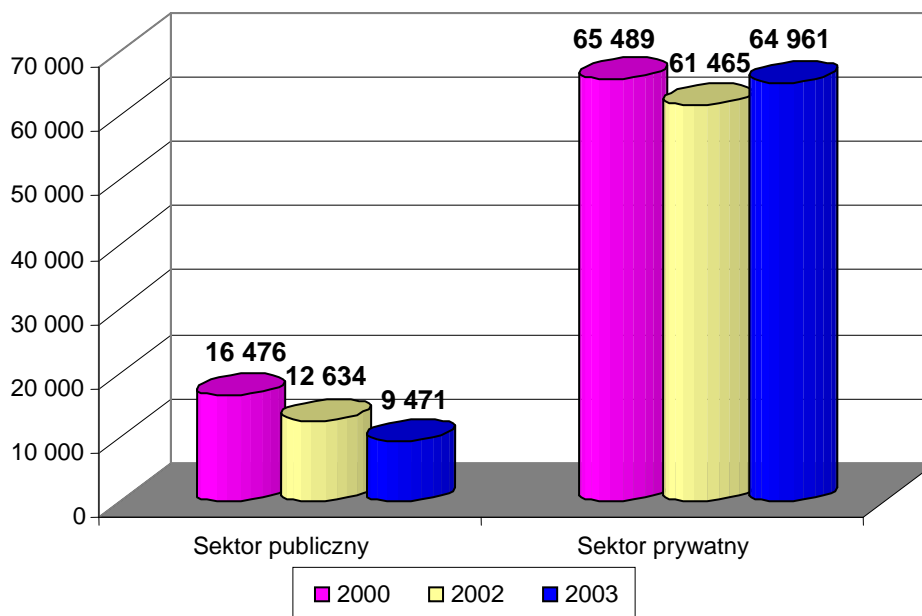
Lata	Przeciętne zatrudnienie* w osobach		
	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
2000	81 965	16 476	65 489
2002	74 099	12 634	61 465
2003	74 432	9 471	64 961
2003/2000	90,8	57,5	99,2

*/ Dane dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; bez zatrudnionych za granicą

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2004, s. 260.

Spadek zatrudnienia dotyczy głównie sektora publicznego, w którym obniżyło się o 42,5%, podczas gdy w sektorze prywatnym o 0,8%.

Wykres nr 27
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sektorów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 40.

Wskaźnik przeciętnego zatrudnienia w przemyśle ogółem na 1000 ludności uległ obniżeniu z 62 w 1999 roku do 56 w 2003 roku (kraj odpowiednio z 81,2 do 69,1). Lokata województwa uległa poprawie z 14 miejsca w kraju na 12 miejsce.

Przeciętna płaca w przemyśle wzrosła z 1.532,3 zł w 1999 roku (kraj 1.772,9 zł) do 1.909,1 zł w 2003 roku, stanowiąc 86,5% średniej krajowej (kraj 2.206,5 zł). Przeciętna płaca w przemyśle nadal znacznie odbiega od średniej krajowej.

Podmioty gospodarcze w przemyśle

Liczba podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w rejestrze REGON, zaliczanych do przemysłu oscyluje w województwie w granicach 10 tysięcy. Przy wzrastającej liczbie podmiotów ogółem (z 96.649 do 110.390) oznacza to faktycznie spadek procentowego udziału podmiotów przemysłowych z 10% w roku 1999 do 9% w 2003 roku.

Na ustabilizowanym poziomie utrzymują się proporcje pomiędzy podregionami. Udział poszczególnych podregionów w liczbie podmiotów gospodarczych zaliczanych do przemysłu przedstawia się następująco (w %):

Tabela nr 41
Procentowy udział podmiotów gospodarczych wg podregionów w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Podregion elbląski	37,8	38,3	39,0	39,0	38,6
Podregion olsztyński	43,7	43,3	43,0	43,0	43,4
Podregion elcki	18,5	18,4	18,0	18,0	18,0
Liczba podmiotów w dziale „przemysł” w regionie ogółem	9 976	10 082	9 940	10 056	10 143

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003 Urząd Statystyczny w Olsztynie

W skali kraju udział podmiotów przemysłowych kształtuje się na zbliżonym poziomie 10-11% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych.

Wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw

W roku 2003 w województwie warmińsko-mazurskim nastąpił wzrost ogólnych przychodów z całokształtu działalności w stosunku do roku poprzedniego o 11,1%, w 2001r. o 2%, natomiast w 2002r. te same przychody zmalały o 2,2% w stosunku do roku poprzedniego. Stały wzrost przychodów w okresie 2000-2003 wystąpił jedynie w przemyśle województwa o 20%. W 2003 roku wzrost odnotowano w stosunku do roku poprzedniego także w handlu. W pozostałych działach występowały tendencje zmienne.

Jednocześnie koszty z całokształtu działalności w województwie warmińsko – mazurskim w roku 2003 wzrosły o 9 % w stosunku do roku poprzedniego a w 2002r. spadły o 3,1%.

Wynik finansowy wykazuje tendencję wzrostową z minus 67 mln zł w 2000r. do plus 355 mln zł w 2002 roku i 719 mln zł w 2003 roku. W latach 2000-2003 utrzymała się stała tendencja wzrostowa wyniku finansowego brutto w województwie w przemyśle. Tendencje zmienne tego wskaźnika odnotowano w pozostałych działach.

Tabela nr 42
Przychody, koszty i wynik finansowy przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Lata	Przychody z całokształtu działalności	w tym:			
			Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności	Wynik finansowy brutto	Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego brutto	Wynik finansowy netto
			mln zł			
Ogółem	1999	18 431,8	18 173,7	258,2	178,4	79,9
	2000	22 528,5	22 419,6	105,2	172,6	-67
	2001	22 980,0	22 705,0	292,0	177,0	115,0
	2002	22 478,0	22 012,2	575,3	220,1	355,1
	2003	24 975,8	23 993,5	1 001,6	283,0	718,6
Przemysł	2000	12 007	12 042	-37	111	-148
	2001	12 685	12 591	98	105	-7
	2002	12 887	12 522	474	bd	301
	2003	14 377	13 574	820	210	610
Budownictwo	2000	1 484	1 457	27	15	12
	2001	1 385	1 368	16	12	4
	2002	1 145	1 135	10	bd	1
	2003	1 072	1 060	13	6	6
Handel i naprawy	2000	6 745	6 681	65	25	40
	2001	6 467	6 343	138	31	107
	2002	6 028	5 985	42	bd	24
	2003	7 036	6 909	132	38	94
Transport , gospodarka magazynowa i łącznie	2000	610	600	10	8	2
	2001	637	623	15	17	-1
	2002	676	668	9	bd	3
	2003	626	604	21	11	11
Obsługa nieruchomości i firm, nauka	2000	721	693	28	7	21
	2001	731	700	31	7	24
	2002	689	644	44	bd	33
	2003	685	659	27	7	20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 455-456; 2002, s. 470-471; 2003, s. 470; 2004, s. 286.

3. 5. Budownictwo

Struktura i produkcja przedsiębiorstw budowlano - montażowych

W 2003r. sprzedaż produkcji budowlano – montażowej w województwie warmińsko – mazurskim stanowiła 2,6% produkcji krajowej budownictwa, podczas gdy w latach 1999-2002 wahała się w granicach 2,0-2,5%. Województwo warmińsko – mazurskie w 2003r. sprzedało 1.775,4 mln produkcji budowlano – montażowej i zajmuje od 1999 roku 14 miejsce w kraju. Sprzedaż na 1 mieszkańca wynosiła w województwie 1.243 zł, co daje 10 miejsce w kraju (kraj 1.768 zł).

Tabela nr 43

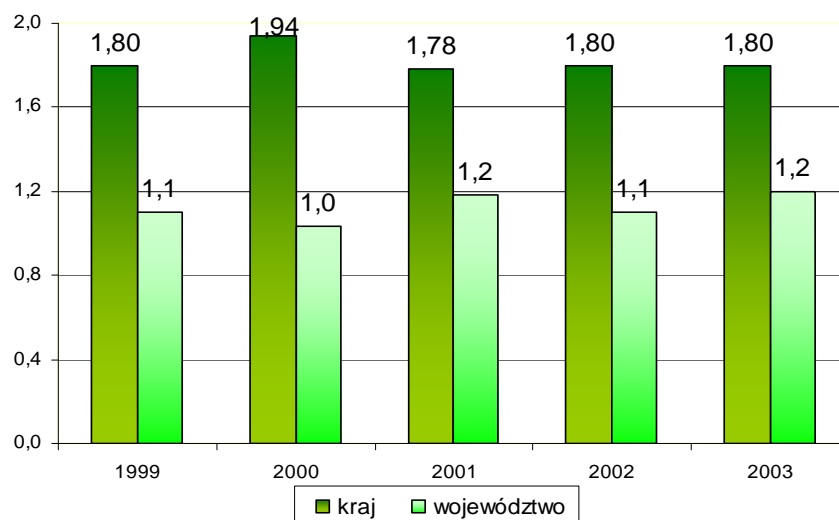
Produkcja budowlano-montażowa w latach 1999 - 2003 (sprzedaż zrealizowana przez podmioty budowlane; wg miejsca wykonywania robót) w mln zł

Wyszczególnienie	Polska		Województwo		na 1 mieszkańca		
	mln zł		udział w kraju (%)	w tys. zł		Udział w kraju (%)	lokata w kraju
1999	68 427,6	1 541,5	2,3	1,80	1,1	59,5	13
2000	74 945,3	1 516,3	2,0	1,94	1,0	53,2	15
2001	68 819,0	1 691,4	2,5	1,78	1,2	66,5	9
2002	66 898,0	1 612,9	2,4	1,80	1,1	61,1	11
2003	67 542,6	1 775,4	2,6	1,80	1,2	66,7	10
2003/1999	98,7	115,2	116,7	100,0	109,1	112,1	x
2003/2002	101,0	110,1	109,0	100,0	109,1	109,2	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVI; 2001, s. LXXXIX; 2002, s. CIV; 2003, s. XCVII; 2004, s. 97 oraz RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 262 i 134.

Wykres nr 28

Produkcja budowlano – montażowa na 1 mieszkańca w tys. zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 43.

W budownictwie pracowało w województwie 13,9 tys. osób, tj. o 1 tys. mniej, niż rok wcześniej (6,8%, kraj 9,1%) i 6,4 tys. osób mniej, jak w 1999r. - ponad 31 %, tj. analogicznie jak w skali kraju.

W latach 1999-2003 wystąpił wzrost sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w województwie warmińsko-mazurskim o 15,2%, podczas gdy w kraju produkcja była niższa o 1,3%.

Tabela nr 44
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz przeciętne zatrudnienie w budownictwie w Polsce i w województwie w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Przeciętne zatrudnienie w tys. osób	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł (bez zatrudnionych za granicą)	Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej w mln zł (ceny bieżące)
POLSKA			
1999	710,4	1 558,25	68 427,6
2000	661,9	1 705,82	74 945,3
2001	627,8	1 745,39	68 819,0
2002	545,5	1 760,48	66 898,0
2003	496,4	1 810,14	67 542,6
WOJEWÓDZTWO			
1999	20,3	1 305,01	1 541,5
2000	18,8	1 486,12	1 516,3
2001	18,3	1 523,85	1 691,4
2002	14,9	1 533,07	1 612,9
2003	13,9	1 603,11	1 775,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. LXXXVII i 114; 2001, s. LXXXIX i 112; 2002, s. LXXXVI; 2003, s. XCVII i 134, 2004, s. 90 i 448.

Sektor prywatny realizuje 97% produkcji budowlano-montażowej w województwie. Przeciętna płaca w budownictwie województwa, podobnie jak w przemyśle nadal jest znacznie niższa, niż średnia krajowa. W 2003 roku wyniosła 1.603 zł, tj. 88,6% średniej (kraj 1.810 zł). Dysproporcje te ulegają zmniejszeniu na korzyść województwa; w 1999 roku wskaźnik ten wynosił 83,7%, a w latach 2000-2002 nieco powyżej 87%.

Budownictwo mieszkaniowe omówione zostanie w części szczegółowej, w obszarze rozwoju *Atrakcyjność zamieszkania*.

3. 6. Handel

Rok 2003 był kolejnym rokiem wzrostu liczby przedsiębiorstw handlowych. Wzrost ogólnej liczby podmiotów handlowych był tak, jak w latach poprzednich wynikiem aktywności w sferze sektora prywatnego, głównie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

W znaczący sposób, w stosunku do roku 1999r. wzrosła liczba podmiotów działających w oparciu o kodeks spółek handlowych (o 604), zmalała natomiast liczba przedsiębiorstw państwowych (o 1 przedsiębiorstwo), spółdzielni (o 12), a także spółek cywilnych (o 640).

W ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej, prowadzących działalność handlową, osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą stanowiły w 2003r. 85,7% (kraj 82,5%) i było to o 0,6 pkt. procentowego więcej, niż w roku 1999.

Przemiany własnościowe, jakie zachodziły w ostatnich latach doprowadziły prawie do pełnej prywatyzacji przedsiębiorstw handlowych.

Tabela nr 45
Liczba firm i pracujących w województwie w handlu i gastronomii* w latach 1999 – 2003

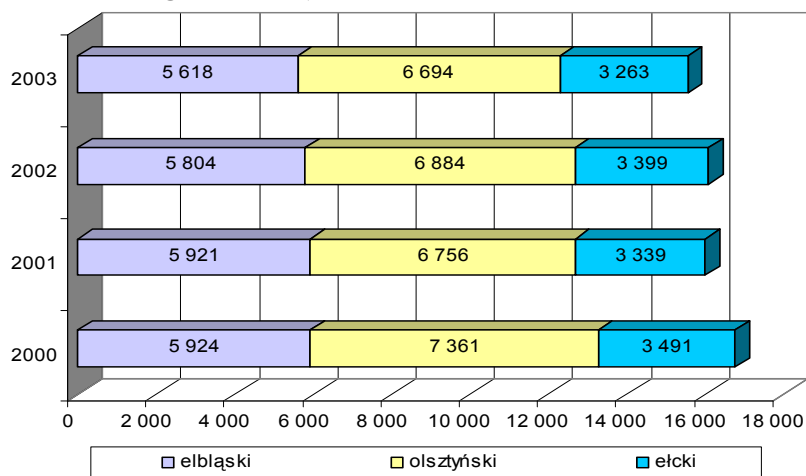
Wyszczególnienie	1999	2001	2002	2003			
					Udział	1999=100	2002=100
Liczba firm ogółem	96 649	104 340	107 891	110 390	100,00%	114,22	102,32
w tym							
handel i naprawy (sekcja "G")	32 872	32 698	33 383	33 873	30,68%	103,05	101,47
hotele i restauracje	2 917	3 127	3 243	3 392	3,07%	116,28	104,59
Liczba pracujących ogółem	495 165	439 704	435 380	453 976	100,00%	91,68	104,27
w tym							
handel i naprawy	69 948	56 931	57 300	60 518	13,33%	86,52	105,62
hotele i restauracje	7 396	7 222	6 853	7 400	1,63%	100,05	107,98

*/ obejmuje dział 55 Hotele i restauracje (sekcja "H")

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 144 i 257; 2002, s. 310 i 508; 2003, s. 305 i 508; 2004, s. 118 i 324.

Liczba pracujących w 2003r. w sekcji „Handel i naprawy” w porównaniu do 2002r. wzrosła o 3.218 osób, tj. 5,6%, natomiast w porównaniu z rokiem bazowym 1999 spadła o 9.430 osób, tj. o 13,5 %. W sekcji „Hotele i restauracje” liczba pracujących jest zmienna i w 2003 r. po spadku w latach 2001-2002 osiągnęła poziom roku 1999.

Wykres nr 29
Liczba sklepów w podregionach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 46.

Na koniec 2003r. funkcjonowało na terenie województwa 15.575 sklepów; z tego w podregionie olsztyńskim 43%, elbląskim 36,1% i elckim 20,9%. Funkcjonowanie sklepów w latach 2000 -2003 w układzie podregionów przedstawia wykres nr 29.

Funkcjonowanie sklepów, stacji paliw i ludność przypadająca na 1 sklep w latach 2000-2003 zaprezentowano w układzie powiatów w tabeli nr 46.

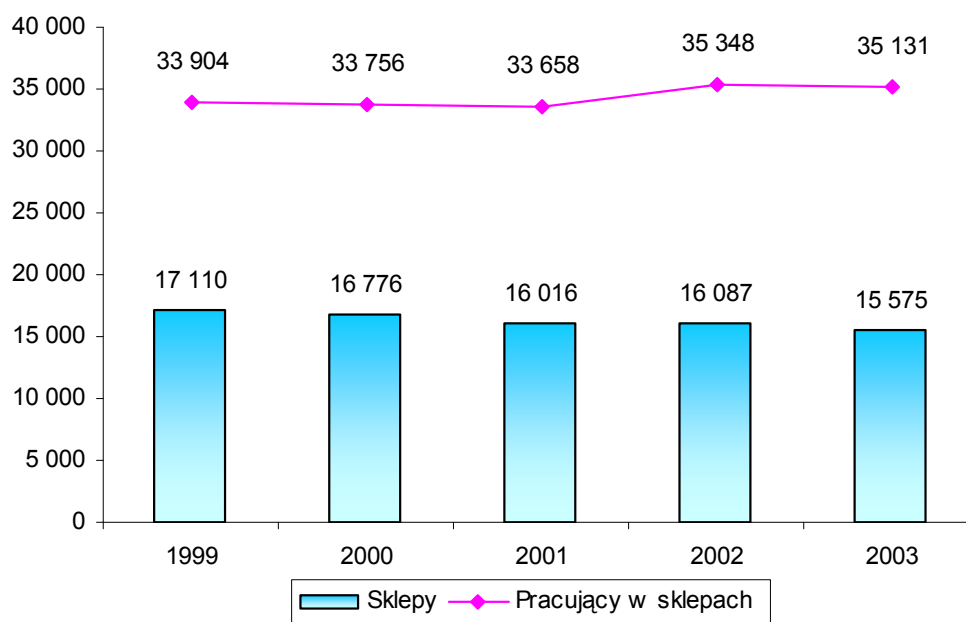
Tabela nr 46
Liczba sklepów i stacji paliw w województwie, podregionach i powiatach województwa w latach 2000-2003

Wyszczególnienie	Sklepy				Stacje paliw				Liczba ludności przypadająca na 1 sklep			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Województwo	16776	16016	16087	15 575	352	376	386	398	88	92	89	92
Podregiony:												
elbląski	5 924	5 921	5 804	5 618	139	145	146	147	92	92	92	95
olsztyński	7 361	6 756	6 884	6 694	152	161	164	176	85	93	89	91
ełcki	3 491	3 339	3 399	3 263	61	70	85	75	84	88	84	87
Powiaty:												
bartoszycki	663	634	624	605	13	14	15	16	98	102	100	103
braniewski	466	481	463	452	10	10	11	11	99	96	96	98
działdowski	724	746	756	694	21	21	23	21	93	90	87	95
elbląski	472	496	506	493	14	15	18	18	122	116	112	115
ełcki	985	953	950	910	12	13	14	12	87	90	88	92
gizycki	1 152	1 113	837	786	21	24	27	16	77	80	52	72
goldapski	x	x	305	289	x	x	6	6	x	x	89	94
iławski	936	931	925	913	27	28	23	24	98	98	97	98
kętrzyński	711	646	659	657	13	15	16	15	100	110	103	102
lidzbarski	481	492	485	462	13	11	10	11	94	92	90	94
mragowski	591	578	591	597	19	19	23	25	88	90	85	84
niedzicki	399	374	378	363	10	8	7	9	88	94	90	94
nowomiejski	399	398	378	390	10	8	10	11	110	111	115	111
olecko-goldapski	657	640	x	x	12	16	x	x	90	92	x	x
olecki	x	x	391	392	x	x	11	15	x	x	88	87
olsztyński	1 095	1 011	1 028	1 015	24	27	24	29	104	113	108	110
ostródzki	1 278	1 148	1 138	1 109	31	32	30	30	86	95	93	95
piski	697	633	650	631	16	17	18	17	86	95	89	91
szczygieński	732	690	715	689	14	15	14	17	98	104	97	101
węgorzewski	x	x	266	255	x	x	9	9	x	x	90	94
Miasta na prawach powiatu:												
m. Elbląg	1 649	1 721	1 638	1 567	26	31	31	32	79	101	78	82
m. Olsztyn	2 689	2 331	2 404	2 306	46	52	55	54	65	56	72	75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 169 i 307 oraz RSW W-M 2001, s. CLXXVIII i 209-214; 2002, s. CCLXXVIII i 225-230; 2003, s. CLXXXV i 213-219.

Charakterystyczną cechą handlu detalicznego jest dominujący (90,7%) udział sklepów małych, tj. do 50 m² powierzchni sprzedażowej. Na 1000 mieszkańców przypadało 959,6 m² (kraj 865 m²) powierzchni sprzedażowej.

Wykres nr 30
Liczba sklepów i pracujących w sklepach w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 47.

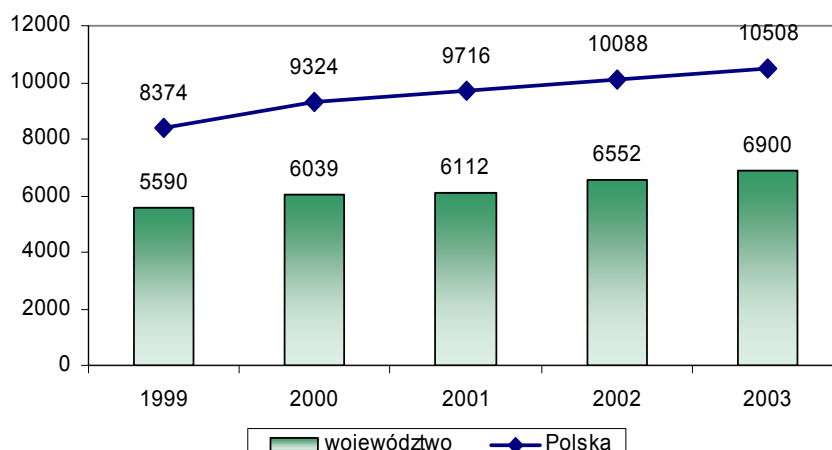
Tabela nr 47
Sklepy wg specjalizacji branżowej w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Sklepy					Pracujący				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
OGÓŁEM	17 110	16 776	16 016	16 087	15 575	33 904	33 756	33 658	35 348	35 131
Ogólno spożywcze	6 318	6 232	5 721	5 574	5 430	13 679	14 041	13 572	13 995	13 996
Owocowo-warzywne	342	324	219	234	259	468	441	317	347	372
Mięsne	520	475	479	511	503	1 113	999	1 049	1 142	1 172
Rybne	101	92	93	96	90	173	161	158	178	169
Piekarniczo-ciastkarskie	78	82	109	117	119	157	160	250	287	226
Z napojami alkoholowymi	50	39	42	54	56	125	161	85	107	118
Kosmetyczno-toaletowe	239	225	246	278	260	418	377	455	522	532
Z wyrobami włókienniczymi	129	140	138	146	139	253	251	250	249	258
Z odzieżą	1 362	1 384	1 470	1 521	1 610	2 205	2 247	2 441	2 561	2 724
Z obuwiami i wyrobami skórzanymi	332	291	310	313	316	632	548	618	653	652
Z meblami i sprzętem oświetleniowym	268	270	278	284	293	720	698	697	690	696
Ze sprzętem RTV i AGD	270	273	283	307	309	684	701	717	832	875
Księgarnie i z art. piśmiennymi	463	323	187	192	189	758	542	414	401	424
Z pojazdami mechanicznymi	419	421	428	423	428	883	910	916	907	940

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 160; 2001, s. 451; 2002, s. 466; 2003, s. 463; 2004, s. 277.

Sprzedaż detaliczna w 2003 na 1 mieszkańca w województwie stanowi tylko 65,6% sprzedaży detalicznej w kraju.

Wykres nr 31
Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 48.

Tabela nr 48
Sprzedaż detaliczna w województwie w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	mln zł					1999=100	2002=100
Ogółem	8 185,9	8 854,0	8 977,8	9 360,5	9 854,8	120,4	105,3
Ogółem x/	3 541,2	3 438,2	3 503,8	3 675,8	4 884,5	137,9	132,9
Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca w zł							
Polska	8 374	9 324	9 716	10 088	10 508	125,5	104,2
województwo	5 590	6 039	6 112	6 552	6 900	123,4	105,3
Struktura sprzedaży detal. x/							
Towary konsumpcyjne	76,8	77,7	78,8	78,7	81,8	106,5	103,9
żywność i napoje bezalkoholowe	28,4	31,0	33,0	31,1	26,5	93,3	85,2
napoje alkoholowe	7,1	7,3	7,8	7,5	6,1	85,9	81,3
towary nieżywnościowe	41,3	39,4	38,0	40,1	49,2	119,1	122,7
Towary niekonsumpcyjne	23,2	22,3	21,2	21,3	18,2	78,4	85,4

x/ Dane dotyczą przedsiębiorstw prowadzących działalność handlową, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 262-263; 2001, s. 267-268; 2002, s. 277-278; 2003, s. 313-314; 2004, s. 607-608.

Wykres nr 32
Struktura sprzedaży detalicznej w 2003r. (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 48.

Tabela nr 49
Sprzedaż detaliczna towarów ogółem w latach 1999 – 2003 w Polsce i województwie

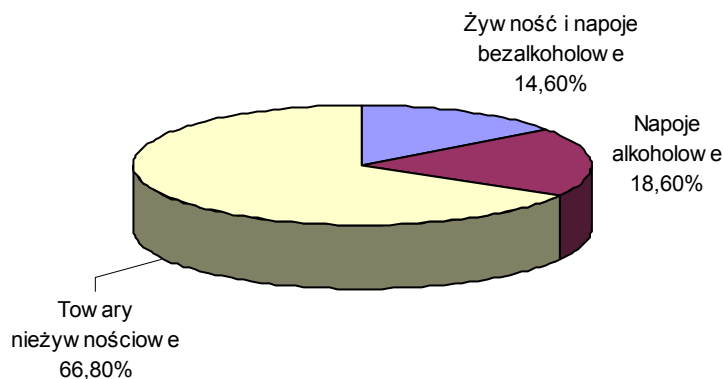
Wyszczególnienie	mln zł		%udział w kraju	na 1 mieszkańca w tys. zł	lokata w kraju
	Polska	Województwo			
1999	323 687	8 186	2,50	5,59	15
2000	360 318	8 854	2,46	6,00	15
2001	375 438	8 978	2,39	6,10	15
2002	385 701	9 361	2,42	6,60	14
2003	401 373	9 855	2,45	6,90	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2002, s. 465; 2004, s. 276.

Sprzedaż hurtowa

Sprzedaż hurtową w przedsiębiorstwach handlowych w roku 2003 wyszacowano (w cenach bieżących) na 3.973,2 mln zł. W stosunku do roku 2002 nastąpił wzrost sprzedaży o 10,4 % ogółem, natomiast odnotowano spadek sprzedaży napojów alkoholowych o 15,9%. W strukturze sprzedaży największy udział ma sprzedaż towarów nieżywnościowych – 66,8%. Udział sprzedaży napojów alkoholowych w województwie jest trzykrotnie wyższy, niż w kraju (województwo 18,6%, kraj 5,9%), na rzecz żywności i napojów bezalkoholowych, których udział jest dwukrotnie niższy (14,6%, kraj 26,5%).

Wykres nr 33
Struktura sprzedaży hurtowej w 2003r. (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 50.

Tabela nr 50
Sprzedaż hurtowa w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	w mln zł.					1999=100	2002=100
OGÓLEM	3 889,4	4 101,7	4 231,0	3 599,6	3 973,2	102,2	110,4
Struktura w %							
Żywność i napoje bezalkoholowe	13,9	13,9	18,6	14,2	14,6	105,0	103,1
Napoje alkoholowe	16,8	13,7	17,3	22,1	18,6	110,7	84,1
Towary nieżywnościowe	69,3	72,3	64,0	63,7	66,8	96,4	104,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2000, s. 160; 2001, s. 452; 2002, s. 467; 2003, s. 464; 2004, s. 276.

Targowiska

W infrastrukturze handlowej targowiska nadal odgrywają znaczącą rolę. Zarejestrowanych w 2003r. było w urzędach gminnych 81 stałych targowisk (w 1999r – 88), w tym z przewagą sprzedaży drobnodetalicznej 67 targowisk (1999r. – 71). Uzupełnieniem stałej sieci targowiskowej były uruchamiane sezonowo bazy i jarmarki – 101 oraz stałe punkty sprzedaży drobnodetalicznej – 2.211.

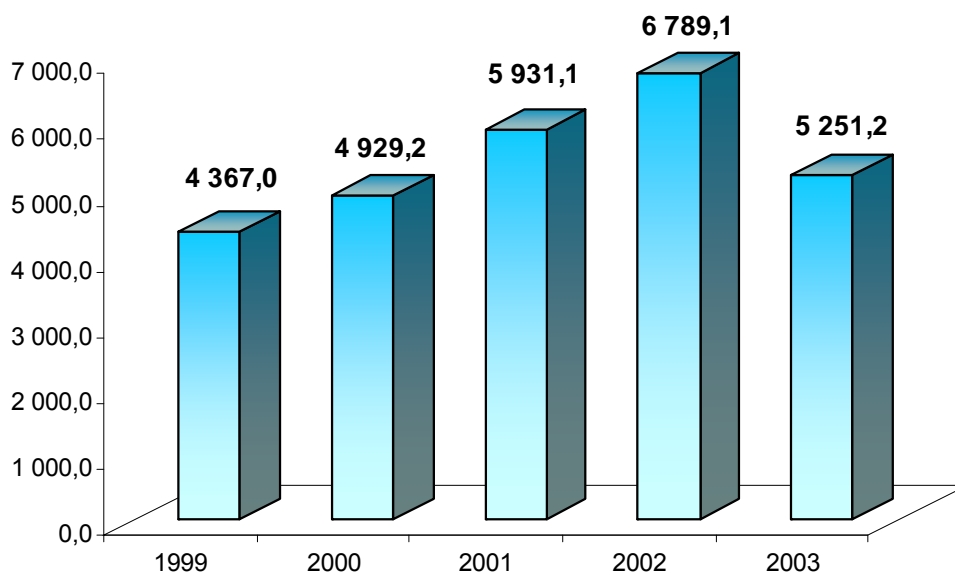
Najwięcej targowisk sezonowych zarejestrowanych jest w podregionie olsztyńskim 85,1%. W 2003 roku zanotowano spadek wpływów z opłaty targowej o 22,7% w porównaniu z 2002r. i wzrost o 20,2% w porównaniu z 1999r.

Tabela nr 51
Targowiska stałe i sezonowe w województwie w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	w liczbach bezwzględnych	
						1999=100	2002=100
OGÓŁEM targowiska	88	80	81	75	81	92,0	108,0
w tym: Z przewagą sprzedaży drobnodetalicznej	71	66	67	63	67	94,4	106,3
Pow. targowisk w tys. m ³	457,1	400,8	435,8	396,5	398,6	87,2	100,5
Targowiska sezonowe (w ciągu roku)	74	94	90	101	101	136,5	100,0
Roczne wpływy z opłaty targowej w tys. zł	4 367,0	4 929,2	5 931,10	6 789,1	5 251,2	120,2	77,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 266; 2001, s. 269; 2002, s. 279; 2003, s. 315; 2004, s. 611.

Wykres nr 34
Roczne wpływy z opłaty targowej w tys. zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 51.

Gastronomia

W województwie w 2002r. działały 432 placówki gastronomiczne (stałe i sezonowe) z tego 105 restauracji, tj. 24,3% ogółu placówek gastronomicznych. W obiektach zbiorowego zakwaterowania znajdowało się 368 placówek gastronomicznych, z tego 96 restauracji, 128 barów i kawiarni, 109 stolówek i 35 punktów gastronomicznych.

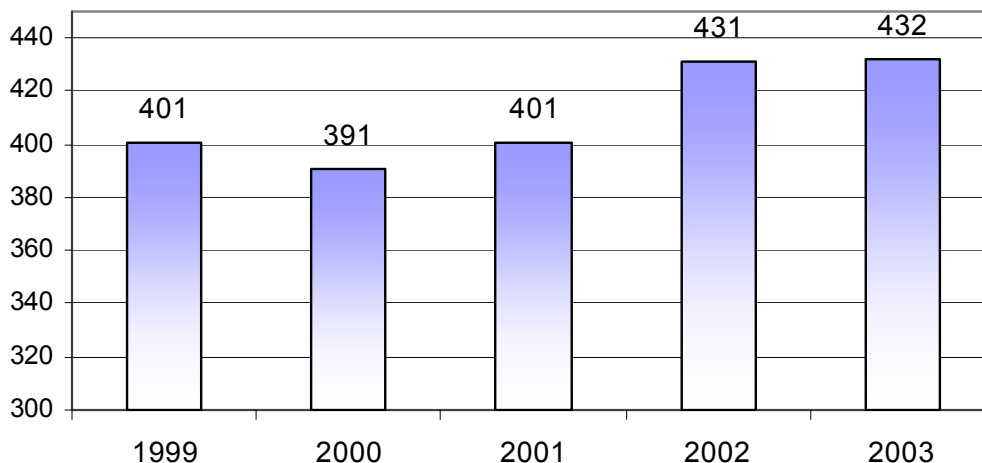
Podobnie, jak w kraju rozwój gastronomii, pod względem sieci dotyczy przede wszystkim punktów gastronomicznych. Dynamika sprzedaży z działalności gastronomicznej od 1999 roku na przemian rośnie lub maleje. Najwyższy wzrost zanotowano w 2001r. (15,8%), zaś spadek w 2000r. (minus 14,1%).

Tabela nr 52
Placówki gastronomiczne i sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	w liczbach bezwzględnych	
						1999=100	2002=100
OGÓŁEM placówki	401	391	401	431	432	107,7	100,2
w tym: Restauracje	98	113	112	112	105	107,1	93,8
OGÓŁEM sprzedaż w tys. zł	124 334	122 506	144 043	143 650	149 631	120,3	104,2
w tym: Produkcja gastronomiczna w tys. zł	85 192	88 239	107 888	108 337	116 678	137,0	107,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 264; 2001, s. 269; 2002, s. 279; 2003, s. 315; 2004, s. 609.

Wykres nr 35
Ogółem placówki gastronomiczne w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 52.

Magazyny handlowe

Na terenie województwa znajduje się 628 magazynów handlowych zamkniętych o łącznej powierzchni składowej 333 tys. m², 64 magazyny zadaszone o powierzchni 25,1 tys. m² oraz 116 placów składowych o powierzchni 220,5 tys. m². Pod względem powierzchni magazynów zadaszonych województwo plasuje się na 13 miejscu w kraju (mazowieckie 1 miejsce; lubuskie 16).

Tabela nr 53
Magazyny handlowe*/ w województwie w latach 1999 - 2003

Lata	Magazyny zamknięte		Magazyny zadaszone		Place składowe		Silosy i zbiorniki pojemność (dam ³)
	liczba	tys.m ³	liczba	tys.m ³	liczba	tys.m ³	
1999	669	367,89	59	17,67	146	394,76	421,87
2000	675	351,23	68	21,61	126	259,46	363,92
2001	696	342,98	75	25,55	121	279,87	269,35
2002	711	365,34	64	23,42	118	269,65	341,20
2003	628	333,00	64	25,10	116	220,50	87,70

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 270; 2002, s. 280; 2003, s. 316.

3. 7. Transport i komunikacja

Sieć dróg publicznych w województwie zapewnia prawidłowe połączenia wewnętrzne. Ogólna długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie w końcu 2003r. wynosiła ponad 12 tys. km (tj. 4,9% dróg w Polsce). Ogólna gęstość dróg o nawierzchni twardej wynosiła 50,5 km na 100 km² (kraj 79,6 km).

Najgęstsza sieć posiadały województwa śląskie 161,9 km, małopolskie 141,7 km, a najrzadsza: warmińsko-mazurskie 50,5 km i podlaskie 52,9. Drogi o nawierzchni ulepszonej stanowiły 92,3% długości dróg o nawierzchni twardej. (kraj 88,3%). Z ogólnej liczby dróg publicznych tylko 35 km, tj. 0,3% ogólnej liczby dróg stanowiły drogi dwujezdniowe (kraj 1,15%). W ciągu dróg publicznych znajdowało się 1.338 mostów i wiaduktów (w tym 96,3% to budowle stałe), przepraw promowych – 2 oraz tuneli i przejść podziemnych dla pieszych – 6.

Tabela nr 54
Drogi publiczne o nawierzchni twardej w Polsce i województwie w latach 1999 – 2003

Lata	Polska		Województwo	
	Ogółem	Na 100 km ² powierzchni ogólnej	Ogółem	Na 100 km ² powierzchni ogólnej
1999	248 712	79,5	12 165	50,3
2000	250 000	79,9	12 257	50,6
2001	248 364	79,4	13 030	53,8
2002	250 291	80,0	12 959	53,5
2003	248 786	79,6	12 223	50,5
1999=100	100,0	100,1	100,5	100,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. CXI i 258; 2002, s. CXIX i 268; 2003, s. CXXI i 304; 2004, s. 120 i 598.

Mapa nr 4
Sieć drogowa w województwie

Źródło: www.wm.pl

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa przyjęto funkcjonalny podział układu drogowego na nadrzędny i podstawowy. Układ nadrzędny stanowią:

1. Drogi krajowe ekspresowe - klasa techniczna S

- droga nr 7 – S 7 Gdańsk – Warszawa – Kraków – Chyżne. Wymagana jest jej modernizacja do parametrów klasy S;
- fragment drogi nr 22 –S 221 droga ekspresowa Elbląg – Grzechotki. Wymagana jest jej modernizacja do klasy S, a także jej odbudowa na odcinku Chruściel – granica państwa;
- odcinek drogi nr 51 Olsztyn – Olsztynek, przewidywany jako droga ekspresowa Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPPZK);
- droga nr 16 Grudziądz – Olsztyn – Elk - Augustów w KPPZK postulowana do wpisania jako droga główna ruchu przyspieszonego (GP), a później jako droga ekspresowa;
- droga nr 15 Toruń – Lubawa – Ostróda. Konieczna jej modernizacja do parametrów GP.

2. Drogi krajowe, dla których projektowana jest modernizacja do klasy technicznej – GP (główna ruchu przyspieszonego):

- nr 51 granica państwa – Bezledy – Olsztyn i nr 53 Olsztyn – Szczytno – Ostrolęka.

3. Drogi krajowe- projektowana jest modernizacja do klasy technicznej – G (główna):

- nr 63 granica państwa Perły – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Łomża – Siedlce – Sławatycze – granica państwa (Ukraina). Budowa obejścia wraz z mostem w Piszcu;
- nr 65 granica państwa – Goldap – Olecko – Elk – Białystok– Bobrowniki – granica państwa.

Do układu podstawowego zaliczone zostały drogi krajowe i wojewódzkie, które wiążą miasta powiatowe z układem nadrzędnym i ośrodkami sieci osadniczej o funkcji ponadregionalnej i regionalnej oraz drogi niezbędne do prawidłowego funkcjonowania województwa, np. wiążące przejścia graniczne między sobą. Dla dróg tych projektowana jest modernizacja do parametrów technicznych – **G** (główna). Są to następujące drogi:

Drogi krajowe

- nr 54 Chruściel – Braniewo – Gronowo – granica państwa;
- droga krajowa nr 57 Bartoszyce – Biskupiec – Szczytno – Pułtusk;
- droga krajowa nr 58 Olsztynek – Szczytno – Pisz – Szczuczyn;
- droga krajowa nr 59 Mrągowo – Giżycko wraz z drogami wojewódzkimi nr 655 Giżycko – Olecko i nr 653 Olecko – Suwałki poprzez Giżycko i Olecko.

Drogi wojewódzkie

- nr 504 Elbląg – Braniewo;
- nr 507 Braniewo – Pieniężno, nr 512 Pieniężno – Bartoszyce, nr 592 Bartoszyce – Kętrzyn; nr 590 Barciany - Korsze, nr 650 Barciany – Węgorzewo – Goldap, 651 Goldap – Szypliszki;
- droga nr 592 Kętrzyn – Giżycko –powiązanie przejścia granicznego w Bezledach;
- nr 527 Dzierzgoń – Pasłęk i nr 513 Pasłęk – Lidzbark Warmiński – Wozławki;
- nr 538 Łasin – Nidzica i nr 545 Nidzica – Jedwabno wiążą ze sobą drogi nr 16,15, 7, 58;
- nr 544 Brodnica – Działdowo i 545 Działdowo – Nidzica –powiązanie z drogami nr 15 i 7;
- nr 527 Olsztyn – Morąg i nr 519 Morąg – Małdyty;
- nr 521 Kwidzyn – Iława, nr 536 Iława – Samplawa i nr 541 Lubawa – Żuromin;
- nr 542 Rychnowo Działdowo i nr 544 Działdowo – Mława – wspomagająca drogę nr 7;

- nr 507 Pieniężno – Dobrze Miasto;
- nr 600 Mrągowo – Szczytno;
- nr 591 granica państwa Michałkowo – Mrągowo;
- nr 656 Giżycko – Elk połączenie Białegostoku z rejonem Wielkich Jezior Mazurskich;
- nr 667 Nowa Wieś Elcka – Biała Piska usprawnia komunikację w rejonie Pisz i Elku;
- nr 594 Bisztynek – Reszel – Kętrzyn.

Do układu podstawowego zaliczono drogi wymagające modernizacji do klasy Z – zbiorcza: droga wojewódzka nr 593 Miłakowo – Dobrze Miasto – Jeziorany – Lutry; nr 604 Nidzica – Wielbark; ciąg dróg: powiatowej Kokoszki –Karwica i gminnej Karwica – Krzyże – Ruciane Nida.

Pozostałe nie wymienione drogi wojewódzkie stanowią układ uzupełniający.

Długość dróg krajowych na obszarze województwa na koniec 2003r. wynosiła 1.324 km. Wszystkie drogi krajowe mają nawierzchnię utwardzoną, ale różną nośność nawierzchni. Ponad 50% dróg krajowych ze względu na stan techniczny nawierzchni i obiektów mostowych wymaga pilnej modernizacji i przystosowania do wzrastającego natężenia ruchu.

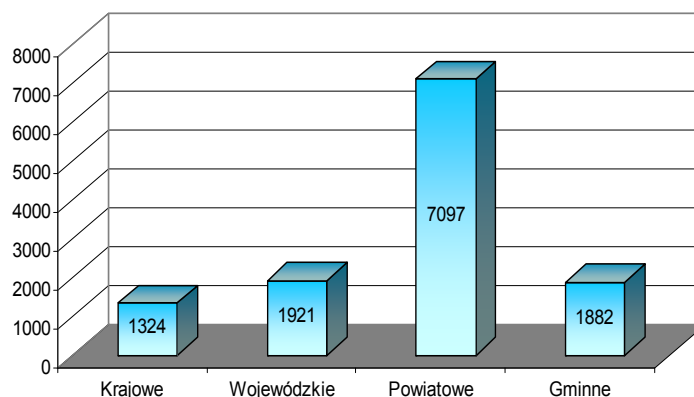
Na obszarze województwa w 2003r. było 1.921 km dróg wojewódzkich w tym 99,7% o nawierzchni utwardzonej. Podobnie jak drogi krajowe ponad 50% dróg wojewódzkich wymaga odnowy nawierzchni.

Tabela nr 55
Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie

Wyszczególnienie	Razem	Na 100 km ²	Krajowe	Wojewódzkie	Powiatowe	Gminne
Ogółem	km					
1999	12 165	50,3	1 336	1 992	7 012	1 825
2000	12 257	50,6	1 325	1 905	7 055	1 972
2001	13 030	53,8	1 323	1 886	6 961	2 860
2002	12 959	53,5	1 324	1 905	7 097	2 634
2003	12 223	50,5	1 324	1 921	7 097	1 882
Miejskie						
1999	1 563	6,5	180	269	723	391
2000	1 588	6,6	175	182	736	495
2001	1 433	5,9	178	164	601	490
2002	1 612	6,7	177	184	727	523
2003	1 604	6,6	177	198	724	505
Zamiejskie						
1999	10 602	43,8	1 156	1 723	6 289	1 434
2000	10 669	44,1	1 150	1 723	6 319	1 477
2001	11 597	47,9	1 145	1 722	6 360	2 370
2002	11 348	46,9	1 146	1 721	6 370	2 111
2003	10 619	43,9	1 146	1 723	6 373	1 377

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 218; 2001, s. 442; 2002, s. 457; 2003, s. 455; 2004, s. 270.

Wykres nr 36
Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie w 2003r.

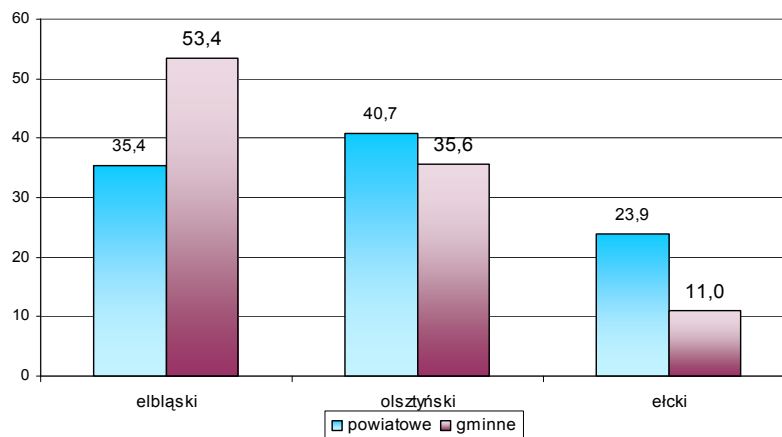
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 55

Tabela nr 56
Drogi publiczne w podregionach województwa w 2003r.

Wyszczególnienie	o twardej nawierzchni km		w tym o nawierzchni ulepszonej	
	powiatowe	gminne	Powiatowe	gminne
województwo	7 097,1	1 881,8	6 526,4	1 515,0
Podregion:				
elbląski	2 512,5	1 004,2	2 371,0	847,9
olsztyński	2 887,3	669,8	2 694,7	512,2
elcki	1 697,3	207,8	1 460,7	154,9
Struktura				
województwo	100,0	100,0	100,0	100,0
Podregion:				
elbląski	35,4	53,4	36,3	56,0
olsztyński	40,7	35,6	41,3	33,8
elcki	23,9	11,0	22,4	10,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M (podregiony, powiaty, gminy) 2004, s. 196.

Wykres nr 37
Drogi publiczne (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni w 2003r. w podregionach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 56.

Dostępność komunikacyjna województwa mimo dużych nakładów finansowych na inwestycje drogowe jest nadal ograniczona złym stanem technicznym dróg. Bez względu na stan dróg liczba pojazdów w regionie systematycznie rośnie.

Ogólna liczba pojazdów samochodowych, ciągników i motocykli zarejestrowanych wg stanu na dzień 31 XII 2003r. wynosiła 512,2 tys. szt., z tego 349,6 tys. stanowiły samochody osobowe. Na 1000 ludności przypadało 245 samochodów osobowych, wobec 294 w kraju (16 miejsce w kraju; najwyższy wskaźnik w województwie wielkopolskim 365; mazowieckim 339).

Udział samochodów ciężarowych stanowił 18,6% (kraj 19,5%). W 2003r. zarejestrowanych było ponad 3 tys. autobusów, z tego 72,2% przypadało na autobusy w wieku 11 lat i starsze, natomiast autobusy w wieku do 5 lat stanowiły tylko 14%.

W województwie warmińsko – mazurskim jest największe w Polsce nasycenie na 1000 ludności w motocykle i skutery. Wskaźnik ten wynosi 44 wobec 23 w kraju (najniższe w województwie opolskim 13). W województwie w rejestrze REGON zarejestrowanych było w sekcji PKD „Transport, gospodarka magazynowa i łączność” w 2003r. 7.967 podmiotów gospodarczych.

Tabela nr 57
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: ”Transport, gospodarka magazynowa i łączność”

Lata	Ogółem	z tego			
		przedsiębiorstwa państwowe	handlowe	Cywilne	osoby fizyczne
1999	7 718	12	139	348	7 177
2000	8 015	11	152	392	7 417
2001	8 944	11	169	368	7 451
2002	8 075	10	177	364	7 479
2003	7 967	10	188	365	7 357

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2000” oraz RSW W-M 2001, s. 505; 2002, s. 510; 2003, s. 508; 2004, s. 324.

Notuje się systematyczny spadek przewozów pasażerów. W 2003r. transportem samochodowym przewieziono 24.675,8 tys. pasażerów, tj. o 6,7% mniej, niż w roku poprzednim i 18,7% mniej, niż w 2000r. Po zarejestrowanym spadku przewozów ładunków zarobkowym transportem samochodowym w latach 2000-2002 odnotowano w 2003r. w stosunku do roku poprzedniego wzrost aż o 62,6%.

Tabela nr 58
Przewozy transportem samochodowym

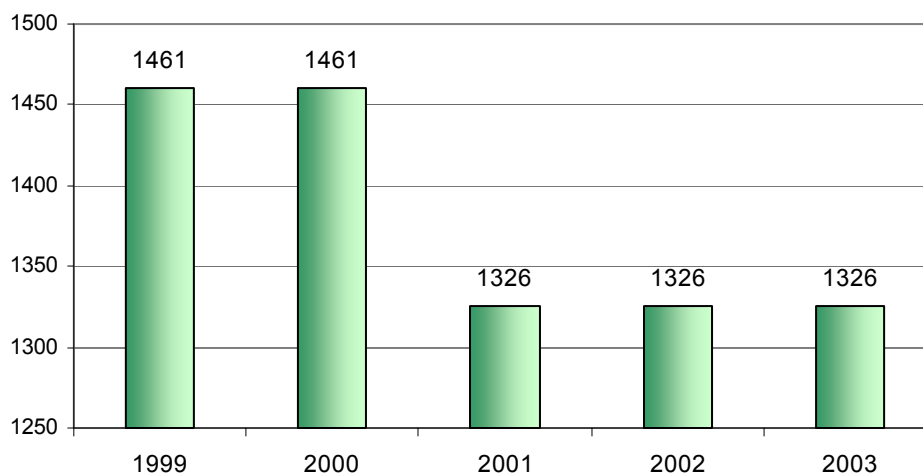
Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2002=100
Przewozy pasażerów w komunikacji krajowej*/ i międzynarodowej w tys. osób	30 333,0	29 390,0	26 456,8	24 675,8	93,3
Przewozy ładunków transportem samochodowym zarobkowym ¹ w tys. ton	1 857,5	1 698,5	1 363,9	2 218,2	162,6

*/ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 217; 2001, s. 444-445; 2002, s. 459-460; 2003, s. 457-458; 2004, s. 272.

Obszar regionu warmińsko-mazurskiego przecina 1.326 km linii kolejowych. Od 1999 do 2002 roku następował systematyczny spadek długości linii kolejowych. Dotyczy to w szczególności linii kolejowych jednotorowych. W 2003 roku liczba ta pozostała na poziomie z roku 2002. Wzrosła o 4 km długość linii zelektryfikowanych.

Wykres nr 38
Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 59.

Tabela nr 59
Linie kolejowe eksploatowane w województwie

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	1999=100	
	Km						
Ogółem	1 509	1 509	1 374	1 326	1 326	87,9	
w tym normalnotorowe	razem	1 461	1 461	1 326	1 326	1 326	90,8
	zelektryfikowane	483	483	483	490	494	102,3
	jednotorowe	1 160	1 160	1 025	1 025	1 025	88,4
Gęstość linii na 100 km ²	6,0	6,0	5,5	5,5	5,5	91,7	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RSW W-M 2003, s. 454; 2004, s. 270.

Pod względem długości linii normalnotorowych województwo plasuje się na 6 miejscu w kraju. Najwięcej km linii kolejowych znajduje się na terenie województwa śląskiego (2269 km), najmniej w województwie podlaskim (682 km).

Ruch graniczny (osobowy i towarowy) odbywa się przez następujące przejścia graniczne:

- drogowe do Obwodu Kaliningradzkiego: Bezledy – Bagrationowsk; Gronowo - Mamonowo; Gołdap – Gusiew;
- kolejowe do Obwodu Kaliningradzkiego: Braniewo - Mamonowo; Skandawa - Żelaznodorożnyj; Bartoszyce (Głomno) – Bagrationowsk;
- wodne: Frombork i Elbląg;
- lotnicze: Szymany k/Szczytna.

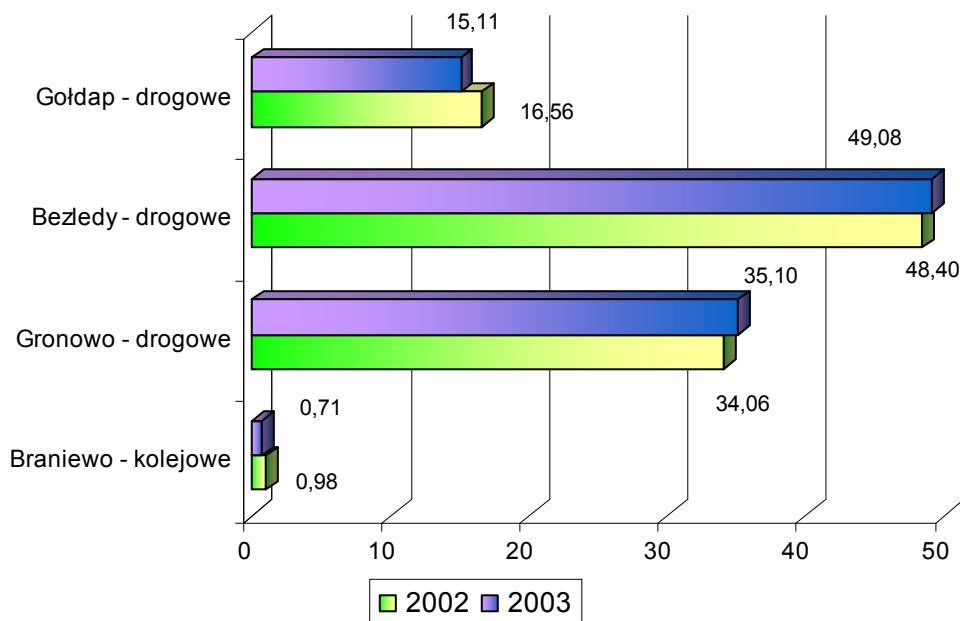
W ciągu 2003r. przekroczyło granicę państwa 3.133,7 tys. obywateli polskich i cudzoziemców, tj. o 20,6% mniej, niż w 2002r.

Tabela nr 60
Przekroczenia granicy przez przejścia graniczne województwa czynne w latach 2002 - 2003

Przejście graniczne	Lata	Przekroczenia granicy ogółem		2002=100
		w tys. osób	udział w ogółem w %	
Braniewo - kolejowe	2002	38,5	0,98	
	2003	22,4	0,71	58,2
Gronowo - drogowe	2002	1 344,2	34,06	
	2003	1 099,8	35,10	81,8
Bezledy - drogowe	2002	1 910,1	48,40	
	2003	1 538,0	49,08	80,5
Goldap - drogowe	2002	653,3	16,56	
	2003	473,5	15,11	72,5
Razem	2002	3 946,1	100,00	
	2003	3 133,7	100,00	79,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka w 2002r. i Turystyka w 2003r.*

Wykres nr 39
Osobowy ruch graniczny w latach 2002 - 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 60

Przekraczających granice w kierunku:

- z Polski zarejestrowano 1.568,9 tys. osób, z tego 52% stanowili cudzoziemcy;
- do Polski 1.564,7 tys. osób, z tego cudzoziemcy 39,6%.

Największy ruch na przejściach granicznych zanotowano w miesiącu sierpniu – 328 tys. osób, najmniejszy w październiku- 186,6 tys. osób.

3. 8. Turystyka

Warmia i Mazury to obszar piękny niezależnie od pory roku. Atrakcją tych terenów jest krajobraz, lasy, jeziora, czyste środowisko naturalne. Występujące tu liczne zabytki architektury oraz duże możliwości wypoczynkowe i sportowo-rekreacyjne są zachętą dla turystów do odwiedzenia naszego regionu.

Do dyspozycji osób odwiedzających w 2003r. nasze województwo były 332 obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania, które zapewniały 35.869 miejsc noclegowych, w tym całorocznych 16.716, tj. 46,6% całej bazy.

Tabela nr 61
Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie (bez kwater agroturystycznych)

Stan w dniu 31.VII

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	1999=100	
						2002=100	
Obiekty ogółem	646	548	459	349	332	51,4	95,1
<i>w tym całoroczne</i>	191	176	b.d.	b.d.	b.d.		
Miejsca noclegowe	64 409	48 487	48 928	34 012	35 869	55,7	105,5
<i>w tym całoroczne</i>	15 596	14 162	14 189	13 849	16 716	107,2	120,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Baza noclegowa w województwie warmińsko - mazurskim w 2000r.*, s. 32 i 38 oraz *Turystyka w województwie warmińsko - mazurskim w 2003r.*, s. 31 i 38.

Pomimo mniejszej ilości obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania w porównaniu do 2002r. wzrosła liczba miejsc noclegowych ogółem o 5,5%. Natomiast liczba miejsc noclegowych całorocznych wzrosła w porównaniu do 1999r. o 7,2%, a w stosunku do 2002r. aż o 20,7%.

Od 1999r. w województwie przybyło w 10 hotelach 1.561 miejsc. W 2003r. powstał zakład uzdrowiskowy w Goldapi, który dysponuje 366 miejscami całorocznymi. Uległy likwidacji słabo wyposażone ośrodki wczasowe i kolonijne, pensjonaty i domy wycieczkowe. Z 11 działających w tym okresie domów wycieczkowych pozostał 1.

Zmniejszyła się liczba ośrodków wczasowych o 85 obiektów, które zapewniały 7.690 miejsc. W badanym okresie zanotowano też duży spadek miejsc na polach biwakowych z 7.280 w 1999r. do 1.980 w 2003r.

W strukturze miejsc noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg rodzajów zarejestrowanych przez Urząd Statystyczny w 2003r. największy udział mają: hotele – 8.333 miejsca; ośrodki wczasowe – 5.092 miejsca; ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe – 3.457 miejsc. Baza noclegowa turystyki jest zróżnicowana przestrzennie. Rozmieszczenie obiektów bazy noclegowej w powiatach województwa prezentuje tabela nr 62.

Tabela nr 62
Obiekty noclegowe w powiatach i stopień ich wykorzystania w 2003r.

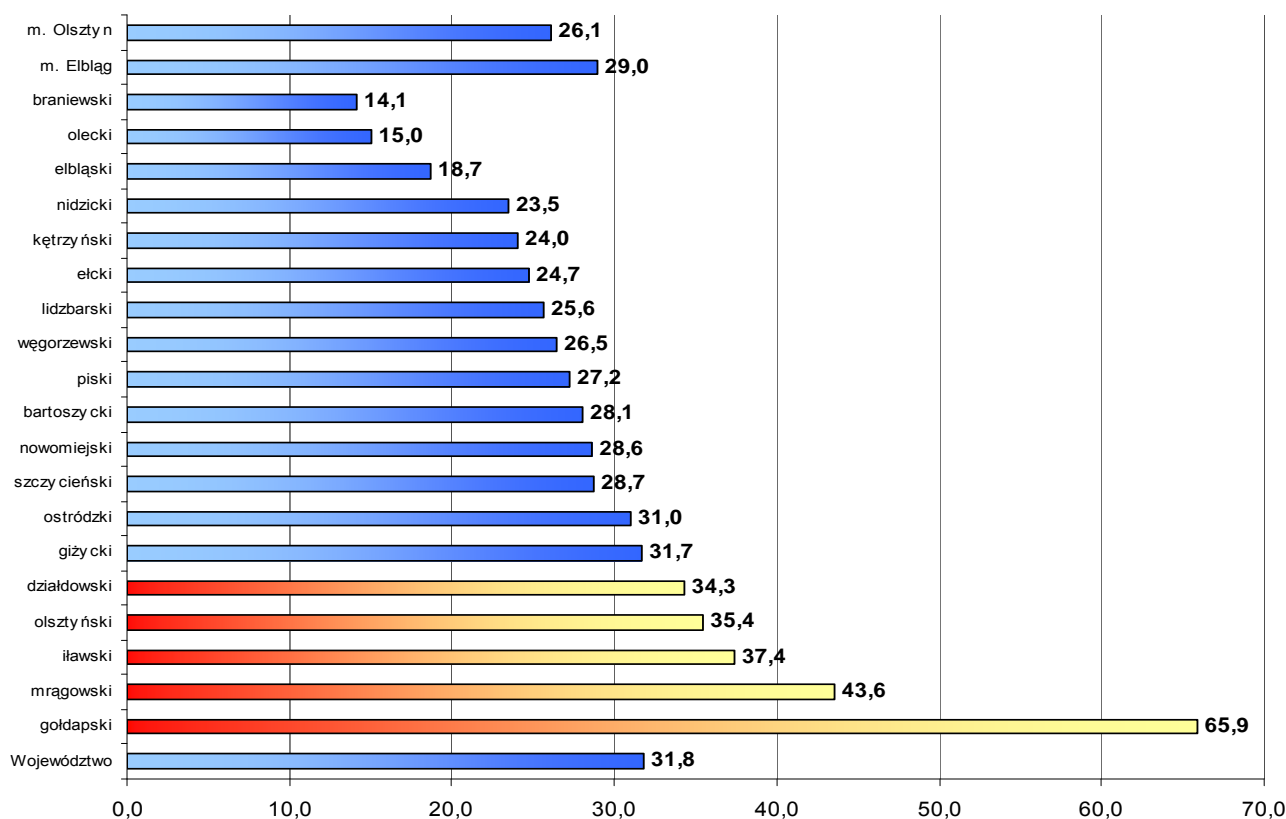
Stan w dniu 31.VII

Wyszczególnienie	Obiekty noclegowe	Ilość miejsc noclegowych	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %
Polska	7 116	596 460	33,6
Województwo	332	35 869	31,8
bartoszycki	2	79	28,1
braniewski	8	742	14,1
działdowski	5	592	34,3

elbląski	8	425	18,7
elcki	17	950	24,7
giżycki	24	3 895	31,7
goldapski	8	786	65,9
iławski	18	834	37,4
kętrzyński	9	2 598	24,0
lidzbarski	5	440	25,6
mragowski	38	5 248	43,6
nidzicki	7	641	23,5
nowomiejski	3	169	28,6
olecki	17	1 183	15,0
olsztyński	40	3 368	35,4
ostródzki	28	2 322	31,0
piski	28	2 086	27,2
szczywieński	23	2 125	28,7
węgorzewski	9	679	26,5
m. Elbląg	18	1 288	29,0
m. Olsztyn	17	5 428	26,1

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2003r.*, s. 91 oraz *RSW 2004*, s. 542.

Wykres nr 40
Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w powiatach w 2003r.

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: *Tabela nr 62*.

Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach zbiorowego zakwaterowania w 2003r. wynosił 31,8%, wobec 33,6% przeciętnie w kraju. Tylko w 5 powiatach był wyższy od przeciętnego w województwie i wynosił: w goldapskim 65,9%, mragowskim 43,6%, ilawskim

37,4%, olsztyńskim 35,4% i w działdowskim 34,3%. Najniższe wykorzystanie miejsc zanotowano w powiecie braniewskim 14,1% i oleckim 15,0%.

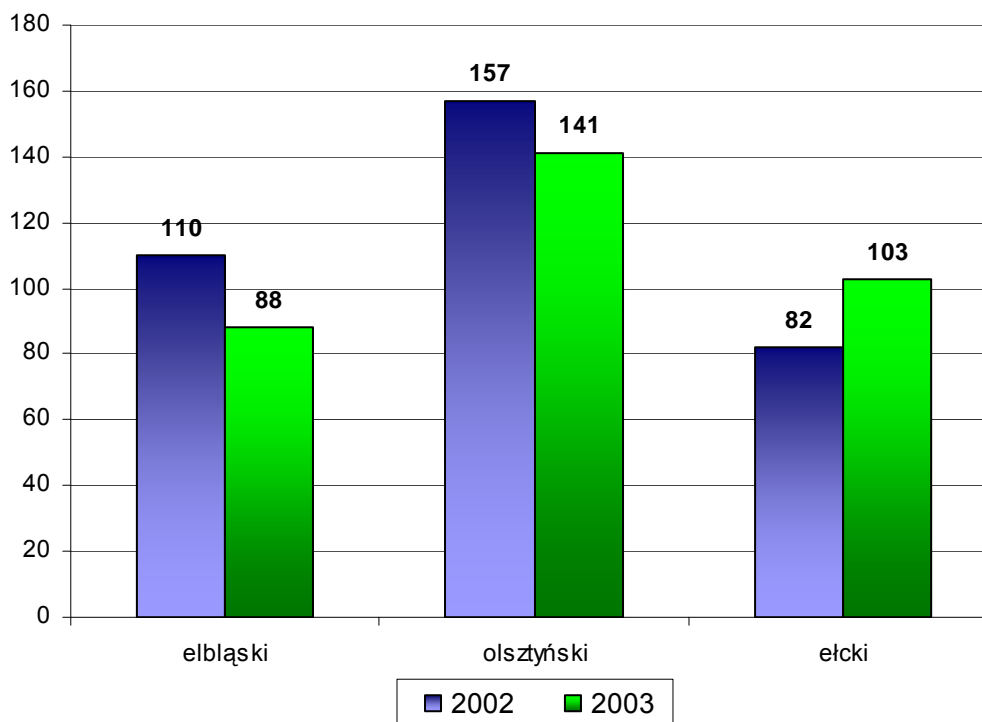
Najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania zlokalizowanych w 2003r. było w podregionie olsztyńskim 141, z tego w powiecie olsztyńskim 40, mrągowskim 38, szczycieńskim 23. Podregion elbląski w 2003r. posiadał 88 obiektów, z tego w powiecie ostródzkim znajdowało się 28 obiektów, ilawskim 18. W podregionie elckim były 103 obiekty z tego w powiecie piskim 28, giżyckim 24, a elckim 17.

Tablica nr 63
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów

Wyszczególnienie	lata	elbląski	olsztyński	Elcki
Turystyczne obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania	2002	110	157	82
	2003	88	141	103
Miejsca noclegowe	2002	7 946	18 786	7 280
	2003	6 372	19 918	9 579
Udzielone noclegi w tys.	2002	364,4	1 196,1	300,0
	2003	340,4	1 173,1	438,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2003, s. CLXXII; 2004, s. 164

Wykres nr 41
Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów

Źródło. Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 63.

W 2003r. z noclegów w bazie zbiorowego zakwaterowania skorzystało 708,7 tys. turystów, z tego 200,0 tys. zagranicznych. Blisko 90% osób to korzystający z obiektów całorocznych. Podobnie, jak w latach poprzednich najpopularniejszymi obiektami były hotele, z których skorzystało 64,4% osób.

Największy przyrost liczby osób korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania w stosunku do 2002r. odnotowano na kempingach 30,8%, w ośrodkach szkoleniowo - wypoczynkowych 20,6 %, polach biwakowych 18,0%, a także w motelach 15,4%. Najwięcej turystów korzystało z tego rodzaju obiektów w sierpniu 115,9 tys.; w lipcu 114,3 tys. i w czerwcu 85,9 tys. osób.

Tabela nr 64
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w 2003r.

Wyszczególnienie	Miejsca noclegowe	Stopień wykorzystania w %
Ogółem	35 869	31,8
Hotele, motele, pensjonaty	9 454	31,8
Domy wycieczkowe	40	21,8
Schroniska	44	13,4
Schroniska młodzieżowe	3 194	25,4
Ośrodki wczasowe	5 092	43,6
Ośrodki kolonijne	550	29,3
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	3 457	28,5
Domy pracy twórczej	174	35,9
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	1 516	29,4
Kempingi	1 325	17,2
Pola biwakowe	1 980	14,8
Obiekty wypoczynku świątecznego i sobotnio-niedzielnego	16	52,5
Zakłady uzdrowiskowe	366	71,7
Inne obiekty wykorzystane dla turystyki	8 661	27,2

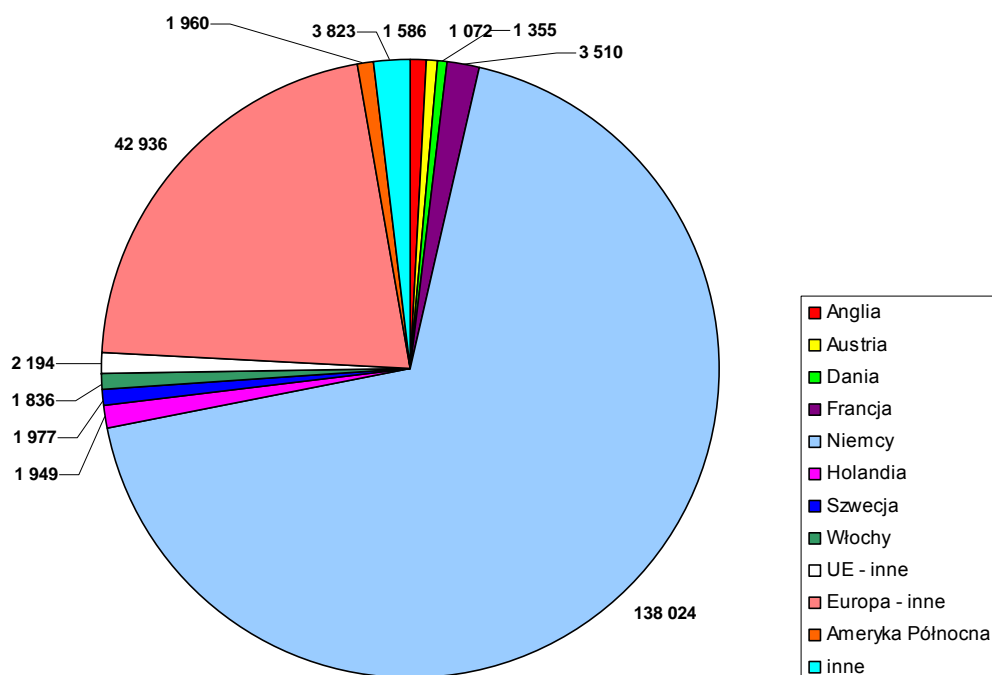
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2003*, s. 48 i 65.

Potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystany. Pomimo systematycznego wzrostu nadal barierą stanowi niedostateczna liczba całorocznych miejsc noclegowych o wysokim standardzie.

Z ogólnej liczby korzystających z obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania w 2003r. 28,2% stanowili turyści zagraniczni. Obywatele Unii Europejskiej stanowili 76,7% zagranicznych gości. Najliczniejszą grupę stanowili Niemcy, tj. 69,0%. Spoza Europy najczęściej korzystających przybyło ze Stanów Zjednoczonych Ameryki 0,9% ogółu korzystających.

Turyści zagraniczni z obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania najchętniej korzystali w szczycie sezonu turystycznego. Korzystali oni głównie z hoteli. Popyt na usługi turystyczne ze strony cudzoziemców koncentruje się głównie w miastach i renomowanych miejscowościach dysponującymi obiektami i usługami o wysokim standardzie. Turyści zagraniczni najchętniej przebywali w Mikołajkach 41,0%, m. Olsztyn 14,2%, w Mrągowie 9,8%, m. Elblągu 7,2%, Giżycku 4,5 %.

Wykres nr 42
Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg obywatelstwa w 2003r. (w osobach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2003*, s. 62-63.

Baza turystyki ulega systematycznie przemianom jakościowym. O poprawie jakości bazy turystycznej świadczy wyposażenie jej w urządzenia sportowo – rekreacyjne. Wg informacji za 2002r. województwo warmińsko – mazurskie w porównaniu z wskaźnikami średniokrajowymi, dot. wyposażenia obiektów turystyki w urządzenia sportowo-rekreacyjne przedstawia się korzystniej.

Liczba kwater agroturystycznych w gospodarstwach rolnych systematycznie wzrasta i stanowi dodatkowe źródło ich dochodu.

Turystyka kwalifikowana (wycieczki piesze, narciarskie, kolarskie, motorowe, żeglarskie, kajakowe, pletwonurków, na orientację, jeździeckie, nizinne i inne) organizowana jest przez Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze (PTTK). W okresie 1999 – 2003 notuje się jej systematyczny wzrost. Pomimo dużego udziału młodzieży szkolnej w turystyce kwalifikowanej, notuje się systematyczny spadek udziału w ogólnej liczbie uczestników turystyki kwalifikowanej z 61,8% w 1999r. do 53,6% w 2003r.

Tablica nr 65
Uczestnicy turystyki kwalifikowanej ^{1/} organizowanej przez PTTK

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	1999=100	2002=100
	w osobach					%	
Ogółem	14 310	15 148	16 168	16 387	19 805	138,4	120,9
w tym młodzież szkolna	8 845	8 911	8 859	9 604	10 618	120	110,6
% udział młodzieży szkolnej	61,8	58,8	54,8	58,6	53,6	x	x

^{1/} Turystyka wymagająca specjalnego przygotowania kondycyjnego i umiejętności posługiwania się sprzętem turystycznym
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Turystyka 2003*, s. 67 oraz *RSW W-M 2003*, s. 407.

Szczegółowe informacje dot. turystyki opisano w Raporcie okresowym - Obszar rozwoju: pn. *Rozwój Turystyki*.

4. Ochrona środowiska

Naturalne środowisko przyrodnicze jest jedną z ważniejszych dziedzin w rozwoju społeczno – gospodarczym.

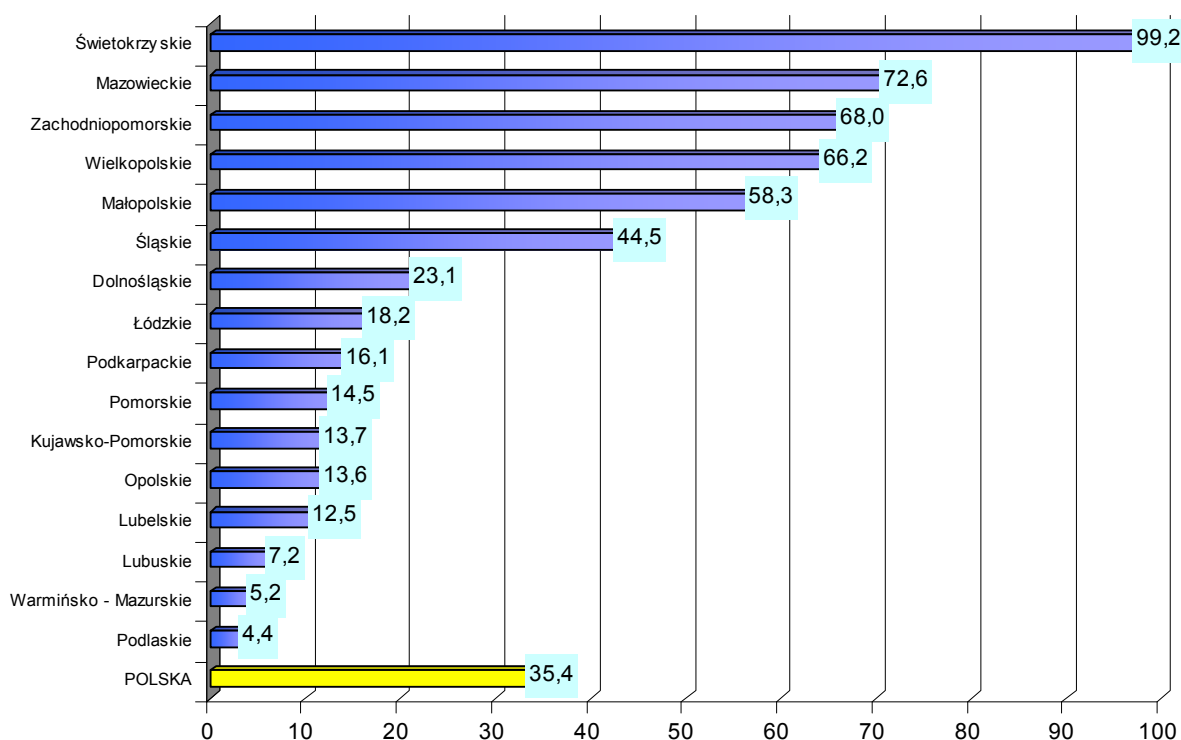
Gospodarka wodno – ściekowa

Wodę zarówno do celów komunalnych, jak i przemysłowych ujmuje się z ujęć powierzchniowych i podziemnych. Pobór wód w latach 1999 – 2003 zmniejszył się o 14%. Ze 146,2 hm³ do 125,8 hm³ w 2003r. W analizowanym okresie rokrocznie ponad 60% wody pobieranej na potrzeby gospodarki narodowej i ludności pochodziło z wód podziemnych (w kraju ponad 15%). Wody podziemne są łatwiejsze w uzdatnianiu, a w związku z ich wystarczającymi zasobami ich udział w zaopatrzeniu w wodę gospodarki narodowej i ludności jest wyższy, niż udział wód powierzchniowych. Na większości obszaru województwa wody podziemne występują w warstwach o zasobach i wodoprzepuszczalności, zapewniających dobre zaopatrzenie w wodę miast i wsi. Województwo dysponuje dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych, składających się z licznych jezior, oczek wodnych, rzek, kanałów oraz części Zalewu Wiślanego.

Udział gruntów pod wodami w ogólnej powierzchni w województwie wynosi 5,7%, średnio w kraju 2,1%. Pobór wody w województwie w porównaniu z innymi województwami jest niski (w 2003r. 15 miejsce w kraju). Najwyższy pobór wody mierzony na 1 km²/dm³ jest w województwie świętokrzyskim (99,2 na 1 km²/dm³), najniższy w województwie podlaskim (4,4 na 1 km²/dm³), patrz wykres nr 43.

Wykres nr 43

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg województw w 2003r. na 1 km²/dm³

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 339.

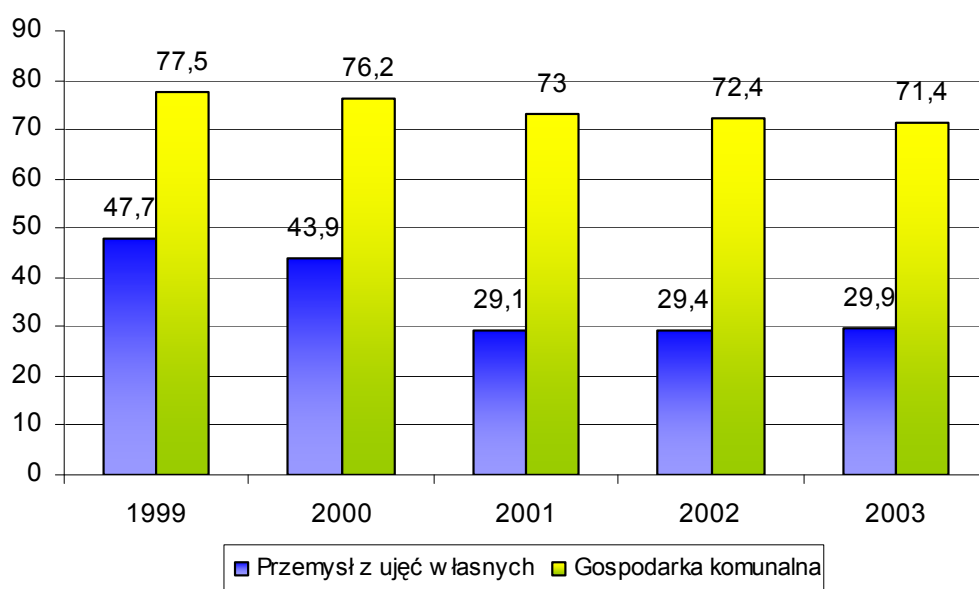
Pobór wody do celów komunalnych ma tendencję malejącą i w 2003r. wyniósł 71,4 hm³. Zużycie wody w przemyśle spadło w porównaniu do 1999r. o 37,3%, natomiast nastąpił wzrost zużycia wody do celów rolniczych o 16,7%. Szczegółowo gospodarowanie wodą w województwie przedstawia Tabela nr 66.

Tabela nr 66
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003		
	w hm ³					1999=100	2002=100
OGÓŁEM	146,2	143,8	123,0	129,2	125,8	86,0	97,4
wody: powierzchniowe	56,5	56,5	39,9	47,4	bd	x	x
podziemne	89,4	87,3	83,1	81,6	bd	x	x
Przemysł z ujęć własnych	47,7	43,9	29,1	29,4	29,9	62,7	101,7
wody: powierzchniowe	35,1	32,7	18,9	19,9	7,6	21,7	38,2
podziemne	12,3	11,2	10,2	9,3	9,3	75,6	100,0
Rolnictwo i leśnictwo (wody powierzchniowe)	21,0	23,7	20,9	27,4	24,5	116,7	89,4
Gospodarka komunalna	77,5	76,2	73,0	72,4	71,4	92,1	98,6
wody: powierzchniowe	0,4	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
podziemne	77,1	76,1	72,9	72,4	71,7	93,0	99,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2002, s. 260; 2003, s. 248; 2004, s. 60.

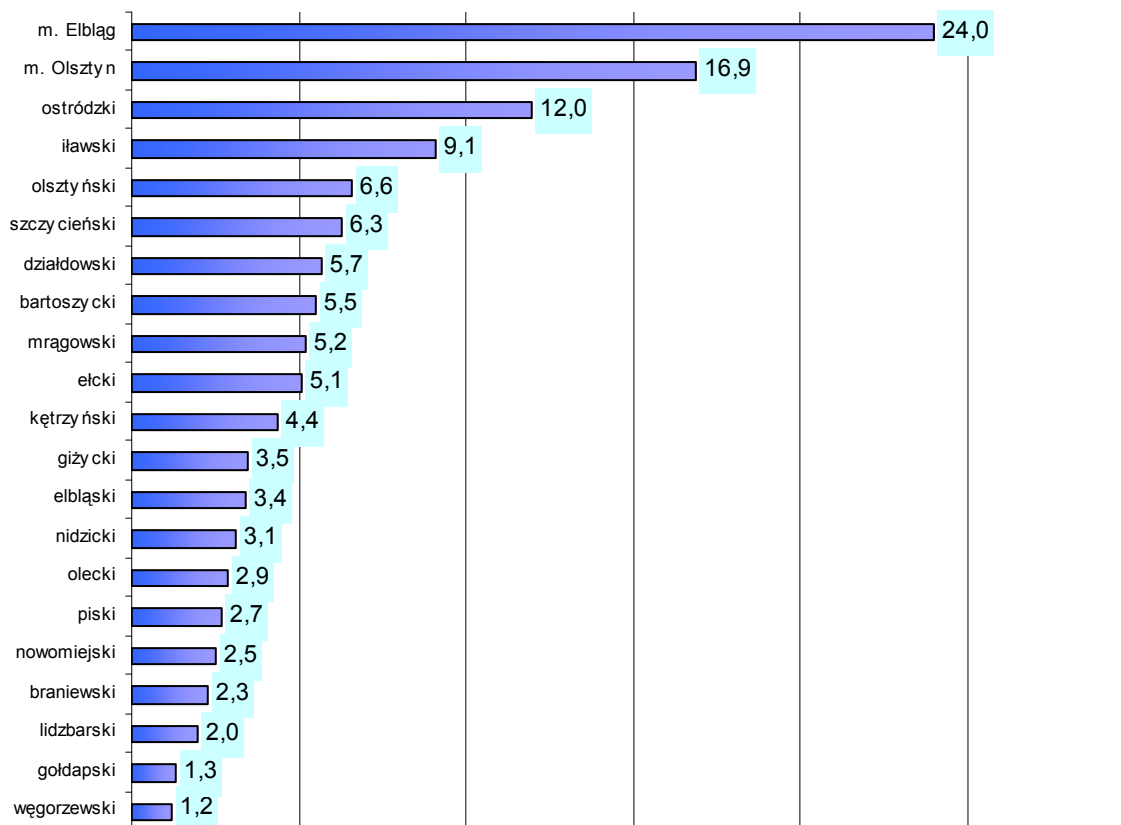
Wykres nr 44
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 66.

W układzie powiatów największy pobór wody w 2003r. zanotowano w Elblągu (24,0 hm³), z tego 55,4% na potrzeby przemysłu, w Olsztynie (16,9 hm³), z tego 32,0% na potrzeby przemysłu. Najniższy w powiecie węgorzewskim (1,2 hm³ – 100 % na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej), powiecie goldapskim (1,3 hm³, z tego na potrzeby przemysłu 2,1%).

Wykres nr 45
Pobór wody ogółem w hm³ w powiatach województwa w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 67.

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód jest w niedostatecznym stopniu rozwiązana gospodarka ściekowa. W województwie zmniejsza się ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub do ziemi.

Ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania w województwie w 2003r. było 52,6 hm³, z tego 95,3% było oczyszczanych (kraj 90,3%). W układzie powiatów najwięcej ścieków wytworzono w m. Olsztyn 10,4 hm³ - w 100 % oczyszczane (19,8 % ogółem wytworzonych ścieków w województwie). Najniższy procent oczyszczanych ścieków zanotowano w powiecie iławskim (79,7%) i bartoszyckim (83,5%) oraz olsztyńskim (86,7%).

Systematycznie wzrasta liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. Średnio w 2003r. w województwie 67,5% ludności korzystało z oczyszczalni ścieków (kraj 58,2%); w m. Elbląg 100%, m. Olsztyn 99,6%. Najniższy odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków zanotowano w powiecie nowomiejskim (29,7%) i elbląskim (30,8%).

Tabela nr 67
Wybrane dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w 2003r.

Wyszczególnienie	Pobór wody			Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczania			Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków		Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	
	ogółem w hm ³	w tym na potrzeby		ogółem w hm ³	w tym oczyszczane		razem	w tym chemicznie, biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów	pyłowych	gazowych
		przemysłu	eksploatacji sieci wodociągowej		razem	w tym chemicznie, biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów				
		w % ogółem			w % ogółem					
Polska	11 069,9	71,1	19,7	2175,8	90,3	62,6	58,2	55,5	134,7	221 320,8
województwo	125,8	23,8	56,7	52,6	95,3	94,0	67,5	67,4	1,8	1 426,7
Powiaty:										
bartoszycki	5,5	6,1	59,9	2,0	83,5	83,5	57,9	57,9	0,0	33,4
braniewski	2,3	12,6	87,4	1,6	98,5	97,9	63,7	63,4	0,0	30,9
działdowski	5,7	23,6	45,4	1,7	95,3	95,2	60,7	60,7	0,0	19,7
elbląski	3,4	20,4	54,0	1,5	89,7	89,2	30,8	30,1	0,1	11,2
elcki	5,1	20,6	79,4	3,0	99,6	96,3	76,1	76,1	0,1	84,5
gizycki	3,5	13,5	86,5	2,3	94,9	93,3	70,8	70,8	0,2	63,5
goldapski	1,3	2,1	97,9	0,6	99,3	99,3	65,2	65,2	-	-
iławski	9,1	10,1	44,3	3,3	79,7	79,7	57,7	57,7	0,1	68,6
kętrzyński	4,4	3,9	91,0	2,2	88,4	88,4	63,1	63,1	0,1	40,7
lidzbarski	2,0	1,2	98,8	1,0	97,6	97,6	60,6	60,6	0,1	25,2
mragowski	5,2	13,8	42,1	1,8	98,6	98,6	63,0	63,0	0,2	57,3
nidzicki	3,1	1,1	36,2	1,0	100,0	100,0	68,7	68,7	0,0	6,7
nowomiejski	2,5	2,0	57,9	0,4	87,8	87,8	29,7	29,7	0,0	0,0
olecki	2,9	16,3	45,3	1,1	99,4	97,8	62,7	62,7	0,0	1,5
olsztyński	6,6	11,3	64,1	2,8	86,7	86,7	52,2	52,2	-	0,0
ostródzki	12,0	20,8	39,9	4,1	91,5	91,5	59,9	59,8	0,1	79,4
piski	2,7	20,4	79,6	1,7	98,7	92,5	61,8	61,8	0,2	53,1
szczyrzeński	6,3	12,8	40,6	1,9	99,8	99,8	58,5	58,5	0,1	32,6
węgorzewski	1,2	-	100,0	0,5	99,9	99,9	55,6	55,6	0,0	6,1
Miasta na prawach powiatu:										
m. Elbląg	24,0	55,4	44,6	7,7	100,0	98,1	100,0	100,0	0,2	330,6
m. Olsztyn	16,9	32,0	68,0	10,4	100,0	97,6	99,6	99,6	0,2	481,6

Źródło: Ochrona środowiska 2004, s. 72.

Następuje systematyczna poprawa w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych. W województwie są 43 zakłady szczególnie uciążliwe. W 2003r. zanieczyszczenia pyłowe wynosiły 1.797 ton, gazowe 10.521 ton. Największe zanieczyszczenie występuje w województwie śląskim; zanieczyszczenia pyłowe wynosiły 28,9 tys. ton, gazowe 649,1 tys. ton.

Tylko w powiecie goldapskim nie zanotowano emisji zanieczyszczeń powietrza. Miasto Elbląg i Olsztyn emitują 56,9% ogółu zanieczyszczeń w województwie. Region warmińsko-mazurski plasuje się na 1 miejscu w kraju, pod względem czystości środowiska. Na taki stan rzeczy wpływ ma stosunkowo słabe uprzemysłowienie regionu (udział w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu w jednostkach zatrudniających powyżej 9 osób w 2003r. wyniósł 2,6%).

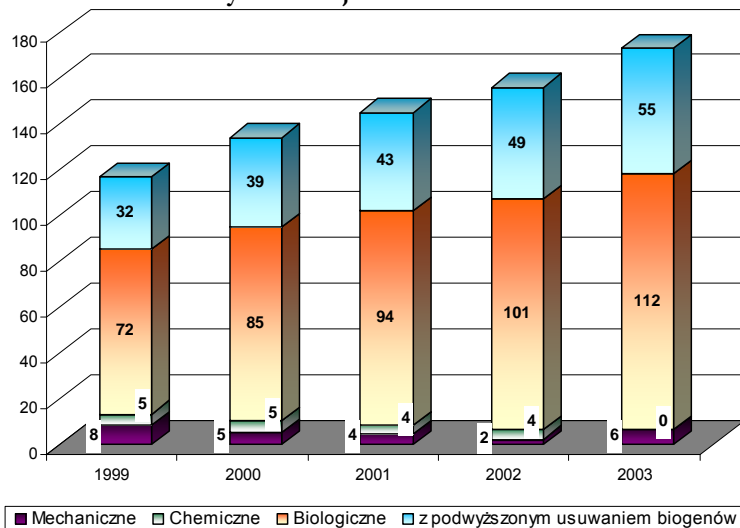
Ogółem w województwie w 2003r. było 51 oczyszczalni przemysłowych i 173 komunalnych oczyszczalni ścieków. Liczbę i wielkość oczyszczalni przedstawiają poniższe Tabele i wykresy.

Tabela nr 68
Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie		Ogółem	w tym			
			Mechaniczne	Chemiczne	Biologiczne	z podwyższonym usuwaniem biogenów
Liczba oczyszczalni	1999	117	8	5	72	32
	2000	134	5	5	85	39
	2001	145	4	4	94	43
	2002	156	2	4	101	49
	2003	173	6	x	112	55
Wielkość oczyszczalni dam ³ /dobę	1999	406,00	8,07	0,81	193,11	204,01
	2000	401,75	1,30	0,81	179,40	220,01
	2001	384,72	0,27	0,51	153,71	230,23
	2002	371,50	0,06	0,51	130,16	240,86
	2003	381,50	0,20	x	127,50	253,80
Ścieki komunalne dam ³ /dobę	1999	64 220	1 028	197	32 204	30 791
	2000	61 341	189	190	29 253	31 791
	2001	59 710	42	81	27 234	32 352
	2002	58 333	14	69	23 680	34 570
	2003	47 783	50	x	18 900	28 853

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ochrona środowiska 2004, s. 181 oraz RSW W-M 2000, s. 117; 2001, s. 255; 2002, s. 263; 2003, s. 251; 2004, s. 64.

Wykres nr 46
Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 68.

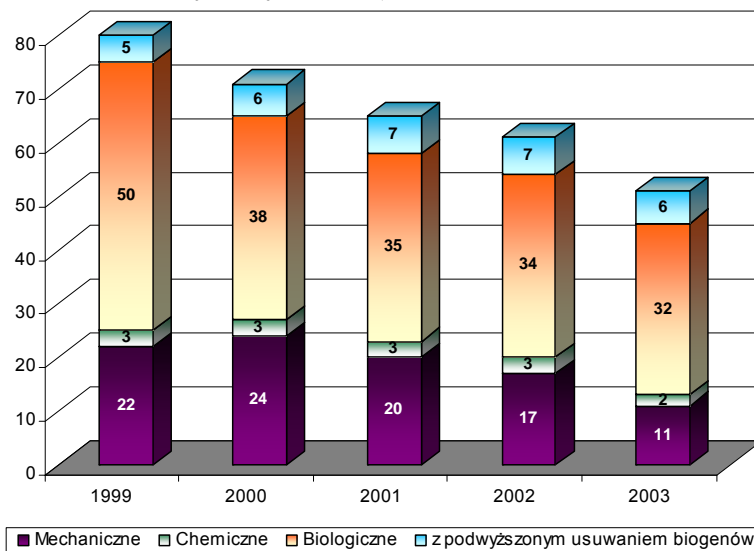
Tabela nr 69
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003							
	Liczba oczyszczalni					1999=100	Ścieki oczyszczone w m ³ /24h					
Ogółem	80	71	65	61	51	63,8	11 044	9 764	9 317	8 593	6 715	60,80
Mechaniczne	22	24	20	17	11	50,0	3 173	2 714	2 728	2 652	1 954	61,58
Chemiczne	3	3	3	3	2	66,7	563	564	262	388	222	39,43

Biologiczne	50	38	35	34	32	64,0	5 927	4 887	4 541	4 212	3 325	56,10
Z podwyższonym usuwaniem biogenów	5	6	7	7	6	120,0	1 381	1 599	1 786	1 341	1 214	87,91

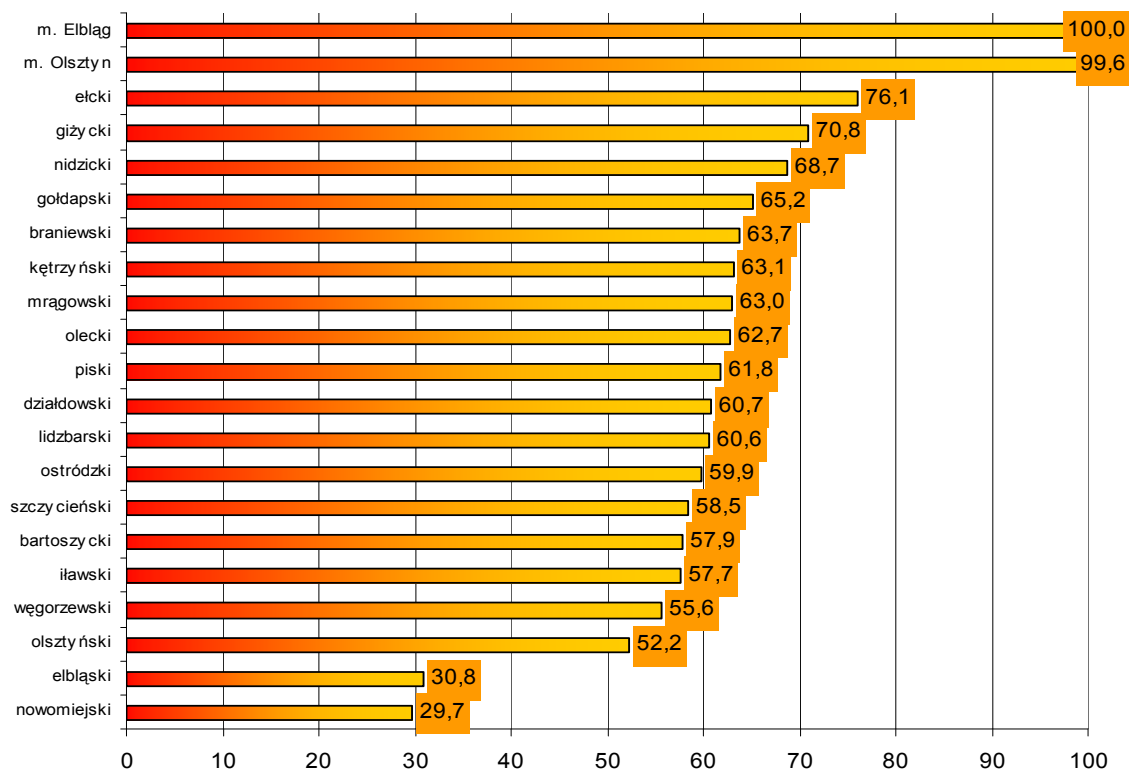
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 116; 2001, s. 254; 2002, s. 262; 2003, s. 250; 2004, s. 51.

Wykres nr 47
Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 69.

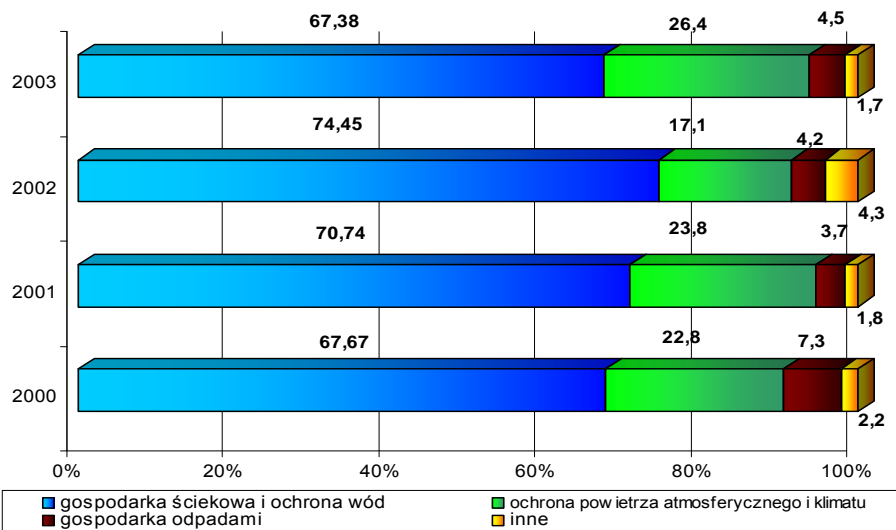
Wykres nr 48
Udział procentowy ludności, korzystającej z oczyszczalni ścieków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 67.

W województwie notuje się systematyczny wzrost nakładów na ochronę środowiska. W 2003 roku nakłady ogółem wyniosły 156,6 mln zł (wzrost o 11.3% w porównaniu do 1999 roku), z tego na ochronę wód 118,5 mln zł, powietrza 46,4 mln zł i powierzchni ziemi przed odpadami 8,0 mln zł.

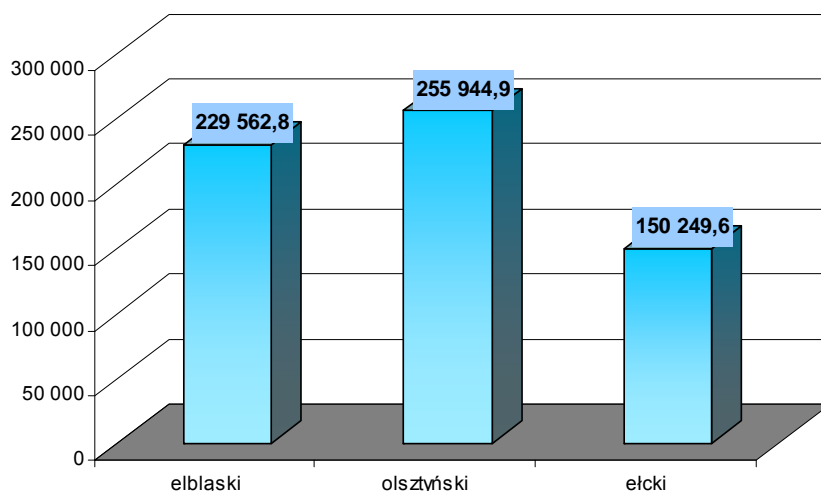
Wykres nr 49
Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania (ceny bieżące)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 70.

Na inwestycje ochrony środowiska w 2003 roku najczęściej wydano w m. Olsztyn 29 mln zł – 18,6% ogółu nakładów na ochronę środowiska w województwie, najmniej w powiecie oleckim tylko 871 tys. zł.

Wykres nr 50
Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 70.

Miarą poziomu inwestowania w ochronę środowiska jest m.in. odniesienie wielkości wydatków na ten cel do liczby ludności. Wskaźnik informuje, że poziom inwestycji chroniących środowisko w województwie jest niższy, niż przeciętnie w kraju. Wynika to m.in. z tego, że niższe są przeciętne potrzebny na tym obszarze. Poziom inwestycji na ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 1999- 2003 systematycznie wzrastał, choć nie osiągnął średniej krajowej (w 2003r. wskaźnik kształtował się na poziomie 123 zł, a w kraju 135 zł).

Tabela nr 70

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w powiatach województwa w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Ogółem					w tym na ochronę:											
						Wód				Powietrza				Powierzchni ziemi przed odpadami			
	1999	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Województwo	140 801,5	91 081,3	102 262,2	125 681,0	175 931,3	61 639,0	72 338,5	93 568,4	118 536,8	20 757,0	24 374,0	21 463,0	46 431,8	6 638,0	3 740,7	5 248,5	7 978,0
Podregiony:																	
elbląski	52 746,0	27 230,5	49 618,6	54 594,6	45 373,1	17 642,0	36 579,9	42 002,6	25 374,2	5 964,0	10 787,5	11 023,0	17 718,4	2 864,5	1 032,4	1 421,2	1 163,1
olsztyński	52 741,4	44 013,9	36 700,7	37 475,7	85 013,2	25 521,3	23 606,1	23 949,2	64 841,6	14 237,7	10 973,5	4 595,5	12 622,3	3 055,9	1 930,6	3 702,3	6 256,6
elcki	35 314,1	19 836,9	15 942,9	33 610,7	45 545,0	17 528,0	10 005,5	27 616,6	28 321,0	517,0	1 938,3	5 844,1	16 091,1	458,3	667,0	125,0	558,3
Powiaty:																	
bartoszycki	2 958,7	3 925,3	2 787,6	4 322,7	8 132,1	3 147,0	1 516,2	2 259,6	2 128,3	469,4	1 102,0	360,4	4 019,9	72,2	164,1	1 702,7	1 629,5
braniewski	2 179,1	6 732,6	3 303,2	8 428,5	8 419,9	6 242,0	1 390,2	1 637,1	2 873,0		1 913,0	6 761,6	5 342,3	74,6		29,8	204,6
działdowski	1 177,1	2 761,7	14 668,1	12 201,5	4 696,6	2 339,0	13 244,6	11 834,6	3 965,7		651,5		407,2	422,9	772,0	366,9	323,7
elbląski	9 089,3	78,5	3 422,1	2 365,8	3 643,1	8,6	3 394,5	1 152,9	1 944,7	69,9		1 109,7	1 610,0		27,6		0,0
elcki	13 279,9	6 572,7	6 180,1	8 833,7	5 399,0	6 176,0	4 553,4	8 750,7	4 954,8		559,7	83,0		374,0	667,0		411,2
giżycki	8 438,3	6 968,3	2 752,4	8 370,0	16 817,6	6 563,0	1 446,9	8 370,0	15 619,6	321,5	1 305,5		780,3	84,3			0,0
goldapski				879,0	1 817,6			879,0	1 740,1				77,5				
iławski	3 092,9	3 989,0	4 651,8	6 384,4	7 066,9	1 341,0	3 733,0	5 876,8	2 416,1	1 237,0	909,1	394,9	4 650,8	1 412,0	9,7	102,7	
kętrzyński	3 199,7	7 037,4	4 745,1	4 968,7	2 596,1	3 576,0	3 785,5	4 155,7	1 033,8	2 144,0	761,1	356,7	1 092,3	1 233,0	198,5	456,3	470,0
lidzbarski	2 463,6	549,8	1 507,9	1 834,8	4 151,2	351,3	148,0	1 058,9	2 478,4	187,9	1 359,9	775,9	1 672,8	10,6			
mragowski	2 965,4	2 459,7	1 552,4	1 301,0	8 487,5	2 406,0	1 008,1	1 106,4	7 988,0	53,7	544,3	142,9	153,1				0,0
nidzicki	4 596,9	6 363,3	2 524,8	3 143,8	2 140,1	2 900,0	2 226,1	3 040,1	2 124,1	2 856,0	235,1	103,7	16,0	335,0			
nowomiejski	1 635,9	1 116,3	1 810,7	5 506,3	4 976,5	296,8	1 396,1	5 506,3	3 877,0	569,9	414,6		1 099,5	80,2			
olecko-goldapski	6 214,5	1 311,1	2 932,1			949,4	2 147,0			38,6	674,4			259,8	110,7		
olecki				1 156,5	1 031,6			977,0	871,3			54,5	140,3			125,0	20,0
olsztyński	19 023,7	14 427,1	14 486,2	16 345,6	17 534,7	9 928,0	12 705,1	9 684,3	15 965,3	4 335,0	1 567,3	2 300,0	1 360,1		92,2	157,1	202,8
ostródzki	20 357,3	7 408,6	14 336,0	14 632,3	9 604,2	6 495,0	12 324,0	13 732,3	5 936,9	735,2	1 903,5	469,6	3 461,6	124,3	42,0	430,4	48,1
piski	7 381,4	4 984,8	4 078,3	14 330,5	18 735,2	4 789,0	4 005,2	8 598,9	3 555,2	195,5	73,1	5 706,6	15 021,0				127,1
szczygieński	6 205,4	2 344,3	1 498,9	888,9	12 973,7	1 167,0	750,7	656,9	9 220,4	109,7	748,2	232,0	61,3	625,7			3 692,0
węgorzewski				41,0	1 744,0			41,0	1 580,0				72,0				0,0
Miasta na prawach powiatu																	
m. Elbląg	15 214,4	5 143,8	7 426,7	5 075,8	6 965,9	919,6	1 097,5	2 262,6	4 360,8	3 352,0	4 995,8	2 287,2	1 147,0	750,5	181,1	491,4	586,7
m. Olsztyn	11 328,0	6 907,0	7 597,8	4 670,2	28 997,8	2 046,0	1 466,4	1 987,3	23 903,3	4 082,0	4 655,6	323,9	4 246,8	779,4	1 475,8	1 386,2	262,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 290; 2001, s. 152-159; 2002, s. 162-169; 2003, s. 152-159; 2004, s. 66.

5. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Prezentowane dane obejmują informacje, dotyczące jednostek samorządu terytorialnego, tj. budżetów gmin, miast na prawach powiatu, powiatów ziemskich oraz budżetu województwa. Podstawą samodzielnej gospodarki finansowej każdej jednostki samorządu terytorialnego, tj. gminy, powiatu, województwa jest jej budżet, są procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz ich rozdysponowaniem, a w szczególności związane z gromadzeniem dochodów, wydatkowaniem środków publicznych, finansowaniem deficytu.

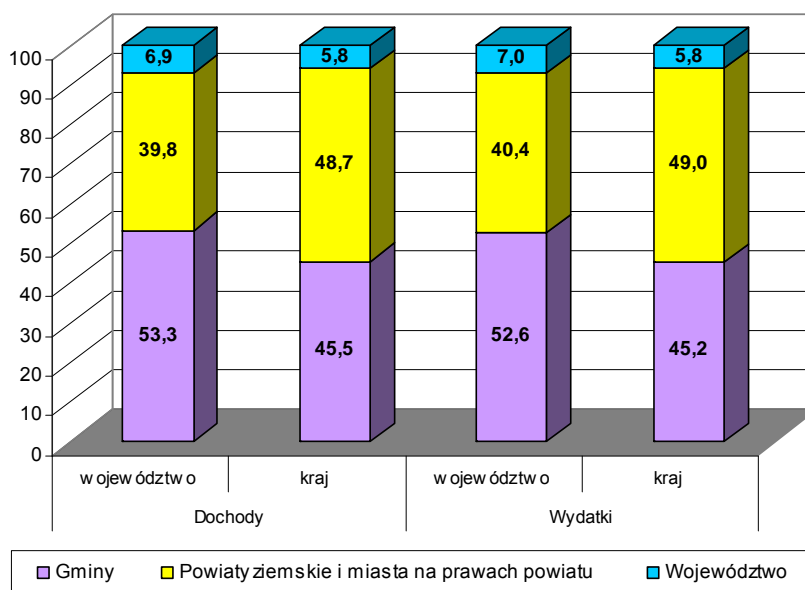
Na dochody budżetów JST składają się:

- dochody własne, tj.:
 - * dochody z tytułu udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych i osób fizycznych;
 - * wpływy z podatków ustalanych na podstawie odrębnych ustaw, np. podatek od nieruchomości, rolny, od środków transportowych;
 - * dochody z majątku JST;
- dotacje celowe z budżetu państwa, z funduszy celowych i pozostałe dotacje;
- subwencje ogólne z budżetu państwa;
- środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych.

Łączne dochody budżetów jednostek samorządowych (JST) wyniosły na koniec 2003 roku 3080,4 mln zł (wobec 2.361,5 mln zł w 1999r), a wydatki 3.196,0 mln zł (wobec 2.407,4 mln zł w 1999r.). Zagregowany ujemny wynik budżetów wyniósł minus 115,6 mln zł, wobec minus 45,9 mln zł w 1999 roku i minus 90 mln zł w 2002r. (W skali kraju wynik budżetów wyniósł minus 1.813,9 mln zł).

Najwyższy udział zarówno w łącznych dochodach, jak i wydatkach budżetów JST w województwie mają nadal budżety gmin, podczas gdy w skali kraju budżety powiatów i miast na prawach powiatów. Udział budżetów województwa kształtuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej.

Wykres nr 51
Struktura dochodów i wydatków budżetów JST w 2003r. w województwie i w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 71.

Tabela nr 71
Procentowy udział w dochodach i wydatkach budżetów JST ogółem w 2003r.

Wyszczególnienie	% udział w dochodach i wydatkach JST ogółem			
	Dochody		Wydatki	
	województwo	kraj	województwo	kraj
Gminy	53,3	45,5	52,6	45,2
Powiaty ziemskie i miasta na prawach powiatu	39,8	48,7	40,4	49,0
Województwo	6,9	5,8	7,0	5,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 616 oraz RSW W-M 2004, s. 297-299.

Dokonując analizy budżetów JST w latach 1999-2003 odnotowano zbliżone tendencje zarówno w dochodach, jak i wydatkach budżetów:

- udział budżetów gmin w dochodach ogółem wahał się w analizowanym okresie w przedziale 49,4% - 54,2%, a wydatków 49,8% - 54,4%, na koniec 2003 roku wyniósł w dochodach 53,3%, a w wydatkach 52,6%;
- budżet powiatów ziemskich na koniec 2003 roku stanowił 19,3% dochodów JST ogółem (1999r – 20,3%) oraz 19,6% wydatków JST (1999r – 20,2%);
- na zbliżonym poziomie do powiatów ziemskich kształtował się udział miast na prawach powiatu, tj. 20,5% dochodów JST (1999r. – 21%) i 20,8% wydatków JST (1999r. – 21,1%);
- wydatnie wzrósł udział budżetu województwa w dochodach JST ogółem, tj. z 4,5% do 6,9%, a wydatków odpowiednio z 4,3% do 7%.

Kształtowanie się procentowego udziału budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST podano w tabeli 72.

Tabela nr 72
Procentowy udział budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST w latach 1999-2003

Budżety	1999	2000	2001	2002	2003
Dochody budżetów JST - % udział w dochodach JST ogółem					
Gminy	54,2	50,9	49,4	51,9	53,3
Powiat ziemskie	20,3	23,6	23,8	21,3	19,3
Powiaty i miasta na	21,0	21,0	20,9	21,2	20,5
Budżet województwa	4,5	4,5	5,9	5,6	6,9
Ogółem JST	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Wydatki budżetów JST - % udział w wydatkach JST ogółem					
Gminy	54,4	51,0	49,8	51,5	52,6
Powiat ziemskie	20,2	23,1	23,6	22,2	19,6
Powiaty i miasta na	21,1	21,0	20,8	20,9	20,8
Budżet województwa	4,3	4,9	5,8	5,4	7,0
Ogółem JST	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”

Kształtowanie się dochodów i wydatków wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 w wielkościach bezwzględnych przedstawiono w tabeli nr 73.

Najważniejszymi pozycjami dochodów budżetowych wszystkich JST w województwie były:

- subwencje ogólne z budżetu państwa, które na koniec roku stanowiły 42,8% ogółu dochodów (kraj 40,1%) i wykazują tendencję wzrostową wobec wskaźników 38,3% w 1999 roku i 42,2% w 2002 roku;
- dochody własne, których udział w dochodach ogółem w 2003 roku wyniósł 33,6% (kraj 42,0%); wobec 33,1% w 2002 roku i 35,7% w 1999 roku,
- dotacje celowe z budżetu państwa, które w 2003 roku stanowiły 19,9% dochodów ogółem (kraj 15,1%), wobec 24,4% w 2002 roku i 23,9% w 1999 roku.

Po stronie wydatków budżetowych największą pozycję stanowiły:

- wydatki bieżące, których udział w wydatkach ogółem w 2003 roku wyniósł 66,9% (kraj 65,8%), wobec 67,5% w 2002 roku i 66,6% w 1999 roku,
- wydatki majątkowe, których udział wahał się w granicach od 12,4% w 2001 roku do 15,2% w 2003 roku (kraj 15,5%).

Łączny deficyt budżetów JST zwiększył się z minus 45,9 mln zł w 1999 roku do minus 90 mln zł w 2002 roku i minus 115,6 mln zł w 2003 roku. Oznacza to wzrost deficytu w latach 1999 - 2003 o prawie 152% (kraj o 87%).

Tabela nr 73
Dochody i wydatki budżetów wszystkich JST wg rodzajów w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Gminy*					Powiaty					Miasta na prawach powiatu					Województwo					Ogółem				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
OGÓŁEM DOCHODY	1279,5	1370,9	1459,6	1581,2	1642,7	480,3	634,0	703,2	650,3	594,0	495,0	566,5	616,7	645,8	632,1	106,7	122,5	172,6	170,1	211,6	2 361,5	2 693,9	2 952,1	3 047,4	3 080,4
Dochody własne	581,5	591,7	613,9	636,0	658,7	26,6	44,3	53,5	60,3	56,5	219,1	260,0	278,5	294,0	300,5	15,9	16,7	17,5	18,7	19,5	843,1	912,7	963,4	1 009,0	1 035,2
<i>w tym: podatek od nieruchomości</i>	142,3	160,4	201,0	220,8	226,0						44,1	54,5	67,9	74,5	78,8						186,4	214,9	268,9	295,3	304,8
<i>Podatek rolny</i>	49,3	45,7	51,6	54,4	57,3						0,2	0,2	0,2	0,2	0,2						49,5	45,9	51,8	54,6	57,5
<i>udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa</i>	188,3	166,8	143,8	145,8	151,0	5,2	5,8	5,0	5,0	5,2	93,8	95,5	100,8	107,6	100,2	14,7	14,8	13,9	14,4	14,2	302,0	282,9	263,5	272,8	270,6
- pod. doch. od os. prawnych.	6,6	7,4	6,2	7,4	7,3						6,8	8,8	9,9	11,0	7,0	1,5	1,6	1,7	1,8	1,5	14,9	17,8	17,8	20,2	15,8
- pod. doch. od os. fizycznych	181,7	159,4	137,6	138,4	143,7	5,2	5,8	5,0	5,0	5,2	87,0	86,7	90,9	96,6	93,2	13,2	13,2	12,2	12,6	12,7	287,1	265,1	245,7	252,6	254,8
Dotacje celowe z budżetu państwa	183,0	220,9	198,9	253,1	225,3	234,2	283,4	313,0	269,8	183,6	110,6	115,6	123,1	142,0	84,4	36,3	41,0	79,7	77,6	118,8	564,1	660,9	714,7	742,5	612,1
Pozostałe dotacje	6,2	8,9	19,7	17,7	6,4	2,6	3,5	6,7	8,4	5,7	1,4	0,5	1,3	1,8	0,2		2,1	5,3	6,4	3,2	10,2	15,1	33,0	34,3	15,5
Subwencje ogólne z budżetu państwa	470,7	509,7	581,6	644,2	685,8	216,8	301,9	328,1	308,6	339,3	163,6	190,1	211,4	205,3	223,1	54,5	62,6	70,1	66,7	69,2	905,6	1 064,2	1 191,2	1 224,8	1 317,4
<i>w tym: na zadania oświatowe</i>	380,9	404,7		506,3	549,2	161,9	236,6	253,5	236,9	266,4	136,1	163,9	183,6	180,1	195,8	7,1	13,3	12,5	12,5	16,2	686,0	818,5	449,6	935,8	1 027,6
Środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych	38,1	39,7	45,5	30,1	46,2	0,2	1,0	2,0	3,1	4,8	0,4	0,4	2,4	2,8	19,2	0,0			0,8	0,4	38,7	41,0	49,9	36,8	70,6
OGÓŁEM WYDATKI	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	485,2	647,8	717,8	697,7	625,7	508,4	587,6	629,8	655,1	663,1	103,1	137,1	176,7	168,3	225,1	2 407,4	2 799,6	3 035,1	3 137,4	3 196,0
Dotacje	103,9	57,9	64,9	69,9	75,3	10,3	20,5	21,3	22,3	25,4	65,7	42,1	48,5	58,1	67,5	29,4	43,5	71,4	59,1	65,6	209,3	164,0	206,1	209,4	233,8
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	183,1	207,6	227,7	251,9	235,4	33,2	39,8	45,5	43,4	40,0	45,2	50,1	58,5	63,7	58,3	0,9	0,9	1,2	1,1	1,1	262,4	298,3	332,9	360,1	334,8
Wydatki bieżące	770,1	928,5	954,6	1013,5	1089,2	415,2	535,1	536,8	531,8	477,4	329,2	423,9	439,8	444,9	415,2	59,0	76,3	69,4	66,3	78,1	1 573,5	1 963,8	2 000,6	2 056,5	2 059,9
<i>w tym: wynagrodzenia</i>	436,3	543,4	561,6	578,4	619,6	269,1	331,7	355,8	345,0	300,7	189,9	257,8	274,1	273,6	245,9	21,2	29,3	28,8	29,1	32,7	916,5	1 162,2	1 220,3	1 226,1	1 198,9
<i>składki na ubezp. społ. i Fundusz Pracy</i>	98,2	112,4	119,9	121,2	129,5	43,3	52,0	56,1	54,1	54,7	33,2	45,4	47,1	46,9	46,4	4,5	5,6	5,7	5,7	7,9	179,2	215,4	228,8	227,9	238,5
<i>zakup materiałów i usług</i>	203,9	234,4	228,8	267,3	289,7	90,0	108,6	103,4	113,7	103,6	93,2	103,9	100,9	106,3	106,7	32,1	39,8	33,0	29,4	34,0	419,2	486,7	466,1	516,7	534,0
Wydatki majątkowe	245,3	221,8	235,6	257,8	260,4	25,8	48,3	48,6	66,4	53,2	65,8	65,5	65,1	74,3	98,0	13,9	16,1	28,3	37,8	73,9	350,8	351,6	377,6	436,3	485,5
<i>w tym: inwestycyjne</i>	243,6	219,4	232,4	253,6	258,2	25,8	48,2	48,1	66,4	53,0	64,1	61,2	56,6	71,9	95,0	13,9	16,1	28,3	37,8	73,3	347,4	345,0	365,4	429,7	479,5
Wynik Finansowy	-31,2	-56,2	-51,2	-35,1	-39,4	-4,9	-13,8	-14,6	-47,4	-31,7	-13,4	-21,0	-13,1	-9,3	-31,0	3,6	-14,6	-4,1	1,8	-13,5	-45,9	-105,7	-83,0	-90,0	-115,6

* /Bez wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 224-225; 2001, s. 465- 466; 2002, s. 481-482; 2003, s. 480-481; 2004, s. 297-299.

5.1. Budżety gmin

Dochody budżetów gmin w 2003 roku ukształtowały się na poziomie 1.642,7 mln zł, co stanowiło 53,3% ogółu dochodów budżetów JST (kraj 45,5%). Wydatki budżetów gmin wyniosły odpowiednio 1.682,1 mln zł – 52,6% wydatków łącznych budżetów JST (kraj 45,2%).

Zagregowany ujemny wynik budżetów gmin wyniósł 39,4 mln zł, wobec 31,2 mln zł w 1999r. W skali kraju wynik był również ujemny i wyniósł odpowiednio 549 mln zł i 481,4 mln zł.

Najwyższe wpływy uzyskano z:

- subwencji ogólnej budżetu państwa, która stanowiła w 2003r. 685,87 mln zł, tj. 41,7% dochodów ogółem gmin (kraj 42,2%) wobec 36,8% w 1999r. i 40,7% w 2002r. Część oświatowa stanowiła zasadniczą część tej subwencji i wynosiła 33,4% dochodów ogółem (kraj 32,8%), wobec 29,8% w 1999r. i 32% w 2002 roku;
- na zbliżonym poziomie kształtowały się wpływy z tytułu dochodów własnych 658,7 mln zł, co stanowiło 40,1% w 2003r. ogółu dochodów gmin (kraj 44,7%), wobec 45,4% w 1999r.

W grupie dochodów własnych udział podatków dochodowych budżetu państwa wyniósł 151 mln zł 22,9%, z tego 21,8% z podatku dochodowego od osób fizycznych, a 1,1 % z podatku dochodowego od osób prawnych (w 1999r. 32,4%, odpowiednio 31,2 % i 1,2%).

Podatek od nieruchomości stanowił 226 mln zł, tj. 34,3% dochodów własnych (wobec 24,1% w 1999r. i 34,7% w 2002r.), a podatek rolny odpowiednio – 8,7% oraz 8,5% w 1999 i 2002 roku.

- Udział wszystkich dotacji celowych w dochodach budżetów gmin ogółem w 2003r. wyniósł 13,7% (kraj 9,3%), wobec 16% w 2002r. i 14,3% w 1999r.

Tabela nr 74
Dochody budżetów gmin w województwie w mln zł

Wyszczególnienie	Lata				
	1999	2000	2001	2002	2003
OGÓŁEM Dochody	1 279,5	1 370,9	1 459,6	1 581,2	1 642,7
Dochody własne	581,5	591,7	613,9	636,0	658,7
<i>w tym: podatek od nieruchomości</i>	142,3	160,4	201,0	220,8	226,0
<i>podatek rolny</i>	49,3	45,7	51,6	54,4	57,3
<i>opłata skarbowa</i>	26,2	27,6	10,0	9,0	8,2
<i>udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa</i>	188,3	166,8	143,8	145,8	151,0
- podatek dochodowy od osób prawnych.	6,6	7,4	6,2	7,4	7,3
- podatek dochodowy od osób fizycznych	181,7	159,4	137,6	138,4	143,7
Dotacje celowe z budżetu państwa	183,0	220,9	198,9	253,1	225,3
Pozostałe dotacje	6,2	8,9	19,7	17,7	6,4
Subwencje ogólne z budżetu państwa	470,7	509,7	581,6	644,2	685,8
<i>w tym: na zadania oświatowe</i>	380,9	404,7		506,3	549,2
Środki na dofinansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych	38,1	39,7	45,5	30,1	46,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 224-225; 2001, s. 465; 2002, s. 480; 2003, s. 479; 2004, s. 297-299.

Dochody budżetów gmin ogółem w 2003r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 1.457 zł wobec 1.100 zł w 1999r. (kraj odpowiednio 1.424 zł i 1.191 zł). Przyjmując wskaźnik dochody ogółem na 1 mieszkańca za wyznacznik bogactwa danej JST, łatwo zauważyć, że na terenie Warmii i Mazur, podobnie jak w innych regionach kraju istnieją duże dysproporcje zasobności w poszczególnych obszarach województwa.

Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach poszczególnych powiatów wahały się w 2003r. od 1.310 zł w gminach powiatu nidzickiego do 1.597 tys. zł w gminach powiatu giżyckiego (patrz tabela nr 76).

W 2003 roku udział gmin podregionu olsztyńskiego w dochodach budżetów gmin województwa wyniósł 38,1%, elbląskiego 35,8%, a elckiego 26,1% i w tych granicach oscylował w ostatnich latach.

W układzie powiatów w wielkościach bezwzględnych najwyższy poziom dochodów osiągnęły gminy powiatów olsztyńskiego, ostródzkiego, iławskiego i elckiego. Natomiast najniższy poziom wystąpił w gminach powiatów węgorzewskiego, goldapskiego, nidzickiego.

Tabela nr 75
Dochody budżetów gmin w poszczególnych podregionach

Wyszczególnienie	Dochody ogółem				
	1999	2000	2001	2002	2003
	w mln zł				
elbląski	452,9	484,9	515,6	564,9	587,5
Powiaty:					
braniewski	49,5	57,4	58,5	65,5	68,7
działdowski	71,8	76,9	82,6	93,7	92,8
elbląski	59,5	66,9	72,0	78,6	83,1
iławski	101,2	110,7	116,7	120,1	129,0
nowomiejski	47,3	49,6	52,8	60,0	65,6
ostródzki	123,6	123,4	133,0	147,0	148,3
olsztyński	498,1	532,3	564,1	598,1	625,8
Powiaty:					
bartoszycki	74,1	81,6	84,1	87,7	91,1
kętrzyński	76,7	82,2	83,5	87,9	89,1
lidzbarski	49,1	51,0	53,5	56,4	58,5
mragowski	59,6	59,3	64,6	71,2	69,6
niedzicki	36,9	39,9	39,6	43,6	44,6
olsztyński	128,7	134,9	151,8	158,2	166,6
szczycieński	76,3	83,4	87,0	93,1	106,3
ełcki	328,4	353,9	380,2	418,2	429,4
Powiaty:					
ełcki	97,0	101,6	113,5	120,0	121,7
giżycki	102,9	112,5	116,6	92,0	91,0
goldapski	x	x	x	39,5	38,5
olecko-goldapski	65,2	72,4	77,9	x	x
olecki		x	x	51,7	52,9
piski	60,0	67,4	72,2	80,9	91,0
węgorzewski	x	x	x	34,1	34,3
Ogółem	1279,1	1370,9	1459,6	1581,2	1642,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2002 oraz RSW 2001, s. CCLXXXVIII; 2002, s. CCCLV, 2003, s. CDXI; 2004, s. 122 i 326.

Tabela nr 76
Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	W tym					Lokata - dochody na 1 mieszkańca				
	Dochody na 1 mieszkańca									
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
	zł									
bartoszycki	1 143,0	1 258,0	1 303,0	1 404,0	1 464,0	3	2	5	10	8
braniewski	1 077,0	1 246,0	1 273,0	1 470,0	1 542,0	10	3	7	3	3
działdowski	1 066,0	1 139,0	1 221,0	1 426,0	1 413,0	14	11	10	7	13
elbląski	1 026,0	1 160,0	1 246,0	1 394,0	1 470,0	16	9	8	12	7
elcki	1 133,0	1 184,0	1 320,0	1 432,0	1 449,0	5	6	3	5	9
gizycki	1 155,0	1 265,0	1 315,0	1 615,0	1 597,0	1	1	4	1	1
goldapski	x	x	x	1 459,0	1 418,0	x	x	x	4	12
iławski	1 114,0	1 215,0	1 275,0	1 346,0	1 440,0	7	5	6	15	10
kętrzyński	1 076,0	1 155,0	1 175,0	1 297,0	1 322,0	11	10	16	17	17
lidzbarski	1 075,0	1 125,0	1 185,0	1 296,0	1 347,0	12	17	15	18	16
mragowski	1 146,0	1 139,0	1 241,0	1 413,0	1 382,0	2	12	9	9	15
nidzicki	1 046,0	1 132,0	1 125,0	1 281,0	1 310,0	15	13	17	19	18
nowomiejski	1 081,0	1 126,0	1 195,0	1 385,0	1 514,0	9	16	14	14	5
olecko-goldapski	1 103,0	1 230,0	1 322,0	x	x	8	4	2	x	x
olecki	x	x	x	1 502,0	1 542,0	x	x	x	2	3
olsztyński	1 130,0	1 181,0	1 327,0	1 431,0	1 497,0	6	9	1	6	6
ostródzki	1 135,0	1 130,0	1 217,0	1 391,0	1 403,0	4	14	12	13	14
piski	1 003,0	1 128,0	1 207,0	1 400,0	1 578,0	17	15	13	11	2
szczygieński	1 067,0	1 169,0	1 210,0	1 337,0	1 528,0	13	8	12	16	4
węgorzewski		x	x	1 423,0	1 435,0	x	x	x	8	11
Ogółem gminy	1 100,0	1 178,0	1 254,0	1 403,0	1 457,0	6	8	6	6	6
Polska	1 191,0	1 273,0	1 371,0	1 372,0	1 424,0					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003*, s. 78 oraz RSW 2000, s. CXXXIX-CCXL; 2001, s. CCLXXXVIII; 2002, s. CCLV; 2003, s. CDXI; 2004, s. 122 i 326.

W strukturze rodzajowej wydatków dominują wydatki bieżące, które w 2003 roku stanowiły 66,3% ogółu wydatków budżetów gmin (kraj 65,9%), a w 1999 roku 60,2%. Od 2000 roku procentowy ich udział kształtował się na zbliżonym poziomie.

Udział wydatków inwestycyjnych od 2000 roku kształtował się również na zbliżonym poziomie i wyniósł na koniec 2003 roku 15,3% (kraj 16,9%), wobec 18,6% w 1999 roku.

Tabela nr 77
Wydatki budżetów gmin wg rodzajów

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
	mln zł					Struktura				
OGÓŁEM Wydatki	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Dotacje	103,9	57,9	64,9	69,9	75,3	7,9	4,1	4,3	4,3	4,5
Świadczenia na rzecz osób fizycznych	183,1	207,6	227,7	251,9	235,4	14,0	14,5	15,1	15,6	14,0
Wydatki bieżące	770,1	928,5	954,6	1013,5	1089,2	60,2	67,7	65,4	64,1	66,3
<i>w tym: wynagrodzenia</i>	436,3	543,4	561,6	578,4	619,6	33,3	38,1	37,2	35,8	36,8
<i>składki na ubezp. społ. i Fundusz Pracy</i>	98,2	112,4	119,9	121,2	129,5	7,5	7,9	7,9	7,5	7,7
<i>zakup materiałów i usług</i>	203,9	234,4	228,8	267,3	289,7	15,6	16,4	15,1	16,5	17,2
Wydatki majątkowe	245,3	221,8	235,6	257,8	260,4	18,7	15,5	15,6	16	15,5
<i>w tym: inwestycyjne</i>	243,6	219,4	232,4	253,6	258,2	18,6	15,4	15,4	15,7	15,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 224-225; 2001, s. 466; 2002, s. 481; 2003, s. 480; 2004, s. 296.

W strukturze działowej wydatków budżetowych dominują, podobnie jak w kraju wydatki na oświatę i wychowanie stanowiąc ponad 40% ogółu oraz opieka społeczna 15,6% wydatków (kraj 11,0%).

Tabela nr 78
Wydatki budżetów gmin wg działów w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Gminy* województwa					Struktura									
	mln zł					Województwo					Polska				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
OGÓŁEM	1310,7	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>W tym:</i>															
Rolnictwo	38,0	37,7	37,3	48,4	54,2	2,9	2,6	2,5	3,0	3,2	2,3	1,9	2,1	2,7	3,2
Transport	45,8	43,8	42,8	50,2	50,6	3,5	3,1	2,8	3,1	3,0	6,0	6,3	11,0	5,9	6,0
Gospodarka komunalna	144,6	127,4	103,2	139,4	144,1	11,0	8,9	6,8	8,6	8,6	16,6	15,6	8,6	9,1	8,8
Gospodarka mieszkaniowa	44,4	57,8	35,8	33,6	55,1	3,4	4,0	2,4	2,1	3,3	4,4	3,8	2,9	2,4	2,6
Oświata i wychowanie	572,2	651,0	631,5	643,9	694,6	43,7	45,6	41,8	39,8	41,3	39,6	41,5	36,8	40,1	40,4
Kultura i sztuka	38,7	41,4	45,7	46,1	45,4	2,9	2,9	3,0	2,9	2,7	2,9	3,0	2,9	2,9	2,9
Ochrona zdrowia	16,8	13,7	25,9	27,5	18,0	1,3	1,0	1,7	1,7	1,1	1,4	1,2	1,2	1,0	0,9
Opieka społeczna	214,3	240,6	253,1	275,0	263,1	16,4	16,9	16,8	17,0	15,6	10,4	10,3	10,7	11,7	11,0
Kultura fizyczna i sport	25,2	22,0	26,8	26,1	18,8	1,9	1,5	1,8	1,6	1,1	1,9	1,7	1,8	1,9	1,8
Administracja samorządowa	152,3	167,8	181,0	189,9	197,5	11,6	11,8	12,0	11,7	11,7	12,1	12,0	12,1	12,6	12,5
Pozostałe	18,4	61,8	165,0	184,6	140,7	1,4	95,7	89,1	88,6	91,6	2,4	97,3	90,0	9,8	9,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 281; 2002, s. 291; 2003, s. 327; 2004, s. 621 oraz RSW W-M 2001, s. 466; 2002, s. 481; 2003, s. 481.

Udział w wydatkach budżetów gmin w poszczególnych podregionach kształtował się na zbliżonym poziomie, jak dochody budżetowe i wyniósł na koniec 2003 roku w regionie olsztyńskim 38,8%, elbląskim 35,4%, ełckim 25,8%.

Tabela nr 79
Wydatki budżetów gmin w poszczególnych powiatach i podregionach w latach 2000 - 2003

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003
	w mln zł			
elbląski	508,3	538,3	574,9	595,3
<i>Powiaty</i>				
braniewski	58,7	59,8	69,6	67,3
działdowski	78,2	87,5	97,6	92,7
elbląski	71,4	76,0	77,8	84,6
iławski	122,7	123,7	122,4	129,0
nowomiejski	50,0	53,8	60,7	67,9
ostródzki	127,3	137,5	146,8	153,8
olsztyński	553,9	578,6	609,8	653,0
<i>Powiaty</i>				
bartoszycki	85,3	86,3	89,7	93,2
kętrzyński	84,3	83,7	89,0	89,2
lidzbarski	50,7	54,3	58,3	57,8
mrągowski	62,7	65,3	72,6	80,2
nidzicki	42,2	40,7	44,0	45,4
olsztyński	141,1	154,4	162,0	176,6
szczycieński	87,6	93,9	94,2	110,6
ełcki	364,8	394,0	431,8	433,9

Powiaty				
elcki	101,2	121,2	130,0	118,4
giżycki	118,8	116,4	89,5	96,2
goldapski	x	x	39,8	39,3
olecko-goldapski	75,5	81,8	x	x
olecki	x	x	51,1	52,2
piski	69,3	74,6	86,5	95,2
węgorzewski	x	x	34,9	32,6
Ogółem	1427,2	1510,8	1616,3	1682,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 oraz RSW 2001, s. CCXXXVIII; 2002, s. CCCLV, 2003, s. CDXI; 2004, s. 311 i 326 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222.

Wydatki budżetowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca, podobnie jak dochody budżetowe wykazują zróżnicowanie w układzie terytorialnym: od 1.322 zł w gminach powiatu kętrzyńskiego do 1.688 zł w gminach powiatu giżyckiego. Budżety gminy województwa wykazują wskaźniki wyższe, niż średnie w kraju.

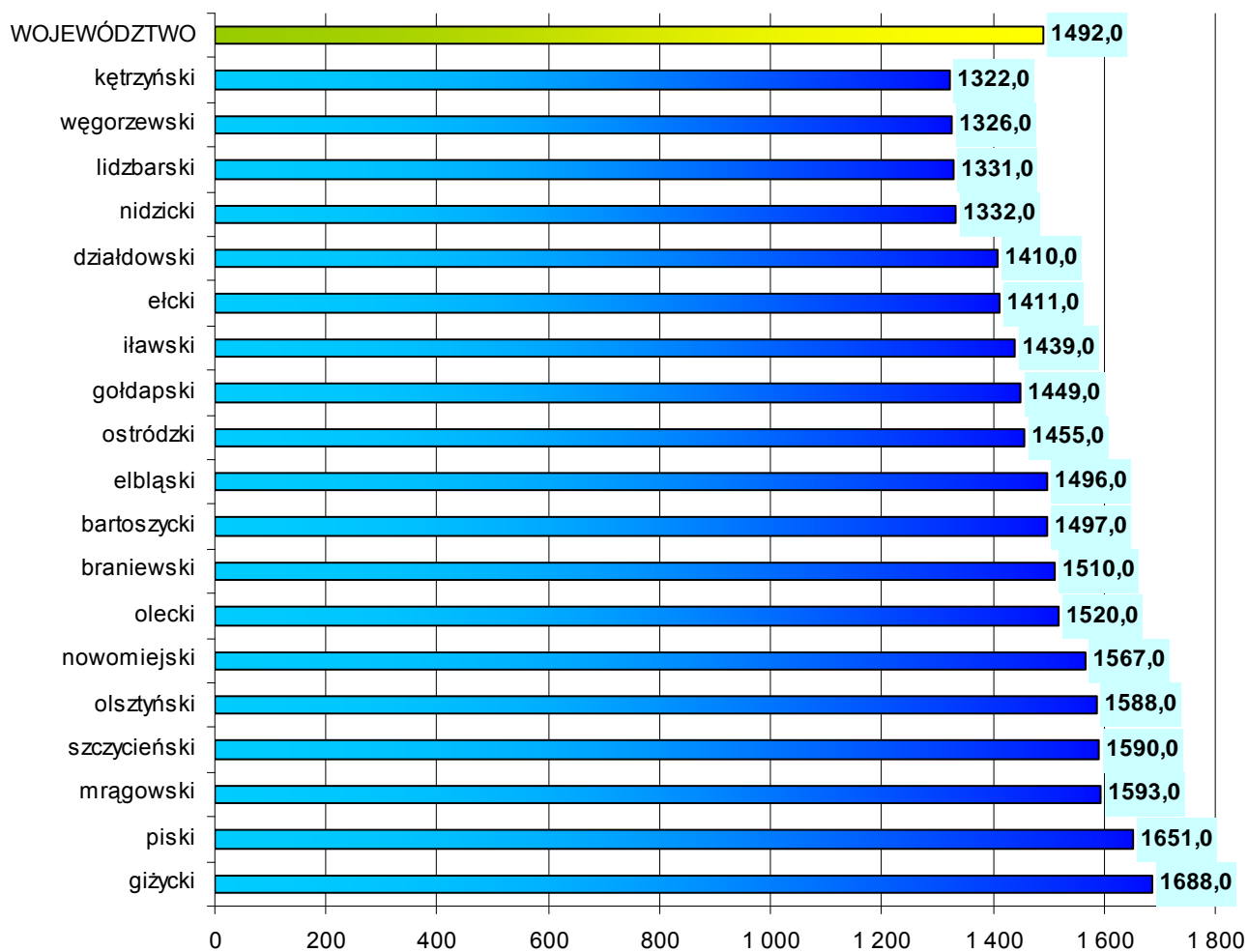
W strukturze wydatków istotne znaczenie ma udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów gmin ogółem. Przeciętny udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów gmin województwa kształtuje się powyżej 15% (kraj 16,9%). W 2003 roku pierwszą lokatę zajęły gminy powiatu piskiego, a ostatnią węgorzewskiego. Szczegółowe informacje, w tym zakresie podano w tabeli nr 80.

Tabela nr 80
Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach

Wyszczególnienie	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca			Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem			Lokata Wydatki ogółem na 1 mieszkańca			Lokata Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
	zł			%								
bartoszycki	1 338	1 437	1 497	10,6	11,3	11,0	5	11	9	14	15	13
braniewski	1 302	1 560	1 510	13,6	20,0	12,7	9	2	8	9	3	10
działdowski	1 295	1 486	1 410	22,7	25,7	15,3	10	6	14	2	1	6
elbląski	1 316	1 379	1 496	14,1	5,8	10,7	6	14	10	8	18	14
elcki	1 409	1 552	1 411	24,4	24,3	15,0	1	3	14	1	2	7
giżycki	1 313	1 570	1 688	11,7	18,5	21,3	7	1	1	12	5	3
goldapski	x	1 467	1 449	x	8,8	8,6	x	7	12	x	17	16
iławski	1 352	1 372	1 439	19,8	16,0	14,0	3	15	13	3	8	8
kętrzyński	1 178	1 312	1 322	11,0	12,1	11,4	16	18	18	13	14	12
lidzbarski	1 203	1 340	1 331	11,9	13,2	9,3	15	17	16	11	10	15
mragowski	1 254	1 441	1 593	9,7	13,0	19,9	12	10	3	15	11	5
nidzicki	1 158	1 291	1 332	7,8	12,4	8,1	17	19	15	16	13	17
nowomiejski	1 218	1 401	1 567	16,9	19,7	21,5	14	12	6	5	4	2
olecko-goldapski	x	1 389	x	15,6	x	x	2	x	x	6	x	x
olecki	x	1 487	1 520	x	12,9	12,2	x	5	7	x	12	11
olsztyński	1 349	1 465	1 588	18,2	17,4	20,3	4	8	5	4	7	4
ostródzki	1 258	1 389	1 455	12,8	13,2	13,7	11	13	11	10	10	9
piski	1 247	1 496	1 651	13,6	17,6	27,2	13	4	2	9	6	1
szczycieński	1 306	1 353	1 590	14,7	9,5	14,0	8	16	4	7	16	8
węgorzewski	x	1 457	1 326	x	14,7	6,5	x	9	17	x	9	18
Ogółem gminy	1 298	1 434	1 492	15,4	15,7	15,4						
Polska	1 418	1 389	1 446	19,1	17,2	16,9						

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. CCXXXIX-CCXL; 2001, s. CCXXXVIII; 2002, s. CCCLV; 2003, s. CD; 2004, s. 311 i 326 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222.

Wykres nr 52
Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 80.

5. 2. Budżety powiatów

Dochody budżetów powiatów ziemskich w 2003 roku ukształtowały się na poziomie 594 mln zł, co stanowiło 19,3% ogółu dochodów budżetów JST (kraj 14%). Wydatki budżetów powiatów wyniosły odpowiednio 625,7,3 mln zł, tj. 19,6% wydatków łącznych budżetów JST (kraj 14,1%).

Zagregowany ujemny wynik budżetów powiatów wyniósł minus 31,7 mln zł, był korzystniejszy, niż w 2002 roku, znacznie wyższy jednak niż w 2000r. minus 13,8 mln zł i 1999 minus 4,9 mln zł. W skali kraju uzyskano również wynik ujemny (minus 338,1 mln zł.).

Główne źródła dochodów stanowiły:

- subwencja ogólna budżetu państwa 338,1 mln zł, która stanowiła 57,1% (kraj 56,1%) dochodów ogółem powiatów, wobec 45,1 % w 1999r. Część oświatowa, podobnie jak w gminach stanowiła zasadniczą część tej subwencji i wynosiła 44,8% (kraj 43,5%) dochodów ogółem, wobec 33,7% w 1999r.;
- dotacje celowe, których udział w dochodach budżetów powiatów ogółem w 2003r. wyniósł 30,9% (kraj 31,3%), wobec 48,8% w 1999r. i ponad 44% latach 2000 – 2001;
- dochody własne stanowiły 9,5% (kraj 10,5%) dochodów budżetów powiatów, wobec 5,5% w 1999r.(kraj 6,1%).

Dochody budżetów powiatów ogółem w 2003r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 526,7 zł, wobec 413 zł w 1999r. (kraj odpowiednio 439 zł i 363 zł).

Dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach wahały się w 2003r. od 407 zł w powiecie działdowskim do 806 zł w powiecie węgorzewskim.

Tabela nr 81
Dochody budżetów powiatów w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Dochody ogółem					Dochody na 1 mieszkańca					Lokata Dochody na 1 mieszkańca				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
	w mln zł					zł					Miejsce w województwie				
Ogółem powiaty	480,3	634,0	703,2	650,3	594,0	413,0	545,0	624,4	576,8	526,7					
Powiaty:															
bartoszycki	28,5	39,2	41,5	38,0	30,3	440	604	643	608	487	8	6	8	8	14
braniewski	21,4	27,5	30,4	27,7	25,5	466	598	661	621	573	6	7	5	7	7
działdowski	22,7	30,8	34,9	30,7	26,7	337	456	516	467	407	14	14	15	15	19
elbląski	18,1	28,9	34,6	30,0	33,0	313	501	599	531	584	16	12	12	12	6
ełcki	47,1	57,1	55,5	56,4	49,9	549	666	646	674	594	1	2	7	5	4
giżycki	42,4	55,1	60,4	36,5	32,6	476	620	682	640	572	5	5	4	6	8
goldapński	x	x	x	15,4	14,6	x	x	x	570	538	x	x	x	10	10
iławski	34,4	47,0	52,3	46,6	42,3	378	516	572	522	471	12	11	13	14	15
kętrzyński	34,9	45,8	50,7	48,5	42,2	490	644	714	716	626	3	3	2	3	3
lidzbarski	21,2	29,0	31,7	28,0	23,8	463	639	703	644	549	7	4	3	4	9
mragowski	25,0	30,7	33,7	30,1	29,6	482	590	648	598	588	4	8	6	9	5
nidzicki	14,1	19,1	21,9	19,5	18,1	399	541	622	574	532	9	9	9	10	11
nowomiejski	14,2	19,4	20,7	18,8	17,7	324	440	468	434	410	15	15	16	16	18
olecko-goldapński	29,0	39,5	43,4	x	x	491	671	737	x	x	x	1	1	x	x
olecki	x	x	x	26,7	25,1	x	x	x	776	733	x	x	x	2	2
olsztyński	34,6	43,2	49,0	46,7	49,0	304	378	428	423	440	17	16	17	17	17
ostródzki	42,8	56,8	66,0	59,0	52,3	393	520	604	558	495	10	10	10	12	13
piski	22,5	29,1	33,2	30,7	25,8	377	481	555	531	448	13	13	14	13	16

szczycki	27,4	35,9	43,3	39,7	36,1	383	501	602	570	519	11	12	11	11	12
węgorzewski	x	x	x	21,3	19,3	x	x	x	891	806	x	x	x	1	1
Miasta na prawach powiatu:															
m. Elbląg	208,9	239,9	267,2	278,8	269,6	1 609	1 847	2 053	2 177	2 108					
m. Olsztyn	286,1	326,6	349,5	367,0	362,6	1 669	1 889	1 999	2 120	2 100					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 oraz RSW 2001, s. CDXXX; 2002, s. CCCLXXVI; 2003, s. CCLXXXVIII; 2004, s. 327-328 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222; 2004, s. 35 i 47.

Poziom wydatków z budżetów powiatów, podobnie jak dochody wykazywał zróżnicowanie w przekroju poszczególnych powiatów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższy poziom wydatków występował w gminach powiatu węgorzewskiego, a najniższy w gminach powiatu działdowskiego.

Tabela nr 82
Wydatki budżetów powiatów w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Wydatki ogółem					Wydatki na 1 mieszkańca					Lokata Wydatki na 1 mieszkańca				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
	w mln zł					zł					Miejsce w województwie				
Ogółem powiaty	485,2	647,8	717,8	697,7	625,7	417,1	557,0	637,3	618,9	554,9					
Powiaty:															
bartoszycki	28,7	38,6	42,7	40,8	33,8	442	596	662	653	543	8	8	8	9	9
braniewski	22,1	28,2	32,7	31,1	26,2	481	612	712	699	588	6	6	3	4	6
działdowski	22,6	30,8	34,4	32,8	26,8	335	457	509	499	408	15	15	15	17	17
elbląski	20,1	34,0	37,3	33,3	33,2	347	589	647	590	587	14	9	9	13	7
elcki	47,0	60,5	58,4	56,3	51,6	549	705	679	672	615	1	1	5	5	5
gizycki	43,0	54,7	60,0	38,0	35,1	482	615	677	667	616	5	5	6	7	4
goldapski	x	x	x	15,6	14,4	x	x	x	575	530	x	x	x	15	10
iławski	34,5	47,5	53,0	54,6	45,8	380	521	579	612	511	12	12	13	11	13
kętrzyński	35,6	45,3	51,7	49,9	45,0	500	637	728	736	668	2	3	2	3	3
lidzbarski	21,2	28,6	31,8	29,3	25,4	465	632	704	672	585	7	4	4	6	8
mragowski	25,4	31,5	34,5	30,9	29,5	489	605	663	614	585	4	7	7	10	8
nidzicki	13,9	18,9	22,1	19,9	17,9	395	538	629	586	525	9	11	10	14	11
nowomiejski	14,0	19,1	20,8	21,4	19,6	320	433	470	494	452	16	16	16	18	15
olecko-goldapski	29,3	40,8	43,2	x	x	495	693	734	x	x	3	2	1	x	x
olecki	x	x	x	29,0	31,3	x	x	x	843	911	x	x	x	2	2
olsztyński	35,1	44,8	50,4	48,7	52,7	309	392	440	441	474	17	17	17	19	14
ostródzki	42,7	58,8	67,3	70,1	54,1	392	539	616	664	512	10	10	11	8	12
piski	22,5	29,0	33,2	32,2	25,5	376	485	556	557	443	13	14	14	16	16
szczycki	27,3	36,7	44,2	42,1	35,6	382	512	615	605	512	11	13	12	12	12
węgorzewski	x	x	x	21,5	22,3	x	x	x	900	935	x	x	x	1	1
Miasta na prawach powiatu															
m. Elbląg	209,6	245,0	266,0	281,7	282,8	1 615	1 886	2 044	2 199	2 211					
m. Olsztyn	298,8	342,5	363,7	373,4	380,3	1 743	1 981	2 080	2 157	2 203					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003 oraz RSW 2000, s. CCXXXIX; 2001, s. CDXXX; 2002, s. CCCLXXVI; 2003, s. CCLXXXVI; 2004, s. 310 i 327 oraz RSW W-M 2001, s. 222; 2002, s. 233; 2003, s. 222; 2004, s. 35.

Struktura działowa wydatków budżetowych zbliżona była do średnich uzyskiwanych w kraju. W wydatkach budżetów powiatów, podobnie jak w budżetach gmin dominowały wydatki na oświatę i wychowanie, których udział zbliżony był do średniej w kraju i wynosił

ponad 30%. Drugą pozycję stanowiły wydatki na opiekę społeczną, które analogicznie jak w kraju stanowiły ponad 17%. Procentowy udział transportu w wydatkach budżetowych powiatów w latach 1999 - 2003 wahał się w granicach 6,9% - 9%, w 2003 roku wyniósł 8,8%.

Tabela nr 83
Wydatki budżetów powiatów wg działów w województwie w latach 1999 - 2003

Wyszczególnienie	Powiaty ziemskie województwa*/					Struktura								
	mln zł					Województwo					Polska			
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
OGÓŁEM powiaty ziemskie	485,2	647,8	717,8	697,7	625,7	100	100	100	100	100	100	100	100	100
W tym:														
Rolnictwo	4,0	4,3	5,2	6,6	3,1	0,8	0,7	0,7	0,9	0,5	0,6	0,6	0,8	0,5
Transport	34,0	46,7	49,7	62,7	55,0	7,0	7,2	6,9	9,0	8,8	7,1	7,5	8,2	9,1
Gospodarka komunalna	0,2	0,0	0,1	0,9	0,6	0,0	0,0	0,0	0,1	19,4	0,0	0,0	0,1	0,1
Gospodarka mieszkaniowa	0,5	1,1	0,9	1,0	2,0	0,1	0,2	0,1	0,1	3,6	0,3	0,2	0,3	0,3
Oświata i wychowanie	217,1	249,7	213,4	214,8	229,3	44,7	38,5	29,7	30,8	36,6	38,8	30,2	30,9	36,5
Kultura i sztuka	0,8	1,4	1,6	1,6	1,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,6	0,6	0,4	0,5
Ochrona zdrowia	26,1	64,4	92,4	41,8	30,6	5,4	9,9	12,9	6,0	4,9	8,6	5,0	5,0	5,3
Opieka społeczna	68,8	99,7	119,8	121,4	134,6	14,2	15,4	16,7	17,4	21,5	15,1	15,8	17,1	20,1
Administracja publiczna	37,6	68,6	58,9	63,2	61,5	7,7	10,6	8,2	9,1	9,8	11,6	9,3	10,7	11,8
Pozostale	96,1	116,2	181,0	190,3	110,2	19,8	17,9	25,2	27,3	17,6	17,8	23,8	26,4	17,8

*/Bez dochodów gmin mających również status miasta na prawach powiatu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 226; 2001, s. 466; 2002, s. 482; 2003 s. 481; 2004, s. 35 i 300.

W strukturze wydatków istotne znaczenie ma udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach budżetów powiatów ogółem. Procentowy udział zwiększył się z 5,3% w 1999r. do 9,5% w 2002r. (w kraju z 6,5% do 8,1%), a w 2003 roku wyniósł 8,5% (kraj 8,8%).

W budżetach miast na prawach powiatu w strukturze działowej największy udział stanowiły również wydatki na oświatę i wychowanie – 32,6% oraz opiekę społeczną – 15%.

5. 3. Budżet województwa

Dochody budżetu województwa w 2003r. wyniosły 211,6 mln zł, wobec 106,7 mln zł w 1999r. i 170,1 mln zł w 2002r. Nominalna wartość dochodów z budżetu państwa w 2003r. uległa zwiększeniu w odniesieniu do 2002 roku o 24,4%, a w stosunku do 1999r. zwiększyła się niemal dwukrotnie.

Podstawowe źródła dochodów stanowiły:

- dotacja celowa z budżetu państwa, której wysokość uległa zwiększeniu z 36,3 mln zł w 1999r. do 77,6 mln zł w 2002r. i 118,8 mln zł w 2003 roku. Procentowy udział w dochodach budżetu województwa wzrósł odpowiednio z 34,0% do 45,6% i 56,1% (kraj 45%);
- subwencja ogólna z budżetu państwa wynosząca w 2003r. 69,2 mln zł, wobec 66,7 mln zł w 2002r. i 54,5 mln zł w 1999r., a procentowy udział w dochodach budżetu województwa uległ zmniejszeniu i wynosił odpowiednio 32,7% (kraj 33,1%); 39,2% i 51,1%. Udział procentowy był niższy, niż w kraju o 0,4 pkt;
- dochody własne stanowiły 9,2% budżetu województwa (kraj 15,4%), wobec 11% w 2002 roku i 14,9% w 1999 roku.

W 2003r. osiągnięto ujemny wynik finansowy budżetu województwa wynoszący minus 13,5 mln zł, wobec plus 1,8 mln zł w 2002 roku i minus 14,6 mln zł w 1999 roku.

Wydatki budżetu województwa w 2003r. wyniosły 225,1 mln zł, wobec 168,3 mln zł w 2002r. i 103,1 mln zł w 1999 roku.

Tabela nr 84
Wskaźniki charakteryzujące budżet województwa na tle kraju

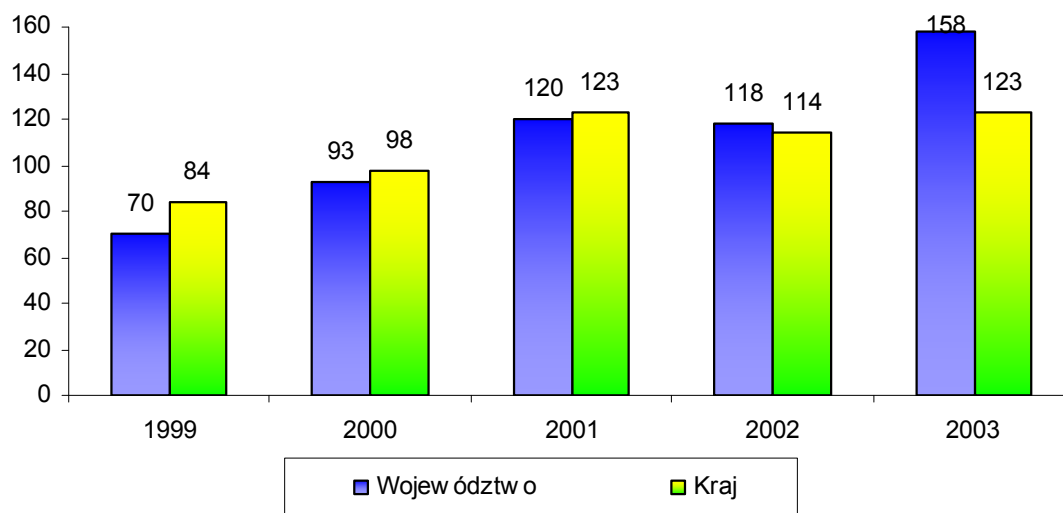
Wyszczególnienie		1999		2000		2001		2002		2003	
		województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj	województwo	kraj
Dochody budżetu województwa											
Dochody ogółem na mln zł		106,7	3288,4	122,5	3704,6	172,6	4599,6	170,1	4218,3	211,6	4565,7
Dochody ogółem na 1 mieszkańca w zł		73	85	85	96	117	119	119	110	148	120
Dochody własne na 1 mieszkańca w zł		11	15	11	15	12	16	13	17	14	18
Udział w dochodach ogółem	dochodów własnych	14,9	17,7	13,6	15,9	10,1	13,3	11	15,1	9,2	15,4
	subwencji ogólnej	51,1	43,9	51,1	37,8	40,6	34,4	39,2	35,8	32,7	33,1
	dotacji celowej	33,5	34,7	33,5	41,3	46,2	47,5	45,6	42	56,1	44,9
Wydatki budżetu województwa											
Wydatki ogółem w mln zł		103,1	3264,6	137,1	3787,1	176,7	4737,1	168,3	4340,4	225,1	4712
Wydatki na 1 mieszkańca w zł		70	84	93	98	120	123	118	114	158	123
Udział w wydatkach ogółem	wydatków majątkowych	13,5	31,7	11,7	29	16	28	22,5	29,1	32,9	33,3
Struktura działowa wydatków w %											
Rolnictwo		17,6	16,4	16,1	13,3	10,9	9,3	13,5	10,7	16,5	12,5
Transport i łączność		27,9	20,8	27,3	20,5	44,1	38,7	38,5	39,1	31,1	37,1

Oświata i wychowanie	16,5	14,1	12,7	12,5	8,9	9,3	10,7	10,0	8,7	9,3
Kultura i sztuka	17,6	15,3	14,4	15,0	11,2	13,8	12,6	14,5	9,6	14,1
Kultura fizyczna	1,3	1,6	1,2	1,9	0,7	1,4	0,5	1,2	0,4	1,1
Ochrona zdrowia	7,0	15,8	4,2	14,4	10,7	15,0	6,3	10,9	11,4	10,6
Administracja publiczna	6,5	7,0	9,0	7,0	6,5	5,6	7,1	6,4	6,6	6,6
Pozostałe wydatki	5,6	9,0	15,1	15,4	7,0	6,9	10,8	7,2	15,7	8,7
Wynik finansowy										
Wynik finansowy w mln zł	3,6	23,8	-14,6	-82,5	-4,1	-137,5	1,8	-122,1	-13,5	-146,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 278; 2002, s. 287; 2003, s. 323; 2004, s. 123, 626-627.

W budżecie województwa, podobnie jak w skali kraju najwyższy udział w wydatkach budżetu ma transport i łączność, a następnie kolejno: rolnictwo, ochrona zdrowia, kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego oraz oświata i wychowanie.

Wykres nr 53
Wydatki w zł budżetu województwa na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 84.

6. Inwestycje

Zgodnie z zapisami, zawartymi w *Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego* oraz w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, powstają nowe możliwości inwestowania zarówno przez podmioty gospodarcze, jak i jednostki samorządu terytorialnego. Szersze informacje o wydatkach na inwestycje, poziomie inwestowania w regionie z uwzględnieniem funduszy unijnych przedkładane będą w kolejnych raportach. W niniejszym Raporcie, opierając się na dostępnych informacjach statystycznych podano podstawowe informacje o poziomie i kierunkach inwestowania w województwie, w tym przez przedsiębiorstwa.

Statystyka publiczna zalicza nakłady inwestycyjne do odpowiednich sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) zgodnie z zakwalifikowaniem działalności inwestora (podmiotu gospodarki narodowej), z wyjątkiem nakładów na obiekty niezwiązane z jego podstawową działalnością, które zalicza się do odpowiednich sekcji według kryterium przeznaczenia obiektu. Od 2002 roku w związku z nowelizacją ustawy o rachunkowości nakłady inwestycyjne na niektóre przedmioty leasingu zaliczono do nakładów tych podmiotów, do 2001 roku nakłady te wykazywane były przez podmioty finansujące, tj. zaliczane do sekcji „Pośrednictwo finansowe” oraz „Obsługa nieruchomości”, co wpłynęło na poziom wielkości prezentowanych według poszczególnych sektorów własności, sekcji oraz lokalizacji.

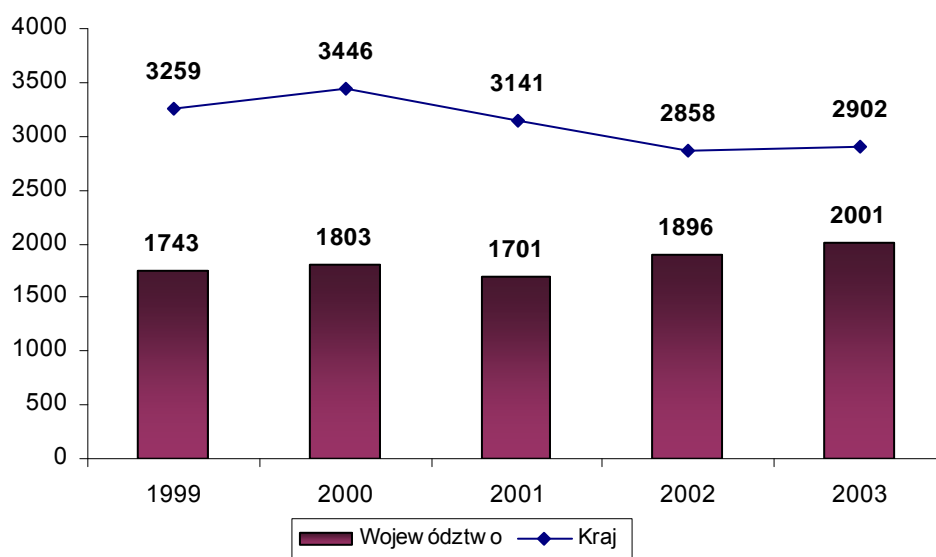
Tabela nr 85
Nakłady inwestycyjne w latach 1999-2003 w województwie i kraju

	1999	2000	2001	2002	2003
Nakłady inwestycyjne wg sekcji					
Polska ogółem w mln zł	125 954,4	133 160,2	121 362,9	109 265,9	110 859,8
<i>w tym: przemysł</i>	41 433,7	37 707,5	35 888,5	34 621,6	37 387,3
<i> budownictwo</i>	8 576,7	10 081,6	8 410,4	8 157,1	8 588,2
<i> handel i naprawy,</i>	14 507,8	14 250,0	12 292,8	11 641,5	10 545,7
<i> transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	15 168,6	17 036,3	14 936,7	11 759,4	11 121,7
<i> pośrednictwo finansowe</i>	10 094,0	8 733,9	7 836,3	4 334,8	2 960,3
<i> obsługa nieruchomości i firm</i>	19 132,3	26 280,2	23 767,4	21 754,5	22 571,4
Województwo ogółem w mln zł	2 552,7	2 643,4	2 498,2	2 708,3	2 857,7
<i>w tym: przemysł</i>	880,1	848,5	712,1	875,3	980,6
<i> budownictwo</i>	137,5	175,7	149,5	163,6	218,9
<i> handel i naprawy,</i>	240,4	240,1	243,9	221,5	244,8
<i> transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	271,4	371,6	259,9	167,4	148,0
<i> pośrednictwo finansowe</i>	100,4	50,5	66,6	66,0	52,4
<i> obsługa nieruchomości i firm</i>	407,4	413,4	446,9	474,6	526,8
% udział w nakładach kraju	2,0	2,0	2,1	2,5	2,6
% udział poszczególnych sekcji					
Polska ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>w tym: przemysł</i>	32,9	28,3	29,6	31,7	33,7
<i> budownictwo</i>	6,8	7,6	6,9	7,5	7,7
<i> handel i naprawy,</i>	11,5	10,7	10,1	10,7	9,5
<i> transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	12,0	12,8	12,3	10,8	10,0
<i> pośrednictwo finansowe</i>	8,0	6,6	6,5	4,0	2,7
<i> obsługa nieruchomości i firm</i>	15,2	19,7	19,6	19,9	20,4
Województwo ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>w tym: przemysł</i>	34,5	32,1	28,5	32,3	34,3
<i> budownictwo</i>	5,4	6,6	6,0	6,0	7,7
<i> handel i naprawy,</i>	9,4	9,1	9,8	8,2	8,6

<i>transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	10,6	14,1	10,4	6,2	5,2
<i>pośrednictwo finansowe</i>	3,9	1,9	2,7	2,4	1,8
<i>obsługa nieruchomości i firm</i>	16,0	15,6	17,9	17,5	18,4
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w zł					
Kraj	3 259	3 446	3 141	2 858	2 902
Województwo	1 743	1 803	1 701	1 896	2 001
Lokata województwa w kraju	16	16	14	13	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 282 i LXXXII; 2001, s. 288 i LXXXV; 2002, s. 298 i XC; 2003, s. 334 i XCIV; 2004, s. 94 i 628.

Wykres nr 54
Nakłady inwestycyjne w Polsce i w województwie na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 85.

Poziom inwestowania w województwie w latach 1999-2003 za wyjątkiem 2001 roku wykazywał stałą tendencję wzrostową, podczas gdy w kraju notowano tendencje zmienne. Pod względem poziomu inwestowania województwo plasowało się w 2003 roku na 12 miejscu w kraju.

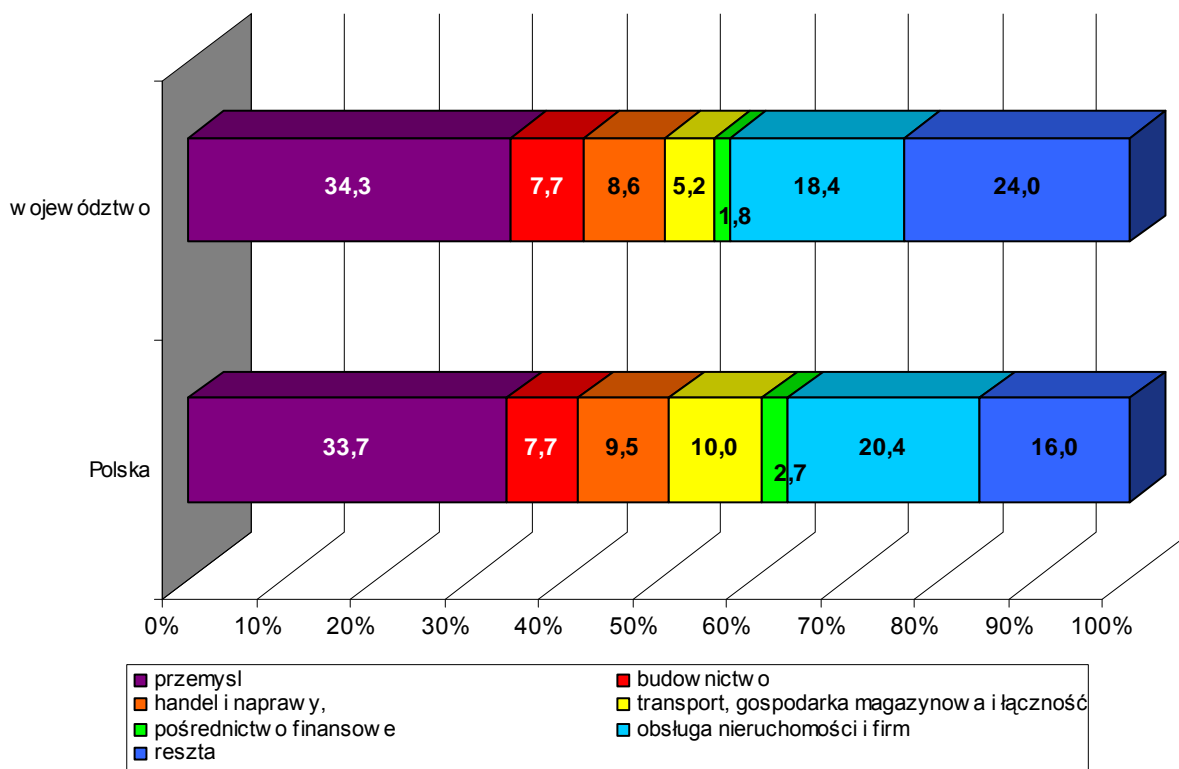
W 2003 roku udział inwestycji województwa w wolumenie krajowym wyniósł 2,6%, podczas gdy w 2002r. - 2,5%, a w latach 1999 – 2001 oscylował w granicach 2%. W wielkościach bezwzględnych, licząc w cenach bieżących w 1999 roku na inwestycje wydatkowano w województwie 2.552,7 mln zł, a w 2003r. 2.857,7 mln zł.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca poziom inwestowania w województwie wzrósł z 1.743 zł w 1999 roku – 16 lokata w kraju, do 1.896 zł w 2002 roku – 13 miejsce i 2.001 zł w 2003 roku – 14 lokata. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca w kraju były znacznie wyższe jak w województwie, jednak uległy zmniejszeniu w latach 1999 – 2003 z 3.259 zł do 2.902 zł, tj. o 357 zł, podczas gdy w województwie wzrosły o 258 zł.

Z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych poniesionych w województwie w 2003 roku – ponad 65%, tj. kwotę 1.864,4 mln zł wydatkowano w sektorze prywatnym, w tym głównie w przetwórstwie przemysłowym oraz obsłudze nieruchomości i firm i w handlu. Największy udział, zarówno w kraju, jak i w województwie, miały inwestycje w przemyśle, które stanowiły ponad 1/3 nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej.

W województwie w całym okresie 1999-2003 (z wyjątkiem 2001r.) udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle był wyższy, niż średnio w kraju. Drugą pozycję pod względem procentowego udziału zajmuje sekcja obsługa nieruchomości i firm 18,4% (kraj 20,4%). W handlu wydatkowano 8,6% ogółu nakładów inwestycyjnych (kraj 9,5%), a w budownictwie analogicznie, jak w kraju 7,7%. W strukturze inwestowania w województwie wydatnie zmniejszył się udział transportu, gospodarki magazynowej i łączności z 10,6% w 1999 roku do 5,2% w 2003 roku, podczas gdy w kraju z 12% do 10%.

Wykres nr 55
Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji w roku 2003

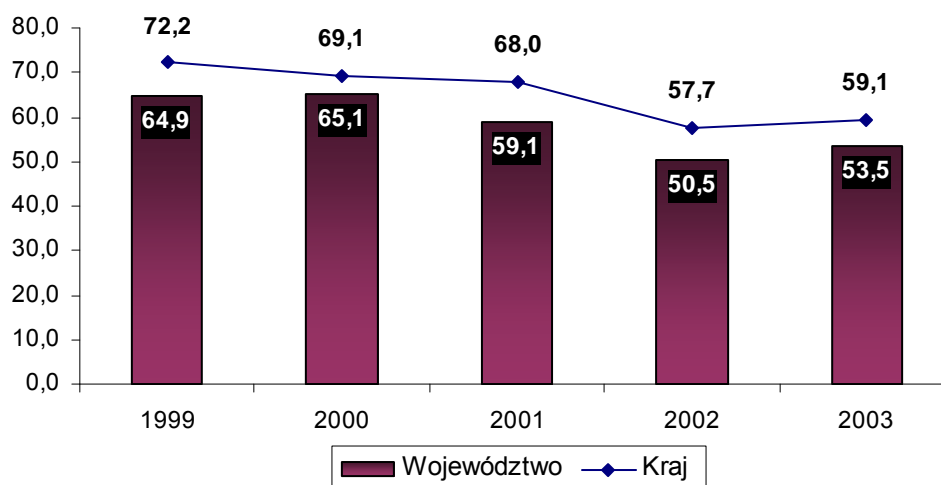
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 85.

W przemyśle w 2003r. poniesiono nakłady w wysokości 980,6 mln zł, co stanowi ponad 34% ogółu nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej. W sektorze prywatnym wydatkowano 78% tych nakładów, głównie w przetwórstwie przemysłowym.

Nakłady inwestycyjne zaangażowane w przemyśle województwa stanowiły w 2003r. 2,6% nakładów krajowych, podczas gdy w latach 1999-2002 kształtowały się w granicach 2% - 2,4%.

Na poziom inwestowania w województwie, analogicznie jak w skali kraju decydujący wpływ mają nakłady inwestycyjne poniesione przez przedsiębiorstwa. Uwzględniając przedsiębiorstwa przemysłowe o liczbie zatrudnionych powyżej 9 osób poniesione nakłady wyniosły w 2003r. 1.528,2 mln zł, co stanowiło 53,5% ogółu nakładów w województwie wobec 64,9% w 1999 roku (kraj odpowiednio 59,1% i 72,2%).

Wykres nr 56
Procentowy udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 86.

Udział inwestycji przedsiębiorstw w regionie w wolumenie krajowym wzrósł z 1,8% w 1999r. do 2,3% w 2003 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca inwestycje w przedsiębiorstwach wprawdzie zmalały (z 1.132 zł do 1.070 zł, średnio w kraju z 2.354 zł do 1.708 zł), ale województwo poprawiło swoją lokatę z 14 w 1999r. na 12 w roku 2003. Szczegółowe wskaźniki dotyczące inwestycji przedsiębiorstw na tle kraju według wybranych sekcji przedstawiono w tabeli nr 86.

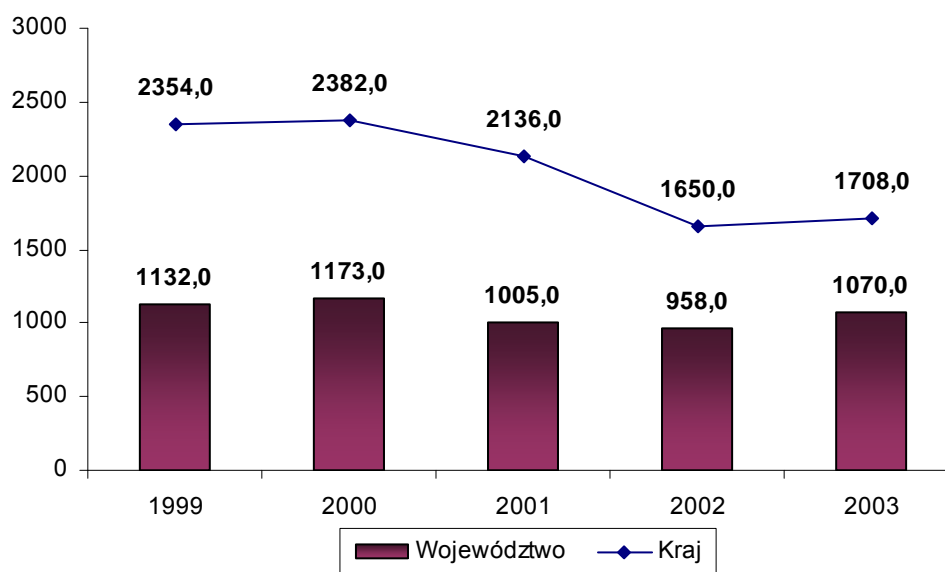
Tabela nr 86
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w województwie i kraju w mln zł (ceny bieżące)

	1999	2000	2001	2002	2003
Nakłady inwestycyjne wg sekcji					
Polska ogółem w mln zł	90 993,8	92 045,3	82 550,9	63 082,9	65 520,2
<i>w tym: przemysł</i>	38 005,6	34 153,3	32 448,5	30 552,1	34 006,6
<i>budownictwo</i>	4 130,2	4 009,2	2 775,3	1 933,5	2 317,3
<i>handel i naprawy,</i>	12 118,6	11 124,2	10 275,0	8 172,0	7 492,0
<i>transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	13 449,1	15 319,6	13 040,7	9 305,8	8 427,3
<i>pośrednictwo finansowe</i>	9 095,0	8 125,1	7 369,9	3 050,8	2 276,0
<i>obsługa nieruchomości i firm</i>	9 816,8	14 042,2	11 742,5	5 969,3	6 318,7
Województwo ogółem w mln zł	1 657,6	1 720,3	1 475,6	1 368,4	1 528,2
<i>w tym: przemysł</i>	769,1	750,5	615,4	661,8	864,3
<i>budownictwo</i>	37,7	40,3	30,2	19,7	28,6
<i>handel i naprawy,</i>	175,1	171,3	167,7	116,7	168,0
<i>transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	248,3	350,6	229,5	114,7	95,1
<i>pośrednictwo finansowe</i>	86,6	46,1	61,9	57,0	49,6
<i>obsługa nieruchomości i firm</i>	157,6	175,3	151,3	92,6	135,3
% udział w nakładach kraju	1,8	1,9	1,8	2,2	2,3
% udział poszczególnych sekcji					
Polska ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>w tym: przemysł</i>	41,8	37,1	39,3	48,4	51,9
<i>budownictwo</i>	4,5	4,4	3,4	3,1	3,5
<i>handel i naprawy,</i>	13,3	12,1	12,4	13,0	11,4
<i>transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	14,8	16,6	15,8	14,8	12,9

<i>pośrednictwo finansowe</i>	10,0	8,8	8,9	4,8	3,5
<i>obsługa nieruchomości i firm</i>	10,8	15,3	14,2	9,5	9,6
Województwo ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>w tym: przemysł</i>	46,4	43,6	41,7	48,4	56,6
<i>budownictwo</i>	2,3	2,3	2,0	1,4	1,9
<i>handel i naprawy,</i>	10,6	10,0	11,4	8,5	11,0
<i>transport, gospodarka magazynowa i łączność</i>	15,0	20,4	15,6	8,4	6,2
<i>pośrednictwo finansowe</i>	5,2	2,7	4,2	4,2	3,2
<i>obsługa nieruchomości i firm</i>	9,5	10,2	10,3	6,8	8,9
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 mieszkańca w zł					
Kraj	2354,0	2382,0	2136,0	1650,0	1708,0
Województwo	1132,0	1173,0	1005,0	958,0	1070,0
Lokata województwa w kraju	14	13	13	13	12
<i>% udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych ogółem w Polsce</i>	<i>72,2</i>	<i>69,1</i>	<i>68,0</i>	<i>57,7</i>	<i>59,1</i>
<i>% udział nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych ogółem w województwie</i>	<i>64,9</i>	<i>65,1</i>	<i>59,1</i>	<i>50,5</i>	<i>53,5</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji oraz RSW 2000, s. 283; 2001, s. 289; 2002, s. 299; 2003, s. 335; 2004, s. 629.

Wykres nr 57
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i województwie na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 86.

Łącznie w latach 1999-2003 w przedsiębiorstwach, zatrudniających powyżej 9 osób na inwestycje przedsiębiorstw wydatkowano 7.750,1 mln zł. Poziom inwestycji w przedsiębiorstwach w poszczególnych podregionach i powiatach był znacznie zróżnicowany. Najwięcej zainwestowano w podregionie olsztyńskim 4,1 mld zł, tj. 52,9% ogółu nakładów przedsiębiorstw w województwie, w tym w Olsztynie 2,5 mld zł (32,7%). W podregionie elbląskim wydatkowano prawie 2,6 mld zł (32,9%) ogółu nakładów, w tym prawie miliard w Elblągu (około 12%). W podregionie elckim zainwestowano pozostałe 14,2% - 1,1 mld zł.

Wśród powiatów ziemskich najczęściej zainwestowały przedsiębiorstwa powiatu ostródzkiego (537 mln zł – 6,9%), elckiego (456 mln zł – 5,9%) i iławskiego (431 mln zł – 5,6%), w których prężnie rozwija się przemysł drzewny i meblarski.

Niski był natomiast poziom nakładów w powiecie nidzickim, gdzie w ciągu 5 lat zainwestowano w przedsiębiorstwach zaledwie 70 mln zł, w powiecie lidzbarskim 75 mln zł, a w powiecie nowomiejskim 77 mln zł.

Tabela nr 87
Nakłady inwestycyjne wg lokalizacji inwestycji w przedsiębiorstwach w cenach bieżących wg podregionów i powiatów

Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002		2003		1999-2003
	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł	na 1 mieszk. w zł	ogółem w mln zł
Polska	90 993,8	2 354	92 045,3	2 382	82 550,9	2 136	63 082,9	1 650	65 220,2	1 708	393 893,1
Województwo	1 657,6	1 132	1 720,3	1 173	1 475,6	1 005	1 368,4	958	1 528,2	1 070	7 750,1
Podregiony:											
Elbląski	498,0	brak danych	631,2	1 157	450,0	824	483,2	907	490,7	920	2 553,1
Olsztyński	910,5		841,0	1 341	851,2	1 353	685,8	1 121	811,8	1 329	4 100,3
Elcki	249,2		248,1	846	174,4	594	199,4	702	225,7	795	1 096,8
Powiaty:											
Bartoszycki	20,3	312	29,5	455	42,5	659	25,9	414	25,9	416	144,1
Braniewski	13,4	291	83,3	1 809	24,8	540	24,9	559	26,6	596	173,0
Działdowski	31,9	473	36,2	536	35,0	518	63,1	960	41,4	630	207,6
Elbląski	50,2	866	49,3	854	31,2	540	31,2	553	40,2	711	202,1
Elcki	121,4	1 417	115,5	1 346	73,9	859	70,7	844	74,2	883	455,7
Giżycki	51,1	574	63,6	716	32,2	363	41,4	726	37,9	665	226,2
Gołdapski	x	x	x	x	x	x	10,1	373	19,4	714	29,5
Iławski	96,4	1 061	89,7	984	65,7	718	64,0	717	115,4	1 287	431,2
Kętrzyński	39,2	550	55,4	779	43,7	615	47,4	699	65,0	965	250,7
Lidzbarski	17,1	375	15,6	344	15,2	337	9,8	224	17,4	400	75,1
Mragowski	46,8	899	59,4	1 142	85,3	1 639	137,5	2 729	68,4	1 358	397,4
Nidzicki	12,5	353	23,6	670	12,9	367	13,2	387	8,3	243	70,5
Nowomiejski	11,4	261	24,7	560	14,0	317	12,4	286	14,7	339	77,2
Olecki	22,7	384	23,4	397	29,2	496	28,0	813	30,5	890	133,8
Olsztyński	69,8	613	74,9	656	73,1	639	62,9	569	128,9	1 159	409,6
Ostródzki	105,0	965	138,6	1 269	92,0	842	92,8	878	108,8	1 030	537,2
Piski	54,0	902	45,6	763	39,1	654	43,8	759	57,5	997	240,0
Szczygieński	63,1	882	57,4	802	27,7	385	37,3	535	37,0	532	222,5
Węgorzewski	x	x	x	x	x	x	5,3	223	6,1	256	11,4
Miasta na prawach powiatu:											
m. Elbląg	189,7	1 462	209,3	1 611	187,2	1 438	194,8	1 522	143,6	1 123	924,6
m. Olsztyn	641,7	3 744	525,3	3 038	550,9	3 151	351,9	2 032	461,0	2 670	2 530,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Prawie połowa (44,6%) nakładów inwestycyjnych skoncentrowana była w Olsztynie i Elblągu.

W 2003r. ponad połowa nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach skoncentrowana była w firmach przemysłowych i budowlanych, a 32% w firmach świadczących usługi rynkowe. Na rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybołówstwo i rybactwo przypadło niespełna 5% inwestycji,

podobnie jak na usługi nierynkowe. Średnio w kraju udział przemysłu i budownictwa w inwestycjach wyniósł 56%, usług rynkowych 40%, usług nierynkowych 2,7% oraz rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa, rybołówstwa i rybactwa – 1,2%.

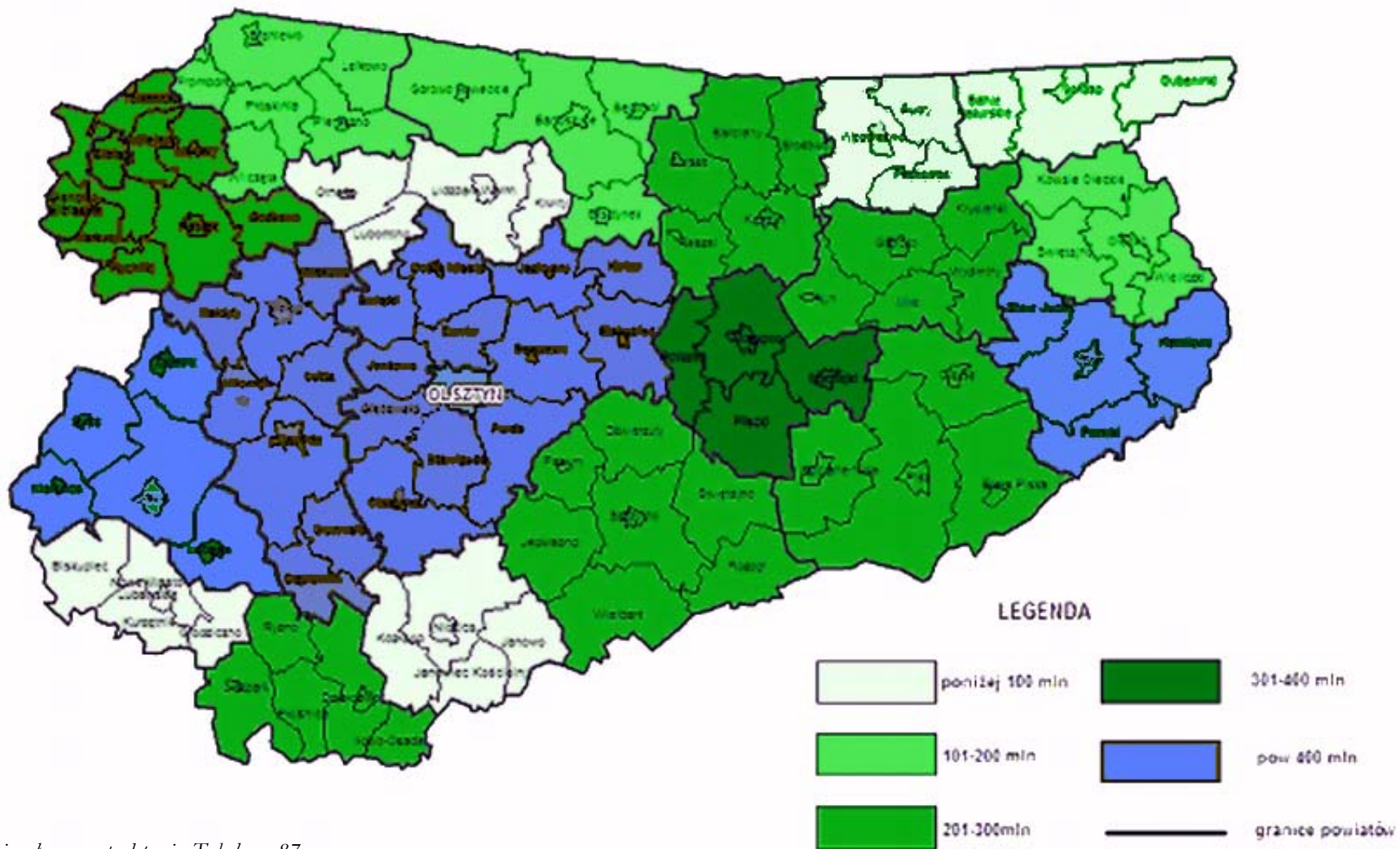
W okresie 5-lecia 1999 – 2003 udział procentowy nakładów inwestycyjnych w sekcji przedsiębiorstw przemysłowych wzrósł z 46,4% do 56,6% (kraj z 41,8% do 51,9%) oraz handlu z 10,6% do 11 % (kraj obniżenie z 13,3% do 11,4%). W pozostałych sekcjach udział procentowy uległ zmniejszeniu.

Nakłady inwestycyjne w państwowych i samorządowych jednostkach i zakładach budżetowych wyniosły w 2003 roku 628,2 mln zł, czyli 22% wszystkich nakładów w regionie. Inwestowano głównie w budynki i budowle, co pochłonęło 87% nakładów jednostek państwowych i samorządowych.

Obok przedsiębiorstw istotnym inwestorem w województwie są samorzady. Inwestują one głównie w infrastrukturze oraz sferze usług nierynkowych, zgodnie z zakresem swoich kompetencji. Tworzona przez samorzady infrastruktura jest jednym z ważnych czynników rozwoju przedsiębiorczości.

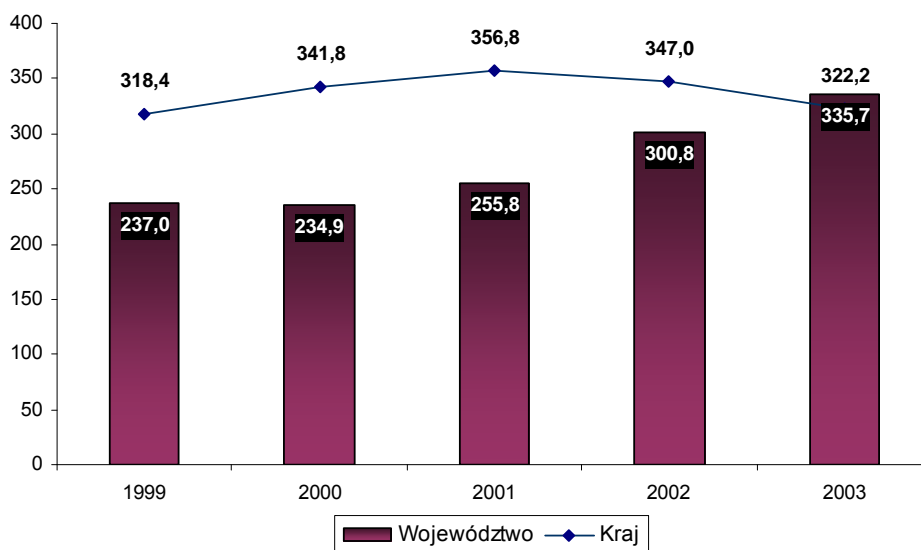
W latach 1999 – 2002 nakłady inwestycyjne samorządów w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowały się poniżej średniej krajowej, stanowiąc od 75% tej średniej w 1999r. (województwo – 237,0 zł, kraj – 318,4 zł) do 87% w roku 2002r. Wydatki inwestycyjne samorządów w roku 2003 przekroczyły średnią krajową o 4% (region – 335,7 zł, kraj – 322,2 zł). Nie bez wpływu na takie kształtowanie się wskaźników miały projekty inwestycyjne, realizowane przez samorzady regionu z udziałem środków europejskich.

Mapa nr 5
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 1999-2003 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 87.

Wykres nr 58
Nakłady inwestycyjne samorządów w Polsce i województwie na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 88.

Tabela nr 88
Nakłady inwestycyjne samorządów (wydatki majątkowe inwestycyjne) na 1 mieszkańca w zł

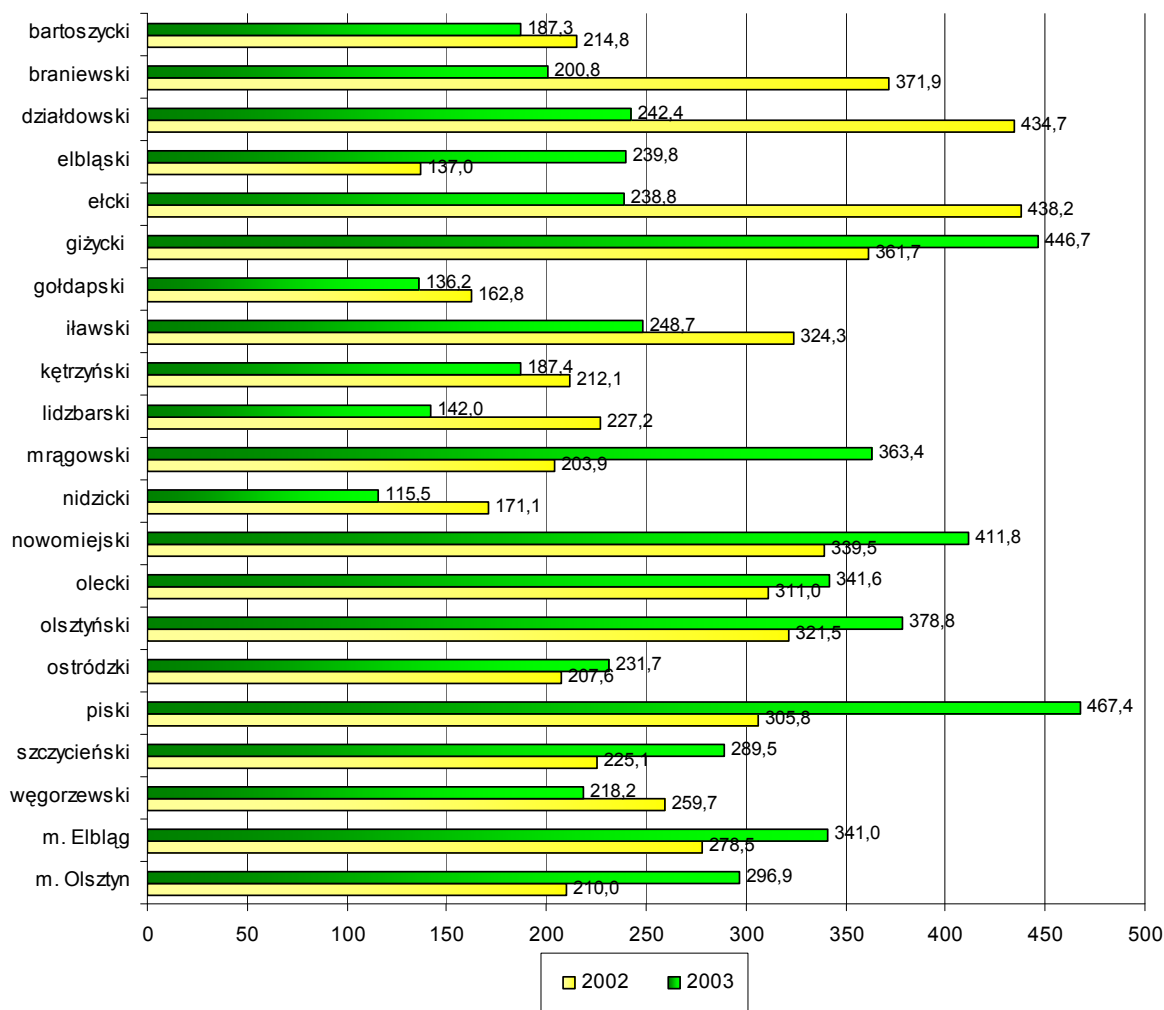
Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Polska	318,4	341,8	356,8	347,0	322,2
Województwo	237,0	234,9	255,8	300,8	335,7
Podregiony:					
elbląski	242,3	247,2	245,8	289,2	275,0
olsztyński	203,4	195,2	211,9	231,2	272,3
elcki	251,9	242,2	269,3	339,2	327,7
Powiaty:					
bartoszycki	173,1	244,3	179,0	214,8	187,3
braniewski	152,8	269,5	218,7	371,9	200,8
działdowski	212,1	252,7	327,3	434,7	242,4
elbląski	294,2	228,4	248,8	137,0	239,8
elcki	354,5	272,8	384,3	438,2	238,8
giżycki	210,4	247,1	200,5	361,7	446,7
gołdapski	x	x	x	162,8	136,2
iławski	255,7	378,1	328,0	324,3	248,7
kętrzyński	184,2	181,0	171,7	212,1	187,4
lidzbarski	233,8	156,9	192,3	227,2	142,0
mragowski	235,2	175,7	165,7	203,9	363,4
nidzicki	170,5	202,2	119,5	171,1	115,5
nowomiejski	295,2	233,7	229,5	339,5	411,8
olecki	221,8	275,1	263,0	311,0	341,6
olsztyński	229,6	197,0	312,1	321,5	378,8
ostródzki	275,2	184,5	197,9	207,6	231,7
piski	196,2	158,4	205,6	305,8	467,4
szczycieński	161,0	199,7	293,4	225,1	289,5
węgorzewski	x	x	x	259,7	218,2

Miasta na prawach powiatu:					
m. Elbląg	211,6	210,2	199,9	278,5	341,0
m. Olsztyn	212,0	194,2	179,5	210,0	296,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Poziom nakładów inwestycyjnych w powiatach był zmienny w poszczególnych latach.

Wykres nr 59
Nakłady inwestycyjne samorządów w latach 2002 - 2003 na 1 mieszkańca w zł w poszczególnych powiatach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 88.

Jednym z efektów inwestycji jest wzrost wartości brutto środków trwałych. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach powyżej 9 osób w przeliczeniu na 1 mieszkańca, mimo stałego wzrostu, trwale plasuje województwo na 14 pozycji w kraju.

W 1999 roku wartość ta wynosiła w województwie 11.393 zł (kraj 20.144 zł), tj. 57% średniej krajowej; a w 2003r. 14.078 zł przy średniej krajowej 24.440 zł (58% średniej).

II. REALIZACJA CELÓW I DZIAŁAŃ PRZYJĘTYCH W STRATEGII ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTYWA WARMIŃSKO MAZURSKIEGO

1. Cel główny - rozwój Warmii i Mazur na rzecz spójności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej w jednoczącej się Europie

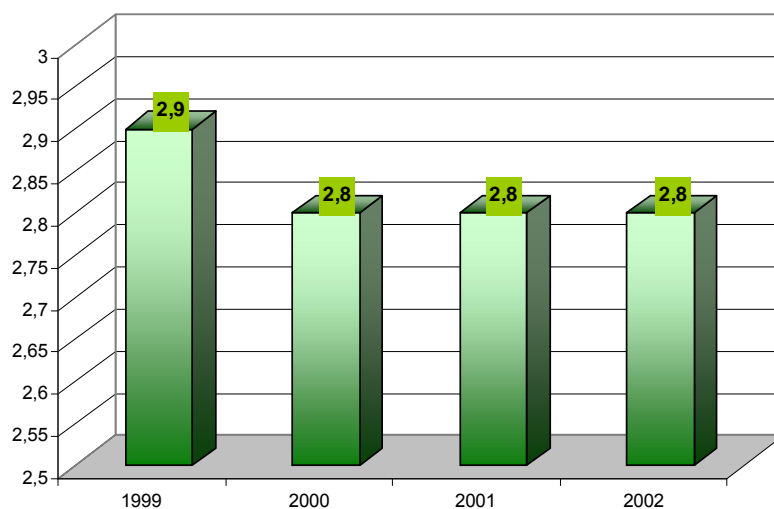
W niniejszym rozdziale przedstawione zostały podstawowe wskaźniki obrazujące sytuację ekonomiczną województwa na tle kraju i innych województw. Realizację celu głównego określono w kontekstach: europejskim i krajowym, regionalnym, bałtyckim.

W zakresie spójności ekonomicznej: udział województwa warmińsko-mazurskiego w krajowym PKB ukształtował się od 2000r. na poziomie 2,8% (tylko w 1999r. było 2,9%), co daje regionowi 12 pozycję wśród 16 województw. Pogarsza się także relacja PKB per capita w stosunku do średniej krajowej i jest to tendencja utrzymująca się od kilku lat.

Niższe wskaźniki posiada świętokrzyskie, podlaskie, lubuskie, opolskie. W „Strategii” założono osiągnięcie wyniku 3%.

1. Udział województwa warmińsko - mazurskiego w Produkcie Krajowym Brutto

o Procentowy udział PKB województwa w PKB kraju

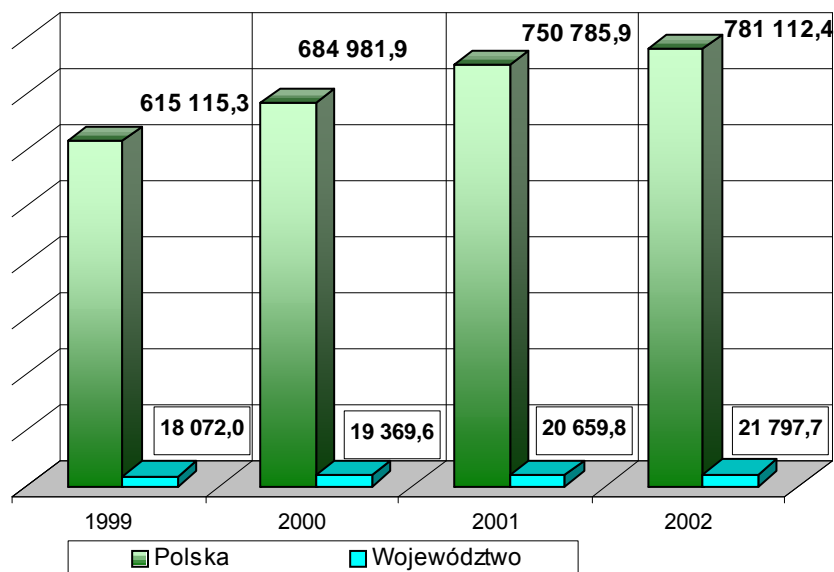
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 294; 2002, s. 302; 2003, s. 339; 2004, s. 124.

o PKB ogółem w mln zł w Województwie Warmińsko – Mazurskim

Lata	Produkt krajowy brutto			
	mln zł		lokata	w odsetkach
	Polska	Województwo		
1999	615 115,3	18 072,0	12	2,9
2000	684 981,9	19 369,6	12	2,8
2001	750 785,9	20 659,8	12	2,8
2002	781 112,4	21 797,7	12	2,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 294; 2002, s. 302; 2003, s. 339; 2004, s. 124.

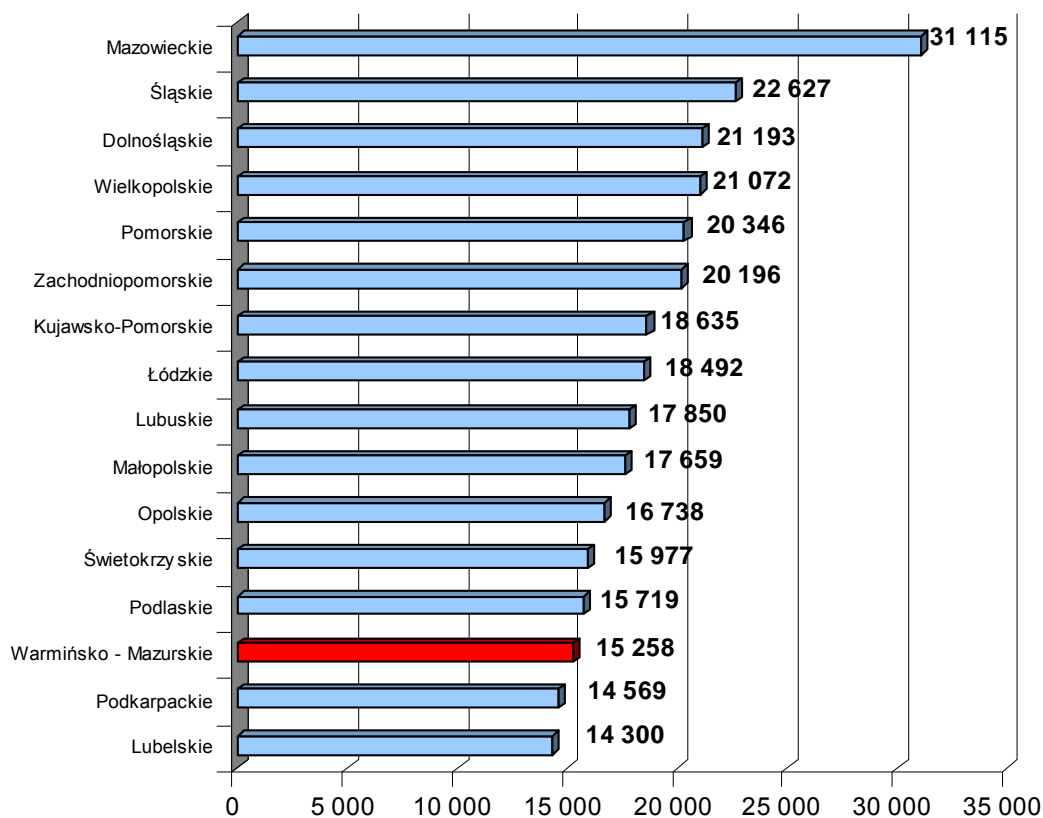
o PKB w Polsce i w województwie w mln zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 294; 2002, s. 302; 2003, s. 339; 2004, s. 124.

2. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca

o PKB województwa na 1 mieszkańca w 2002r. na tle innych województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 294; 2002, s. 302; 2003, s. 339; 2004, s. 124.

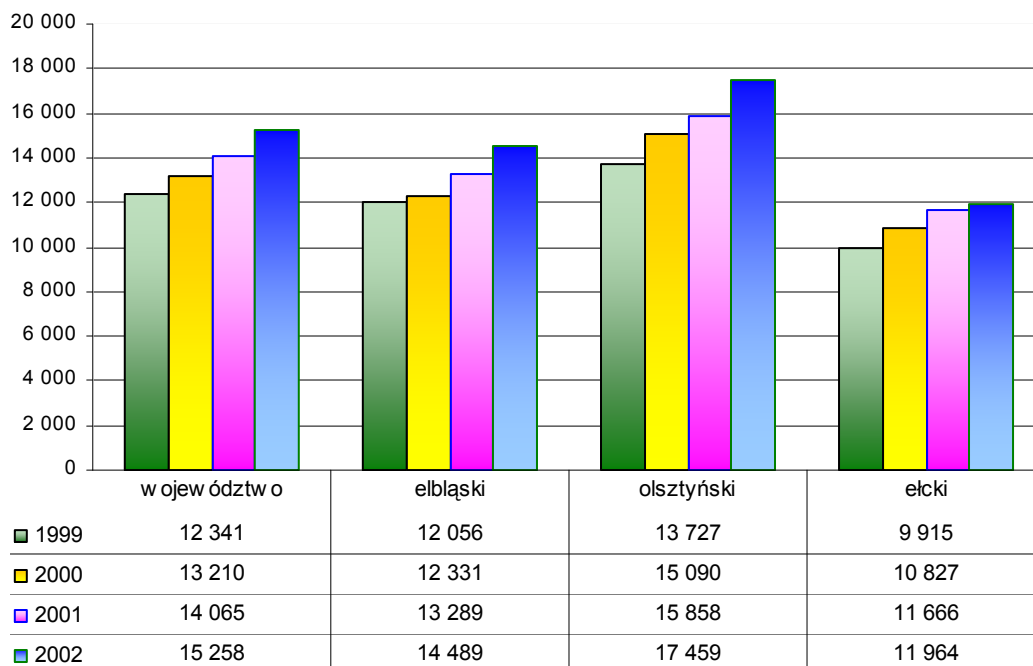
o **PKB na 1 mieszkańca w latach 1999-2002**

Lata	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca		
	w zł		lokata
	Polska	Województwo	
1999	15 914	12 341	13
2000	17 725	13 210	13
2001	19 430	14 065	14
2002	20 431	15 258	14
2002/1999	128,4	123,6	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2001, s. 294; 2002, s. 302; 2003, s. 339; 2004, s. 124.

W roku 1999 PKB na mieszkańca w województwie stanowił 77,5%, w roku 2001 było to 72,4% średniej krajowej, a w 2002r. – 74,7%. W liczbach bezwzględnych wynosiło to w województwie w roku 1999 – 12.341 zł, przy średniej krajowej 15.914 zł, a w roku 2002 – 15.258 zł, przy średniej krajowej 20.431 zł. W roku 2002 PKB na 1 mieszkańca w województwie był o 23,6% wyższy, niż w roku 1999, w kraju w tym samym czasie wzrósł o 28,4%. W 2002r. województwo zajmowało pod tym względem 14 pozycję w kraju (tylko w lubelskim i podkarpackim PKB per capita był niższy).

o **PKB na 1 mieszkańca w zł w latach 1999-2002 w województwie i wg podregionów**

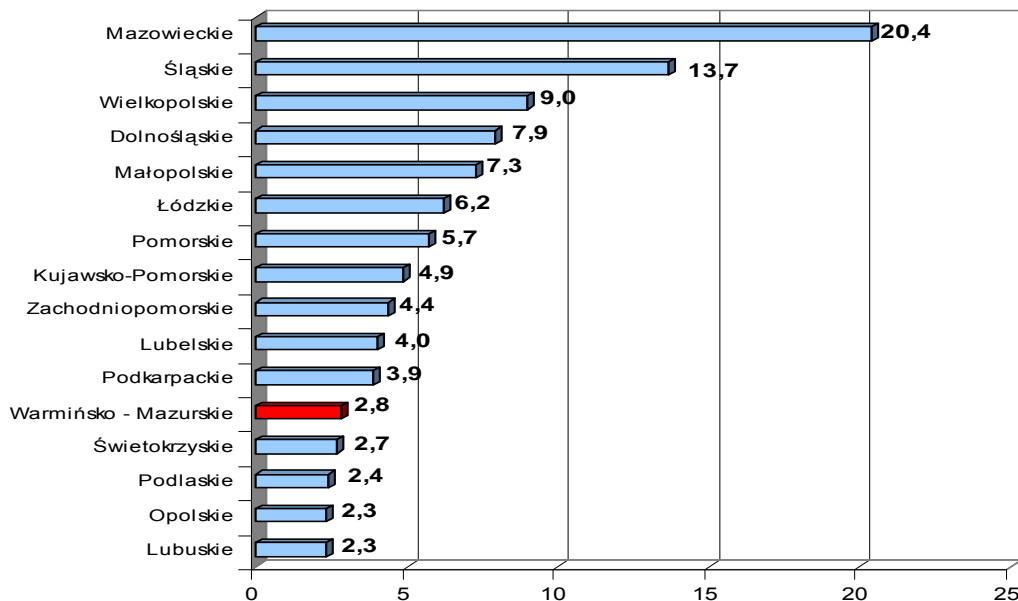

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: RSW 2001, s. 294 i CLXXXII; 2002, s. 338 i CXCII; 2003, s. 339; 2004, s. 124 i 176.

W PKB, wytwarzanym w regionie, dominujące znaczenie ma podregion olsztyński - 49%. Podregion elbląski wytworzył 35,4%, elcki 15,6% PKB województwa.

Wartość produkcji dodanej na 1 pracującego w 2002r. wyniosła 48,09 tys. zł (kraj 52,44 tys. zł) – 10 lokata w kraju.

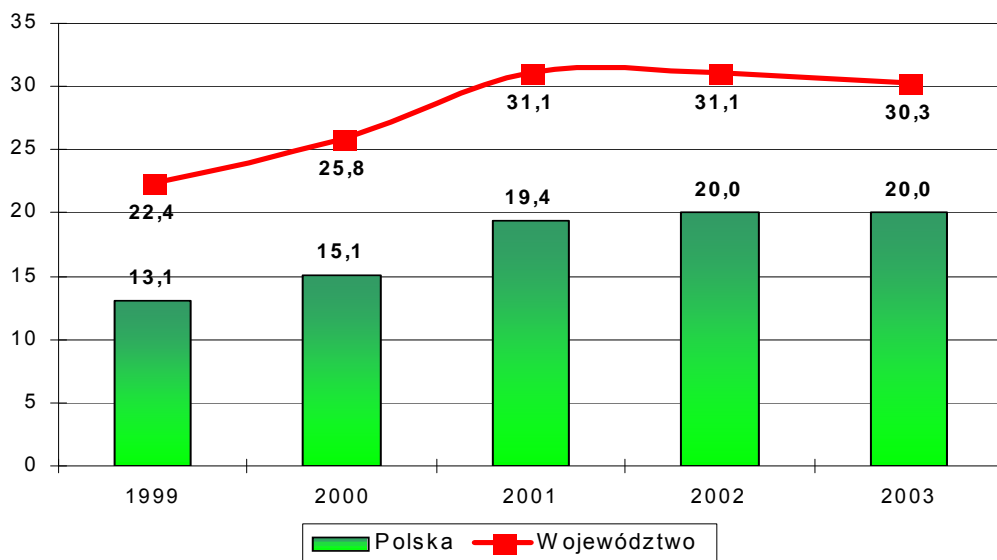
o Wartość Dodana Brutto w 2002 w odsetkach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004, s. 633.

3. Zmniejszenie bezrobocia w regionie

o Stopa bezrobocia

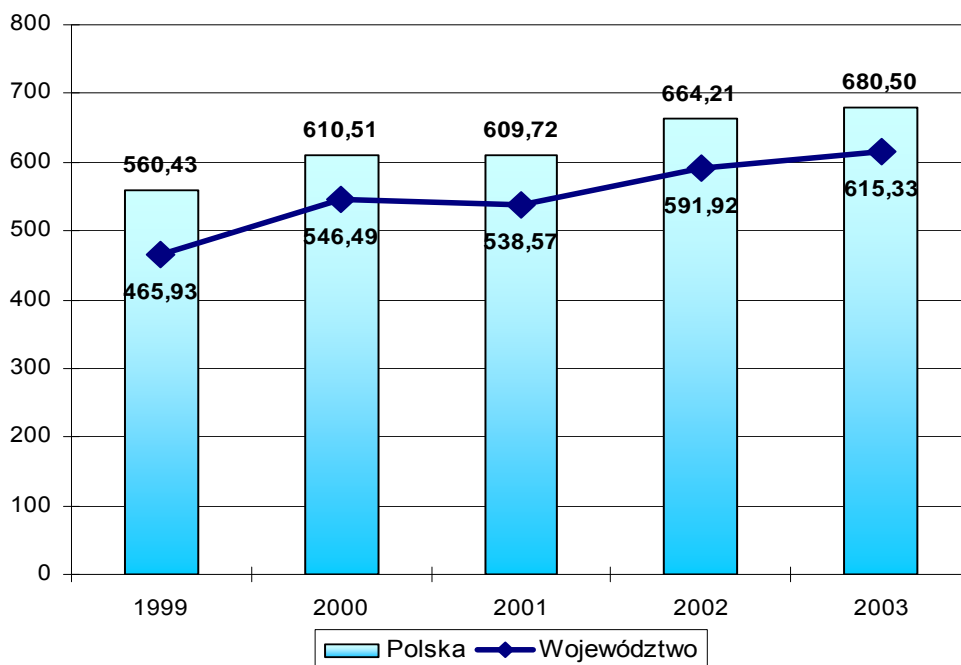
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w latach 2001- 2003” oraz RSW 2000, s. 103; 2001, s. 100.

Województwo jest nadal regionem o najwyższej w kraju stopie bezrobocia. W 2003r. w stosunku do 1999r. bezrobocie rejestrowane wzrosło o 28 tys. osób, tj. 19,7% (stopa bezrobocia odpowiednio z 22,4% do 30,3%); w kraju zaś wzrosło o 35,1% (stopa bezrobocia odpowiednio z 13,1% do 20,0%). Na podobnym poziomie utrzymują się relacje pomiędzy

województwem, a krajem wskaźniki „pracujących na 1000 ludności” w roku 2003 (86,5%), a w roku 1999 (87,9%).

4. Warunki życia ludności; zamożność mieszkańców

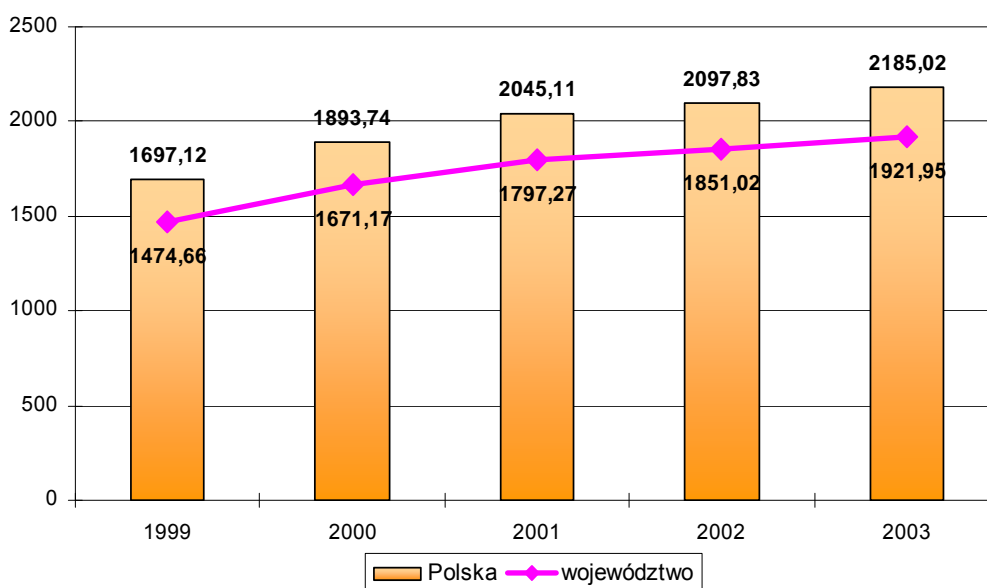
o Przepiętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 119; 2001, s. 117; 2002, s. 120; 2003, s. 139; 2004, s. 453.

Przepiętny dochód rozporządzalny na 1 osobę w województwie systematycznie rośnie. Pod względem średniego dochodu w kraju kształtuje się w 2003r. na poziomie 90,4 %. W 1999 roku wskaźnik ten wyniósł 83,1%, 2000r. 89,5%, 2001r. 88,3%, a 2002r. 89,1%.

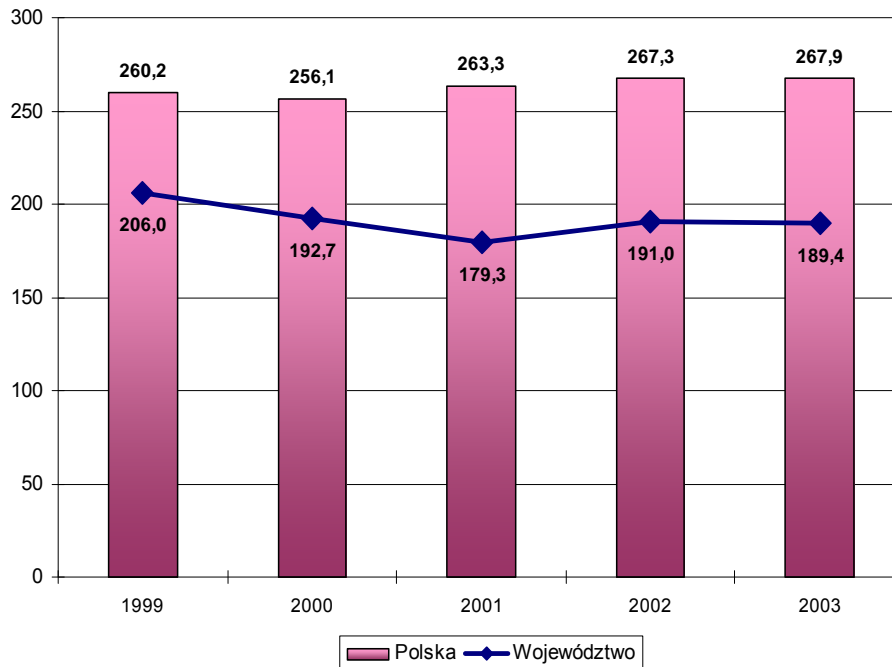
o Przepiętne miesięczne wynagrodzenie w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 116; 2001, s.113; 2002, s. 115; 2003, s. 134; 2004, s. 111

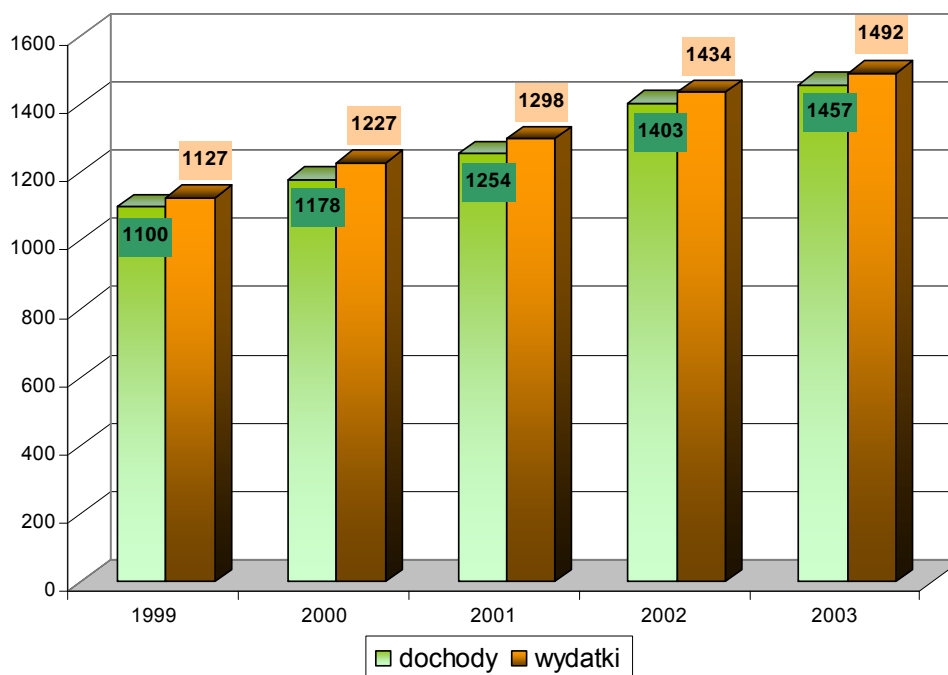
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie od 2000 roku utrzymuje się na tym samym poziomie względem średniego wynagrodzenia w kraju i kształtuje się na poziomie 88%. Niższe było w 1999r., tj. 86,6%.

o Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w zł

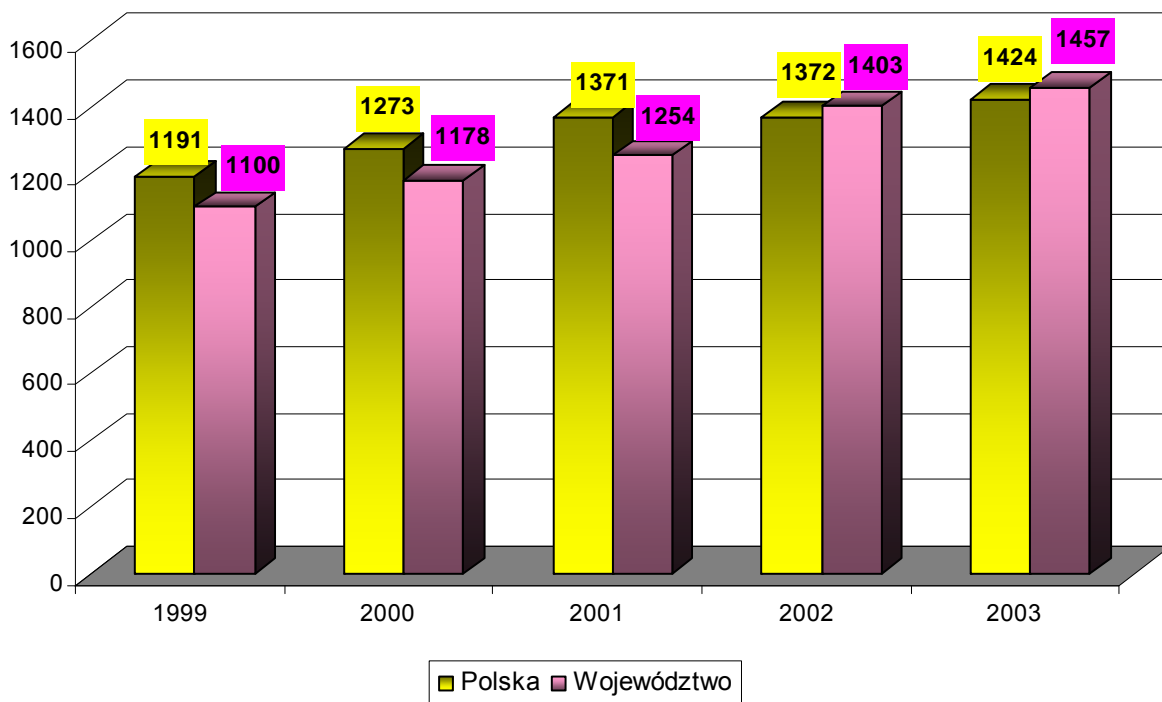
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”

o Dochody i wydatki budżetów gmin województwa warmińsko - mazurskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

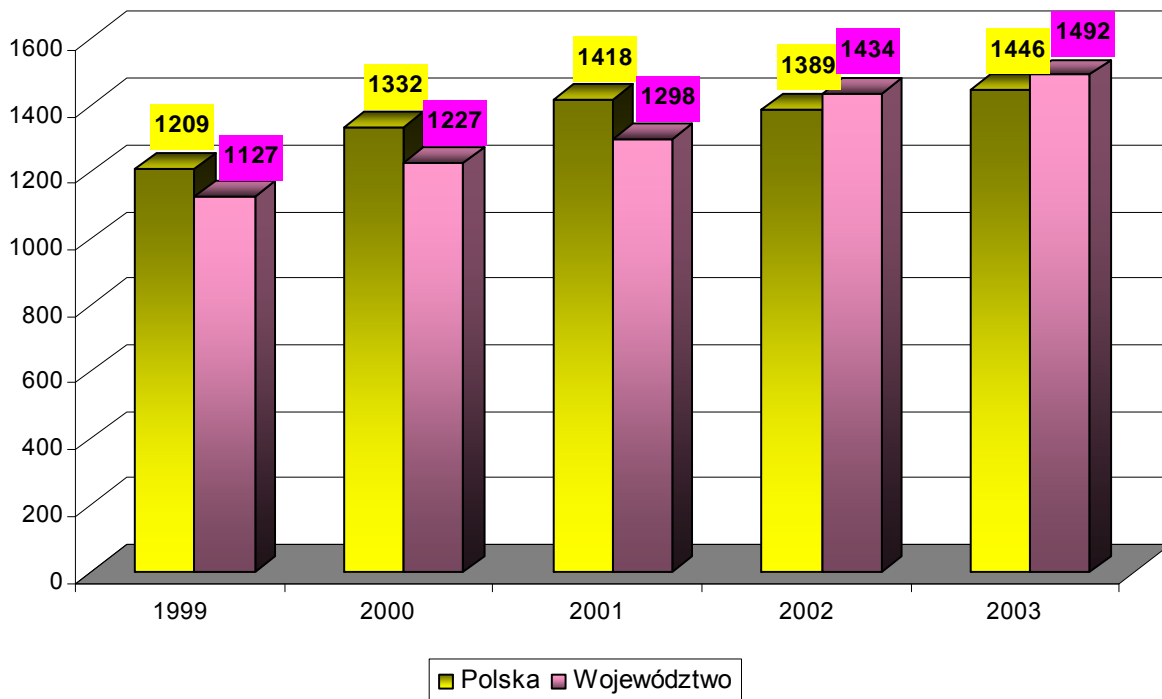
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”

o Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”

o Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”

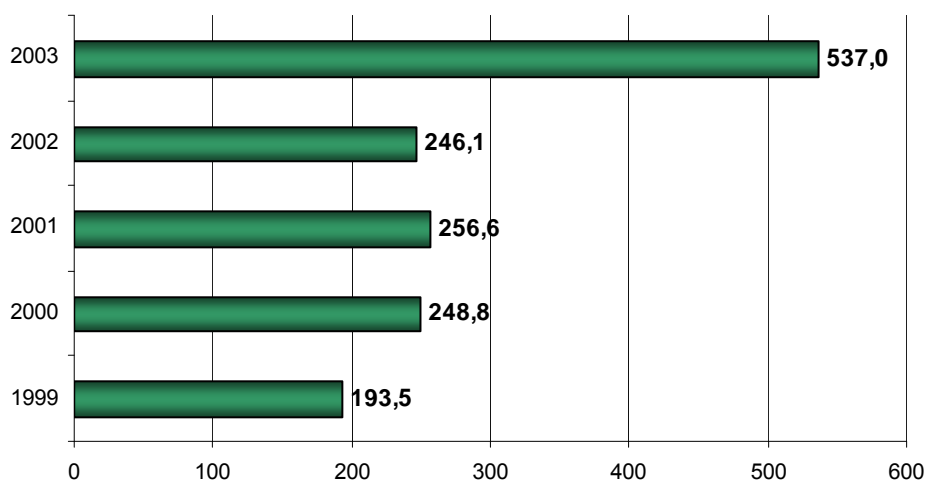
5. Poprawa warunków życia ludności pod względem warunków mieszkaniowych

o Mieszkania oddane do użytku

Wyszczególnienie	Mieszkania ogółem w tys.		Powierzchnia użytkowania mieszkań w tys. m ²		Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	
	Polska	Województwo	Polska	Województwo	Polska	Województwo
1999	82,0	2,5	7 158,1	193,5	87,3	77,4
2000	87,8	3,7	7 873,0	248,8	89,7	67,2
2001	106,0	3,5	9 118,2	256,6	86,0	73,7
2002	97,6	2,9	9 691,8	246,1	99,3	84,0
2003	162,7	5,2	18 838,5	537,0	115,8	103,7
2003/1999	198,4	207,2	263,2	277,5	132,6	133,9

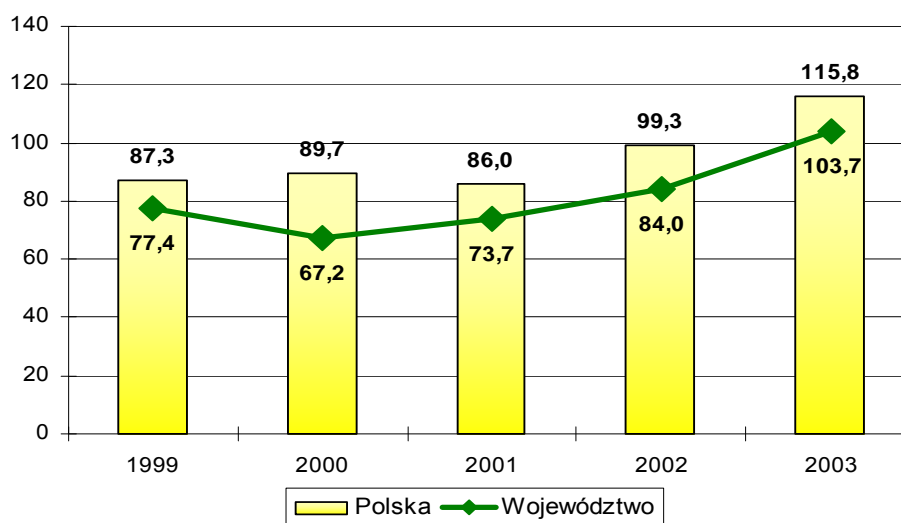
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s. 474.

o Powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku w województwie w m²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s.474

o Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania w m²

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2000, s. 139; 2001, s. 138; 2002, s. 140; 2003, s. 170; 2004, s.474

W województwie warmińsko – mazurskim ilość nowo oddanych do użytku mieszkań w okresie 1999-2003 wzrosła o 17,8 tys. mieszkań, a tym samym wzrosła powierzchnia zasobów mieszkaniowych o 17,2%, z tego w 2003r. 6,5%.

W 2003r. w województwie warmińsko – mazurskim oddano do użytku 5.180 mieszkań, co oznacza wzrost o 76,7% w stosunku do roku 2002 (w kraju odnotowano niższą dynamikę wzrostu 66,7 %). 3,2% efektów uzyskanych w kraju (w 2000r. – 4,2%) stanowiły mieszkania oddane do użytku w 2003r. w województwie warmińsko – mazurskim, tylko 2,85% stanowiła powierzchnia użytkowa mieszkań (2000r. – 3,16%).

Przeciętna powierzchnia oddanych do użytku mieszkań w województwie była niższa, niż przeciętna w kraju (89,5% powierzchni krajowej).

2.1 Obszar rozwoju
WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Wspieranie Przedsiębiorczości

W strategii w obszarze rozwoju „wspieranie przedsiębiorczości” postawiono cel strategiczny: „Dobrze rozwinięta przedsiębiorczość” oraz 5 celów operacyjnych:

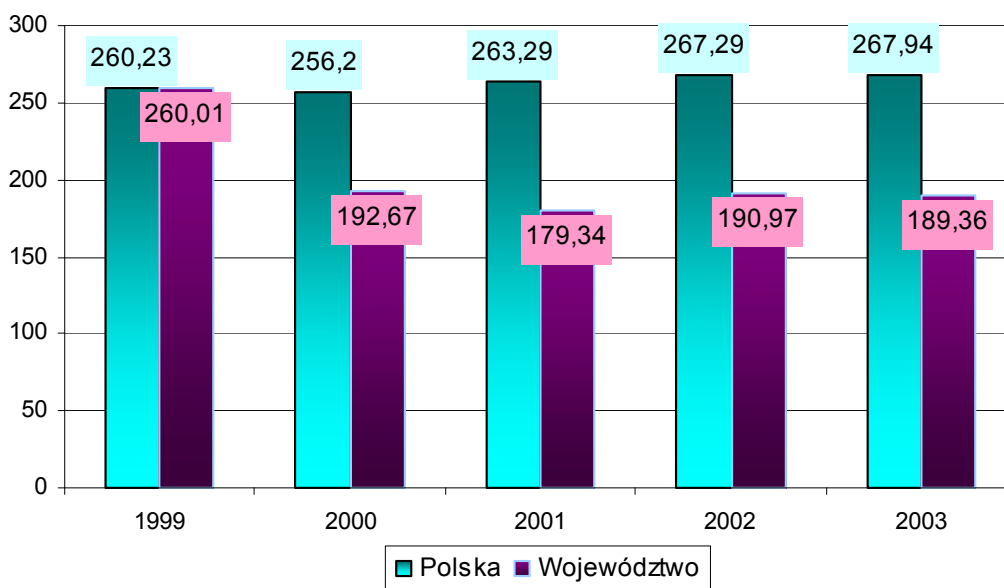
1. Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw,
2. Duża liczba inwestorów zagranicznych,
3. Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa,
4. Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa konkurencyjności,
5. Stworzenie społeczeństwa informacyjnego.

Miernikami realizacji celu strategicznego m.in. są:

- Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca,
- Liczba podmiotów gospodarczych.

Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie były zróżnicowane w poszczególnych latach. Najwyższe zanotowano w 1999r. najniższe w 2001r. W 2003r. w stosunku do roku 2002 zmalały o 2,4 zł. Zjawisko to prezentuje wykres nr 1.

Wykres nr 1
Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2003”, s. 23, 88, 120, 154.

Udział procentowy wpływów podatkowych dochodów na 1 mieszkańca w województwie kształtował się na poziomie 70% wskaźnika krajowego.

Sytuacja taka uwarunkowana była m.in. pogorszeniem się rentowności przedsiębiorstw w niektórych działach wg PKD w regionie. Ponadto spadek wpływów z podatków dochodowych na jednego mieszkańca może być uzasadniony zwiększeniem wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw i osób fizycznych.

Na koniec 2003r. zarejestrowanych było w województwie 110,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej (liczba podmiotów gospodarki w stosunku do roku bazowego – 1999 wzrosła o 14,2%), z tego 98,9% to MSP. Stanowi to 3,1% ogółu podmiotów gospodarczych w kraju. Miejscem działalności przeważającej większości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych były gminy miejskie (77,3%). Podobnie jak w skali kraju relatywnie mała część (22,7%) całej populacji podmiotów gospodarczych zlokalizowana była w gminach wiejskich. Kształtowanie się zarejestrowanych w systemie REGON podmiotów gospodarczych w latach 2000 – 2003 przedstawia tabela nr 1 i wykres nr 2.

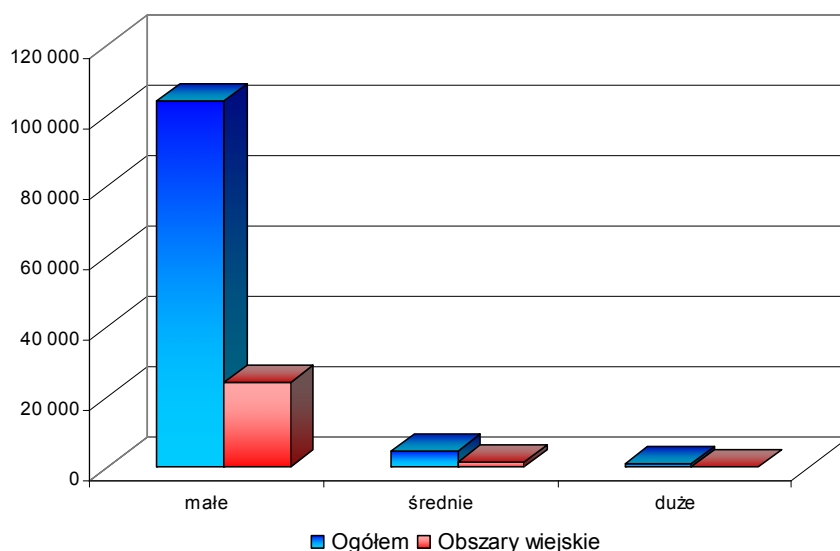
Tabela nr 1
Podmioty gospodarki narodowej w województwie według klas wielkości w latach 2000 – 2003

Wyszczególnienie	2000		2002				2003			
	ogółem	obszary wiejskie	ogółem	obszary wiejskie	ogółem	obszary wiejskie	ogółem	obszary wiejskie	ogółem	obszary wiejskie
	w liczbach		2001=100		w liczbach		2002=100			
małe	97 434	21 720	102 116	23 412	104,8	107,8	104 393	24 260	102,2	103,6
średnie	3 913	1 180	4 544	1 307	116,1	110,8	4 797	1 395	105,6	106,7
duże	1 286	151	1 231	170	95,7	112,6	1 200	175	97,5	102,9
razem	102 633	23 051	107 891	24 889	105,1	108,0	110 390	25 830	102,3	103,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Zmiany strukturalne grup podmiotów w gospodarce narodowej w województwie warmińsko-mazurskim w 2000, 2002, 2003.*

Malejąca liczba przedsiębiorstw dużych spowodowana była procesami restrukturyzacyjnymi i dostosowywaniem się do wymogów zwiększonej konkurencji. Ich liczba w stosunku do roku 2002 spadła o 31. Natomiast liczba przedsiębiorstw małych i średnich wzrosła, co świadczy o zwiększeniu aktywności społeczeństwa zwiększeniem kapitału endogenicznego, jak również polepszającą się sytuacją ekonomiczną mieszkańców regionu.

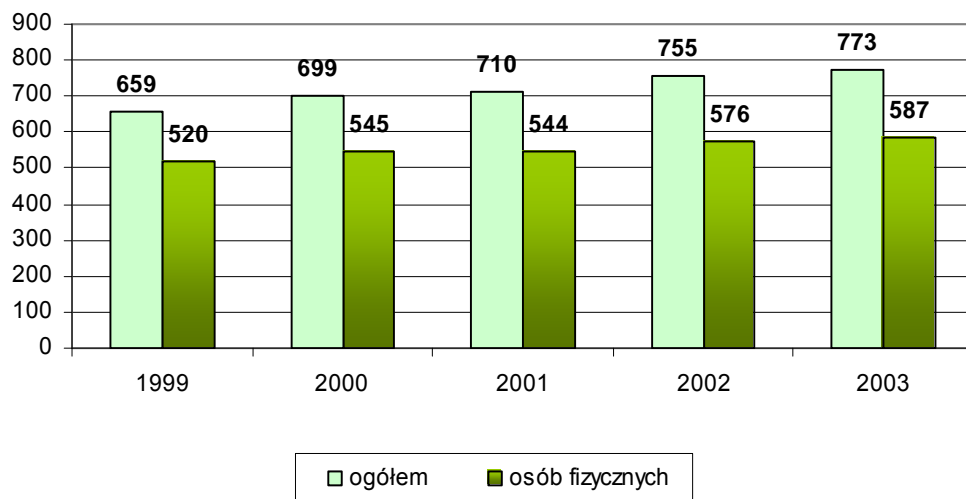
Wykres nr 2
Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości zatrudnionych w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 1.

Na wartość wskaźników charakteryzujących poziom nasycenia przedsiębiorstwami największy wpływ ma liczebność przedsiębiorstw małych i średnich. Wskaźnik przedsiębiorczości w roku 2003 w województwie warmińsko-mazurskim (mierzony liczbą MSP na 10 tys. mieszkańców) wyniósł w województwie 773, wobec 938 w kraju.

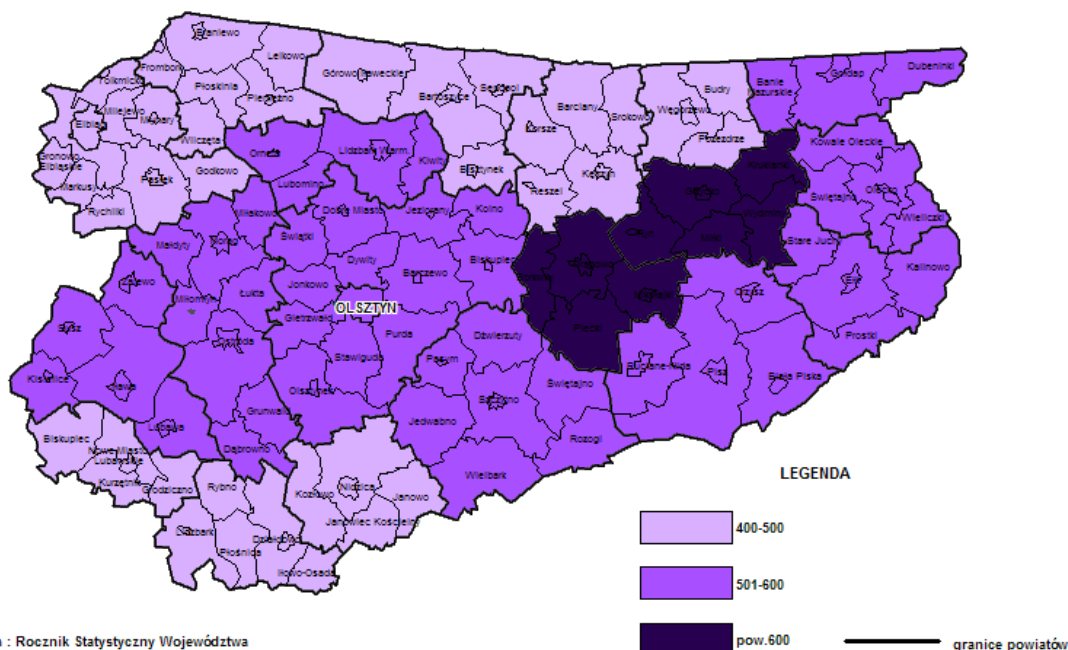
Wykres nr 3
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 288; 2002, s. 307; 2003, s. 343; 2004, s. 637.

W ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych dominują podmioty gospodarcze osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W województwie warmińsko-mazurskim udział podmiotów gospodarczych osób fizycznych w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 76,03% (spadek w porównaniu do 2002r. o 1,8 punktu procentowego) i był niższy, niż w kraju (kraj - 78,1%). Nasycenie zakładami osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców prezentuje poniższa mapa:

Zarejestrowane zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2003 roku na 10 tys. mieszkańców.

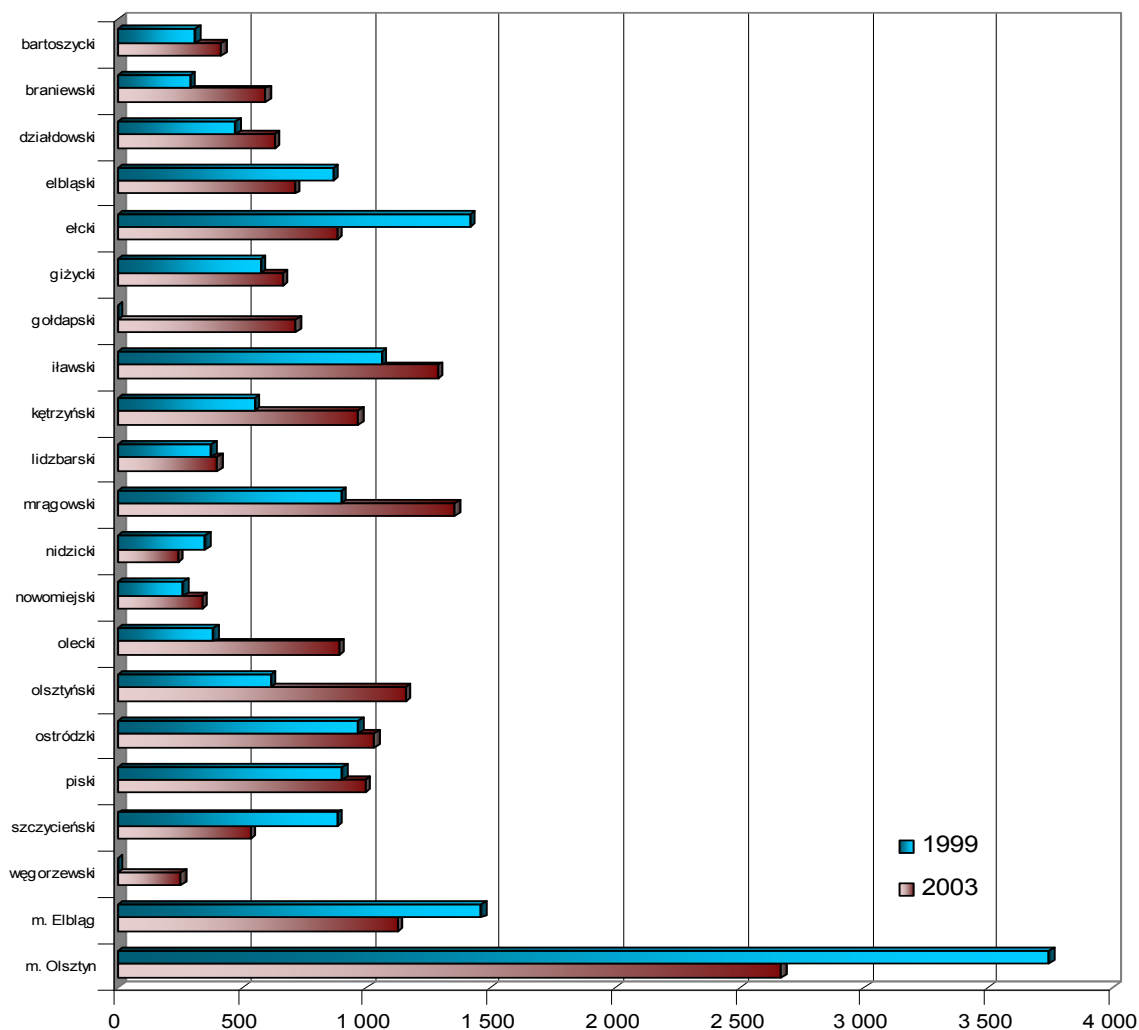
Źródło danych : Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego (rok 2003)

Nakłady finansowe MSP na działalność badawczą i rozwojową były w latach 1999-2003 jednymi z niższych w kraju. W latach 1999 - 2001 nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w województwie kształtowały się na poziomie 2% nakładów krajowych. Od roku 2002 udział inwestycji województwa w wolumenie krajowym zwiększył się do 2,5% w roku 2002 i 2,6% w 2003r. Nakłady inwestycyjne w cenach bieżących w 2003r. stanowiły 2,6% nakładów krajowych, a ich poziom plasował województwo na 12 miejscu w kraju.

65% wyłożył sektor prywatny, inwestujący głównie w przetwórstwie przemysłowym, obsłudze nieruchomości i firm oraz w handlu.

Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych powyżej 9 osób wyniosły w 2003r. 1.528,2 mln zł, czyli 53% wszystkich nakładów w województwie. Rosły one w regionie szybciej, niż średnio w kraju, dzięki czemu udział tych inwestycji w wolumenie krajowym wzrósł z 1,8% w 1999r. do 2,3% w 2003r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca, inwestycje w przedsiębiorstwach uplasowały region na 12 miejscu w kraju w roku 2003. Poziom nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w poszczególnych gminach i powiatach województwa warmińsko – mazurskiego ilustruje wykres nr 4.

Wykres nr 4
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca wg powiatów w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Cel operacyjny **„Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw”**

Cel ten jest mierzony między innymi wskaźnikami dotyczącymi instytucji wspierających MSP, funduszy poręczeń kredytowych. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego działają organizacje wspierające przedsiębiorczość. Są to:

- **Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.** – która pełni aktualnie rolę Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF) obsługującej realizację programów pomocowych Unii Europejskiej, prowadzi Punkt Konsultacyjno - Doradczy dla MSP, posiada akredytację Krajowego Systemu Usług w zakresie usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, zajmuje się promocją regionu oraz pomocą dla przedsiębiorców w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych.

I. W ramach celu operacyjnego **„Skuteczna polityka wspierania MSP”** w 2003r. realizowano Krajowy Program Rozwoju MSP, składający się z następujących podprogramów:

1. „Wstęp do jakości” – dotacje na usługi doradcze związane z wdrażaniem systemów zapewnienia jakości. W ramach programu odbyło się 6 sesji przyjmowania wniosków, przyjęto łącznie 135 wniosków;
2. „Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw” - dotacje na usługi doradcze związane z wdrażaniem innowacji i nowych technologii. W ramach programu odbyło się 7 sesji przyjmowania wniosków, przyjęto 31 wniosków.

W-MARR dokonywała oceny formalnej wniosków, następnie przekazywała je do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości do dalszego etapu oceny (w programach krajowych W-MARR nie jest jednostką zawierającą umowy z beneficjentem). W ramach promocji programu Agencja zorganizowała 17 spotkań informacyjnych w kilkunastu miejscowościach regionu, uczestniczyło w nich 510 osób.

II. W ramach celu operacyjnego **„Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP”** w 2003 realizowano również programy:

a. Phare 2000 ESC - Wsparcie MSP, składający się z **2 komponentów**:

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (dotacje m.in. na biznesplan);
2. Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (dotacje na zakup maszyn i urządzeń).

W ramach komponentów przyznano:

Program Rozwoju Przedsiębiorstw – kwotę 14.500 EUR – (19 umów);
Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – kwotę 1.361.612 EUR – (105 umów)
(program był kontynuowany w roku 2004).

b. Phare 2001 ESC - Promocja Rozwoju MSP, składający się z **3 komponentów**:

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (dotacje na tworzenie m.in. biznesplanów);
2. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (dotacje m.in. na udział w targach zagranicznych i związane z tym materiały promocyjne);
3. Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych (dotacje m.in. na opracowanie biznesplanów, dotyczących wprowadzenia technologii internetowych) oraz **komponentu inwestycyjnego** Fundusz Dotacji Inwestycyjnych (dotacje na zakup maszyn i urządzeń).

W ramach komponentów przyznano:

Program Rozwoju Przedsiębiorstw – 1 umowa na kwotę 2.082 EUR,
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych – 7 umów na kwotę 51.103 EUR,
Program Rozwoju Przedsiębiorstw Internetowych – 0 umów,
Fundusz Dotacji Inwestycyjnych – 80 umów na kwotę 1.896.843 EUR,

(program był kontynuowany w roku 2004)

W ramach obu powyższych programów realizowano również działania promocyjne (spotkania z przedsiębiorcami) – szacunkową liczbę uczestników można określić na 900 osób.

- **Działdowska Agencja Rozwoju S.A.** - posiada akredytację PARP w zakresie usług finansowych, szkoleniowych i informacyjnych, w strukturze Agencji funkcjonuje Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych dla Warmii i Mazur, obejmujący swym zasięgiem województwo warmińsko - mazurskie oraz Fundusz Pożyczkowy oparty o program „Mikropożyczki”, skierowany do lokalnych przedsiębiorców, w ramach Agencji aktywną działalność prowadzi Ośrodek Szkoleń i Konsultingu.
- **Fundacja „Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach”** – wykaz działań zrealizowanych przez Fundację w 2003r.:
 - I. W ramach celu operacyjnego **„Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa”** w roku 2003 Fundacja przeprowadziła następujące szkolenia:
 1. W ramach szkolenia „Dostępny SAPARD dla samorządów lokalnych” przeprowadzono szkolenia z udziałem ok. 130 przedstawicieli samorządów;
 2. W ramach szkolenia pracowników Gminnych Centrów Informacji (GCI), zrealizowano 2 szkolenia w Tumianach i Mierkach, podczas których przeszkolono łącznie 23 osoby;
 3. W 2003r. rozpoczęto cykl szkoleń „Pierwszy krok w przedsiębiorczość”, w wyniku którego przeszkolono 400 osób oraz została wydana publikacja w ilości 2000 egzemplarzy. W ramach projektu realizowane były zadania mające na celu aktywizację zawodową, popularyzację przedsiębiorczości w środowisku studentów ostatnich lat studiów uczelni wyższych Olsztyna.
 - II. W ramach celu operacyjnego **„Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP”** w 2003r. Fundacja Przedsiębiorczości w ramach Warmińsko - Mazurskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych udzieliła 15 poręczeń na ogólną kwotę 662.800 zł.
- **Fundacja Rozwoju Regionu Gołdap** – posiada fundusz poręczeń kredytowych przeznaczony dla przedsiębiorców z powiatu gołdapskiego, którzy tworzą miejsca pracy dla byłych pracowników PGR-ów oraz obsługuje punkt informacji europejskiej, zajmuje się aktywizacją gospodarczą terenów wiejskich.
- **Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości „ATUT” w Ostródzie** działania zrealizowane przez Fundację Rozwoju Przedsiębiorczości „ATUT” w Ostródzie w 2003r.:
 - I. W ramach celu operacyjnego **„Skuteczna polityka wspierania MSP”** w 2003r. Fundacja podjęła następujące działania:
 1. W 2004r. wdrożyła system zarządzania jakością zgodny z normą PN-EN ISO 9001:2001 oraz standardami ustanowionymi przez Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw,
 2. Wspierała dostęp dla małych i średnich przedsiębiorstw do szkoleń oraz informacji, przygotowując się do wprowadzenia innowacji technologicznych,
 3. Współpracowała z samorządami lokalnymi,
 4. Pozyskiwała środki Unii Europejskiej na upowszechnianie idei przedsiębiorczości i pomocy w tworzeniu przedsiębiorstw oraz wspomagała rozwój nowo utworzonych firm.
 - II. W ramach celu operacyjnego **„Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP”** w 2003r. kontynuowano działalność Funduszu Poręczeń Kredytowych na terenie powiatu ostródzkiego. W roku 2003 udzielono 23 poręczenia. Kwota poręczonych kredytów i pożyczek wyniosła 356.400 zł.

III. W ramach celu operacyjnego „**Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa**” w 2003r. Fundacja przeprowadziła następujące szkolenia:

1. „Własna firma TAK! - ALE JAK? II edycja” przeszkolono 38 osób,
2. „Kurs ogólnobudowlany” przeszkolono 16 osób,
3. „Certyfikat kompetencji zawodowej” przeszkolono 6 osób,
4. „Szkolenie TAXI” przeszkolono 43 osób,
5. „Murarz – Tynkarz, techniki ociepleniowe” przeszkolono 15 osób,
6. „Rozbiór drobiu” przeszkolono 8 osób,
7. „Debata o Unii Europejskiej” przeszkolono 46 osób,
8. „Absorpcja funduszy strukturalnych ze środków unijnych” przeszkolono 11 osób,
9. Centrum Wspierania Przedsiębiorczości - Miłomłyn przeszkolono 21 osób.

- **Fundacja Rozwoju Regionu Łukta** – wspieranie rozwoju przedsiębiorczości prowadzone jest poprzez działalność doradczą i pożyczkową dla MSP, dotychczas udzielono 21 pożyczek w łącznej kwocie 635.000 zł.
- **Ośrodek Samorządu Lokalnego w Olsztynie** – specjalizuje się w działalności szkoleniowej i doradczej na rzecz gmin i powiatów, udziela również pomocy konsultacyjnej dla przedsiębiorców przy wdrażaniu i realizacji programów z UE.
- **Nidzicka Fundacja Rozwoju „NIDA”** - posiada akredytację PARP w zakresie usług finansowych i szkoleniowych, prowadzi Punkt Konsultacyjno - Doradczy dla MSP, świadczy usługi doradcze w zakresie przygotowywania biznesplanów i wniosków do programów pomocowych, usługi informacyjne, poprzez gospodarczą bazę danych regionu nidzickiego. Usługi finansowe realizowane są poprzez Fundusz Poręczeń Kredytowych oraz Fundusz Pożyczkowy oparty o program „Mikropożyczki”.
 1. W 2003 roku Fundacja udzieliła 29 poręczeń na kwotę 1.459.600 zł, w tym w ramach funduszu Agencji Nieruchomości Rolnych - 11 poręczeń na kwotę 518.800 zł (wartość poręczanych kredytów 1.236.600 zł) oraz 18 poręczeń na kwotę 940.800 zł z funduszu utworzonego ze środków własnych i Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.
 2. W 2003 roku Fundacja udzieliła 7 pożyczek (4 na rozpoczęcie działalności oraz 3 dla firm) na łączną kwotę 69.000 zł z funduszu Fundacji Wspomagania Wsi, 6 pożyczek na łączną kwotę 45.500 zł z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości oraz 16 pożyczek na łączną kwotę 580.000 zł z funduszu Polskiej Fundacji Przedsiębiorczości w Szczecinie.
- **Elbląska Izba Przemysłowo-Handlowa** – prowadzi szeroką działalność szkoleniową i doradczą, posiada akredytację PARP w zakresie usług szkoleniowych i informacyjnych oraz Programu Rozwoju Przedsiębiorstw (przygotowanie wniosków o finansowanie zewnętrzne, biznesplanów, studium wykonalności) i Programu Rozwoju Przedsiębiorstw Eksportowych (organizacja wyjazdów studialnych, promocja produktów firm, uczestnictwo w zagranicznych targach), świadczona jest również pomoc w pozyskiwaniu certyfikatów ISO, HACCP.
- **Agencja Inicjatyw Lokalnych w Olsztynie** - świadczy usługi szkoleniowe i doradcze, specjalizuje się w pomocy przedsiębiorcom w finansowaniu inwestycji poprzez przygotowanie wniosków o finansowanie zewnętrzne, biznesplanów i studiów wykonalności, jest akredytowanym wykonawcą PARP w „Programie Rozwoju Przedsiębiorstw”.
- **Ławaska Izba Gospodarcza w Ławie** - zrzesza 103 podmioty gospodarcze. Obsługuje Ławaską Fundację Rozwoju Gospodarczego. Usługi dostępne w IIG to kojarzenie przedsiębiorstw poprzez wyszukiwanie, gromadzenie i udostępnianie ofert współpracy, organizacja wyjazdów informacyjnych na targi, informacja na temat imprez wystawienniczych i targów w Polsce i zagranicą, szkolenia i informacja o Unii Europejskiej. Prowadzi fundusz poręczeń kredytowych dla lokalnych przedsiębiorców.

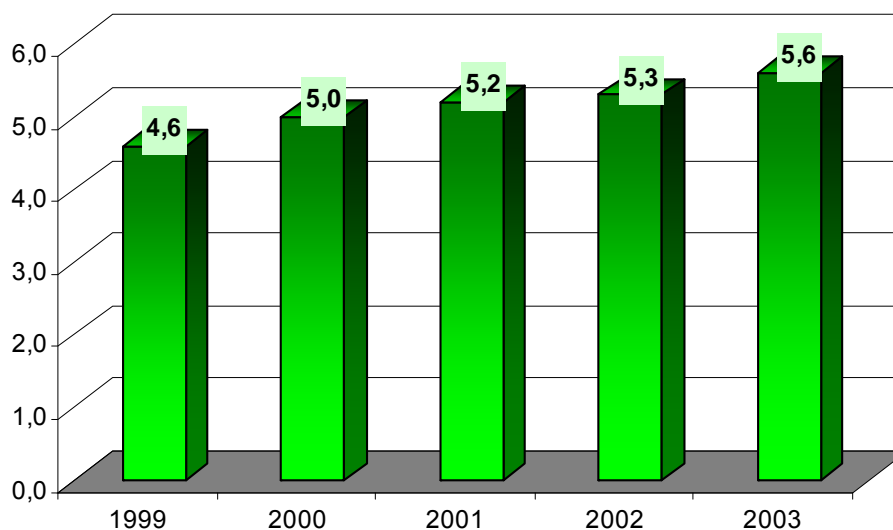
- I. W ramach celu operacyjnego **„Skuteczna polityka wspierania MSP”** w 2003r. realizowano następujące działania:
1. W ramach programu Phare - Rozwój Zasobów Ludzkich Izba zrealizowała cykl szkoleń przygotowujących właścicieli firm do wdrożenia systemu ISO i HACCP. Przeprowadzono również cały kompleks sześciodniowych szkoleń dla audytorów wewnętrznych tychże firm (październik – grudzień 2003r.);
 2. W szkoleniu ISO uczestniczyło 50 osób, w szkoleniu HACCP uczestniczyło 43 osoby;
 3. Zorganizowano szkolenia z zakresu finansów, prawa gospodarczego, ubezpieczeń, szkolenia branżowe oraz inne (komputerowe, kursy językowe). W roku 2003 odbyło się 25 szkoleń, liczba uczestników – 775;
 4. Bieżąco informowano przedsiębiorców, nt. szkoleń organizowanych przez inne ośrodki Krajowego Systemu Usług;
 5. Prowadzenie konsultacji i usług doradczych – 457 usług;
 6. Promocja w prasie środków pomocowych oraz artykuły merytoryczne, nt. funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych;
 7. Upowszechnianie idei przedsiębiorczości przez realizację 2 projektów adresowanych do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych – potencjalnych przedsiębiorców:
 - „Przedsiębiorczość młodzieży – szansą dla regionu” – przeszkolono 80 uczniów klas maturalnych z zakresu związanego ze źródłami finansowania działalności gospodarczej (bankowymi, pozabankowymi, krajowymi, zagranicznymi),
 - „Polski młody przedsiębiorca w Unii Europejskiej” – przygotowano 150-osobową grupę młodzieży do poruszania się w gospodarczych realiach UE.
 8. Izba uczestniczyła w przygotowaniach oficjalnej misji gospodarczej Regionu Warmii i Mazur do włoskiego Autonomicznego Regionu Valle d’Aosta. Ośrodek zorganizował udział dla 6 przedsiębiorców, którzy przedstawili swoje wyroby na tamtejszych targach Św. Ursyna. (29.01-01 02 2003).
- II. W ramach celu operacyjnego **„Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza MSP”** w 2003 realizowano następujące działania:
1. Kojarzenie partnerów gospodarczych (w roku 2003 pomoc 12 przedsiębiorcom w nawiązaniu zagranicznych kontaktów handlowych);
 2. Rozbudowa i uaktualnianie teleadresowej bazy zawierającej informacje o firmach – na potrzeby świadczonych usług;
 3. Izba jest jednym z fundatorów Ilawskiej Fundacji Rozwoju Gospodarczego, która obsługuje fundusz poręczeń kredytowych. Izba zajmuje się bieżącą merytoryczną obsługą funduszu. W początkowej fazie funkcjonowania funduszu, czyli w roku 2003 udzielono 2 poręczenia.
- III. W ramach celu operacyjnego **„Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa”** w 2003 realizowano następujące działania:
- Promocja przedsiębiorców, ich usług i wyrobów poprzez organizowanie konkursu na Osobowość i Produkty Roku 2003 w Biznesie Powiatu Ilawskiego.
 - Promocja w prasie sukcesów gospodarczych przedsiębiorców zrzeszonych w Ilawskiej Izbie Gospodarczej.
- **Stowarzyszenie „Centrum Rozwoju Ekonomicznego Pasłęka” w Pasłęku** – posiada akredytację PARP w zakresie usług szkoleniowych i finansowych, przedsiębiorcy lokalni sektora MSP mogą korzystać z funduszu pożyczkowego (w 2003r. fundusz udzielił 17 pożyczek na łączną kwotę 637.14 zł). Stowarzyszenie prowadzi inkubator przedsiębiorczości o powierzchni 4.100 m².

- **Warmińsko - Mazurska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości w Olsztynie** - zrzesza 15 organizacji cechowych i 9 spółdzielni rzemieślniczych, reprezentuje interesy rzemiosła, prowadzi działalność doradczą i szkoleniową, organizuje egzaminy kwalifikacyjne, prowadzi naukę zawodów w Centrum Kształcenia Zawodowego i Szkołę Rzemiosł. Należy do Krajowego Systemu Usług w ramach świadczenia usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych dla MSP.
- **Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług w Olsztynie** - jest organizacją samorządu zawodowego zrzeszającą ok. 600 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą przede wszystkim w zakresie handlu (ok. 70% członków), gastronomii i usług z terenu województwa. Świadczy usługi doradcze (prawne, podatkowe), szkoleniowe i informacyjne na rzecz tych podmiotów, posiada akredytację PARP w zakresie usług doradczych, szkoleniowych i finansowych, prowadzi Punkt Konsultacyjno - Doradczy dla MSP.
- **Olsztyńska Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania im. prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie** - ośrodek akredytowany do programu "Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw" Phare 2000. Usługi doradcze z zakresu: oceny technologii stosowanych przez przedsiębiorcę, przygotowanie do wdrożenia rozwiązań innowacyjnych i nowych technologii, wdrażanie pozyskanych technologii.

Cel operacyjny ***„Duża liczba inwestorów krajowych i zagranicznych”***

Notuje się systematyczny wzrost podmiotów gospodarczych zorganizowanych w spółki kapitałowe z udziałem kapitału zagranicznego. W latach 1999 – 2003 powstało 145 spółek. W 2003 r. w stosunku do roku 2002 wskaźnik ten wzrósł z 5,3 do 5,6. Liczbę spółek z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców obrazuje poniższy wykres.

Wykres nr 5
Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.*

Szereg działań służących przyciągnięciu inwestorów zagranicznych realizowała również Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Działania realizowane w 2003r. przez W-M SSE:

- kontynuowano współpracę z Ambasadą RP w Berlinie (polegającą na prezentacji ofert inwestycyjnych potencjalnym inwestorom niemieckim),
- prezentacja ofert dla przedsiębiorców poszukujących lokalizacji dla przedsięwzięć gospodarczych,
- prowadzono monitorowanie rynku pod kątem przedsiębiorców zainteresowanych inwestycjami w regionie Warmii i Mazur,
- wypracowanie systemu obsługi inwestorów, koordynowanego na szczeblu regionalnym w połączeniu z przygotowaniem profesjonalnych ofert inwestycyjnych (opracowano projekt regionalnego katalogu ofert inwestycyjnych).

Cel operacyjny **„Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa”**

Aktywność społeczeństwa ujawniła się w tworzeniu nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W roku 2003 nastąpił dalszy wzrost liczby fundacji i organizacji społecznych. Zjawisko to obrazuje tabela nr 2.

Tabela nr 2
Fundacje i stowarzyszenia zarejestrowane w rejestrze REGON

Wyszczególnienie	2002	2003	2002=100
Fundacje	124	144	116,1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	2 488	2 682	107,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI.*

Szereg działań, a w szczególności szkoleń służących realizacji w/w celu operacyjnego prowadziły Fundacja „Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach” oraz Fundacja „ATUT” w Ostródzie.

Cel operacyjny **„Wzrost potencjału gospodarczego (zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw), poprawa konkurencyjności”**

Realizacja projektu Regionalna Strategia Innowacyjności Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Projekt pod nazwą Regionalna Strategia Innowacyjności dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego przygotowany został przez Departament Polityki Regionalnej w roku 2000. Decyzją Zarządu Województwa z dnia 12.09.2000r. zatwierdzona została fiszka projektowa, na podstawie której województwo warmińsko – mazurskie otrzymało środki finansowe na realizację powyższego projektu z 5. Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technologicznego UE.

Umowa między Komisją Europejską, a województwem warmińsko – mazurskim podpisana została 20.12.2001r.

Realizacja projektu RIS na Warmii i Mazurach rozpoczęła się 1 marca 2002 roku i trwała 32 miesiące. Głównym jego celem było stworzenie efektywnego systemu promocji i wspierania innowacyjności oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez opracowanie i wdrożenie Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko – Mazurskiego. Strategia była opracowywana przy wykorzystaniu doświadczeń regionu Weser-Ems (Niemcy) oraz Shannon (Irlandia). W ramach prowadzonych działań opracowany został plan konkretnych działań mający na celu stworzenie klimatu sprzyjającego innowacjom, poprawy funkcjonowania otoczenia małych i średnich przedsiębiorstw a także rozwoju działalności innowacyjnej w przedsiębiorstwach. Wstępem do realizacji projektu był uzgodniony zestaw celów oraz oczekiwanych wyników podjętych działań.

1. W 2003r. w ramach projektu RIS zostały zorganizowane cztery spotkania Komitetu Sterującego RIS: 13 marca, 17 czerwca, 12 września, 27 listopada.
Komitet Sterujący, co kwartał oceniał postępy prac nad realizacją Regionalnej Strategii Innowacyjności.
2. Organizowano spotkania Zarządu Projektu RIS, które odbywały się z częstotliwością raz na dwa tygodnie.
3. Zorganizowano warsztaty innowacyjności w Wierzbie w dniach 14-15 marca 2003r. oraz w Mikołajkach w dniach 25-26 listopada 2003r. W wyniku tych spotkań została wypracowana, a następnie przyjęta metodologia badań nad MSP oraz wstępnie zidentyfikowano założenia analizy SWOT.
4. Odbyła się wizyta studyjna do regionu partnerskiego Shannon w dniach 20-26 września 2003r., która miała na celu zapoznanie się z konkretnymi projektami RIS wdrożonymi w regionie Shannon.
5. Odbyły się 2 posiedzenia Rady Programowej RIS w dniu 29 maja oraz 3 grudnia 2003r., na których został osiągnięty wstępny consensus, a sprawie zapisów analizy SWOT.
6. Dokonano prezentacji doświadczeń firm innowacyjnych z Warmii i Mazur oraz przyznano wyróżnienie za innowacyjność. Na wrześniowym posiedzeniu Komitetu Sterującego Projektu RIS wyróżniono firmy „TEWES-BIS” oraz „OBRAM” z terenu Warmii i Mazur, posiadające szczególne osiągnięcia w dziedzinie wdrażania innowacji.
7. Ukazały się 2 numery „Magazynu innowacyjności” w ilości 5 tys. egzemplarzy każdy.
8. Sporządzono 2 analizy:
 - Analiza popytu w zakresie wsparcia innowacyjności MSP w województwie warmińsko-mazurskim. W czerwcu 2003r. rozpoczęły się badania. Uczestniczyło w nich aktywnie 414 przedsiębiorstw,
 - Analiza podaży w zakresie wsparcia innowacyjności MSP w województwie warmińsko-mazurskim, identyfikacja zasobów potencjału i kierunku rozwoju instytucji B+R oraz wsparcia biznesu pod kątem współpracy i transferu technologii do sektora MSP. Aktywnie uczestniczyły 54 podmioty.
9. Sporządzono raport pt. „Analiza popytu i podaży wsparcia w zakresie innowacyjności”. Został on wykonany przez Agencję Inicjatyw Lokalnych w Olsztynie na zlecenie Zarządu projektu RIS.

Cel operacyjny
„Stworzenie społeczeństwa informacyjnego”

W 2003r. nie zostały podjęte działania w zakresie realizacji w/w celu operacyjnego.

Wnioski:

1. Niższe wpływy w 2003r. z podatków dochodowych na 1 mieszkańca w województwie uwarunkowane były m.in.:
 - pogorszeniem się rentowności przedsiębiorstw w niektórych działach wg PKD w regionie,
 - zwiększeniem wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw i osób fizycznych. Wzrost nakładów na inwestycje przedsiębiorstw był spowodowany zarówno dostosowaniem oferty do potrzeb rynku, zaostrzeniem przepisów z zakresu BHP jak również wdrażaniem systemów jakości w przedsiębiorstwach spowodowanych członkostwem Polski w Unii Europejskiej.
2. Instytucje wspierające MSP kontynuowały działalność statutową polegającą na szkoleniach, jak również na pomocy finansowej przedsiębiorcom z regionu Warmii i Mazur. Niepokojącym w kontekście deklarowanej przez władze regionalne pomocy dla MSP oraz trwających prac nad Regionalną Strategią Innowacyjności była likwidacja Inkubatora Przedsiębiorczości w Olsztynie, który działał w strukturze Fundacji „Wspieranie i Promocja Przedsiębiorczości na Warmii i Mazurach”.
3. Wzrost spółek z udziałem kapitału zagranicznego świadczy o zwiększonym zainteresowaniu inwestorów zagranicznych regionem, jako potencjalnym miejscem inwestowania. Wpływ na taki stan rzeczy miała m. in. działalność Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz przybliżająca się perspektywa wstąpienia do Unii Europejskiej.
4. Aktywność społeczeństwa ujawniła się w tworzeniu nowych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (w roku 2003 nastąpił wzrost ich liczby). Liczba fundacji w okresie od 2002 do 2003 zwiększyła się o 20, natomiast liczba stowarzyszeń o 194. Istotną przyczyną zakładania tego typu organizacji mogły być również względy podatkowe.
5. W 2003 roku kontynuowano prace nad Regionalną Strategią Innowacyjności (RIS). Sporządzono 2 analizy, a na ich podstawie raport „Analiza popytu i podaży wsparcia w zakresie innowacyjności”. Raport stał się podstawowym dokumentem w dalszych pracach nad RIS. W 2004r. została również wypracowana, a następnie przyjęta metodologia badań nad MSP oraz osiągnięto wstępny consensus w sprawie założeń analizy SWOT. Był to dobry punkt wyjścia do prac nad RIS w roku 2004.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Wspieranie przedsiębiorczości		2000-2006	2007-2015
1.	Pomoc w dostosowaniu się producentów do norm, standardów, systemów zarządzania jakością, środowiskiem, bezpieczeństwem i higieną pracy (ISO), zarządzania przez jakość (TQM) przyjętych w UE.	* >>	
2.	Wsparcie dostępu MSP do szkoleń, informacji i innowacji technologicznych.	*	X
3.	Tworzenie sieci ośrodków wspierania przedsiębiorczości, współpracujących z samorządami lokalnymi.	*	X
4.	Pozyskiwanie środków UE (przedakcesyjnych i strukturalnych), na upowszechnianie idei przedsiębiorczości i pomoc w tworzeniu przedsiębiorstw oraz wspomaganie rozwoju nowoutworzonych firm.	*	X
5.	System stabilnych i długotrwałych regulacji ulg i zwolnień podatkowych w gminach.	*	X
6.	Wsparcie działań proeksportowych ze szczególnym uwzględnieniem Obwodu Kaliningradzkiego, będącego istotną szansą rozwoju MSP województwa warmińsko-mazurskiego.	- >	
7.	Wsparcie rozwoju zaplecza naukowo-badawczego dla MSP.	*	
8.	Stworzenie spójnego programu promocji proinwestycyjnej regionu.	*	X
9.	Przygotowywanie i uzbrajanie terenów pod inwestycje.	*	X
10.	Wypracowanie systemu obsługi inwestorów, koordynowanego na szczeblu regionalnym w połączeniu z przygotowaniem profesjonalnych ofert inwestycyjnych.	*	
11.	Promowanie i dobre funkcjonowanie Specjalnych Stref Ekonomicznych.	* >>	
12.	Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i innowacyjnych, aktywności gospodarczej.	*	X
13.	Kreowanie lokalnych liderów poprzez ich identyfikację, wyszkolenie, stworzenie warunków pracy i monitorowanie ich osiągnięć.	*	
14.	Szkolenie administracji publicznej w kierunku współpracy z potencjalnymi inwestorami, grupami podejmującymi inicjatywy lokalne oraz organizacjami pozarządowymi.	-	X
15.	Tworzenie regionalnego centrum innowacyjnego i transferu nowych technologii.	-	X
16.	Tworzenie innowacyjnych segmentów lokalnych, rozszerzenie działalności doradczej, w tym powierzenie Ośrodkom Doradztwa Rolniczego doradztwa w zakresie wdrażania innowacji.	-	X
17.	Tworzenie centrów powiązań kooperacyjnych inicjujących i wspierających rozwój kooperacji w regionie.	>>	
18.	Podjęcie działań dla stworzenia parku technologicznego.	* >>	
19.	Wspieranie inicjatyw przedsiębiorców i osób fizycznych zainteresowanych opracowaniem, produkcją lub wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.	*	X
20.	Stworzenie regionalnego systemu informacji gospodarczej.	-	
21.	Realizacja regionalnego systemu promocji jakości.	-	
22.	Tworzenie akredytowanych jednostek certyfikujących produkty, usługi oraz systemy zarządzania jakością i środowiskiem.	*	X
23.	Budowa centrum targowo-konferencyjnego.	>	
24.	Zorganizowanie regionalnych targów dla towarów i usług.	* >>	
25.	Wspieranie tworzenia silnych kapitałowo, dostępnych na terenie całego regionu funduszy poręczeń kredytowych i uruchamianych funduszy dotacji mikropożyczek.	*	X
26.	Opracowanie i wdrożenie regionalnego programu internetyzacji umożliwiającego firmom i instytucjom otoczenia biznesu zdobywanie informacji, min. o źródłach i sposobach pozyskiwania środków finansowych.	>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X** - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: WSPIERANIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach x/
Cel strategiczny									
Dobrze rozwinięta przedsiębiorczość	Wpływy z podatków dochodowych na 1 mieszkańca	zł	206,0	192,7	179,3	191,0	189,4	Udział % wpływów podatkowych dochodów na 1 mieszkańca w województwie kształtuje się na poziomie 70 % wskaźnika krajowego	RSW W-M 2000, s. 222; 2001, s. 465; 2002, s. 408; 2003, s. 479; 2004, s. 296
	Liczba podmiotów gospodarczych ogółem	tys. szt.	96,6	102,6	104,3	107,9	110,4	Liczba pomiotów gospodarczych wzrosła w stosunku do roku bazowego (1999) o 14,3 %, a poprzedniego o 2,3 %	"Zmiany strukturalne" 2000, 2002, www.stat.gov.pl
	Liczba podmiotów gospodarczych ogółem na 10 tys. ludności	podmiot	659	699	700	755	773	Wskaźnik ten świadczy o coraz większej aktywności gospodarczej	"Zmiany strukturalne" 2000, 2002, www.stat.gov.pl
	Liczba podmiotów gospodarczych - osób fizycznych (Wzrost o 5 % średniorocznie do 2015 r.)	tys. szt.	76,2	80,0	79,9	82,3	83,9	Liczba pomiotów gospodarczych - osób fizycznych wzrosła w stosunku do roku bazowego (1999) o 10,1 %, a poprzedniego o 1,9 %	RSW W-M 2003, s. 61
	Liczba podmiotów gospodarczych - osób fizycznych na 10 tys. ludności	podmiot	520	545	544	576	587	Wskaźnik ten ma tendencję rosnącą i w 2003 r kształtował się na poziomie 80 % wskaźnika krajowego	RSW, s. XCI oraz RSW W-M 2000, s. 550; 2001, s. 2002, s. 236; 2003, s. 61

Cele operacyjne											
1	Skuteczna polityka wspierania małych i średnich przedsiębiorstw na poziomie samorządów	Liczba instytucji wspierających MŚP finansowo	instytucja							Brak danych	Urząd Marszałkowski
		Liczba Funduszy Poręczeń Kredytowych lub Funduszy Pożyczkowych	fundusz	5	5	5	5	6/9	Liczba funduszy wzrosła. W 3 przypadkach oba fundusze prowadzą te same organizacje		
		Liczba instytucji wsparcia pozafinansowego działających z akredytacją PARP [punkty konsultacyjno-doradcze (PKD), System usług Krajowych dla MŚP (KSU)]	instytucja	8	8	8	8	8	Liczba instytucji pozostaje na tym samym poziomie.	www.parp.gov.pl	
		Ilość przeprowadzonych szkoleń dot. MŚP na poziomie wojewódzkim	szkolenie						Brak danych	Urząd Marszałkowski	
2	Duża liczba inwestorów krajowych i zagranicznych	Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców	spółka	4,6	5,0	5,2	5,3	5,6	W kraju w 2003r. wskaźnik ten miał wartość 12,8; co stanowi 43,7%	RSW W-M	
		Nakłady inwestycyjne na 1 - go mieszkańca (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	zł	1743,2	1802,8	1701,4	1896,0	2000,0	Wskaźnik w 2003r. kształtuje się na poziomie 69% wskaźnika krajowego	RSW 2000, s. 282 i LXXXII; 2001, s. 288 i LXXXV; 2002, s.298 i XC; 2003, s.334 i XCIV; 2004, s.94 i 628	
		Nakłady inwestycyjne na 1 zarejestrowany w REGON podmiot gospodarczy (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	zł	26,4	25,8	24	25,1	31,0	Nakłady inwestycyjne na 1 zarejestrowany podmiot w mają tendencję rosnącą i kształtowały się w 2003r. na poziomie ok. 84% wskaźnika krajowego.		
		Wartość brutto środków trwałych na 1 mieszkańca	tys. zł	29,4	31,1	32,4	34,3	35,9	Udział wskaźnika w stosunku do krajowego zmniejszył się z 84,4% w 1999r. do 81,8% w 2003r.	RSW 2003, s. XCIV oraz RSW W-M 2003, s. 59	
		Wartość brutto środków trwałych na 1 zarejestrowany w REGON podmiot gospodarczy (wzrost do roku 2015 do poziomu średniej krajowej)	tys.zł	445,2	445,2	456,4	454,4	465,0	W 2003r. wskaźnik kształtował się na poziomie 99,4% wskaźnika krajowego (467,8 tys. zł)	Urząd Marszałkowski na podstawie danych statystycznych	

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Polityki Regionalnej

3	Tworzenie klimatu dla aktywnego społeczeństwa	Frekwencja wyborcza w województwie (przekraczająca średnią krajową o 5 punktów procentowych)	%	x	58,1	49,9	x	x	W latach 2002 i 2003 wybory nie odbywały się.	Wojewódzkie Biuro Wyborcze, Urząd Statystyczny
		Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych (o 40 % do 2015 r.)	organizacja	1731	2191	2558	2612	2826	W stosunku do roku bazowego (1999) liczba fundacji i stowarzyszeń wzrosła o 54,9%	"Zmiany strukturalne" 2000, 2002, www.stat.gov.pl
4	Wzrost potencjału gospodarczego, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, poprawa konkurencyjności	Wartość produkcji budowlano-montażowej na 1 mieszkańca (wzrost o 3 % średniorocznie)	zł	1053	1034	1152	1129	1243	Wskaźnik ten ma tendencję rosnącą i w 2003r. kształtował się na poziomie 70% wskaźnika krajowego. 10 lokata w kraju	RSW 2003, s. XCVII oraz RSW W-M 2003, s. 53
		Produkcja sprzedana w przemyśle na 1 mieszkańca (wzrost o 20 % do 2015 r.)	zł	7407	8324	8850	9272	10189	Wskaźnik ten ma tendencję rosnącą i w 2003r. kształtował się na poziomie 68,9% wskaźnika krajowego. 12 lokata w kraju Kraj - 1768 zł	RSW 2003, s. XCVII
		Wartość towarowej produkcji rolnej na 1 ha użytków rolnych (wzrost o 30 % do 2015 r.)	zł	1507,9	1448,8	1671,5	x	x	Dla lat 2002 i 2003 brak publikowanych danych	RSW W-M, 2001s. 411;2002,s. 425; 2003,s. 426
5	Stworzenie społeczeństwa informacyjnego	Ilość firm korzystających z Internetu i posiadających stałe łącze	zł						Brak danych	

2.2 Obszar rozwoju EDUKACJA

Edukacja

W strategii obszaru: Edukacja, postawiono jako cel strategiczny: „Sprawny system edukacji dostosowany do potrzeb gospodarki regionu, sprzyjający rozwojowi zasobów ludzkich”, a także 6 celów operacyjnych.

Proces kształcenia stał się sposobem dostosowania do zmian obserwowanych na rynku pracy i przewidywanego zapotrzebowania na dany rodzaj pracowników w przyszłości.

Jak wynika z danych statystycznych, którymi dysponuje Wojewódzki Urząd Pracy oraz Urząd Statystyczny, liczba zatrudnionych absolwentów wzrasta. W roku 2003 zatrudniono 6.124 osoby, czyli o 241 osób więcej niż w roku 1999 (5.883 osoby).

Absolwenci szkół kierowani są na różnorodne szkolenia organizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy i jest to tendencja pozytywna - w roku 1999 szkolono się 819 osób, a w roku 2003 – 8.643 osoby.

W roku 2003, w województwie w wieku do lat 25 pozostawało bez pracy 24,6% osób, 6.124 absolwentów podjęło pierwszą pracę, z czego 1.873 to absolwenci szkół wyższych i 1.678 średnich zawodowych oraz 540 szkół średnich ogólnokształcących.

Dzięki inicjatywom Wojewódzkiego Urzędu Pracy, zwiększa się możliwość zatrudnienia absolwentów poszczególnych typów szkół.

Cel operacyjny

„Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy”

Zdobywanie wiedzy o szerokich horyzontach oraz zainteresowanie nauczycieli problematyką współczesnego świata to warunek zrozumienia zachodzących przemian społecznych. Powinny one ułatwiać rozwikłanie szkolnych problemów, konstruować programy wychowawcze, formować całokształt szkolnej placówki. System kształcenia ustawicznego oraz wewnątrz szkolnego winien być dla nauczycieli wsparciem w tym zakresie.

Jakość kształcenia ustawicznego z roku na rok ulega znacznej poprawie. Liczba ośrodków kształcenia ustawicznego w województwie warmińsko-mazurskim charakteryzuje się sześciokrotnym wzrostem od roku szkolnego 1999/2000 do roku szkolnego 2003/2004. W latach 1999 – 2004 powstało 10 Centrów Kształcenia Ustawicznego:

1. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Elblągu;
2. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Elku;
3. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Giżycku;
4. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Kętrzynie;
5. Zespół Szkół Rolniczych – Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Lidzbarku Warmińskim;
6. Zespół Szkół Elektronicznych i Telekomunikacyjnych w Olsztynie;
7. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Ostródzie;
8. Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Szczytnie;
9. Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2 przy ZK w Iławie;
10. Mrągowskie Centrum Kształcenia Praktycznego.

oraz 8 Centrów Kształcenia Praktycznego:

1. Centrum Kształcenia Praktycznego w Elblągu;
2. Centrum Kształcenia Praktycznego w Elku;
3. Zespół Szkół Elektrycznych w Giżycku;
4. Zespół Szkół Rolniczych w Gródkach;
5. Centrum Kształcenia Praktycznego w Karolewie;
6. Centrum Kształcenia Praktycznego w Nidzicy;
7. Centrum Kształcenia Praktycznego w Iławie;

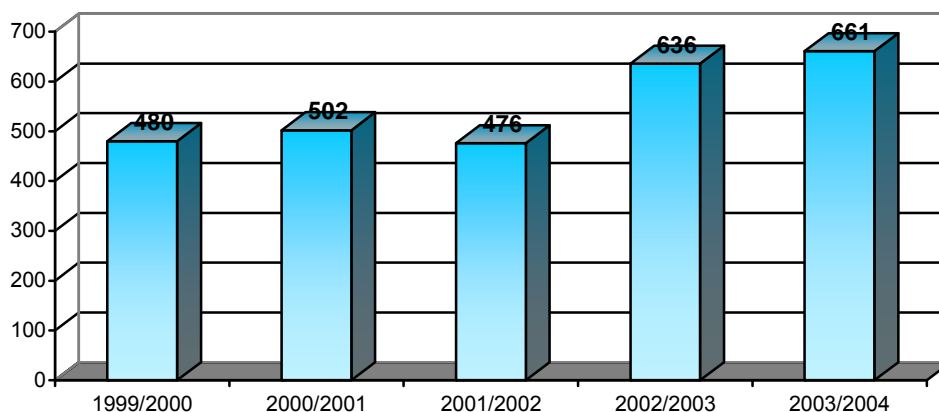
8. Mrągowskie Centrum Kształcenia Praktycznego.

Od roku szkolnego 2002/2003 trwa II etap reformy ustroju szkolnego. W nowo utworzonych szkołach ponadgimnazjalnych (zasadniczych szkołach zawodowych, trzyletnich liceach ogólnokształcących, liceach profilowanych i czteroletnich technikach), pierwsi absolwenci gimnazjów kontynuowali naukę. Ponadto, do czasu zakończenia cyklu kształcenia działają szkoły ponadpodstawowe (kształcące na podbudowie programowej klasy ósmej: szkoły zasadnicze, licea ogólnokształcące, średnie szkoły zawodowe). Po raz drugi nie było naboru do pierwszych klas tych szkół dla młodzieży.

Ze względu na przesuwające się przez młodsze klasy szkoły podstawowej kolejne roczniki niżu demograficznego, liczba uczniów uczęszczająca do szkół nadal będzie się zmniejszać.

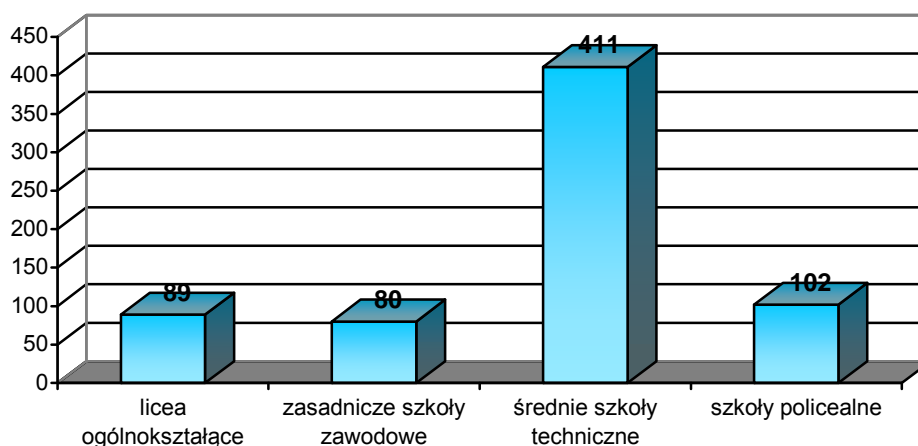
W województwie warmińsko-mazurskim, zgodnie z wymogami reformy, w roku szkolnym 2003/2004 funkcjonowało: 567 szkół podstawowych, w których kształciło się 116.781 uczniów i 229 gimnazjów, w których kształciło się 68.298 uczniów oraz 661 szkół ponadgimnazjalnych, w tym: 89- liceów ogólnokształcących, 80- liceów profilowanych, 81 - zasadniczych szkół zawodowych oraz 411 technika.

Wykres 1
Liczba szkół ponadgimnazjalnych w latach 1999 – 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA*.

Wykres 2
Szkoły ponadgimnazjalne według rodzajów w roku szkolnym 2003/2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *RSW W-M, s. 172*.

Cel operacyjny **„Bogata i atrakcyjna oferta edukacyjna”**

Systematycznie rozszerzana jest oferta edukacyjna w szkołach wyższych o nowe kierunki kształcenia, takie jak zarządzanie czy prawo i administracja, socjologia, filozofia, technologie informacyjne. Szkoły wyższe realizują kształcenie w systemie studiów dziennych, zaocznych, wieczorowych i eksternistycznych. W województwie warmińsko-mazurskim od roku szkolnego 1999/2000 funkcjonuje 8 szkół wyższych oraz 4 filie. Studiuje na nich ogółem 58.854 osoby, w tym 4.152 na studiach dziennych.

Pod względem ilości szkół wyższych w Polsce, na 16 województw, województwo warmińsko-mazurskie zajmuje 14 miejsce oraz miejsce 12 pod względem liczby studentów na 10 tys. mieszkańców. W kraju spośród 1.845,4 tys. studentów ponad 47% studiuje w trybie dziennym, zaś około 53% w trybie zaocznym, wieczorowym i eksternistycznym.

Liczba nowych kierunków kształcenia w szkołach zawodowych nie uległa radykalnej zmianie od roku 1999, mianowicie funkcjonują te same zawody, zmieniła się jedynie struktura szkół. W roku 2002 wdrożenie reformy edukacji, spowodowało wprowadzenie 31 kierunków kształcenia zawodowego zgodnie z klasyfikacją zawodów ustaloną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu oraz Ministerstwo Gospodarki. W szkołach ponadgimnazjalnych (policealnych), prowadzonych przez Samorząd Województwa rozszerzono ofertę edukacyjną o nowe kierunki kształcenia:

- opieka środowiskowa;
- asystent osoby niepełnosprawnej;
- opiekun domu pomocy społecznej;
- opiekunka środowiskowa o specjalności geriatrycznej, w oparciu o program kształcenia akceptowany przez Unię Europejską, realizowany przez szkołę „Laurencjusz”;
- technik elektroradiolog.

W Kolegium Nauczycielskim wprowadzono kierunki kształcenia:

- matematyka z informatyką;
- nauczanie początkowe z językiem angielskim (prowadzone także w systemie wieczorowym).

Wprowadzono nowe formy kształcenia (np.: wieczorowego w Kolegium Nauczycielskim w Szczytnie, w Centrum Kształcenia Kadr Medycznych i Społecznych w Olsztynie oraz w Medycznym Studium Zawodowym w Elblągu i w Elku).

Zakończono budowę sieci szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Według danych Kuratorium Oświaty nowymi kierunkami w szkołach ponadgimnazjalnych są technik hotelarstwa w Zespole Szkół Rolniczych w Działdowie oraz profil ekonomiczno-administracyjny w Zespole Szkół Zawodowych w Ostródzie. Ponadto nazwy niektórych kierunków nauczania zostały rozbite, przykładowo: kucharz na kucharz małej gastronomii lub monter na monter systemów rurociągowych.

Uczelnie wyższe aktualnie rozszerzają ofertę studiów, kształcąc na 45 kierunkach oraz na studiach podyplomowych. Na kierunkach nauczycielskich do podstaw programowych uczelnie wprowadziły zagadnienia z organizacji i zarządzania oświatą. Wyżej wymienione zagadnienia włączone są do programów na trzech kierunkach pedagogicznych.

W zreformowanych liceach profilowanych wprowadzono:

- 14 – profili,
- 21 - ukierunkowań w liceach ogólnokształcących,
- 31 - zawodów w technikach 3- i 4-letnich.

Strategia rozwoju edukacji w naszym regionie do 2015 roku, obejmuje w sposób szczególny sprawy związane z doskonaleniem zawodowym nauczycieli. Karta Nauczyciela (art. 70a), wprowadza możliwość dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, co zmotywowało grono pedagogiczne do przekwalifikowań, jak i podnoszenia swoich kwalifikacji, zgodnie z potrzebami reformy edukacji szkół i placówek.

W Warmińsko-Mazurskich Ośrodkach Doskonalenia Nauczycieli tworzy się system doradztwa metodycznego (załącznik 1). Jednak wymaga on jeszcze dopracowania i dalszego doskonalenia. W powiatach systematycznie organizuje się pracownie doradztwa metodycznego, powstają powiatowe ośrodki doskonalenia dla nauczycieli. Samorząd województwa, wspierając powiaty w tworzeniu systemu doradztwa, podjął decyzję o utworzeniu od 1.01.2004 roku, filii Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Elku, mając na względzie, że zatrudnieni w niej konsultanci będą istotnym wsparciem dla nauczycieli doradców i nauczycieli zatrudnionych w szkołach w części wschodniej województwa.

Na poziomie lokalnym funkcjonują dwie placówki wojewódzkie:

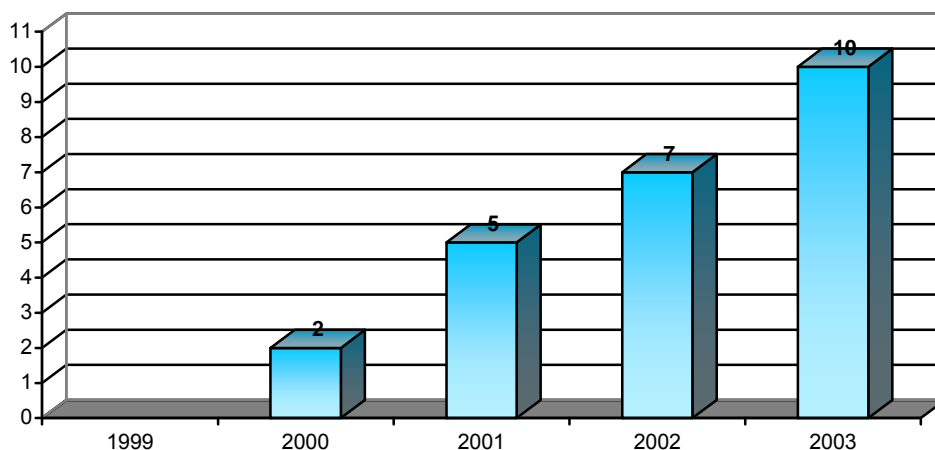
1. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie;
2. Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu.

a także powiatowe:

- Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Giżycku;
- Powiatowa Pracownia Metodyczna w Kętrzynie;
- Elcki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elku;
- Powiatowa Pracownia Doradztwa Metodycznego w Bartoszychach;
- Miejska Pracownia Metodyczna w Iławie;
- Doradca-koordynator zatrudniony przez Gminę Olecko;
- Doradca-koordynator zatrudniony przez Gminę Biskupiec;
- Doradca obsługujący obszar kraju – szkoły przywięzienne, nadzór pedagogiczny w Olsztynie.

Wykres 3

Ośrodki Doradztwa w powiatach województwa w latach 1999-2003

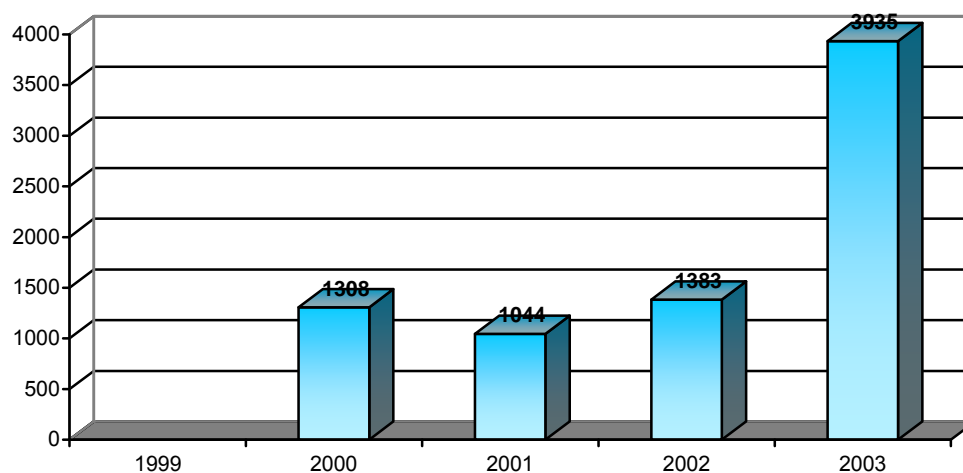
Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA.

Zadania realizowane przez nauczycieli konsultantów na rok szkolny 2003/2004 wynikały z rozporządzenia o placówkach doskonalenia nauczycieli. Tematyka spotkań była różnorodna, dotyczyła m.in. chorób cywilizacyjnych XXI wieku, dydaktyki fizyki i astronomii, zdrowia dzieci, uzależnień, jak doskonalić u uczniów umiejętności zawarte w standardach egzaminów

gimnazjalnych, psychologicznych skutków sytuacji kryzysowych i sposobów radzenia sobie z nimi, oceny własnej wypowiedzi pisemnej ucznia.

Oprócz powyższych form doskonalenia, dodatkowo realizowane były zadania, dotyczące np.: kursów kwalifikacyjnych dotyczących profilaktyki społecznej, socjoterapii, oligofrenopedagogiki.

Wykres 4
Liczba form doskonalenia nauczycieli w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i w Elblągu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA*.

W roku szkolnym 2002/2003 zrealizowano 3.935 obowiązkowych godzin dydaktycznych, w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i w Elblągu. Swoje kwalifikacje w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie podnosiło 17.924 nauczycieli, a w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu – 15.251.

W roku szkolnym 2003/2004 zrealizowano 5.356 obowiązkowych godzin dydaktycznych, w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i w Elblągu. Swoje kwalifikacje w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie podnosiło 20.604 nauczycieli, a w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu – 14.038.

Najliczniej reprezentowaną grupą doskonalącą się w Warmińsko-Mazurskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie są nauczyciele przedszkoli i nauczania zintegrowanego.

Dane zawarte w EWIKAN 2000 sygnalizują, że spośród nauczycieli pełnozatrudnionych 4.486 ukończyło formę dokształcania, a 7.739 – formę doskonalenia zawodowego. Pod tym względem województwo warmińsko-mazurskie znajduje się na 3 - pod względem form dokształcania i 4 - doskonalenia zawodowego, miejscu w kraju.

W roku szkolnym 2003/2004 w naszym województwie było zatrudnionych 71 doradców metodycznych w Ośrodkach Doskonalenia Zawodowego.

Cel operacyjny **„Zwiększenie dostępności do szkół”**

Powstała nowa sieć szkół ponadgimnazjalnych, natomiast proces reformowania szkół policealnych, zgodnie z założeniami reformy systemu oświaty ma być zakończony do dnia 31 sierpnia 2005 roku.

Wprowadzono monitoring obowiązku szkolnego w województwie warmińsko-mazurskim. Jak wynika ze zgromadzonych danych, prawie w 100% jest on realizowany (99,3%), poza nielicznymi wyjątkami, wynikającymi najczęściej z przyczyn zdrowotnych, a także z powodu trudnej sytuacji rodzinnej ucznia, nie uczęszczającego do szkoły. Szkół ponadgimnazjalnych monitoring nie dotyczy (zgodnie z zapisami w ustawie o systemie oświaty), ponieważ obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej i gimnazjum. Liczba uczniów nie realizująca obowiązku szkolnego w szkołach podstawowych – 279, w gimnazjach – 321.

W strategii przyjęto wskaźnik, że od 85% do 97,5% dzieci, będzie kontynuować naukę w gimnazjach.

Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu wspomogło rodziców dzieci uczących się pomocą socjalną tzw.: pierwszą wyprawką do szkół.

Cel operacyjny **„Pełna realizacja funkcji szkoły”**

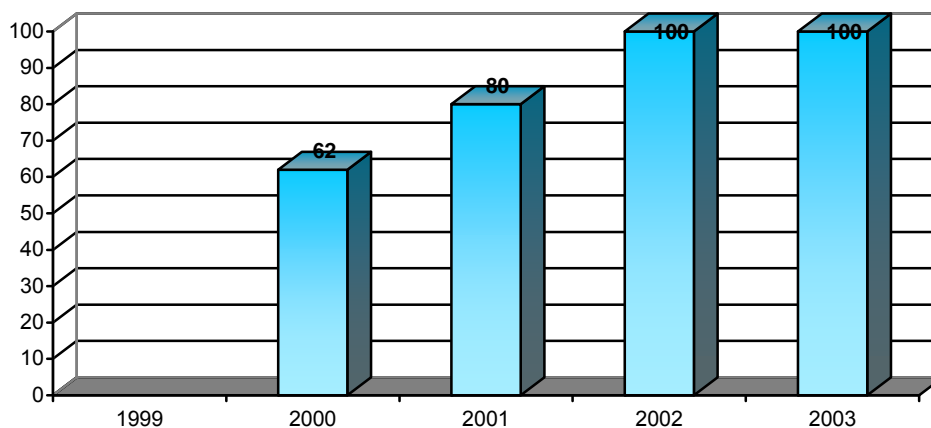
W roku szkolnym 2003/2004 100% szkół miało wdrożony wewnętrzny system mierzenia jakości pracy oraz wewnątrzszkolnego lidera doskonalenia nauczycieli.

Od roku 2002 roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, nałożyło na szkoły obowiązek tworzenia i realizacji programów profilaktycznych oraz diagnozowania patologii społecznych. Od roku 1999, liczba szkół wdrażających programy profilaktyczne, systematycznie wzrasta z roku na rok. W roku szkolnym 2003/2004 wynosiła 100%. Od roku 2002 wprowadzono ustawowy obowiązek diagnozowania zjawisk patologicznych przez szkoły.

Każda ze szkół zapewnia w 100% wszystkim dzieciom potrzebującym, opiekę w świetlicy.

Wykres 5

Procent uczniów potrzebujących, którym zapewniono opiekę w świetlicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA*.

Zajęcia pozalekcyjne w szkołach w zależności od środków finansowych organów prowadzących, realizowane są w różnej skali. Waha się to w granicach 10-27% (wg planów dyrektorów szkół w arkuszach organizacyjnych), w zależności od zamożności jednostek samorządu terytorialnego, który to przy ciągle zmniejszającej się subwencji oświatowej, dawkuje możliwość wprowadzania przez szkoły zajęć dodatkowych. To powoduje ograniczenie możliwości rozwijania zainteresowań i uzdolnień uczniów, jednak możliwość wprowadzania płatnych zajęć pozalekcyjnych umożliwia samorząd.

Cel operacyjny **„Doskonalenie administracji”**

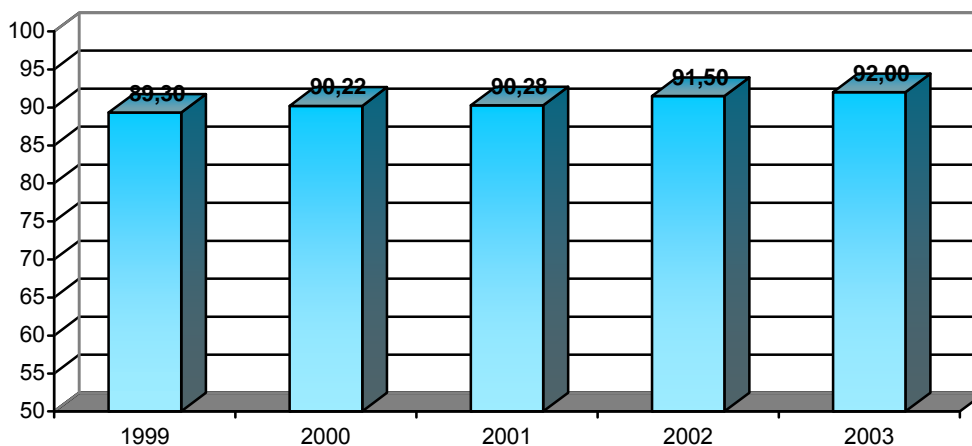
Niektóre z Jednostek Samorządu Terytorialnego ubiegają się o certyfikat zarządzania jakością ISO. Certyfikat ISO posiada sześć Jednostek Samorządu Terytorialnego. Są to:

- Starostwo Powiatowe w Olsztynie;
- Starostwo Powiatowe w Giżycku;
- Starostwo Powiatowe w Iławie;
- Starostwo Powiatowe w Kętrzynie;
- Starostwo Powiatowe w Szczytnie;
- Starostwo Powiatowe w Nowym Mieście Lubawskim.

Cel operacyjny **„Ulepszanie systemu doskonalenia kadr w oświacie”**

Administracja szkół, placówek oświatowych, jak i organów prowadzących, uczestniczy w szkoleniach podnoszących kwalifikacje (zgodnie z potrzebami), organizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Kuratorium Oświaty, Warmińsko-Mazurski Oddział Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie, Centralny Oddział Doskonalenia Nauczycieli.

Wykres nr 6
Procent nauczycieli z kwalifikacjami formalnymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA*.

Zgodnie z Kartą Nauczyciela, w roku 2000 zostały wprowadzone zmiany do systemu oświaty, dotyczące podnoszenia kwalifikacji formalnych przez nauczycieli. Do 31 sierpnia 2006 roku, mają oni je uzupełnić i uzyskać uprawnienia do nauczania dwóch przedmiotów.

W związku z powyższym, każdego roku Warmińsko-Mazurskie Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie diagnozują potrzeby nauczycieli na podstawie, których opracowują ofertę edukacyjną.

Na stan zatrudnienia nauczycieli mają ogromny wpływ zmiany demograficzne w populacji szkolnej. Po dość długim okresie nieprzerwanego wzrostu stanu zatrudnienia nauczycieli, następuje przejście do fazy długoletniego spadku tego stanu. Liczba czynnych nauczycieli, wzrosła w kraju w latach 2000-2004, przy czym nasze województwo zajmowało mniej więcej środkową pozycję spośród pozostałych województw.

Według danych EWIKANU 2000 w roku szkolnym 2001/2002 w szkołach i placówkach oświatowych województwa warmińsko-mazurskiego pracowało 26.418 nauczycieli, w tym 20.959 na pełnym etacie, a 5.459 – niepełnozatrudnionych. Pod względem udziału nauczycieli niepełnozatrudnionych na tle poszczególnych województw, województwo warmińsko-mazurskie plasuje się w udziałach najmniejszych – 21,1%, w porównaniu np.: z województwem śląskim o udziałach największych – 27,1%. W województwie warmińsko-mazurskim, jest najniższa liczba nauczycieli nie posiadających kwalifikacji formalnych.

W roku szkolnym 2002/2003 ogółem w kraju zatrudnionych było w szkołach i placówkach oświatowych dla dzieci i młodzieży 641,4 tys. osób. W roku szkolnym 2002/2003 w województwie warmińsko-mazurskim pracowało 23.942 nauczycieli, w tym 21.333 na pełnym etacie oraz 2609 niepełnozatrudnionych.

W roku szkolnym 2003/2004 w województwie warmińsko-mazurskim pracowało 28.153 nauczycieli, w tym 22.211 na pełnym etacie oraz 5.942 niepełnozatrudnionych.

Wprowadzenie modułu z zakresu organizacji i zarządzania oświatą, na wszystkich kierunkach studiów nauczycielskich nie zostało zrealizowane do końca roku szkolnego 2002/2003 w 100%, ze względu na autonomię wyższych uczelni. W Wyższej Szkole Informatyki i Ekonomii Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Olsztynie funkcjonują dwa kierunki organizacja i zarządzanie oświatą na studiach licencjackich (90 h) i organizacja i zarządzanie oświatą na studiach podyplomowych (120 h). Wszechnica Mazurska w Olecku prowadzi studia podyplomowe w zakresie zarządzania oświatą. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania Filia w Elku realizuje ten moduł na kierunku filologia angielska i filologia germańska (na studiach dziennych 30h, na zaocznych – 16 h). W Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Olsztynie realizowany jest przedmiot podstawy prawne i organizacyjne oświaty, na kierunku pedagogika, na II roku studiów zawodowych. Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, na kierunku pedagogika na wszystkich specjalnościach jednolitych studiów magisterskich dziennych i zaocznych prowadzony jest przedmiot podstawy prawne i organizacyjne oświaty.

Ponadto satysfakcjonuje fakt, bardzo wysokiego odsetka kadry nauczycielskiej, z wyższym wykształceniem – 93%. Pod tym względem, województwo warmińsko-mazurskie zajmuje 3 miejsce w kraju.

Podsumowując przebieg realizacji Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego wg stanu na koniec 2003/2004 roku szkolnego w obszarze edukacja, należy stwierdzić, że dokonano wielu, istotnych i pozytywnych zmian. Jednakowoż, proces realizacji wielu z celów operacyjnych wymaga jeszcze wspólnej, wytrwałej pracy i współdziałania między jednostkami samorządowymi, kuratorium oświaty, szkołami i ich kadrą pedagogiczną.

Wnioski:

1. Wzrosła liczba zatrudnionych absolwentów (w roku 2003 zatrudniono 6.124 osoby, czyli o 241 osób więcej niż w roku 1999 (5.883 osoby)). Jednak proces tworzenia systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy, a w tym powiązanie systemu kształcenia ustawicznego ze zmieniającymi się potrzebami rynku pracy wymaga dalszego monitorowania;
2. Zanotowano 10-krotny wzrost liczby bezrobotnych skierowanych na szkolenie od roku szkolnego 1999/2000 (819 osób) do roku szkolnego 2003/2004 (8.643 osoby);
3. W latach 1999-2004 sześciokrotnie wzrosła liczba Publicznych Ośrodków Kształcenia Ustawicznego i Praktycznego;
4. Od roku szkolnego 1999/2000 do roku 2003/2004 liczba szkół dla dorosłych wzrosła 4-krotnie;
5. Lata 1999-2004 cechowała tendencja wzrostowa w liczbie gimnazjów (1999/2000 - 213 gimnazjów, 2003/2004 - 229 gimnazjów);
6. Ze względu na przesuwanie się przez kolejne klasy szkoły podstawowej, roczniki niżej demograficznego, liczba uczniów w szkołach będzie się zmniejszać;
7. Sto procent szkół posiada wewnętrzny system mierzenia (badania) jakości pracy szkoły;
8. Sto procent szkół wdraża programy profilaktyczne;
9. Zapewniono w 100% uczniom potrzebującym opiekę w świetlicy szkolnej;
10. Zrealizowano cel: wprowadzenie do programu nauczania szkół elementów historii regionu i wiedzy o posiadanym dziedzictwie kulturowym.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Edukacja		2000-2006	2007-2015
1.	Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy, w tym powiązanie systemu kształcenia ustawicznego ze zmieniającymi się potrzebami rynku pracy.	>>	
2.	Wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do powoływania nowych uczelni oraz rozszerzenia kierunków kształcenia już istniejących.	*	X
3.	Pomoc w pozyskiwaniu grantów i środków na badania, a także w rozwijaniu współpracy z innymi ośrodkami akademickimi w kraju i za granicą	*	X
4.	Wspieranie uczelni w działaniach na rzecz rozwoju infrastruktury.	>>	X
5.	Zracjonalizowanie sieci szkół i usprawnienie dowozu uczniów do szkół.	>>	X
6.	Zwiększenie dostępności edukacji uczniom niepełnosprawnym.	>>	
7.	Stworzenie programu systemu stypendialnego dla dzieci i młodzieży z najbiedniejszych rodzin kształcących się na poziomie ponad podstawowym.	>>	
8.	Wspieranie - także finansowo – działań podejmowanych na rzecz poprawy jakości pracy szkół.	*	X
9.	Doskonalenie i rozszerzanie form pozaszkolnej działalności oświatowo - wychowawczej w ramach zainteresowań uczniów i organizacji czasu wolnego.	*	X
10.	Wprowadzenie do programu nauczania szkół elementów historii regionu i wiedzy o posiadanym dziedzictwie kulturowym.	+	
11.	Doskonalenie kadr pracujących w oświacie.	*	X
12.	Wdrażanie i certyfikacja uznanych w świecie i w UE – systemu zarządzania jakością opartych na normach ISO serii 9000.	*	X
		>>	
13.	Wyedukowanie pracowników administracji publicznej w zakresie planowania przedsięwzięć rozwojowych i zarządzania finansami.	*	X

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: EDUKACJA

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	**1999	**2000	**2001	**2002	**2003	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach
Cel strategiczny									
Sprawny system edukacji dostosowany do potrzeb gospodarki regionu, sprzyjający rozwojowi zasobów ludzkich	Liczba zatrudnionych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych	osoby	5883	4802	3846	4936	6124	Liczba zatrudnionych absolwentów wzrasta, co świadczy o generowaniu nowych miejsc pracy	Wcześniejsze dane uzyskane z *WUP *RSW W-M 2003, s. 317; 2004, s. 124
	Liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenie	osoby	819	6963	2354	5623	8643	Jest to zjawisko pozytywne, świadczące o gotowości bezrobotnych do zdobywania kwalifikacji	WUP, dział analiz
Cele operacyjne									
Stworzenie systemu edukacji dostosowanego do potrzeb rynku pracy	Liczba ośrodków kształcenia ustawicznego (CKU i CKP)	ośrodek	3	3	3	16	18	Są to ośrodki publiczne	*KO
	Liczba szkół dla dorosłych	szkoła	45	126	141	144	142		*RSW 2003, s 213, RSW 2004, s. 510-511
	Liczba wyższych uczelni	uczelnia	8	8	8	8	8		RSW, 2003, s. 211, RSW 2004, s. 509
	Liczba zreformowanych szkół ponadgimnazjalnych	szkoła	480	502	476	636	661	Zakończono reformowanie sieci szkół ponadgimnazjalnych (cel zrealizowano)	RSW W-M 2000, s. 175, 2001, s.178-181, 2002 s. 194-197, 2003 s. 182-185, 2004 s. 486-494
Bogata i atrakcyjna oferta edukacyjna	Liczba wprowadzonych kierunków kształcenia w szkołach zawodowych	liczba	24	24	28	31	31	Szkoły mogą wprowadzić nowe kierunki kształcenia za zgodą wojewódzkiej rady zatrudnienia. Kierunek musi być zgodny z klasyfikacją zawodu (MEN i S)	KO
	Utworzenie Ośrodka Doradztwa w powiecie do 2015 r.	ośrodek	-	2	5	7	10	W roku 1999 nie istniały Powiatowe Ośrodki Doradztwa	*JST W-MODN

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

Zwiększenie dostępności do szkół	Spełnienie obowiązku szkolnego (SP, gimnazjum) – no stop 100%	%	99,9	99,9	99,93	99,31	99,99		badania własne
	% uczniów kontynuujących naukę w szkołach ponadgimnazjalnych (min 85 %)	%	-	-	-	97,52	97,61	Pierwsi absolwenci gimnazjum opuścili szkołę w roku 2002	RSW W-M 2003, s. 185-186, RSW 2004, s. 261
Pełna realizacja funkcji szkoły	Liczba gimnazjów	szkoła	213	216	220	225	229	Budowę sieci gimnazjów zakończono (cel zrealizowano)	RSW 2000, s. 149, 2001 s. 151, 2002 s. 151, 2003, s. 182 , RSW 2004, s. 483
	% szkół z wewnętrznym systemem mierzenia (badania) jakości pracy (do 2002 r. - 100 %)	%	-	-	99,7	100	100	W latach 1999-2000 nie obowiązywał system mierzenia jakości, zgodnie z prawem oświatowym. Wprowadzono go w 2001/02 - cel osiągnięto	KO, JST
	% szkół wdrażających programy profilaktyczne (100 % do 2008r.)	%	-	19	35	43	100	Wszystkie szkoły wdrożyły programy profilaktyczne. Wskaźnik zrealizowany	KO
	% uczniów potrzebujących, którym zapewniono opiekę w świetlicy (do 2003 r. 100%)	%	-	62	80	100	100	JST zapewniają wszystkim dzieciom potrzebującym opieki, opiekę w świetlicy	KO
	% uczniów korzystających z form pozalekcyjnych (do 2003 r. wzrost o 10 % i o 5 % rocznie do 2015 r)	%	0	2-10	2,1-27	1-27	10-31	Wskaźnik kształtuje się zróżnicowanie w zależności od zasobności JST	JST,KO
Doskonalenie administracji	Liczba urzędów administracji publicznej posiadających ISO	urząd	-	-	-	-	6	Podjęto się prowadzenia badań w tej kwestii.	JST
Ulepszenie systemu doskonalenia kadr w oświacie	% nauczycieli z kwalifikacjami formalnymi (do 2005 r - 100 %)	%	89	90	90	90	90	Do 31.08.2006 roku, wszyscy nauczyciele zobowiązani są posiadać klasyfikacje formalne	KO
	% szkół z przygotowanym liderem Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli (do 2005 r. - 100%)	%	-	60	100	100	100	Zgodnie z wytycznymi MENiS wszystkie szkoły posiadają wewnętrzny system doskonalenia.	KO,JST
	Wprowadzanie modułu z zakresu organizacji i zarządzania oświatą, na wszystkich kierunkach studiów nauczycielskich (do 2003 r. - 100 %)	%	0	0,01	0,01	2	3	Na kierunkach pedagogicznych uczelnie wprowadziły moduł z zakresu organizacji i zarządzania oświatą.	Wyższe uczelnie
	% nauczycieli z ukończonymi studiami podyplomowymi (do 2015 r.- 20 %)	%	-	-	-	-	30,56	Rozpoczęto badania od 2003 roku.	KO, *EWIKAN

*Objaśnienie skrótów:

WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

RSW – Rocznik statystyczny województw

RSW W-M – Rocznik statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego

KO – Kuratorium Oświaty

JST – Jednostka Samorządu Terytorialnego

JST W-M ODN - Jednostka Samorządu Terytorialnego Warmińsko-Mazurskich Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli

EWIKAN – System Ewidencji Kadr Nauczycielskich

CKU – Centrum Kształcenia Ustawicznego

CKP - Centrum Kształcenia Praktycznego

**dane dotyczą :

1999 - roku szkolnego 1999/2000

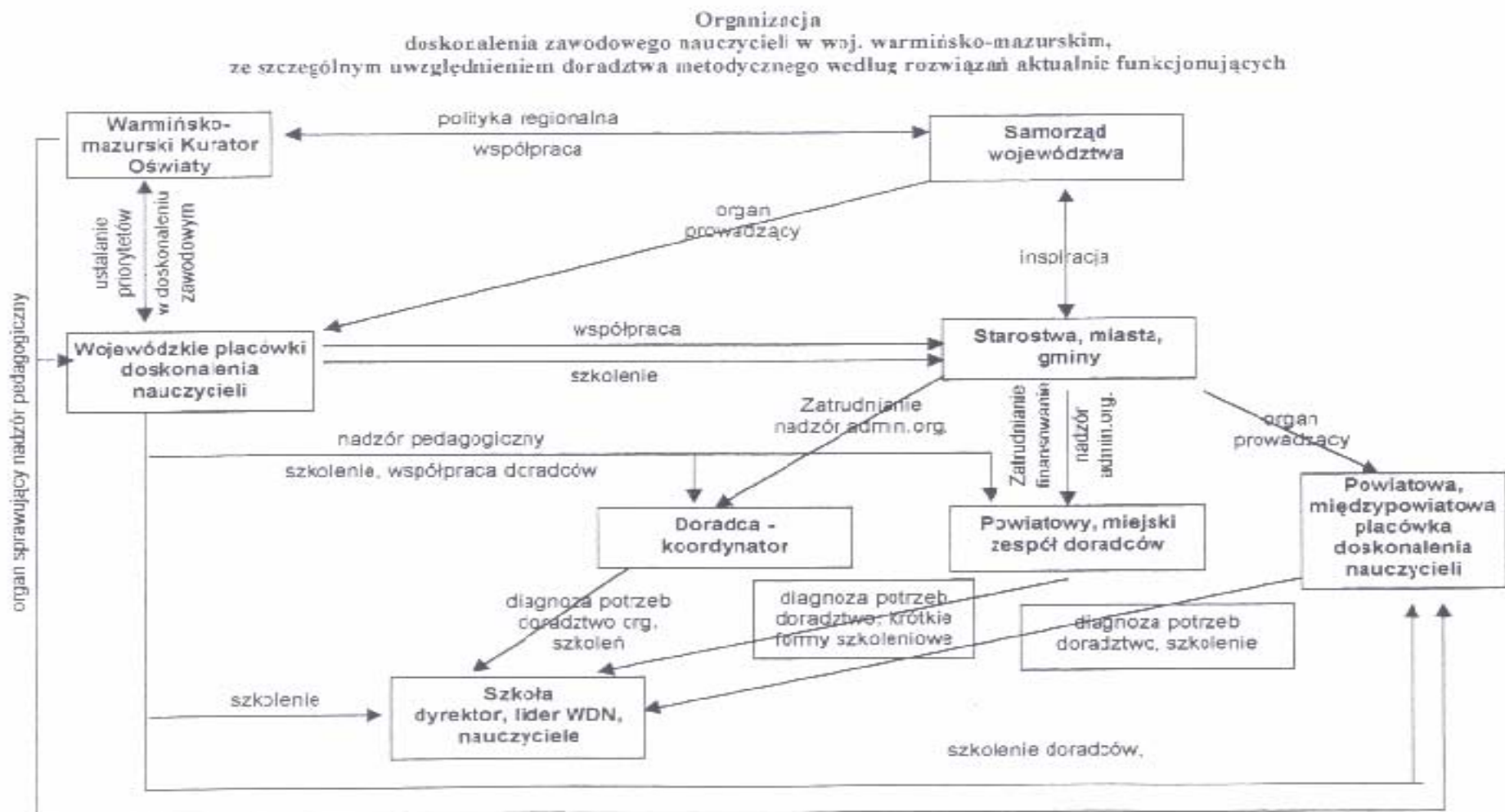
2000 - roku szkolnego 2000/2001

2001 - roku szkolnego 2001/2002

2002 - roku szkolnego 2002/2003

2003 - roku szkolnego 2003/2004

Załącznik nr 1

**2.3 Obszar rozwoju:
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA**

Infrastruktura techniczna

Jednym z ośmiu priorytetowych obszarów rozwoju województwa jest infrastruktura techniczna. Określony cel strategiczny w tym obszarze to:

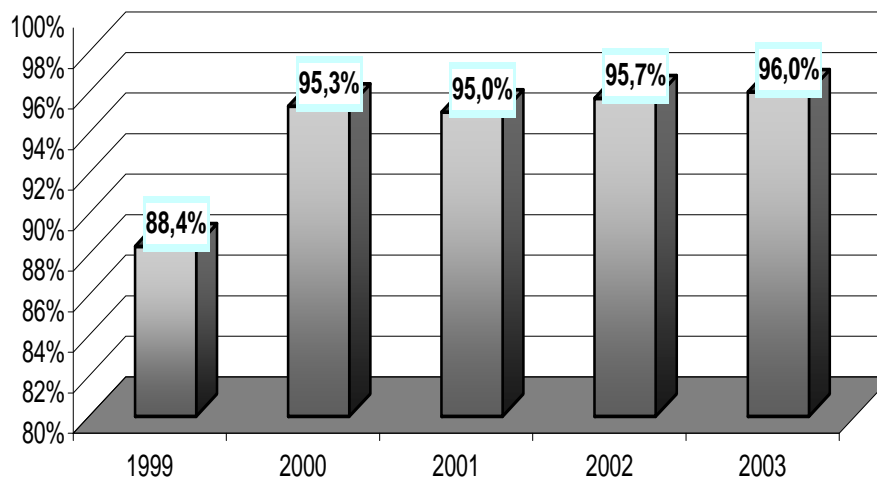
„Infrastruktura techniczna zapewniająca bardziej zrównoważony rozwój regionu oraz atrakcyjność zamieszkania”

Dla powyższego celu strategicznego zdefiniowano 6 celów operacyjnych.

W zapisach monitoringu tego celu umieszczono 2 wskaźniki dotyczące zanieczyszczeń powietrza (pozostałe wskaźniki dotyczące monitoringu infrastruktury technicznej omówiono przy celach operacyjnych).

Pierwszy z tych wskaźników to zanieczyszczenia powietrza pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych (redukcja). Jego realizacja przedstawia się następująco:

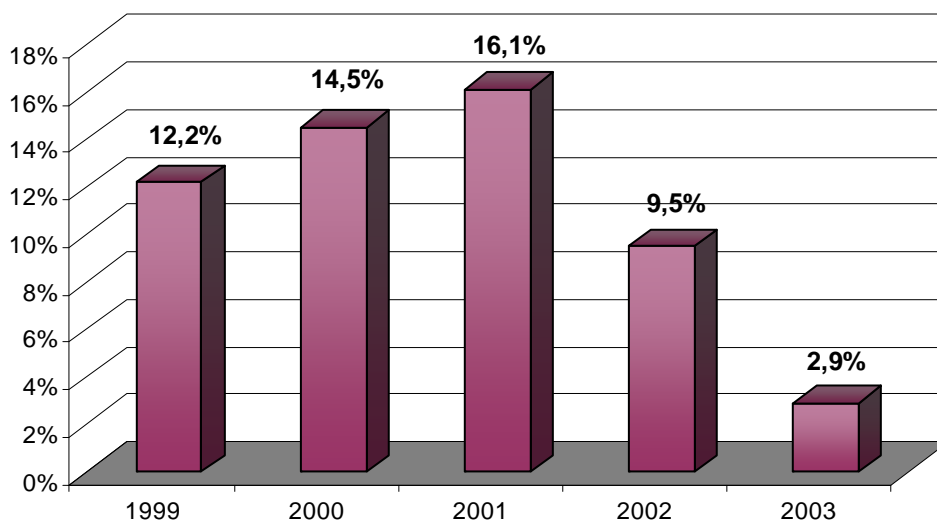
Wykres nr 1
Zanieczyszczenia powietrza pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

Drugi wskaźnik to zanieczyszczenia powietrza gazowe (bez CO₂), zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych:

Wykres nr 2
Zanieczyszczenia powietrza gazowe (bez CO₂) zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych

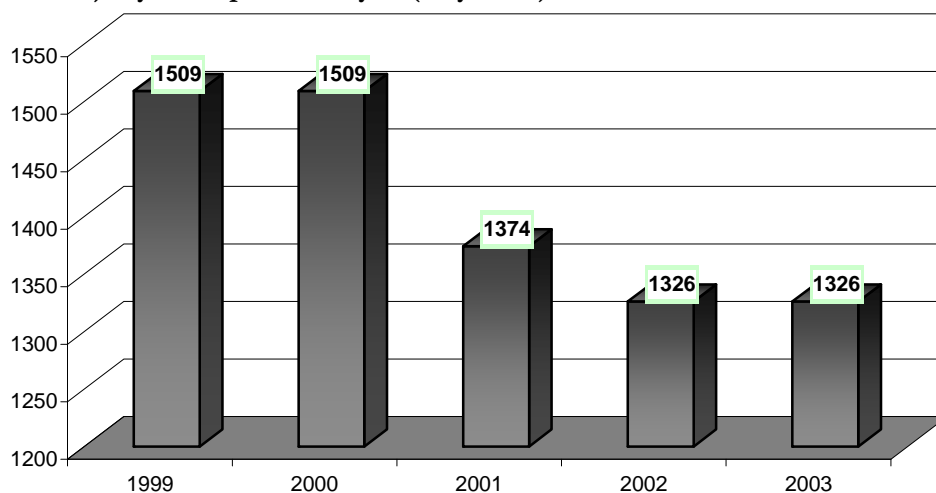

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

Cel operacyjny
„Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności regionu”

Cel ten zawiera w sobie działania dotyczące zapewnienia odpowiednich warunków dla przewozów pasażerskich oraz przewozów ładunków transportem kolejowym oraz samochodowym. W roku 2003 ogólna długość linii kolejowych eksploatowanych w województwie wynosiła 1.326 km, czyli była krótsza o 183 km, niż w 1999r.

Wykres nr 3
Długość linii kolejowych eksploatowanych (w tys. km)

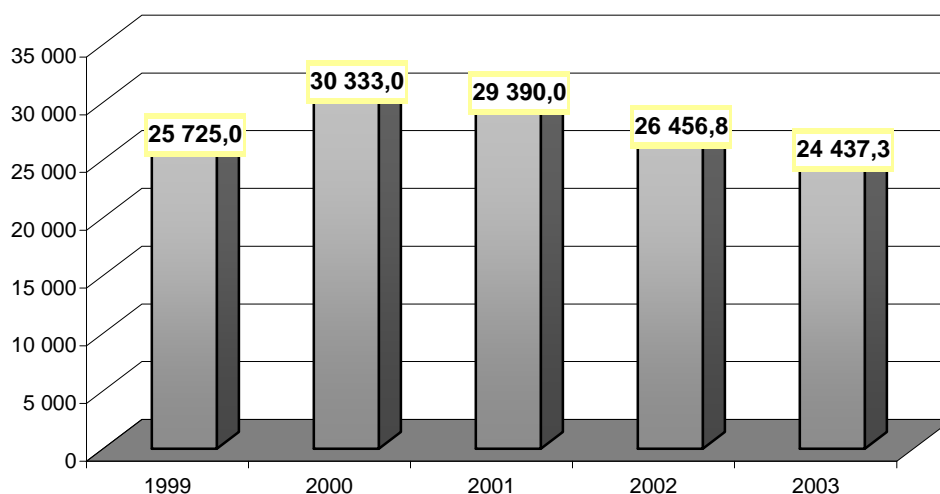
Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

W 1999r. linie kolejowe normalnotorowe stanowiły 96,8% ogółu linii eksploatowanych, w roku 2003 jest to 100%. W stosunku do roku ubiegłego ilość km linii kolejowych eksploatowanych nie uległa zmianom.

Województwo warmińsko – mazurskie ma jeden z najniższych wskaźników, jeżeli chodzi o ilość km linii kolejowych normalnotorowych przypadających na 100 km² - 5,5 km. Wykorzystanie sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego dynamicznie maleje - w 2002r. w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek o 29,43%, a w stosunku do 1999r. aż o 63,23%.

Spadek przewozów pasażerskich zanotowano także w transporcie samochodowym. W porównaniu z rokiem ubiegłym w 2003r. przewieziono o 2.019,5 tys. pasażerów mniej.

Wykres nr 4
Przewóz pasażerów (w tys. osób)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.*

Spadek przewozów pasażerskich samochodowych, kolejowych oraz komunikacji miejskiej spowodowany był głównie wzrostem liczby użytkowników samochodów osobowych. Ponadto wskutek trwającego niżu demograficznego ograniczona została migracja związana z dojazdami do szkół oraz miejsc pracy.

W kraju odnotowano wzrost przewozów transportem lotniczym. W 2003r. w województwie warmińsko – mazurskim w przeciwieństwie do ogólnych tendencji wzrostowych odnotowano wysoki spadek. W roku 2003 w województwie warmińsko-mazurskim z tego typu przewozów skorzystało o połowę mniej osób, niż w roku ubiegłym.

Istotnym wskaźnikiem ukazującym zwiększającą się dostępność i płynność transportową regionu jest wskaźnik dostępności komunikacyjnej ESS (redukcja ESS obliczanego przez podzielenie odległości w linii prostej pomiędzy dwoma punktami przez najszybszy możliwy czas podróży między nimi). Obecnie występuje brak danych w skali całego województwa, istnieją jedynie dane odnośnie poszczególnych inwestycji. W związku z tym występuje konieczność zlecenia wykonania badań specjalistycznych w tym kierunku.

Tabela nr 1
Inwestycje na drogach krajowych realizowane na terenie województwie w 2003r.

Lp.	Nr drogi	Nazwa zadania	Zakres rzeczowy	Lokalizacja a. powiat b. gmina
Inwestycje realizowane i zakończone w 2003r.				
1	22	Budowa obiektów mostowych przez rzekę Pasłęka i Młynówka w ciągu drogi krajowej nr 22	398,0 mb	a. braniewski b. Braniewo
2	22	Przebudowa mostu w ciągu drogi krajowej nr 22 na kanale w m. Jegłownik	36,2 mb	a. elbląski b. Gronowo
3	51	Przebudowa przepustu w ciągu drogi krajowej nr 51 w m. Stary Dwór	11,5 m	a. olsztyński b. Dobre Miasto
4	51	Przebudowa przepustu w ciągu drogi krajowej nr 51 w m. Spręcowo	32,4 m	a. olsztyński b. Dywity
5	51	Przebudowa przepustu w ciągu drogi krajowej nr 51 w m. Smolajny	15,6 m	a. olsztyński b. Dobre Miasto
6	51	Przebudowa skrzyżowania w Bartoszcach w ciągu drogi krajowej nr 51 (I odcinek)	0,4 km	a. bartoszycki b. Bartoszyce
7	51	Przebudowa skrzyżowania w Bartoszcach w ciągu drogi krajowej nr 51 (II odcinek)	0,4 km	a. bartoszycki b. Bartoszyce
8	51	Wzmocnienie nawierzchni na odcinku Rogóz – Markajmy w ciągu drogi krajowej nr 51	0,9 km	a. lidzbarski b. Lidzbarski Warmiński
9	53	Budowa drogi dojazdowej do lotniska w Szymanach w ciągu drogi krajowej nr 53	15,1 km	a. szczycieński b. Szczytno
10	58	Przebudowa mostu w ciągu drogi krajowej nr 58 na kanale Niegocińskim w m. Wilkasy	21,5 km	a. giżycki b. Giżycko
11	58	Remont nawierzchni drogi krajowej nr 58 na odcinku Orłowo – Kaliszki	2,0 km	a. piski b. Biała Piska
Inwestycje realizowane w 2003r. i kontynuowane w 2004				
12	7, 22	Przebudowa węzła „Elbląg – Wschód” w ciągu drogi krajowej nr 7 i 22	4,3 km	a. elbląski b. Elbląg
13	16	Przebudowa mostu koło m. Ruszajny drogi krajowej nr 16 wraz z dojazdami	56,4 mb	a. olsztyński b. Barczewo
14	16	Przebudowa drogi krajowej nr 16 odcinkach Nagłady – Olsztyn, ul. Sielska, Olsztyn – Wójtowo	13,7 km	a. olsztyński b. Gietrzwałd, Jonkowo, Olsztyn, Purda, Barczewo
15	51	Budowa obwodnicy Barcikowa w ciągu drogi krajowej nr 51	1,6 km	a. olsztyński b. Dobre Miasto

Źródło: GDDKiA, pismo z dn. 31.05.2004, nr GDDKiA – O/OL-3K/0334/40/2004

Uruchomienie transportu typu „tramwaje kolejowe”

- odbył się przetarg na zakup autobusu szynowego w trybie negocjacji z zachowaniem konkurencji;
- podpisano umowę z producentem na dostarczenie pojazdu.

Realizacja zadań w zakresie infrastruktury drogowej w ramach Kontraktu wojewódzkiego w roku 2003.

- Zadanie 1.1.10. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 507 Braniewo – Pieniężno – Orneta - Dobre Miasto [wzmocnienie nawierzchni na dł. 5,6 km].

- Zadanie 1.1.11. Budowa wiaduktu nad linią kolejową wraz z dojazdami w km 26+260 drogi wojewódzkiej nr 591 [zbudowano wiadukt]
- Zadanie 1.1.13. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 656 w m. Grabnik na odcinku o dl. 2,534 km
- Zadanie 1.1.14. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 507 Braniewo – Pieniężno – Orneta – Dobre Miasto (III Etap) – Odnowa nawierzchni w m. Piotrowiec o dl. ok. 1,200 km.
- Zadanie 1.1.15. Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 507 Braniewo – Pieniężno – Orneta – Dobre Miasto (II Etap) – Przebudowa skrzyżowania w Braniewie i odcinka przy wiadukcie w Maciejewie o dl. ok. 0,276 km.

Cel operacyjny
„Restrukturyzacja i rozwój obszarów miejskich
tworzących warunki dla nowych działalności”

1. Budowa obwodnic miast i wsi

W celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej terenów miejskich realizowane są następujące inwestycje:

Tabela nr 2
Inwestycje drogowo – mostowe ZDW realizowane i zakończone w 2003r.

Lp.	Powiat, numer drogi i nazwa drogi	Rodzaj robót	Lokalizacja robót, nazwa miejscowości	Uwagi
1	Pow. Ostródzki 527 (Stary Dzierzgoń) – Malydy – Morąg	Budowa chodnika	Dobrocin	Zadanie wykonane
2	Pow. Elbląski 509 Elbląg – Młynary – Drwęczno	Budowa przepustu	Młynary	Zadanie wykonane
3	Pow. Węgorzewski 650 Barciany – Węgorzewo – Banie Mazurskie - Goldap	Likwidacja osuwiska	Czerwony Dwór	Zadanie wykonane
4	Pow. Ketrzyński 591 gr. Państwa – Barciany – Kętrzyn - Mrągowo	Budowa 2 zatok autob. i chodnika	Wilkowo	Zakończono etap
5	Pow. Nowomiejski 538 Radzyń Chełm. – Łasin – N.M.Lub – Uzdowo - Rozdroże	Budowa chodnika	Wawrowice	Zadanie wykonane
6	Pow. Ostródzki 542 Rychnowo – Działdowo	Budowa chodnika	Dąbrówno	Zadanie wykonane
7	Pow. Nidzicki 604 Barciany – Węgorzewo – Banie Mazurskie - Goldap	Budowa chodnika	Muszaki	Zakończono etap
8	Pow. Goldapski 652 Kowale Oleckie – (Suwałki)	Budowa chodnika	Drozdowo	Zakończono etap
9	Pow. Elbląski 505 Frombork – Młynary – Pasłek	Przebudowa przepustu	Płonno	Zakończono etap
Dokumentacje:				
10	Pow. Bartoszycki 512 Pieniężno – Górowo II. – Bartoszyce - Szczurkowo	Przebudowa drogi	Górowo II - Bartoszyce	W trakcie realizacji 60%
11	Pow. Lidzbarski 511 gr. państwowa – Górowo II – Lidzbark Warm. 513 Pasłek – Orneta – Lidzbark Warm. - Wozławki	Przebudowa skrzyżowania	Lidzbark Warm. Ul. Olsztyńska, Ornecka, Poniatowskiego	Zadanie wykonane

12	Pow. Ostródzki	Przebudowa skrzyżowania	Morąg	W trakcie realizacji 80%
	527(Dzierzgoń) – Rychliki – Pasłek – Morąg – Łukta - Olsztyn		Ul. Pomorska, 11 Listopada	
13	Pow. Kętrzyński	Przebudowa skrzyżowania na rondo	Kętrzyn	W trakcie realizacji 80%
	591 gr. państwa – Barciany – Kętrzyn – Mrągowo		Ul. Bałtycka, Mazowiecka, Pocztowa	
	592 Bartoszyce – Kraskowo – Kętrzyn - Giżycko			
14	Pow. Lidzbarski	Przebudowa skrzyżowania	Orneta	W trakcie realizacji 40%
	528 Orneta – Miłakowo – Morąg		Ul. Rozjazdowa, Morska	
15	Pow. Giżycki	Przebudowa drogi	Kap - Mazuchówka	W trakcie realizacji 0%
	655 Kap – Wydiminy – Olecko (Raczki – Suwałki)			
16	Pow. bartoszycki i kętrzyński	Przebudowa drogi	Bartoszyce - Kętrzyn	W trakcie realizacji 0%
	592 Bartoszyce – Kraskowo – Kętrzyn - Giżycko			
17	Pow. elcki, piski	Przebudowa drogi	Nowa Wieś Elcka	W trakcie realizacji 0%
	667 Nowa Wieś Elcka – Drygały – Biała Piska		Biała Piska	
18	Pow. Olsztyński	Przebudowa drogi	Dobre Miasto	W trakcie realizacji 0%
	593 Miłakowo – Dobre Miasto – Jeziorany – Lutry - Reszel		Ul. Fabryczna	
19	Pow. Działdowski	Przebudowa drogi	Lidzbark - Mławka	W trakcie realizacji 0%
	544 (Brodnica) – Lidzbark – Działdowo – (Mława – Przasnysz)			

Źródło: GDDKiA, (pismo z dn. 31.05.2004, nr ZDW-TP-542-111/53/04)

Cel operacyjny
„Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb
wymiany handlowej i turystyki”

Wymiana handlowa i turystyczna w regionie Warmii i Mazur w ostatnim roku uległa znacznym ograniczeniom. W roku 2002 ruch na przejściach granicznych zmalał o 11,7% w porównaniu do roku poprzedniego, a o 17,56% w stosunku do roku 1999.

- 1. Przebudowa lotniska w Szymanach do parametrów portu głównego drugorzędowego**
 - Budowa drogi dojazdowej do lotniska w Szymanach w ciągu drogi krajowej nr 53
- 2. Modernizacja lotnisk lokalnych w Kętrzynie, Elblągu, Olsztynie, Orzyszu**
 - Brak działań w tym zakresie
- 3. Budowa przejścia granicznego w Grzechotkach oraz droga ekspresowa relacji Elbląg-Grzechotki**
 - Droga nr 22 Elbląg – Grzechotki – została wykonana dokumentacja projektu, realizację zadania przewidziano na lata 2003-2005

Cel operacyjny
„Prawidłowa gospodarka wodna i sprawny system infrastruktury technicznej
przeciwpowodziowej i melioracyjnej”

Realizacja powyższego celu wymaga podjęcia następujących działań:

1. Tworzenie sprawnie działającego systemu regulującego stosunki wodne oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowe

W roku 2003 w ramach tego działania wykonano

- 52 km regulacji rzek i kanałów

2. Modernizacja urządzeń osłony przeciwpowodziowej

W 2003 udało się dokonać:

- modernizacji 2 stacji pomp
- melioracji 61 ha terenów zagrożonych

Cel operacyjny

„Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami Unii Europejskiej”

Ochrona środowiska jest jednym ze strategicznych priorytetów Strategii Rozwoju, dlatego też dąży się do podnoszenia infrastruktury w tym zakresie. Sukcesywnie wzrasta liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków, zwiększa się liczba zorganizowanych składowisk odpadów, przy jednoczesnym ograniczaniu powierzchni ich funkcjonowania.

Cel operacyjny

„Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii”

W zakresie tego celu leżą działania bezpośrednio wpływające na szybszy rozwój gospodarki oraz poprawę warunków życia mieszkańców województwa poprzez właściwe rozmieszczenie i modernizację sieci gazowej i elektrycznej.

Działania operacyjne:

1. Modernizacja istniejącej sieci przesyłowej najwyższych napięć

W zakresie infrastruktury energetycznej występuje coroczny wzrost sieci przesyłowych najwyższych napięć (w 2003 roku 1%). Liczba odbiorców i zapotrzebowanie energetyczne w regionie w roku 2003 nieznacznie spadły.

2. Budowa linii przesyłowych 220 kV i 400 kV

- budowa na dwutorowej linii 110 kV: 14 km
- rozbudowa stacji 110/15 kV do układu H4: 1 szt.
- modernizacja stacji 110/15 kV: 7 szt.
- modernizacja sieci elektroenergetycznej 0,4 kV: 160 km
- modernizacja sieci elektroenergetycznej 15 kV: 70 km
- budowa nowej sieci elektroenergetycznej 15 kV: 10 km
- budowa sieci elektroenergetycznej 0,4 kV: 60 km

3. Wykorzystanie źródeł energii odnawialnych i niekonwencjonalnych

Udział energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych pozostaje bez zmian i wynosi 1,4%

Wnioski:

Analizując zmiany zachodzące w obszarze infrastruktury technicznej można zaobserwować następujące tendencje:

W zakresie celu strategicznego, jakim jest „*Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności*” nacisk kładziony jest przede wszystkim na modernizację i rozbudowę sieci dróg krajowych i wojewódzkich. Wynika to ze złego stanu technicznego dróg w regionie.

W latach 2003-2004 zespół ekspertów zrealizował znaczący fragment pracy badawczej „Zasady kształtowania sieci dróg krajowych województwa warmińsko-mazurskiego i ich powiązania z pozostałymi drogami oraz połączenia z regionem kaliningradzkim”. Praca ta miała na celu analizę zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań transportu drogowego, charakterystykę i ocenę stanu technicznego dróg, zbadanie bezpieczeństwa na drogach oraz analizę istniejącego ruchu drogowego wraz prognozą ruchu drogowego do 2020. Korzystając z powyższych analiz opracowano kierunki rozwoju sieci dróg krajowych w województwie warmińsko-mazurskim w horyzontach czasowych pięcioletnich, dziesięcioletnich i piętnastoletnich. W rezultacie zaproponowano szereg ważnych przedsięwzięć inwestycyjnych i modernizacyjnych na sieci dróg krajowych, szczegółowo opisanych w postaci kart zadań z odpowiednimi charakterystykami i uzasadnieniami. Zrealizowanie tych zadań spowoduje wykreowanie w województwie warmińsko-mazurskim infrastruktury drogowej o odpowiednich parametrach sprzyjającej rozwojowi regionu i kraju. W roku 2003 realizacja inwestycji na drogach krajowych była w toku – część zaplanowanych inwestycji zrealizowano, realizację części przeniesiono na rok następny.

Jeżeli chodzi o transport kolejowy możemy zaobserwować bardzo wysoki spadek wykorzystania sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego. Niektóre linie kolejowe są zamykane, gdyż są nierentowne. Szukając rozwiązań alternatywnych zgodnych ze „Strategią rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego”, dąży się do tego, by na takich odcinkach uruchomić środki transportu typu tramwaje kolejowe. W związku z powyższym w roku 2003 odbył się przetarg na zakup autobusów szynowych (do roku 2005 odebrano 4 autobusy szynowe, planowany jest zakup kolejnych 2).

Województwo warmińsko-mazurskie poprzez swoje położenie na osi wschód-zachód, usytuowanie w regionie Bałtyku oraz graniczenie z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej jest ważnym obszarem w europejskich powiązaniach komunikacyjnych. Trzeba było wziąć pod uwagę, że z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej granica z Rosją stanie się granicą Unii Europejskiej. Stąd nacisk na dostosowanie przejść granicznych wraz z infrastrukturą transportową do standardów europejskich. Działania te obejmuje cel operacyjny „Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb wymiany handlowej i turystyki”. Modernizacja przejść granicznych spełniających wymogi UE prowadzona jest sukcesywnie. W roku 2002 istniały 3 spełniające wymogi UE przejścia graniczne, prace nad budową czwartego przewidziano na lata 2003-2005.

Analizując realizację celu operacyjnego „Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami UE” widzimy, że w ostatnich latach wskaźniki nie uległy zmianie bądź były to zmiany nieznaczne. Realizacja tego celu wymaga dalszego kanalizowania miast, budowy kolejnych oczyszczalni ścieków oraz prac nad zorganizowanym systemem gospodarki odpadami.

Cel „Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii” obejmuje modernizacją i budowę sieci gazowej i energetycznej. W tym punkcie obserwujemy coroczny wzrost sieci przesyłowej najwyższych napięć.

Obecnie szansą na dalszy rozwój infrastruktury technicznej województwa warmińsko-mazurskiego jest właściwe wykorzystanie środków unijnych, które zostały przeznaczone na ten obszar rozwoju.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Infrastruktura techniczna		2000-2006	2007-2015
1	Wprowadzenie drogi nr 16 do krajowego układu dróg ekspresowych.	*	
2	Modernizacja drogi nr 7 i 50 (osiągną parametry klasy „S”)	>	
3	Modernizacja drogi nr 16, 51,52 (osiągną parametry klasy „GP”)	>	
4	Modernizacja drogi nr 53, 599 (osiągną parametry klasy „GP”)		X
5	Modernizacja drogi nr 644,657,608 (osiągną parametry klasy „G”)	>	
6	Zmodernizowanie 30% dróg wojewódzkich do parametrów klasy „G”, w tym drogi wiążące przejścia graniczne tj.:	507 *; 512 >; 592 w latach 2006-08; 590 -; 607 i 650 w latach 2007- 08; 651 -	
	Odcinek drogi nr 507 Braniewo - Pieniężno, nr 512 Pieniężno –Górowo II. – Bartoszyce, nr 592 Bartoszyce – Korsze, nr 590 Korsze– Barciany, nr 607 Barciany – Węgorzewo, nr 650 Węgorzewo– Goldap, nr 651 Goldap – Szpliszki		
7	Utwardzenie dróg powiatowych i gminnych o podstawowym znaczeniu.	*	
8	Budowa obwodnic miast i wsi na głównej sieci dróg, w tym obejście Olsztyna.		
9	Elektryfikacja linii kolejowej:		
	Korsze – Elk	-	
	Bogacze – Braniewo		-
10	Modernizacja linii kolejowych:	*	
	Gdańsk – Ilawa – Działdowo – Warszawa (linia w międzynarodowym korytarzu transportowym E 65)	etap oprac. dokumentacji	
	Poznań – Ilawa – Olsztyn – Skandawa	-	
	Działdowo - Olsztyn	-	
11	Uruchomienie transportu typu „tramwaje kolejowe”.	*	
12	Przebudowa lotniska w Szymanach do parametrów portu głównego drugorzędowego.	>	
13	Modernizacja lotnisk lokalnych w Kętrzynie, Elblągu, Olsztynie, Orzysz.	>>	
14	Budowa innych lotnisk lokalnych.		X
15	Udrożnienie szlaku wodnego Wielkich Jezior Mazurskich.	>	
16	Pogłębienie toru wodnego przez Zalew Wiślany wraz z odgałęzieniem do Elbląga.	>	
17	Rozbudowa portu w Elblągu.	>>	
18	Ukończenie budowy Kanału Mazurskiego.		X
19	Budowa przejścia granicznego w Grzechotkach	*	
20	Rozbudowa i modernizacja przejść granicznych:		
	20.1 Przejścia drogowe Bezledy, Goldap	*	
	20.2 Przejścia kolejowe Braniewo, Głomno, Skandawa	*	
	20.3 Przejście morskie Elbląg, Frombork		X
	20.4 Przejście lotnicze w Szymanach		X
	20.5 Budowa przejść lokalnych w Michałkowie i Perlach		X
21	Tworzenie sprawnie działającego systemu regulującego stosunki wodne oraz zabezpieczenie przeciwpowodziowe.		
22	Modernizacja urządzeń osłony przeciwpowodziowej.		
23	Modernizacja i rozbudowa istniejących urządzeń melioracyjnych.		
24	Modernizacja istniejących lub budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków we wszystkich miastach i ośrodkach gminnych.		
25	Budowa i rozbudowa systemów kanalizacyjnych w miastach i ośrodkach gminnych.		
26	Realizacja systemów grzewczych przyjaznych dla środowiska.		
27	Zorganizowanie systemu gospodarki odpadami stałymi.		
28	Modernizacja i rozbudowa sieci gazowej wysokiego ciśnienia.	*	
29	Modernizacja w 100% istniejącej sieci przesyłowej najwyższych napięć.	*	
30	Budowa linii przesyłowych 220 kV i 400 kV.	+ 220 kV;	

		brak w planach 400 kV	
31	Wykorzystanie źródeł energii odnawialnych i niekonwencjonalnych.	*	
32	Modernizacja sieci nośników energii o charakterze proekologicznym (gaz, energia elektryczna).	*	

Nastąpiła zamiana numeracji dróg, i tak: droga nr 50 → 22; 52 → 15; 589 + 599 → 57; 644 → 63; 657 → 65; 608 → 59; 610 + 611 + 601 → 58.

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X** - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel	Wskaźniki	Jedn.m iary	1999	2000	2001	2002	2003	Komentarz, Osiągnięty wskaźnik, uwagi	Źródło informacji o wskaźnikach x/
Cel strategiczny:									
Infrastruktura techniczna zapewniająca bardziej zrównoważony rozwój regionu oraz atrakcyjność zamieszkania	Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane w urządzeniach do redukcji w % zanieczyszczeń wytworzonych								
	Pyłowe	%	88,4	95,3	95	95,7	96	Ilość zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń wytworzonych w porównaniu do r. 1999 wzrosła w 2003 r. o 7,6%. W porównaniu z rokiem poprzednim ilość ta wzrosła o 0,3%	RSW W-M 2000, 2001, 2002, 2003 s. 17, 2004; s. 65
	Gazowe bez CO ₂	%	12,2	14,5	16,1	9,5	2,9	W 2003 r. odnotowano spadek ilości zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń o 9,7 % w porównaniu do 1999 r. a o 4,6 %w stosunku do roku poprzedniego.	RSW W-M 2000, 2001, 2002, 2003 s. 17, 2004 s. 65
Cele operacyjne:									
Zwiększenie zewnętrznej dostępności transportowej oraz wewnętrznej spójności	długość linii kolejowych eksploatowanych	km	1509	1509	1374	1326	1326	Długość sieci PKP skróciła się w porównaniu z 1999 r. o 183 km. W stosunku do roku poprzedniego ilość km linii kolejowych nie uległa zmianom.	RSW W-M 2003 s. 454; 2004 s. 270
	długość linii kolejowych zelektryfikowanych	km	483	483	483	490	494	Długość linii zelektryfikowanych wzrosła w 2003 r. o 4 km. W porównaniu z rokiem poprzednim a w odniesieniu do 1999 roku o 11 km.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s. 270
	linie kolejowe normalnotorowe na 100 km ²	km	6	6	5,5	5,5	5,5	Liczba kilometrów linii kolejowych normalnotorowych na 100 km nie zmieniła się. Jest to jeden z najniższych wskaźników w kraju.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s. 270
	linie kolejowe normalnotorowe	km	1461	1461	1326	1326	1326	W 1999 r. linie kolejowe normalnotorowe stanowiły 96,8% ogółu linii eksploatowanych, obecnie jest to 100%.	RSW W-M 2003 s.454; 2004 s. 270
	wykorzystanie sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego	%	95,4	95,4	61,6	32,17	Brak danych	W latach 1999-2002 nastąpił bardzo wysoki spadek wykorzystania sieci transportu kolejowego dla ruchu pasażerskiego i towarowego.	Zakład Linii Kolejowych PKP

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Infrastruktury i Geodezji

Przewozy pasażerskie									
transport samochodowy	tys. osób	25725	30333	29390	26456,8	24437,3	W 2003 r. nastąpił spadek przewozów pasażerskich transportem samochodowym o 2019,5 tys osób.	RSW W-M 2003 s.458; 2004 s. 272	
komunikacja miejska	mln. osób	87	88	104	101	Brak danych	W porównaniu z 1999 roku w 2002 ilość przewozów pasażerskich komunikacją miejską wzrosła o 14,85% zaś w porównaniu do 2001 zmalała o 2,88%. Tendencja spadkowa utrzymuje się w całym kraju – z komunikacji miejskiej w 2002 r. skorzystało 4333 mln pasażerów – o 5,2% mniej niż w 2001 r.	RSW W-M 2003 s.458	
kolejowe przewozy	tys. osób	14 131	11 898	10 470	9 991	Brak danych	W latach 1999-2002 odnotowano spadek kolejowych przewozów pasażerskich o 4,57%.	RSW W-M 2000, 2001,2002, 2003	
Przewozy ładunków - transportem samochodowym	tys. ton	x	1857,5	1698,5	1363,9	1976,1	Odnotowano wzrost przewozów ładunków transportem samochodowym o	RSW W-M 2003, s. 457; 2004, s. 272	
Długość dróg o twardej nawierzchni	km	12 165	12 257	13030	12959	12223	Obecna dl. dróg o twardej nawierzchni jest krótsza o 736 km aniżeli w 2002 r.	RSW W-M 2003 s. 455; 2004 s. 270	
Długość dróg o ulepszonej nawierzchni	km	10 335	10384	11417	11972	11281	W porównaniu z r. 1999 w 2002 r. przybyło 946 km tego rodzaju dróg. W porównaniu z rokiem 2002 liczba ta spadła o 691 km.	RSW W-M 2003 s. 455; 2004 s. 270	
Lotnicze przewozy pasażerskie									
Przyjazdy	tys.	1,4	0,9	1	0,5	0,225	zanotowano spadek przyjazdów lotniczych – mniej o 275 osób.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls http://www.stat.gov.pl/	
Wyjazdy	tys.	1,1	1	1,1	0,6	0,223	Analogicznie do spadku przyjazdów zmalała liczba wyjazdów o 377 osób.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls http://www.stat.gov.pl/	
Wskaźnik dostępności komunikacyjnej (redukcja ESS obliczanego poprzez podzielenie odległości w linii prostej pomiędzy dwoma punktami przez najszybszy możliwy czas podróży między nimi)		x	x	x	x	x	brak danych ze źródeł statystycznych; wskaźnik istotny, jednak należy zlecić specjalistyczne badania Propozycja: zlecić badanie raz na 5 lat i wskaźnik podawać raz na 5 lat.	badanie specjalistyczne	

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Infrastruktury i Geodezji

Infrastruktura graniczna dostosowana do potrzeb wymiany handlowej i turystyki	% przejść granicznych zgodnych z wymogami Unii Europejskiej	%	x	x	50	75	Brak danych	Modernizacja przejść granicznych spełniających wymogi UE prowadzona jest sukcesywnie. W roku 2002 istniały 3 przejścia graniczne są dostosowana do potrzeb wymiany handlowej i turystyki, natomiast jedno było w budowie.	Urząd Wojewódzki
	Osobowy ruch na przejściach granicznych	tys. osób	4 238,30	4 427,20	3957,1	3494	3221,4	W roku 2003 zarejestrowano zmniejszenie ruchu na przejściach granicznych. Granicę przekroczyło o 272,6 tys. osób mniej.	Urząd Wojewódzki oraz http://warmaz.st.razgraniczna.pl/
	Powierzchnia użytków zmeliorowanych	tys. ha	639,4	639	638,1	638,2	638,1	Powierzchnia użytków zmeliorowanych w porównaniu z rokiem ubiegłym pozostała niezmiennona.	RSW W-M 2000,2001, 2002, 2003; s. 279; 2004 s. 247
	% powierzchni użytków zmeliorowanych	%	50,2	50,3	50,7	56,6	58,5	Procent powierzchni użytków zmeliorowanych w porównaniu z rokiem poprzednim wzrósł o 1,9%. W odniesieniu do roku 1999 procent ten zwiększył się o 8,3.	RSW W-M 2000,2001, 2002, 2003; s. 279; 2004 s. 247
Infrastruktura techniczna na rzecz ochrony środowiska zgodna z normami UE	% ludności miejskiej korzystającej z kanalizacji	%	87,7	87,9	88	92,5	91,1	Spadła liczba ludności miejskiej korzystającej z kanalizacji, w roku 2003 o 1,4% w stosunku do roku poprzedniego. W porównaniu do roku 1999 liczba ta wzrosła o 3,4%.	RSW 2000 s.124, 2001 s.122, 2002 s. 124, 2003 s. 144, 2004 s. 161
	% miast posiadających wysokosprawne oczyszczalnie ścieków (docelowo 100%)	%	93,9	95,9	97,9	97,9	97,9	Wskaźnik pozostaje bez zmian od roku 2002.	RSW 2000, 2001, 2002, 2003 s. 15, 2004 s. 458
	% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków	%	x	64,5	66,2	66,1	67,5	Niewielki wzrost – o 1,4% ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków zaobserwowano w mieście.	http://www.stat.gov.pl/serwis/wojewodztwa/tab_248_304.xls oraz RSW W-M 2004, s. 64
	składowiska zorganizowane								
	Czynne	ha	286,1	254,7	240,7	260,4	304,2	Nieznacznie zwiększa się powierzchnia składowisk zorganizowanych.	RSW 2000, 2001, 2002,2003, s.19, 2004, s. 353
	Zamknięte	ha	5,3	12,4	7,9	20,6	7,7		
składowiska zorganizowane	ilość	61	64	66	66	65	W 2003 r. liczba składowisk zorganizowanych zmalała o 1 w porównaniu z rokiem ubiegłym.	RSW 2000, 2002, 2002, 2003 s. 19, 2004, s.162	

Dostosowana do potrzeb sieć nośników energii	sieć przesyłowa najwyższych napięć	%	2,3	8,5	12,8	brak danych	brak danych	W latach 1999 – 2001 odnotowano stopniowy wzrost sieci przesyłowej najwyższych napięć.	Zakład Energetyczny w Olsztynie
	liczba odbiorców energii elektrycznej	tys.	282,3	286,1	286,1	292,1	289,7	Liczba odbiorców energii elektrycznej spadła o 2,4 tys. osób	RSW W-M 2003 s. 351, 2004, s. 160
	% ogółu ludności miast korzystająca z sieci gazowej:	%	77,2	75,2	82,4	74	73,7	Wskaźnik za 2003 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym nieznacznie zmalał (0,3%)	RSW 2000 s.124, 2001 s.122, 2002 s.124, 2003 s. 144, 2004, s. 458
	% udziału energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych (wzrost o 10 % rocznie)	%	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	W porównaniu z rokiem ubiegłym w 2003 procentowy udział energii ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych nie uległ zmianie i wynosi 1,4%.	Zakład Gazowniczy; Zakład Energetyczny w Olsztynie

Źródła informacji:

Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2003-2004, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2004;

Ochrona środowiska 2004, Główny Urząd Statystyczny, 2004, Warszawa;

Transport – wyniki działalności w 2003 roku, GUS, 2004, Warszawa;

Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego, 2004, Urząd Statystyczny w Olsztynie;

Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2004;

<http://warmaz.strazgraniczna.pl/>

<http://www.stat.gov.pl>

2.4 Obszar rozwoju

RESTRUKTURYZACJA OBSZARÓW WIEJSKICH

Restrukturyzacja obszarów wiejskich

W obszarze „Restrukturyzacja obszarów wiejskich”- cel strategiczny zdefiniowany został jako: **„Zamożne, wszechstronnie rozwinięte obszary wiejskie, filarem gospodarki regionu”.**

Miernikami realizacji celu strategicznego dla obszarów wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego są:

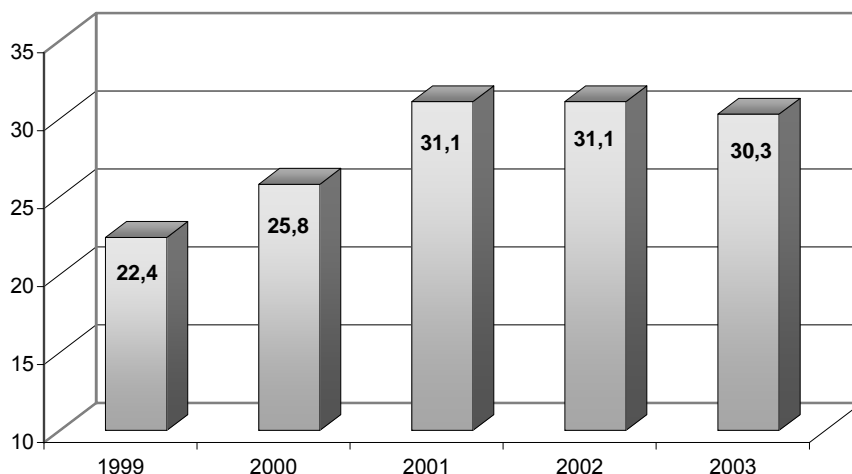
- 1) stopa bezrobocia,
- 2) wielkość dochodów i wydatków w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca.

Analizując w/w wskaźniki w okresie lat 1999-2003 daje się zauważyć, że:

- 1) stopa bezrobocia systematycznie rosła do 2002 r. W 2002 roku wzrost stopy bezrobocia został zahamowany na poziomie 31,1%, a liczba bezrobotnych w stosunku do 2001r. **zmniejszyła się o 1,7 tys. osób.** Na koniec 2003r. nastąpił **spadek** bezrobocia do 30,3%, a liczba zarejestrowanych bezrobotnych **zmniejszyła się** w ciągu roku **o 6,2 tys. osób**, lecz wciąż przekraczała 170,0 tys. i była najwyższa w kraju.

Wykres nr 1

Stopa bezrobocia w województwie w latach 1999–2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich.*

- 2) W strategii założono, że dochody i wydatki w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca będą wzrastać w takim tempie, aby w 2010r. osiągnąć średnią krajową. W latach 1999–2003 następował systematyczny wzrost dochodów i wydatków w budżetach gmin województwa warmińsko-mazurskiego. O ile w latach 1999-2001 wskaźniki te były niższe od średnich krajowych, to już w latach 2002-2003 zarówno dochody, jak i wydatki gmin naszego województwa przekroczyły średnie krajowe.

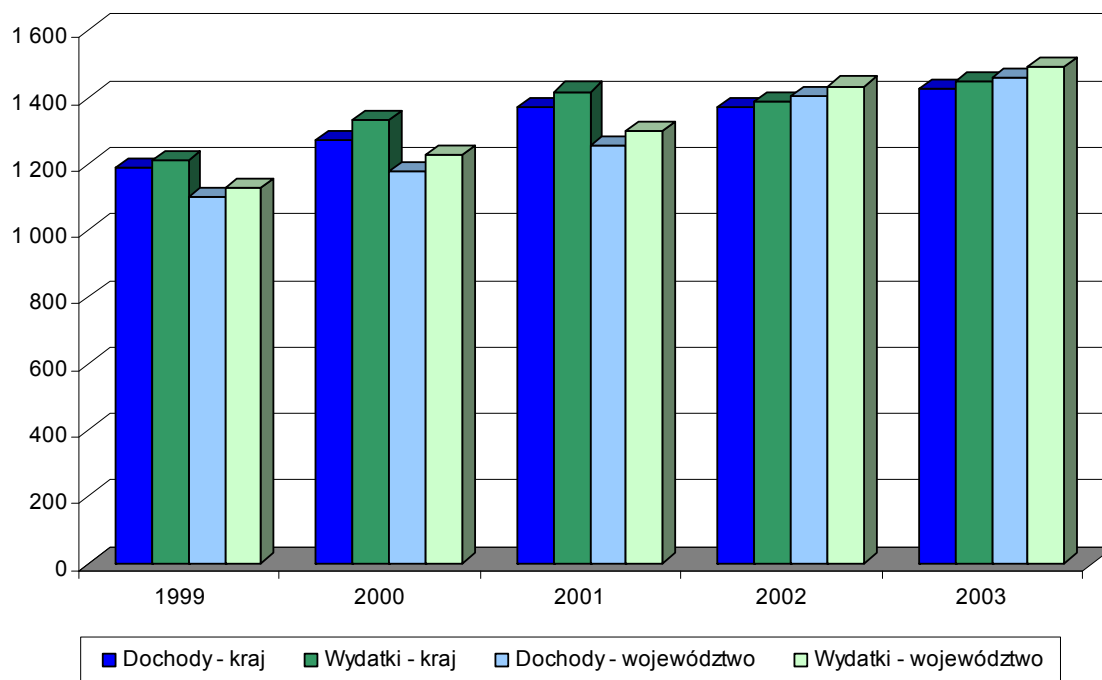
Tabela nr 1

Dochody i wydatki w budżetach gmin w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Rok	Kraj		Województwo warmińsko-mazurskie			
	Dochody gmin (w zł)	Wydatki gmin (w zł)	Dochody gmin (w zł)	Stosunek % do średniej krajowej	Wydatki gmin (w zł)	Stosunek % do średniej krajowej
1999	1 191	1 209	1 100	92,4	1 127	93,2
2000	1 272	1 332	1 178	92,6	1 227	92,1
2001	1 371	1 418	1 254	91,5	1 298	91,5
2002	1 372	1 389	1 403	102,3	1 434	103,2
2003	1 424	1 446	1 457	102,3	1 492	103,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 – 2003.*

Wykres nr 2
Dochody i wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 – 2003, GUS Warszawa 2004

Poza celem strategicznym w obszarze „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” zdefiniowanych zostało osiem celów operacyjnych. Są to:

Cel operacyjny
„Dobrze funkcjonujące i efektywnie produkujące gospodarstwa rolne”

Działania związane z realizacją tego celu to między innymi dostosowywanie skali produkcji rolniczej i jakości surowców do potrzeb rynku oraz wspomaganie inicjatyw na rzecz poprawy infrastruktury technicznej służącej gospodarstwom rolnym i mieszkańcom wsi.

W realizacji zadań objętych w/w celem, Samorząd Województwa współpracował z samorządami lokalnymi, ARiMR i służbami doradczymi. Głównym celem tych działań było jak najefektywniejsze wykorzystanie środków finansowych z pożyczki Banku Światowego oraz funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej a zwłaszcza środków przeznaczonych na realizację **Programu SAPARD**.

W tym celu samorząd województwa koordynował prace związane z alokacją i realokacją środków finansowych przydzielonych dla województwa warmińsko-mazurskiego na realizację Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich i programu SAPARD. Zgodnie z porozumieniem zawartym pomiędzy Ministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a Marszałkiem Województwa Warmińsko-Mazurskiego na szczeblu wojewódzkim Regionalny Komitet Sterujący podejmował stosowne uchwały w sprawie alokacji i realokacji środków finansowych, ustalając priorytetowe przedsięwzięcia z punktu widzenia regionu.

Wiele gospodarstw rolnych w województwie znajduje się w oddaleniu od sprawnie działającej infrastruktury technicznej i dlatego też ma gorsze warunki do prowadzenia produkcji. Ważnym elementem tej infrastruktury są: drogi, kanalizacja sanitarna, oczyszczalnie ścieków. Budowa a niekiedy tylko modernizacja infrastruktury może znacznie obniżyć koszty produkcji rolnej wielu gospodarstw oraz w znacznym stopniu poprawić stan środowiska naturalnego województwa. Poprawie infrastruktury technicznej służącej gospodarstwom rolnym służyły m.in. zadania realizowane w ramach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich, które są koordynowane przez Wojewódzkie Biuro Wdrażania PAOW. Zadania zrealizowane w ramach PAOW są szczegółowo opisane w ramach działań, jakie zostały podjęte przy realizacji celu operacyjnego „*Rozwinięta infrastruktura techniczna na terenach wiejskich*”.

Rozwiązywaniu problemów związanych z modernizacją i poprawą efektywności produkcji rolnej służyły także wydatki ponoszone z budżetu Wojewody. W 2003 r. na dotacje związane z realizacją zadań w rolnictwie wydatkowano 40,2 mln zł, tj. o ponad 70% więcej niż w 2002 r., w tym na:

1. Dotacje celowe na utrzymanie urządzeń melioracji podstawowych (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej) – **7.172.000 zł.** tj. o 35% więcej. Środki wydatkowano na utrzymywanie stacji pomp i magazynów przeciwpowodziowych, konserwację i utrzymanie rzek, kanałów, wałów i przepustów.
2. Dotacje celowe na budowę urządzeń melioracji podstawowych (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu administracji rządowej) – **6.000.000 zł.** tj. o 100% więcej. W ramach tych środków wykonano regulacje i odbudowę rzek i kanałów, melioracje odtworzeniowe użytków rolnych, modernizacje stacji pomp, odbudowę jazów i zagospodarowanie pomelioracyjne gruntów.
3. Dotacje celowe na usuwanie skutków klęsk żywiołowych – powodzi (przekazane dla samorządu województwa na realizację zadań inwestycyjnych z zakresu administracji rządowej) – **17.193.000 zł.** tj. o 440% więcej. W ramach tych środków wykonano regulacje rzek i kanałów, odbudowę wałów, modernizację stacji pomp, odbudowę jazów, naprawę i odbudowę urządzeń melioracyjnych.
4. Dotacje celowe na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt (Wojewódzki Inspektorat Weterynarii) – **5.112.487 zł.** tj. o 3% więcej. Środki przeznaczono na monitoring i likwidację ognisk chorób zakaźnych, ochronę przed zagrożeniami związanymi z BSE, szczepienie lisów przeciwko wściekliznie, na odszkodowania za zwierzęta zabite z nakazu lekarzy weterynarii.
5. Dotacje celowe na nadzór nad gospodarką wodną (przekazane starostwom powiatowym na realizację zadań własnych powiatów w zakresie melioracji szczegółowych) – **568.000 zł.** tj. o 4% więcej.
6. Dotacje podmiotowe na utrzymanie urządzeń melioracji szczegółowych (spółki wodne) – **149.000 zł.** tj. o 3,5% więcej. Środki przeznaczono na pokrycie części kosztów robót konserwacyjnych melioracji szczegółowych realizowanych przez spółki ze składek członkowskich.
7. Dotacje przedmiotowe na upowszechnianie doradztwa rolniczego (przekazano podmiotom zajmującym się upowszechnianiem doradztwa rolniczego) – **20.000 zł.** tj. na poziomie roku ubiegłego,
8. Wydatki na ośrodki doradztwa rolniczego (Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego) – **6.595.892 zł.** tj. o 4% więcej.
9. Wydatki na Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych – **1.410.200 zł.** tj. o 69% więcej.

10. Wydatki na Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa – **4.564.500 zł.** tj. o 2% więcej.
11. Wydatki na Wojewódzką Inspekcję Weterynaryjną – **7.981.263 zł.** tj. o 13% więcej.
12. Wydatki na Powiatowe Inspekcje Weterynaryjne – **7.349.834 zł.** tj. o 8% więcej.

Z budżetu województwa w miarę możliwości wspierano finansowo instytucje i organizacje, które realizowały przedsięwzięcia związane z restrukturyzacją rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich. Dotowane były działania promocyjne, takie jak: Jesienne Targi Rolnicze – Wszystko dla Rolnictwa, Żuławskie Targi Rolne, konkursy: Czysta i Piękna Zagroda – Estetyczna Wieś.

Cel operacyjny **„Produkcja żywności wysokiej jakości”**

Ukształtowanie terenu, znaczna ilość parków krajobrazowych, czysta nieskażona przyroda stawia województwo warmińsko-mazurskie w czołówce najczystszych regionów, co skłania do produkcji żywności „ekologicznej”.

Działania związane z realizacją w/w celu operacyjnego podejmowane były głównie przez służby doradztwa rolniczego. Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie realizował szereg szkoleń pod nazwą **„Wdrażanie zasad rolnictwa ekologicznego oraz tworzenie rynku zbytu produktów ekologicznych”**, które zmierzały do:

1. zwiększenia ilości gospodarstw rolnych posiadających atest gospodarstwa ekologicznego
2. tworzenia dużych, ujednoczonych odmianowo i jakościowo partii handlowych produktów ekologicznych i poszukiwanie rynków zbytu
3. doskonalenia wiedzy i umiejętności praktycznych rolników w zakresie upraw ekologicznych
4. upowszechniania informacji na temat prawnych podstaw funkcjonowania rolnictwa ekologicznego oraz zasad atestacji.

W 2003r. z zakresu rolnictwa ekologicznego zrealizowano 27 jednodniowych spotkań i 2 kursy o poszerzonym programie. Uczestniczyło w nich łącznie 716 osób. Wykłady prowadzili specjaliści i doradcy WODR oraz najwybitniejsi eksperci rolnictwa ekologicznego w Polsce. Wydane zostały materiały szkoleniowe zawierające zasady rolnictwa ekologicznego, które przekazano zainteresowanym rolnikom. Było to możliwe dzięki pozyskaniu środków finansowych **Funduszu Współpracy Programu AGRO–INFO**. Na konferencji kończącej program zorganizowano spotkanie rolników z przedsiębiorcami, którzy oferowali odbiór i przetwórstwo produktów ekologicznych oraz warunki współpracy.

Ze środków finansowych Funduszu Współpracy, Programu AGRO–INFO, realizowano również projekt **„Ekoprzyjazne miejsca pracy na wsi”**. W trakcie realizacji programu wykonano następujące zadania:

1. przeprowadzono 8 jednodniowych spotkań informacyjnych z zakresu rolnictwa ekologicznego, w których uczestniczyły 193 osoby,
2. zorganizowano 6-dniowy kurs ekologiczny, w którym w dwóch etapach szkolenia uczestniczyło 56 osób,
3. przeprowadzono 4-dniowy kurs małej gastronomii nt. *„Organizacja małego zakładu gastronomicznego lub bazy żywieniowej w gospodarstwie agroturystycznym”*, w którym uczestniczyły 33 osoby,

4. zorganizowano konferencję kończącą program pod hasłem „*Ekoprzyjazne miejsca pracy, ekoprzyjazne produkty*”, w której uczestniczyły 64 osoby.

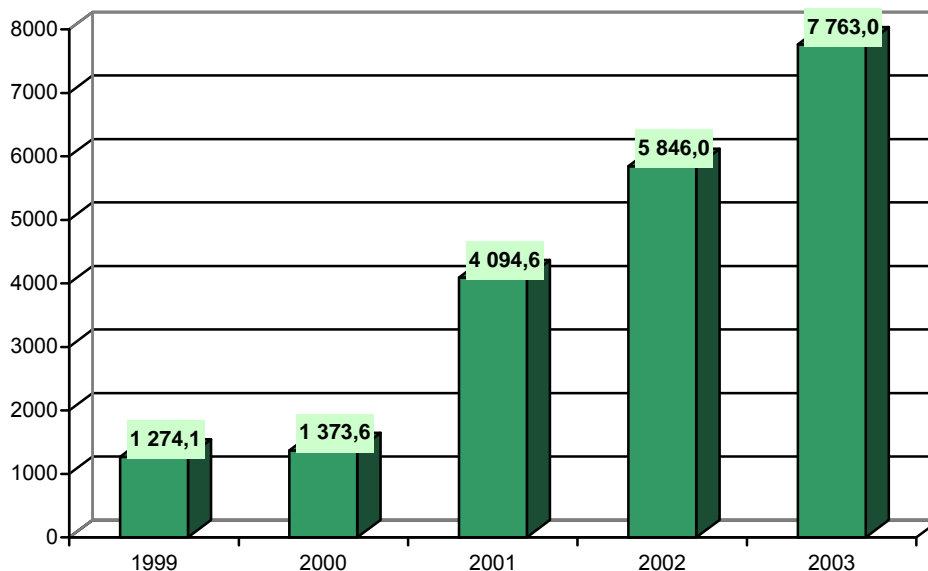
Odbiorcami realizowanych zadań byli rolnicy prowadzący gospodarstwa ekologiczne oraz zainteresowani rolnicy i mieszkańcy wsi prowadzący agroturystykę, lokalne stowarzyszenia rolników i agroturystyczne.

Prowadzono również działania związane z przygotowaniem doradców WODR do wdrażania programów rolno-środowiskowych. W okresie marzec–grudzień 2003 r. – 24 doradców uczestniczyło w kursie szkoleniowym w ramach projektu PHARE „*Rozwój instytucjonalny na rzecz agros środowiska i zalesiania*”, po którym uzyskali certyfikaty uprawniające do sporządzania planów rolno-środowiskowych. Doradcy rolno-środowiskowi uczestniczyli też w szkoleniach za granicą (Francja, Wielka Brytania, Niemcy).

We wrześniu 2003 r. wspólnie z Radą Generalną Departamentu Cotes d’Armor zorganizowano polsko-francuską konferencję poświęconą wymianie doświadczeń w zakresie przygotowania oraz wdrażania programów rolno-środowiskowych w Polsce i Francji, w której uczestniczyły 94 osoby.

Efektom podejmowanych działań jest systematyczny wzrost liczby gospodarstw rolnych prowadzących produkcję metodami ekologicznymi (z 33 w 1999 r. do 126 w 2003 r.) oraz areалу uprawy roślin prowadzonych metodami ekologicznymi (analogicznie z 1274 ha do 7763 ha). W tej dziedzinie województwo warmińsko-mazurskie zajmuje aktualnie 3 miejsce w kraju (za regionem podkarpackim i zachodniopomorskim) pod względem wielkości powierzchni upraw ekologicznych.

Wykres nr 3
Areał upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi w ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

Duże znaczenie w osiągnięciu celu operacyjnego „*Produkcja żywności wysokiej jakości*” mają zakłady przetwórcze. Restrukturyzacji i modernizacji zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego służyła realizacja Programu SAPARD w ramach działania 1 – *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych*. Przedstawia to poniższa tabela:

Tabela nr 2
Realizacja projektów w ramach działania 1

Wyszczególnienie	Liczba wniosków	Wnioskowana kwota pomocy PLN	Liczba zawartych umów	Zrealizowane płatności	Kwoty zrealizowanych płatności
Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	49	57 535 365	37	16	8 899 441
Sektor mleczarski	17	16 693 802	15	7	3 186 197
Sektor mięsny	26	35 571 574	17	5	3 312 375
Sektor rybny	2	3 018 811	1	1	224 145
Sektor owoców i warzyw	4	2 251 178	4	3	2 176 724

Źródło: Warmińsko-Mazurski Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Środki finansowe przeznaczone zostały głównie na zakup i instalację nowych maszyn, urządzeń oraz sprzętu włącznie z oprogramowaniem komputerowym i specjalistycznym sprzętem do transportu. Znaczącą część kosztów inwestycji stanowiły także wydatki na budowę nowych lub remont starych obiektów budowlanych. W większości przedsięwzięć koszty inwestycyjne związane były z dostosowaniem do wymogów sanitarnych i weterynaryjnych UE. Maksymalny poziom dopuszczalnej pomocy stanowił 50% kosztów kwalifikowanych i nie mógł przekroczyć **10 mln zł**.

Z promocją żywności wysokiej jakości związane było również działanie realizowane przez Samorząd Województwa, związane z ogólnopolskim konkursem „POLSKI PRODUCENT ŻYWNOŚCI”. Dwie firmy z naszego województwa zostały laureatami konkursu na szczeblu krajowym (Mleczarnie w Nidzicy i w Lubawie).

Cel operacyjny **„Aktywny i sprawnie funkcjonujący samorząd rolniczy”**

Zadaniem samorządu rolniczego jest wspieranie sektora rolniczego oraz lobbing na rzecz wprowadzania korzystnych rozwiązań prawnych służących rozwojowi rolnictwa i obszarów wiejskich. W końcu 2002 r. rozpoczęła się II kadencja funkcjonowania Warmińsko-Mazurskiej Izby Rolniczej.

Samorząd Województwa ściśle współpracował z W-M Izbą Rolniczą w rozwiązywaniu wielu spraw z zakresu obszarów wiejskich, zwłaszcza związanych z poprawą opłacalności produkcji rolniczej, ze zwalczaniem skutków suszy, z działaniami interwencyjnymi na rynku zbóż, żywności rzeźnego i mleka oraz wdrażania programów pomocowych UE.

Cel operacyjny **„Tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem”**

Województwo warmińsko-mazurskie jest regionem o najwyższej w kraju stopie bezrobocia. W ogólnej liczbie bezrobotnych blisko połowę stanowią bezrobotni zamieszkali na wsi. Region uznany jest za zagrożony wysokim bezrobociem strukturalnym. Postępujący proces koncentracji

w rolnictwie, w coraz większym stopniu zmniejsza zapotrzebowanie tego sektora na pracę. Konieczne jest zwiększenie liczby stanowisk pracy poza rolnictwem, poprzez rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, aktywizowanie społeczności popegeerowskich oraz różnicowanie działalności gospodarczej. Podejmowane w tym zakresie działania to:

1. Realizacja projektów w ramach **programu SAPARD**:

- w zakresie wdrożenia **Działania 2: Inwestycje w gospodarstwach rolnych; schemat 2.3. Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych**. Celem tego schematu jest zwiększenie liczby gospodarstw uzyskujących dochód z działalności rolniczej poza sektorami tradycyjnymi, wykorzystanie zapotrzebowania rynku na nowe produkty, poprawa wykorzystania zapotrzebowania zasobów pracy w gospodarstwach. W ramach tego schematu wykonano i rozliczono **32 zadania** na łączną kwotę pomocy – **1 426 105 PLN**. Rolnicy otrzymali wsparcie na rozwijanie nietradycyjnych kierunków produkcji rolniczej, a więc na produkcję sadowniczą, warzywniczą, szkółkarstwo, chów i hodowlę jeleni, danieli, strusi, nasiennictwo oraz uprawę gryki, grochu czy gorczycy. Ponad 80% pomocy otrzymali producenci owoców i warzyw. Pomoc przeznaczano głównie na zakup ciągników rolniczych, opryskiwaczy oraz maszyn i urządzeń.
- w zakresie wdrożenia **Działanie 4: Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich** i schematu 4.2. *Tworzenie miejsc pracy na obszarach wiejskich*. Wdrażanie tego działania uruchomiono dopiero na początku grudnia 2003 roku, a do końca 2003 r. **przyjęto 82 wnioski** na realizację projektów objętych w/w działaniem.

2. Prace związane z realizacją regionalnego programu zwalczania bezrobocia. Realizowano zadania wynikające z przyjętych „Założeń Polityki Rynku Pracy w województwie warmińsko-mazurskim na lata 2002–2006”, które mają na celu przeciwdziałanie wzrostowi bezrobocia i łagodzenia jego skutków. Zrealizowane programy rynku pracy to:

- Program PHARE 2000 – Rozwój Zasobów Ludzkich, w ramach którego podpisano umowy na realizację m. in. kontraktu 001 „Zintegrowane wsparcie szkoleniowe dla młodzieży wiejskiej zagrożonej bezrobociem”, w ramach którego zatrudnienie znalazło 695 osób przeszkolonych, ponadto 13 osób założyło własną działalność gospodarczą.
- Zielone miejsca pracy – objęto nim 83 absolwentów posiadających wykształcenie związane z gospodarką leśną, ochroną środowiska oraz rolnictwem.

3. Działania **Oddziału Terenowego Agencji Nieruchomości Rolnych w Olsztynie** w pracach związanych z aktywizacją społeczności popegeerowskiej. ANR do końca 2003 roku zobowiązana była do tworzenia miejsc pracy oraz udzielania pomocy byłym pracownikom państwowych gospodarstw rolnych i członkom ich rodzin w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, w jakich się znaleźli po likwidacji ich zakładów pracy. Olsztyński Oddział ANR zrealizował te zobowiązania następująco:

Działania na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy

Agencja realizowała szereg zadań, których celem było zatrudnienie bezrobotnych byłych pracowników PGR bądź członków ich rodzin.

Bezpośrednią formą wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy były częściowe refundacje pracodawcom kosztów zatrudnienia bezrobotnych.

- W 2003 r. kontynuowana była realizacja programów z roku poprzedniego oraz stworzono:
 - 13 programów wspólnych ze starostami powiatów, gminami i miastami, zarządami dróg i melioracji oraz strażą graniczną na realizację zadań gospodarczych, w wyniku czego zostało zatrudnionych 795 bezrobotnych,
 - 16 Programów ze Stowarzyszeniem „Niebieski Parasol”, Hospicjum Pomoc Maltańska, Polskim Komitetem Pomocy Społecznej, Stowarzyszeniem „Pomocna Dłoń” oraz Szpitalem św. Jerzego w Lubawie na zatrudnienie 145 opiekunek

rekrutujących się spośród byłych pracowników PGR do opieki domowej nad osobami przewlekle chorymi.

- Oddział, przy współpracy z CARITAS Archidiecezji Warszawskiej, uczestniczy od listopada 2001r w realizacji programu „Promocja zawodowa dziewcząt”, Archidiecezji Warszawskiej, którego celem jest pomoc młodym dziewczętom po maturze w znalezieniu zatrudnienia w Warszawie – z tej formy pomocy skorzystało dotychczas 140 dziewcząt, z tego 115 znalazło pracę i mieszka poza bursą. W roku 2003 program był kontynuowany (*Oddział ma do dyspozycji 18 miejsc*), do Warszawy wysłano łącznie 52 osoby, z których 46 znalazło pracę.
- Lokalne Fundusze Poręczeń Kredytowych:
 - na koniec 2003 roku utworzonych było 6 funduszy (w Olsztynie, Nidzicy, Działdowie, Ostródzie, Kętrzynie i Goldapi), których celem jest udzielanie poręczeń pracodawcom zaciągającym kredyty bądź pożyczki na tworzenie nowych miejsc pracy z przeznaczeniem, co najmniej połowy środków na zatrudnienie byłych pracowników PGR. Agencja wniosła do tych funduszy kwotę 3,4 mln. zł na kapitał początkowy. Fundusze te udzieliły ogółem 305 poręczeń przyczyniając się w ten sposób do utworzenia 588 stanowisk pracy.

Działania na rzecz aktywizacji zawodowej bezrobotnych

Celem tych działań było uaktywnienie bezrobotnych byłych pracowników PGR bądź członków ich rodzin w poszukiwaniu pracy, czy też podjęcia działalności na własny rachunek oraz wyuczenie ich nowych zawodów.

- W 2003 roku kontynuowano cykl szkoleń dla bezrobotnych rozpoczętych w roku 2002:
 - 11 kursów (wspólnie z Powiatowymi Urzędami Pracy) przyuczających do prac melioracyjnych i drogowych, w których uczestniczyło łącznie 1.012 osób,
 - 4 kursy (wspólnie z Urzędem Marszałkowskim i starostwami powiatów: ostródzkiego, nidzickiego, szczycieńskiego i mrągowskiego) nauki języków obcych, które ukończyło 58 osób,
 - 3 kursy specjalistyczne dla kobiet z zakresu opieki paliatywno-hospicyjnej (opieka nad obłożnie chorymi w domu), które ukończyło 110 kobiet (wszystkie uczestniczki szkolenia zostały zatrudnione).
 - W 2003 roku dzięki dofinansowaniu Agencji zostały uruchomione dwa duże programy nauki języków obcych tj. „Lingwista” i „Paszport do Europy”. W realizacji tych programów uczestniczyło 14 powiatów województwa warmińsko-mazurskiego. W ramach tych programów szkoleniem objęto 325 dzieci z rodzin b. pracowników PGR.
 - W 2003 r. Agencja sfinansowała wspólnie z Powiatowym Urzędem Pracy w Olsztynie kurs nauki hafciarstwa, który ukończyło 27 kobiet z rodzin b. pracowników PGR. Swoistą formą aktywizacji bezrobotnych są funkcjonujące już trzeci rok Punkty Informacyjno-Doradcze dla byłych pracowników PGR, które udzieliły w 2003 roku porad 3855 interesantom. Liderzy terenowi wyjeżdżali 1467 razy na spotkania w osiedlach, uczestniczyli w pracach komisji stypendialnych oraz pomagali w organizacji tzw. „białych sobót”.
4. Realizowane były także działania związane z upowszechnianiem alternatywnych i dodatkowych źródeł dochodu dla gospodarstw rolnych. W zakresie tym, Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie zorganizował i przeprowadził 17 szkoleń, w którym uczestniczyło ok. 300 rolników i członków ich rodzin.

Cel operacyjny
„Rozwinięta infrastruktura na terenach wiejskich”

Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich wymaga wyposażenia wsi w podstawową infrastrukturę techniczną. Poprawie infrastruktury technicznej służącej gospodarstwu rolnym służyły m.in. zadania realizowane w ramach:

1. **Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich – Komponent C – Infrastruktura.** Na ten cel w 2003 r. wydatkowana została kwota ponad 13,2 mln zł. Efekty rzeczowe uzyskane w ramach w/w komponencie to:

- ✓ Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg – 34,7 km
- ✓ Liczba stacji uzdatniania wody – 1
- ✓ Długość zainstalowanej sieci wodociągowej – 51,2 km
- ✓ Liczba przyłączy wodociągowych – 428
- ✓ Liczba wybudowanych oczyszczalni – 2
- ✓ Długość sieci kanalizacyjnej – 73,9 km
- ✓ Liczba przyłączy kanalizacyjnych – 1772.

2. **Programu SAPARD w ramach Działania 3: Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.** Realizacja projektów objętych tym działaniem rozpoczęła się w roku 2003. Przedstawia to tabela:

Limit Rocznej Umowy Finansowej 2000/2001 – **44 924 830 PLN**

Limit Rocznej Umowy Finansowej 2002/2003 – **30 527 325 PLN**

Tabela nr 3
Realizacja projektów w ramach działania 3

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota pomocy PLN	Zrealizowane płatności z wezwania w 2002 roku	Kwota zrealizowanych płatności
Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich	175	112 373 172	58	26 423 383
Schemat 3.1 - Zaopatrzenie gospodarstw wiejskich w wodę	74	39 684 796	22	5 163 819
Schemat 3.2 - Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	56	52 116 963	20	14 924 482
Schemat 3.3 - Gospodarka odpadami stałymi.	1	861 952	0	0
Schemat 3.4 - Drogi gminne i powiatowe na obszarach wiejskich	44	19 709 461	16	6 335 082

Źródło: *Warmińsko-Mazurski Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.*

Przyznane limity finansowe pozwoliły na całkowite sfinansowanie wszystkich 58 pozytywnie ocenionych projektów złożonych w ramach wezwania 1 w 2002 roku. Niewykorzystany limit środków z Rocznej Umowy Finansowej 2000/2001 pozwolił na sfinansowanie wniosków złożonych w wezwaniu 2, tj. od 30.07.2003 do 15.09.2003 roku. Realizacja płatności nastąpiła w 2004 roku.

3. **Działań Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** poprzez współfinansowanie projektów ochrony powietrza, wód i powierzchni ziemi.

Zadania z zakresu ochrony atmosfery realizowane były poprzez wykonywanie 39 inwestycji i miały na celu:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza wskutek:
 - modernizacji istniejących kotłowni i systemów ciepłych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,

- energetycznego wykorzystania biomasy poprzez produkcję biopaliw, plantacje energetyczne, czy systemy dystrybucji biomasy,
- modernizacji istniejących kotłowni ze zmianą na niskoemisyjne,
- racjonalizację wytwarzania i użytkowania ciepła polegającą na:
 - kompleksowej modernizacji systemów energetycznych z ujęciem źródła , przesyłu oraz odbioru ciepła,
 - działaniach podnoszących efektywność przesyłu ciepła.

Zadania z zakresu ochrony wód i gospodarki wodnej skupiały się na 50 zadaniach inwestycyjnych związanych z:

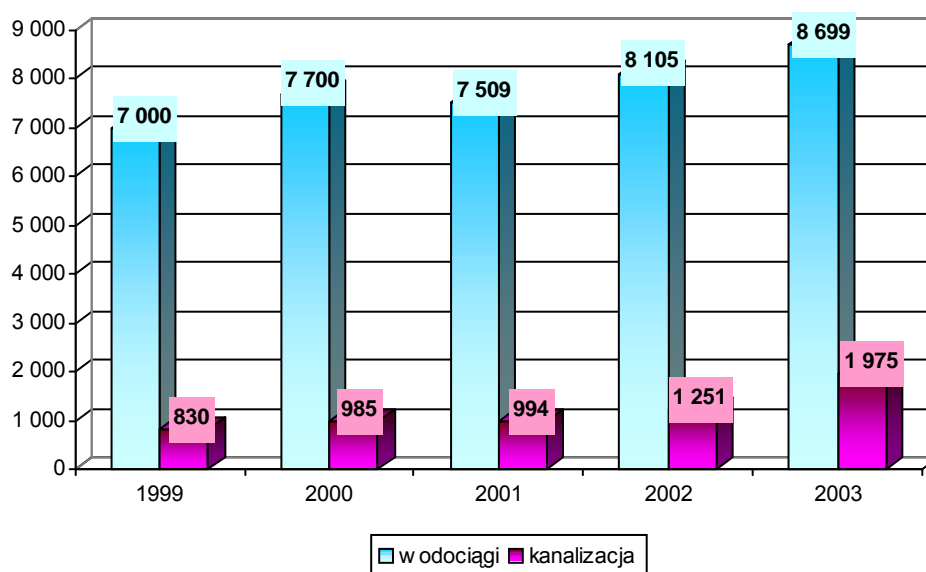
- ochroną czystości wód w zlewniach rzek i jezior poprzez budowę i modernizację oczyszczalni ścieków, kanalizacji sanitarnej, budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojownicę,
- budowę i modernizację stacji uzdatniania wody,
- regulację gospodarki wodnej na Kanale Elbląskim.

Zadania z zakresu ochrony powierzchni ziemi dotyczyły 4 inwestycji związanych z:

- budową zakładu przerobu odpadów komunalnych,
- organizacją i wdrażaniem selektywnej zbiórki odpadów,
- rekultywacją terenów po byłym poligonie wojskowym,
- unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych.

Realizacja zadań na rzecz poprawy infrastruktury technicznej spowodowała znaczny wzrost sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W województwie warmińsko-mazurskim w 2003r. długość sieci wodociągowej wynosiła około **8.700 km** i na przestrzeni lat 1999-2003 **zwiększyła się o 1.700 km, tj. o 24%**, a sieci kanalizacyjnej **1.975 km – wzrost o 1.145 km, tj. o 138%** (przy zakładanym w strategii wzroście sieci wodociągowej i kanalizacyjnej o 10% co 5 lat). Zmiany, jakie nastąpiły w latach 1999-2003 w długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego ilustruje poniższy wykres:

Wykres nr 4
Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

Nadal jednak występują znaczne dysproporcje w infrastrukturze technicznej, występującej na terenie poszczególnych gmin oraz w długości sieci kanalizacyjnej w stosunku do sieci wodociągowej.

Cel operacyjny **„Lepsza infrastruktura społeczna”**

W celu większego zainteresowania regionem przyszłych inwestorów i poprawy warunków do osiedlania się nowych mieszkańców, konieczne jest tworzenie odpowiedniej sieci szkół, placówek opieki zdrowotnej i ośrodków kultury i sportu. Zadania w tym zakresie realizowane były przez **PAOW (Podkomponent B - 2 Edukacja)**, którego głównym celem jest poprawa efektywności systemu edukacyjnego oraz wykorzystania zasobów edukacyjnych. W ramach podkomponentu edukacyjnego finansowane są najważniejsze zadania związane z poprawą stanu obiektów szkolnych takie jak: opracowywanie projektów remontów, prace modernizacyjne, odnowienie szkół i obiektów szkolnych oraz działania prowadzące do konsolidacji sieci szkół (świetlice i poczekalnie dla dojeżdżających).

Cel operacyjny **„Podniesienie poziomu wykształcenia”**

Wsparcie działań mających na celu podnoszenie poziomu wiedzy jest niezbędne, aby uchronić obszary wiejskie przed degradacją socjalną (dotyczy to w szczególności obszarów dotkniętych strukturalnym bezrobociem i terenów popegeerowskich). Dla realizacji tego celu operacyjnego opracowane zostały systemy pomocy stypendialnej dla młodzieży oraz systemy kredytowe dla studentów pochodzących z obszarów wiejskich. Dużą pomoc dla młodzieży z rodzin popegeerowskich świadczyła Agencja Nieruchomości Rolnych. Olsztyński Oddział ANR zrealizował te zobowiązania następująco:

Działania na rzecz kształcenia dzieci i młodzieży

1. Udzielenie bezpłatnej pomocy finansowej szkołom wiejskim, w których uczy się co najmniej 30% dzieci z rodzin byłych pracowników PGR, z przeznaczeniem na zakup wyposażenia, sprzętu i urządzeń do sal lekcyjnych, sportowych, kuchni i stołówek szkolnych. Udzielono 111 subwencji na kwotę 623.912 zł.
2. Program stypendialny przeznaczony dla uczniów uczących się w publicznych i dziennych szkołach ponad gimnazjalnych i średnich. W roku szkolnym 2002/2003 wydano na stypendia kwotę 10.853 tys. zł.
3. Stypendia tzw. pomostowe dla studentów studiujących na I roku studiów dziennych, magisterskich, na uczelniach państwowych. W roku akademickim 2002/2003 stypendium pomostowe otrzymało 159 studentów,
4. Wspieranie kształcenia młodzieży w szkołach i ośrodkach OHP na podstawie porozumienia z Komendą Wojewódzką OHP w Olsztynie (ANR wspiera finansowo zakwaterowanie uczniów, wyżywienie oraz dojazdy do szkoły). W 2003 r. wydatkowano na ten cel kwotę 182 tys. zł dla 190 uczniów.

Ponadto realizowane były również działania związane z:

1. Dożywianiem dzieci i młodzieży z rodzin najuboższych o najniższych dochodach w szkołach podstawowych i gimnazjalnych: Dożywianiem objęto 21.300 uczniów na kwotę 3 370 000 zł.
2. Wypoczynkiem dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych o najniższym statusie materialnym, zorganizowanym przez Biuro ANR w Warszawie: na koloniach wypoczywało 3.300 dzieci, z tego 780 dzieci na koloniach specjalistycznych połączonych z wypoczynkiem i rehabilitacją ruchową i inną, uczestniczyły tu dzieci z rodzin patologicznych, z wadami postawy, niewidome i z innymi upośledzeniami, na ten cel wydano kwotę 2 574 000 zł.
3. Wypoczynkiem dzieci i młodzieży organizowanym przez organizacje i instytucje zewnętrzne, które były dofinansowane przez Oddział: objęto nim 80 dzieci, na ten cel wydano kwotę 48.663 zł.

Realizacja działań związanych z podnoszeniem poziomu wykształcenia prowadzona była także poprzez realizację projektów **Wojewódzkiego Urzędu Pracy**. Były to:

1. „Centra wspierania przedsiębiorczości” – zadanie było realizowane w ramach podkomponentu B-1 Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich. Zawarto z lokalnymi wykonawcami 3 umowy na realizację zadania, które przygotowywało potencjalnych pożyczkobiorców do podjęcia działalności gospodarczej. Zadanie obejmowało szkolenie teoretyczne z zakresu organizacji własnego przedsięwzięcia, z praktyczną obsługą komputera oraz indywidualne konsultacje i doradztwo. Łącznie objęto nim – 140 beneficjentów.
2. Kontrakt pn. Rozwój Kadr Małych i Średnich Przedsiębiorstw – realizowany w ramach programu przedakcesyjnego PHARE 2000. Obejmuje on wsparcie przygotowania firm do wprowadzenia systemów zapewnienia jakości, w tym systemu HACCP i ISO. Kwota zakontraktowana to ponad 118 tys. zł. W programie uczestniczyło 193 MŚP.
3. Realizacja działań związanych z podnoszeniem poziomu wykształcenia prowadzona w ramach PAOW realizowanego przy udziale Wojewódzkiego Urzędu Pracy. Na realizację tych działań zawarto 101 kontraktów na sumę ponad 4,3 mln zł.

Działania związane z realizacją tego celu stanowią kanwę pracy doradców Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Przekazują oni rolnikom, ich rodzinom i mieszkańcom wsi informacje oraz szeroką wiedzę rolniczą i ekonomiczną. Doradcy wspomagają również mieszkańców wsi organizacyjnie, a poprzez kontakty z prawnikiem WODR, także i w zakresie porad prawnych. Podnoszenie wiedzy rolników realizowane jest poprzez różne formy, tj.: szkolenia rolnicze i seminaria o charakterze wojewódzkim, szkolenia kursowe, wystawy, kiermasze, konkursy oraz wyjazdy szkoleniowe.

Poziom wykształcenia ludności badany jest w trakcie Powszechnych Spisów. Raport z wyników Spisu Powszechnego z 2002 roku wskazuje, że w porównaniu do 1996r. istotnej zmianie uległ poziom wykształcenia osób wchodzących w skład gospodarstw domowych użytkowników gospodarstw rolnych. Udział osób z wykształceniem wyższym zwiększył się o 2,2%, średnim zawodowym i ogólnokształcącym o 3,3%, natomiast zmniejszył się udział osób z wykształceniem podstawowym ukończonym o 3,1% i nieukończonym o 2,9%.

Cel operacyjny

„Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu”

Województwo warmińsko-mazurskie stanowi obszar cechujący się zróżnicowaniem potencjału przyrodniczego, a w szczególności gleb. Duży udział trwałych użytków zielonych predysponuje ten obszar do rozwijania chowu bydła. Korzystną cechą regionu jest mało zanieczyszczone powietrze, gleba i woda oraz duża ilość jezior i lasów. Walory przyrodniczo-

kulturowe Warmii i Mazur stwarzają szczególnie korzystne warunki do rozwijania usług turystycznych na wsi. Ważne jest również zwiększenie gospodarczego wykorzystania potencjału wodnego województwa do produkcji rybackiej śródlądowej i morskiej. Przyrodnicze predyspozycje powinny być wykorzystane do rozwoju usług agroturystycznych, pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł, wdrażania programów rolno-środowiskowych i produkcji żywności metodami ekologicznymi. Działania związane z realizacją w/w celu prowadzone były w ramach:

1. Programu **SAPARD (działanie 2 – inwestycje w gospodarstwach rolnych)**

Zakres zrealizowanych w ramach tego działania inwestycji w gospodarstwach rolnych w 2003 r. przedstawia poniższa tabela:

Tabela nr 4
Realizacja projektów w ramach działania 2

Wyszczególnienie	Liczba złożonych wniosków	Wnioskowana kwota pomocy PLN	Liczba zawartych umów	Zrealizowane płatności	Kwota zrealizowanych płatności
Inwestycje w gospodarstwach rolnych	117	6 323 597	103	56	2 707 790
Schemat 2.1 – Restrukturyzacja produkcji mleka	13	1 023 500	8	5	298 788
Schemat 2.2 – Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w hodowli zwierząt rzeźnych	20	1 406 192	14	5	259 766
Schemat 2.3 – Zwiększenie różnorodności produkcji gospodarstw rolnych	84	3 893 905	81	46	2 149 236

Źródło: Warmińsko-Mazurski Oddział Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

W schemacie 2.1 Restrukturyzacja produkcji mleka najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem była budowa i modernizacja obór wraz z wyposażeniem i infrastrukturą, uregulowanie gospodarki odchodami poprzez budowę płyty obornikowej i zbiornika na gnojówkę, zakup urządzeń do schładzania i przechowywania mleka, zakup zwierząt hodowlanych, zakup sprzętu rolniczego, ciągników.

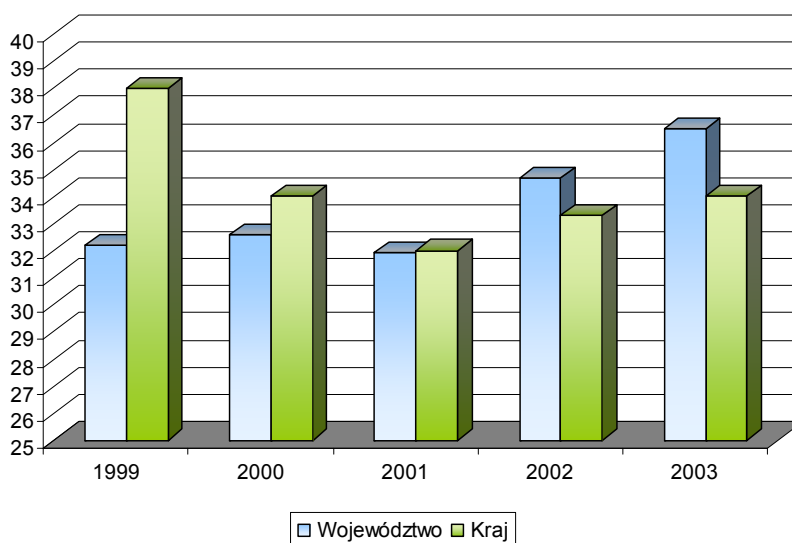
W schemacie 2.2 Modernizacja gospodarstw specjalizujących się w produkcji zwierząt rzeźnych najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem była modernizacja kurników i tuczarni wraz z wyposażeniem, uregulowanie gospodarki odchodami, zakup urządzeń do zadawania pasz, zakup sprzętu rolniczego, ciągników.

W schemacie 2.3 Zwiększenie różnorodności produkcji najczęściej wnioskowanym przedsięwzięciem był zakup maszyn i urządzeń i wyposażenia do produkcji rolnej, przechowywania (zbiorniki BIN), podstawowego przetwórstwa prowadzonego na poziomie gospodarstwa oraz urządzeń służących do przygotowania produktów rolnych do sprzedaży, zakup stada podstawowego (danieli, jeleni, kóz, koni), zakup materiału nasadzeniowego drzewek ozdobnych – iglaków oraz drzewek owocowych. Zakup ciągników możliwy był po rozszerzeniu dotychczasowej działalności - wprowadzeniu do plodozmianu roślin nietradycyjnych (gorczyca biała, trawy nasiennych, rabarbaru, pasternaka, marchwi, truskawek, wierzby energetycznej).

1. **Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego**, które prowadzone jest na podstawie umowy o współfinansowaniu zawartej przez Samorząd Województwa z Centralnym Ośrodkiem Badania Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej i ze Stacją Doświadczalną Oceny Odmian we Wrocikowie. Środki finansowe przeznaczono na pokrycie kosztów związanych z opracowaniem merytorycznym i redakcyjnym wyników doświadczeń PDO oraz drukiem trzech broszur (zboża ozime, zboża jare oraz ziemniak, bobik, groch i rzepak) w nakładzie 1200 szt., które poprzez Warmińsko-Mazurską Izbę Rolniczą oraz Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie zostały rozpropagowane wśród rolników naszego województwa.

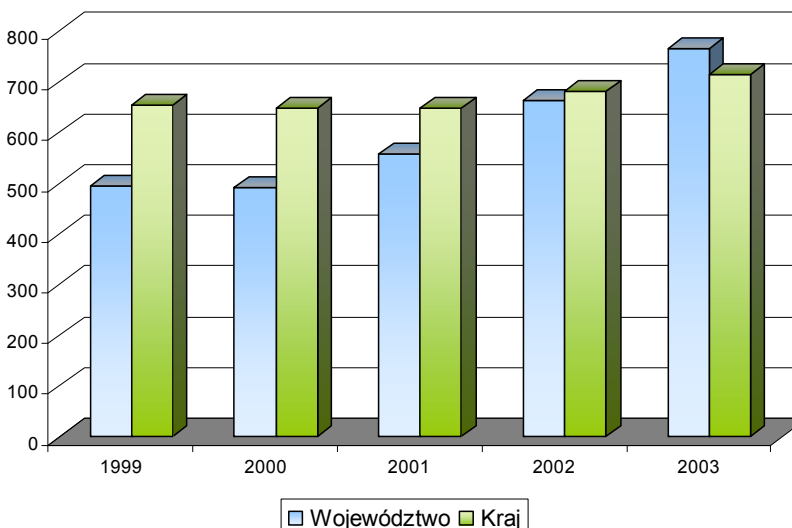
2. Wynikiem działań, jakie zostały podjęte w województwie warmińsko-mazurskim w latach 1999-2003 na rzecz realizacji regionalnego programu rozwoju rolnictwa jest wzrost produkcji rolniczej. Wyraża się to takimi wskaźnikami, jak:
- obsada bydła (wzrost z 32,2 do 36,5 szt./100 ha UR.) – co oznacza także, że zakładany wzrost obsady bydła do poziomu średniej krajowej został już osiągnięty (średnia krajowa – 34,0 szt./100 ha UR).
 - obsada trzody chlewnej (wzrost z 69,1 do 78,0 szt./100 ha UR).
 - produkcja mleka i żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych (wzrost odpowiednio z 495 l i 175 kg do 765 l i 212 kg).

Wykres nr 5
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w sztukach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

Wykres nr 6
Produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych

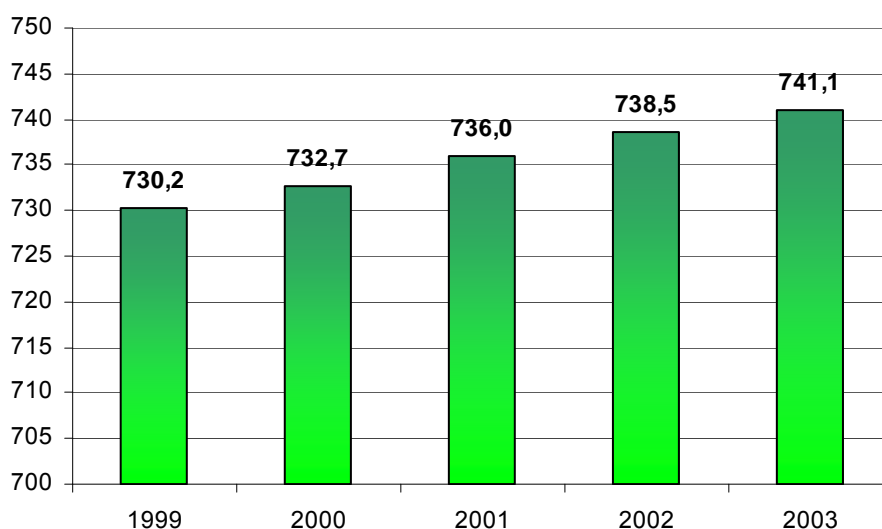
Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

Na podkreślenie zasługuje fakt, że wzrost produkcji rolniczej następuje w parze z racjonalizacją wykorzystania gruntów ornych, co wyraża wskaźnik wykorzystania gruntów

ornych pod produkcję rolniczą. Na przestrzeni ostatniego 5-lecia wskaźnik ten zmniejszył się z 78,4% do 71,8%.

Duża ilość gleb kwalifikujących się do gruntów marginalnych jest zagospodarowywana poprzez zalesianie i trwale zadarnianie. Powierzchnia gruntów leśnych w województwie wzrosła z około 730 tys. ha w 1999r. do 741,1 tys. ha w 2003r.

Wykres nr 7
Powierzchnia gruntów leśnych w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie. Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: Restrukturyzacja obszarów wiejskich

Wnioski:

1. Realizacja „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” w obszarze rozwoju „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” prowadzona jest zgodnie z ustalonym harmonogramem, z wyjątkiem działania „Rozwój giełd i rynków hurtowych”. Utworzenie oraz prowadzenie giełdy lub rynku hurtowego jest działalnością komercyjną i działania w tym zakresie powinny być podejmowane przez zainteresowane podmioty gospodarcze. Aktualnie brak jest woli do podejmowania tego rodzaju działalności, zarówno przez przedsiębiorców oraz społeczno-zawodowe i samorządowe organizacje rolników. Nie ma jednak potrzeby rezygnowania z tego działania w ustalonym harmonogramie działań, aby w latach następnych nie zamykać drogi do ewentualnego podejmowania inicjatyw programowych w tym zakresie.
2. Proponuje się usunięcie z wykazu celów i działań „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” - celu „Lepsza infrastruktura społeczna”, gdyż uszczegółowieniem tego celu, są cele operacyjne „Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo-rekreacyjna” oraz „Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego”, które ujęte są w obszarze strategicznym „Atrakcyjność zamieszkania”.

W związku z tym, proponuje się także usunięcie z obszaru strategicznego „Restrukturyzacja obszarów wiejskich” działania „Stworzenie odpowiednio wyposażonej sieci szkół, opieki zdrowotnej, dostępu do placówek kultury i sportu” i przeniesienie go do obszaru „Atrakcyjność zamieszkania”.

Ponadto proponuje się, aby takie działania, jak:

- a) zalesianie gruntów i zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej,
- b) rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych,
- c) utworzenie nowoczesnego regionalnego systemu gospodarki odpadami i rekultywacja terenów składowisk odpadów,
- d) ograniczenie emisji zanieczyszczeń przemysłowych,
- e) ograniczenie uciążliwości emisji do powietrza ze źródeł rozproszonych,
- f) realizacja systemów grzewczych przyjaznych dla środowiska,
- g) wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii,
- h) preferowanie transportu przyjaznego środowisku

zostały przeniesienie do obszaru strategicznego „**Środowisko przyrodnicze**”. W/w działania koordynowane są przez Departament Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego, są one ujęte w programach wojewódzkich opracowanych przez ten departament i są również przez ten departament monitorowane.

3. Proponuje się dokonanie następujących zmian w katalogu wskaźników monitorowania realizacji strategii w obszarze „**Restrukturyzacja obszarów wiejskich**”:
 - a) Dla celu „*Dobrze funkcjonujące i efektywnie produkujące gospodarstwa rolne*” – w miejsce wskaźnika „**Wartość środków pozyskiwanych na realizację programów związanych z restrukturyzacją rolnictwa**” wprowadzić wskaźnik - „**Wielkość kwot (w zł) przekazanych na rozwój gospodarstw rolnych w ramach funduszy przedakcesyjnych (SAPARD), funduszy strukturalnych i dopłat bezpośrednich**”. Źródłem informacji o tym wskaźniku byłby Oddział Regionalny ARiMR.
 - b) Dla celu „*Produkcja zdrowej żywności*” – zrezygnować z wskaźnika „**Podmioty posiadające certyfikaty jakości produkcji ISO i HACCAP**”, gdyż nie ma możliwości dokładnego ustalenia liczby podmiotów działających na terenie naszego województwa, które mają w/w certyfikaty.
 - c) Dla celu „*Podniesienie poziomu wykształcenia*” – zrezygnować ze wskaźników „**Liczba osób ze średnim wykształceniem**” i „**Liczba osób z wyższym wykształceniem**”, gdyż dane na ten temat są publikowane przez Urząd Statystyczny tylko na podstawie Powszechnego Spisu Ludności, który przeprowadzany jest zwykle w cyklu 6-letnim (ostatni spis miał miejsce w 2002 r.).
 - d) Dla celu „*Rozwinięta infrastruktura techniczna na terenach wiejskich*” - zrezygnować z wskaźnika „**Liczba abonentów telefonii przewodowej na wsi (wzrost do 2015 r. o 80%)**”, gdyż oprócz telefonii przewodowej rozwija się również telefonia bezprzewodowa (o której brak danych statystycznych). Korzystanie tylko z jednego wskaźnika w tym zakresie fałszuje faktyczny obraz dostępu ludności wiejskiej do telefonu.
 - e) W związku z propozycją przeniesienia celu „**Lepsza infrastruktura społeczna**” (patrz pkt 2) do obszaru strategicznego „**Atrakcyjność zamieszkania**”, proponuje się również przeniesienie do tego obszaru wskaźników związanych z realizacją w/w celu.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Restrukturyzacja obszarów wiejskich		2000-2006	2007-2015
1.	Zredukowanie bezrobocia na obszarach wiejskich do 10%.		X
2.	Wzrost dochodów budżetów gmin województwa w przeliczeniu na jednego mieszkańca do poziomu średniej krajowej.	+	X
3.	Hamowanie procesu erozji gleb.	*	
4.	Wsparcie wysokotowarowych gospodarstw rolnych w hodowli zwierząt o wysokim poziomie zdrowotności a w produkcji roślinnej spełnienie wymogów fitosanitarnych i nasiennych.	*	X
5.	Ukierunkowanie produkcji gospodarstw pod kątem żywności ekologicznej.	*	X
6.	Zachęcanie gospodarstw do podejmowania alternatywnej działalności.	*	X
7.	Podniesienie fachowej wiedzy ekonomicznej rolników drogą ustawicznych szkoleń.	*	X
8.	Wsparcie zespołowych form gospodarowania (spółdzielczość, grupy producenckie, itp.).	*	
		>>	
9.	Produkcja żywności o wysokiej jakości zdrowotnej i handlowej spełniającej wymogi UE, wyraźnie wyróżniającej jej regionalne pochodzenie.	*	X
10.	Rozwój giełd, rynków hurtowych i przetwórstwa rolno-spożywczego jako gwaranta i stabilizatora rentowności produkcji surowców rolnych o wysokiej jakości.	-	X
11.	Wspomaganie samorządu rolniczego jako grupy lobbingu na rzecz rozwoju rolnictwa.	*	
12.	Wspomaganie wielofunkcyjnego rozwoju terenów wiejskich na rzecz pozarolniczych kierunków działalności gospodarczej i tworzenia alternatywnych źródeł dochodów dla ludności wiejskiej.	*	X
13.	Rozwój infrastruktury technicznej na terenach wiejskich.	*	X
14.	Stworzenie odpowiednio wyposażonej sieci szkół, opieki zdrowotnej, dostępu do placówek kultury i sportu.	*	X
15.	Stworzenie systemu pomocy stypendialnej i funduszy kredytowych dla młodzieży z obszarów wiejskich dotkniętych strukturalnym bezrobociem, w tym popegeerowskich.	+	
		>>	
16.	Zalesianie gruntów o niskiej przydatności rolniczej.	*	
		>>	
17.	Tworzenie warunków do tworzenia agroturystyki z zachowaniem unikalnego krajobrazu.	*	
		>>	
18.	Rozwój rolnictwa ekologicznego.	*	
		>>	
	19. Rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych.		
	20. Utworzenie nowoczesnego regionalnego systemu gospodarki odpadami i rekultywacja terenów składowisk odpadów.		
	21. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń przemysłowych.		
	22. Ograniczenie uciążliwości emisji do powietrza za źródeł rozproszonych.		
	23. Realizacja systemów grzewczych przyjaznych dla środowiska.		
	24. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.		
	25. Preferowanie transportu przyjaznego środowisku.		
	Inne ...		

STAN REALIZACJI DZIAŁAŃ: *Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa*

Działania określone w pkt. 19-25 przenieść do obszaru strategicznego „Środowisko przyrodnicze”.

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - *zrealizowano*
- - *nie zrealizowano*
- * - *w trakcie realizacji*
- > - *propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015*
- >> - *propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015*

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X** - *zgodnie z harmonogramem*

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: RESTRUKTURYZACJA OBSZARÓW WIEJSKICH

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	Komentarz- osiągnięty wskaźnik-uwagi.	Źródło informacji o wskaźnikach x/	
Cel strategiczny										
Zamożne, wszechstronne, rozwinięte obszary wiejskie, filarem gospodarki regionu	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (Wzrost do średniej krajowej w 2010 roku)	zł	1100	1178	1254	1403	1457	Wzrost dochodów gmin w województwie z 1100 zł w 1999 r do 1457 zł w 2003 roku.	RSW 2000, s. CX; 2001, s. CCLXXXVIII; 2002, s. CCXXXIX; 2003, s. CDIX oraz Budżety JST 2004	
	Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca (Wzrost do średniej krajowej w 2010 roku)	zł	1127	1227	1298	1434	1492	Wzrost wydatków gmin w województwie z 1127 zł w 1999 r do 1492 zł w 2003 roku.	RSW 2000, s. CX; 2001, s. CCLXXX; 2002, s. CCXXXIX; 2003, s. CDIX oraz Budżety JST 2004	
	Spadek stopy bezrobocia do 2015 roku do co najmniej 10%	%	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3	Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie osiągnęła w 2003 roku wartość niższą o 2,6 punkta procentowego niż w roku poprzednim	RSW W-M 2003, s. 35; 2004, s. 125	
Cele operacyjne										
1	Dobrze funkcjonujące i efektywnie produkujące gospodarstwa rolne	Przeciętny miesięczny dochód z indywidualnych gospodarstw rolnych na 1 osobę	zł	34,95	42,75	41,3	32,82	41,65	W roku 2003 nastąpił wzrost przeciętnego dochodu z prowadzenia indywidualnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 osobę o 26,9 % w stosunku do roku 2002.	RSW 2000, s. 119; 2001, s. 117; 2002, s. 119; 2003, s. 139; 2004, s. 453
		Wartość środków pozyskiwanych na realizację programów związanych z restrukturyzacją rolnictwa	tys. zł	-	-	-	0	14 320	17 lipca 2002 roku rozpoczęto realizację Programu SAPARD. Z danych przekazanych przez ARiMR wynika, iż w ramach dwóch działań Programu skierowanych bezpośrednio restrukturyzację rolnictwa w województwie warmińsko - mazurskim w roku 2003 zrealizowano płatności na kwotę ok. 14,32 mln zł.	UM
2	Produkcja zdrowej żywności	Liczba gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi	szt.	33	55	81	104	126	W latach 1999-2003 obserwuje się ciągle wzrost zarejestrowanych gospodarstw prowadzących produkcję metodami ekologicznymi.	GJHARS

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

		Areal upraw roślin prowadzonych metodami ekologicznymi.	ha	1274	1373,6	4095	5846,8	7763	Wraz ze wzrostem ilości gospodarstw w latach 1999-2003 obserwuje się ciągły wzrost powierzchni upraw prowadzonych metodami ekologicznymi.	GIJHARS
		Podmioty posiadające certyfikaty jakości produkcji ISO i HACCAP	szt.	–	–	46	67	brak danych	Brak prowadzonej ewidencji podmiotów posiadających certyfikaty.	
3	Aktywny i sprawnie funkcjonujący samorząd rolniczy	Liczba grup producenckich	szt.	–	0	0	0	2	Ustawa z dnia 15 września 2000 roku o grupach producentów rolnych i ich związkach stwarza możliwość formalnego powstawania grup producenckich, które po rejestracji mają możliwość korzystania ze środków krajowej pomocy publicznej. W 2003 roku na terenie województwa warmińsko - mazurskiego zarejestrowano 2 takie grupy.	UW
		Ilość producentów zrzeszonych w grupach producenckich		–	0	0	0	55	W powstałych dwóch grupach producenckich w 2003 roku zarejestrowanych było 55 producentów rolnych.	UW
4	Tworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem	Liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich (o 2 % rocznie)	szt.	–	23051	28115	24889	26324	Wg danych statystycznych liczba podmiotów gospodarczych na obszarach wiejskich w 2003 roku zwiększyła się o ponad 1500 w stosunku do roku 2002 (wzrost o 5,7 % w stosunku do roku poprzedniego)	Podmioty
		Liczba pracujących na wsi - poza rolnictwem (wzrost o 1,5% rocznie)	ilość osób	–	38496	38818	37477	38658	W 2003 roku liczba osób pracujących na wsi poza rolnictwem wzrosła o ponad 1000 osób (3,7 %) w stosunku do roku poprzedniego	RSW W-M 2001 s. 300, 2002 s. 313, 2003 s. 308
5	Rozwinięta infrastruktura techniczna na terenach wiejskich	Długość sieci wodociągowej (wzrost o 10% co 5 lat)	km	7000	7700	7509	8105	8699	Długość sieci wodociągowej w 2003 r. zwiększyła się o prawie 600 km w stosunku do roku poprzedniego. (wzrost o 24,3 % do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 350, RSW 2004 s. 459
		Długość sieci kanalizacyjnej (wzrost o 10% co 5 lat)	km	830	985	994	1251	1975	W latach 1999-2003 długość sieci kanalizacyjnej wzrosła o 1145 km (wzrost o prawie 138 % w odniesieniu do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 350, RSW 2004 s. 459

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

		Liczba abonentów telefonii przewodowej na wsi (wzrost do 2015 r. o 80 %)	tys.	70,7	86,9	101,8	122,5	105	W roku 2003 liczba abonentów telefonii przewodowej zmalała o 17,5 tys. w stosunku do roku 2002.	RSW WM 2003 s. 459, 2004 s. 273
		Liczba odbiorców gazu z sieci gazowej (wzrost o 1% rocznie)	tys.	3,2	3,5	3,7	3,8	17	Wskaźnik jest wysoki ze względu na zmianę klasyfikacji wskaźnika. Dane za rok 2003 uwzględniają również odbiorców gazu korzystających z gazomierzy zbiorczych.	RSW W-M 2000 s. 163, 2001 s. 340, 2002 s. 354, 2003 s. 357, 2004 s. 160
		Udział mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy	%	2,5	2,5	2,6	2,4	2,5	Udział mieszkań wyposażonych w gaz sieciowy w latach 1999-2003 utrzymywał się na zbliżonym poziomie	RSW W-M 2000 s. 166, 2001 s. 345, 2002 s. 359, 2003 s. 357, 2004 s. 164
		Zużycie energii elektrycznej w rolnictwie na 1 ha	KWh	142	139	143	138	142,4	Zaobserwowano niewielki wzrost zużycia energii elektrycznej w rolnictwie na 1 ha w odniesieniu do roku 1999	RSW 2000 s. LXXVIII, 2001 s. LXXXIV, 2002 s. LXXXIX, 2003 s. XCIII, 2004 s. 93
		Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze	ha	38	49	47	89	94	Zaobserwowano nieznaczny wzrost powierzchni gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze w stosunku do roku 2002	RSW W-M 2000 s. 114, 2001 s. 251, 2002 s. 258, 2003 s. 247, 2004 s. 59
6	Lepsza infrastruktura społeczna	% udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w szkołach podstawowych	%	2,4	3,5	4,3	5,4	6,4	Udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w szkołach podstawowych wzrósł w skali województwa o 1 % w stosunku do roku poprzedniego.	RSW 2000 s. 146, 2001 s. 147, 2002 s. 149, 2003 s. 173, 2004 s. 482
		% udział liczby pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń do nauki ogółem w gimnazjach	%	5,1	7,4	7,5	8,7	7,9	Zaobserwowano spadek wskaźnika ilości pomieszczeń wyposażonych w komputery w odniesieniu do pomieszczeń ogółem o 0,8 % w stosunku do 2002 roku.	RSW 2000 s. 151, 2001 s. 152, 2002 s. 153, 2003 s. 183, 2004 s. 485
		Liczba woluminów na jednego mieszkańca w tym na wsi (wzrost o 2 % rocznie)	szt.	4	3,9	3,9	4	brak danych	Zmiana klasyfikacji wskaźnika w roczniku statystycznym z liczby woluminów na 1 mieszkańca, na liczbę wypożyczeń na 1 mieszkańca.	RSW W-M 2000 s., 2001 s. 387, 2002 s. 404, 2003 s. 400.
		Liczba abonentów telewizyjnych na wsi na 1000 mieszkańców	szt.	-	190	189	194	188	W 2003 liczba abonentów telewizyjnych na wsi zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.	RSW W-M 2002 s. 85, 2004 s. 209
		Liczba stowarzyszeń sportowych (wzrost o 5 % rocznie)	szt.	-	-	-	-	brak danych	Brak prowadzonej ewidencji.	

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

		Wskaźnik umieralności niemowląt (docelowo obniżenie do średniej krajowej) na wsi	%	5,3	7,6	9,1	5,3	5,6	Wskaźnik wyższy niż w roku poprzednim ze względu na zmianę klasyfikacji wskaźnika. Do 2002 roku obliczany wg przyczyn, od 2003 wyliczany wg płci i wieku.	RSW 2000 s. 86, 2001 s. 83, 2002 s. 85, 2003 s. 105, 2004 s. 419
		Liczba lekarzy na 10 tys. mieszkańców		14,7	14,3	14,1	15,8	17	Wskaźnik wyższy niż w roku poprzednim ze względu na zmianę klasyfikacji wskaźnika. Od 2003 wyliczany łącznie z indywidualnymi praktykami lekarskimi.	RSW W-M 2002 s. 391, 2003 s. 387, 2004 s. 196
		Liczba imprez kulturalnych w domach i ośrodkach kultury oraz w świetlicach na wsiach	szt.	1823		2302		2743	Dot. imprez rejestrowanych w domach kultury, ośrodkach kultury i sportu oraz w świetlicach na obszarach wiejskich. Wzrost wskaźnika w stosunku do roku 2001 o ponad 400. Dane publikowane są co dwa lata.	RSW W-M 2001 s. 200, 2002 s. 206, 2004 s. 208
		Wskaźnik wykrywalności przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	68,4	Wartość wskaźnika podobna jak w roku poprzednim.	RSW 2000 s. 56, 2001 s.56, 2002 s. 59, 2003 s. 61, RSW W-M 2004 s. 38
7	Podniesienie poziomu wykształcenia	Liczba osób ze średnim wykształceniem (30 % w 2015 roku)	tys.	-	-	-	312,8	-	Dane za rok 2002 są pierwszymi statystycznie określonymi danymi od 1999 roku. Poprzedni spis ludności przeprowadzono w 1996 roku.	Powszechny Spis Ludności 2002
		Liczba osób z wyższym wykształceniem (10 % w 2015 roku)	tys	-	-	-	99,2	-	Dane za rok 2002 są pierwszymi statystycznie określonymi danymi od 1999 roku. Poprzedni spis ludności przeprowadzono w 1996 roku.	Powszechny Spis Ludności 2002
		Absolwenci szkół średnich ogólnokształcących	tys.	6,3	6,5	7,2	8,1	8,2	Liczba absolwentów szkół ogólnokształcących z roku na rok wzrasta (wzrost o 30,2 % w odniesieniu do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 185
		Absolwenci szkół zawodowych, średnich technicznych i zawodowych	tys.	15,5	14,9	15,2	13,8	13,4	Liczba osób kończących szkoły zawodowe i techniczne spadła o ok. 400 osób w stosunku do roku poprzedniego (spadek o 13,5 % w odniesieniu do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 43, 2004 s. 173
		Absolwenci szkół wyższych	tys.	5,3	6,8	8,4	10,4	10,9	Liczba absolwentów szkół wyższych z roku na rok wzrasta (wzrost o 105,6 % w odniesieniu do roku 1999)	RSW W-M 2003, s. 43; 2004, s. 173

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Obszarów Wiejskich i Rolnictwa

8	Racjonalne wykorzystanie potencjału przyrodniczego regionu	Wskaźnik wykorzystania gruntów ornych pod produkcję rolniczą	%	78,4	80,5	79,7	69,5	71,8	W 2003 roku wskaźnik wykorzystania gruntów ornych pod produkcję rolniczą wzrósł w stosunku do roku poprzedniego.	RSWM
		Produkcja żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	kg	174,6	188,9	175,8	208,4	212,3	W 2003 roku w województwie nastąpił nieznaczny wzrost produkcji żywca rzeźnego na 1 ha użytków rolnych	RSW W-M 2003, s. 51; 2004, s. 233
		Produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych	1 woj.	495,6	490,6	559,3	662,6	765	W 2003 roku produkcja mleka na 1 ha użytków rolnych wzrosła o ponad 100 litrów w porównaniu do roku 2002. Wskaźnik wyższy niż w kraju.	RSW W-M 2003, s. 51; 2004, s. 234
			1 kraj	656	648	649	682	714		
		Trzoda chlewna na 100 ha użytków rolnych (docelowo wzrost do poziomu średniej krajowej) -wg stanu w czerwcu	szt.	69,1	62,8	65,8	76,3	78	Wzrost wskaźnika w 2003 roku w stosunku do roku poprzedniego	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 244
		Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (docelowo wzrost do poziomu średniej krajowej) -wg stanu w czerwcu	szt. woj.	32,2	32,6	31,9	34,7	36,5	Wzrost wskaźnika w 2003 roku w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik wyższy niż w kraju.	RSW W-M 2003 s. 51, 2004 s. 244
			szt. kraj	38	34	32	33,3	34		
Powierzchnia gruntów leśnych w województwie (w ciągu 15 lat wzrost o 5 %)	tys. ha	730,2	732,7	736	738,5	741,1	Powierzchnia gruntów leśnych w województwie wzrasta co roku. (wzrost o 1,5 % w stosunku do roku 1999)	RSW W-M 2003 s. 53, 2004 s. 45		

^{x/} Źródła informacji:

Roczniki Statystyczne Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót RSW W-M

Roczniki Statystyczne Województw - skrót RSW

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań - skrót Powszechny Spis Ludności

Główna Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno - Spożywczych - skrót GIJHARS

Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w województwie warmińsko-mazurskim - skrót Podmioty

Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót UM

Materiały własne Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie - skrót UW

Budżety jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 - 2003 - skrót Budżety JST

2.5 Obszar rozwoju

ROZWÓJ TURYSTYKI

Rozwój turystyki

W dokumencie „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego” w obszarze rozwój turystyki cel główny został sformułowany w następujący sposób:

„Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur”

Ponadto zostały też określone dwa cele operacyjne:

1. **„Maksymalne i dynamiczne wykorzystanie predyspozycji turystycznych regionu”;**
2. **„Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce”.**

W dokumencie „Strategii rozwoju turystyki w Województwie Warmińsko – Mazurskim” przyjętej Uchwałą nr XXX/445/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 9 października 2001 roku została sformułowana wizja przyszłości w następującym brzmieniu:

„Turystyka wiodąca dziedzina gospodarki Warmii i Mazur, generująca nowe miejsca pracy i wzrost dochodów ludności”

Realizując powyżej określone cele w 2003 roku wykonano następujące działania:

1. Rozpoczęto realizację projektu pn. *Działania na rzecz rozwoju i doskonalenia turystyki wiejskiej na Warmii i Mazurach* Konsorcjum Umbria Export Włochy, do którego deklaracja o przystąpieniu została podpisana 26.04.2002r. Departament Turystyki i Promocji Regionu Urząd Marszałkowski pełni tu rolę koordynującą wszelkie podejmowane działania. Ponadto partnerzy strony polskiej to: Biuro Podróży Holiday Travel, Związek Gmin Warmińsko-Mazurskich, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Starostwa Powiatowe w Giżycku, Lidzbarku Warmińskim, Mrągowie, Bartoszycach, Olsztynie i Kętrzynie.
Celem projektu jest wsparcie techniczne oraz edukacja operatorów turystycznych działających już na obszarach wiejskich. Zakończenie projektu przewidziano na koniec roku 2004. W roku 2003:
 - Przeprowadzono przy wsparciu Zakładu Architektury Krajobrazu i Agroturystyki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego analizę potencjału rozwoju sektora wiejskiego zakwaterowania turystycznego w woj. warmińsko-mazurskim. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski opracował *Analizę makro i mikroekonomiczną Warmii i Mazur*.
 - Przeprowadzono cykl 3 bezpłatnych sześciotygodniowych szkoleń w regionie Umbria we Włoszech w terminach: marzec/kwiecień, maj/czerwiec, październik/grudzień 2003r. Szkolenia te skierowano do przedsiębiorców działających w obszarze turystyki wiejskiej, do osób bezrobotnych, które posiadają sprecyzowane plany i warunki do prowadzenia w przyszłości działalności związanej z turystyką wiejską na Warmii i Mazurach oraz trzecie szkolenie skierowane do kucharzy pracujących lub posiadających własną działalność związaną z turystyką wiejską na Warmii i Mazurach. Łącznie przeszkolono 45 osób z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.
 - Podjęto działania na rzecz promocji terenu oraz produktów Warmii i Mazur. W ramach współpracy między partnerami polskimi określono pakiet ofert związanych z turystyką wiejską oraz turystyką aktywną.
 - Prowadzono działania promocyjne projektu, a także jego monitoring.
2. Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 05.09.2002r. powołano Forum Rozwoju Turystyki, którego głównym zadaniem jest:
 - Uspolecznienie dokumentu strategii.

- Tworzenie lobbingu wokół realizowanych zadań z dziedziny turystyki.
- Opiniowanie realizacji strategii i przekazywanie Zarządowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego wniosków w tej sprawie.
- Wnioskowanie o wprowadzenie koniecznych modyfikacji dokumentu strategii.

Powołane Forum składa się z przedstawicieli zrzeszeń branżowych, samorządów gospodarczych i terytorialnych różnych szczebli, organizacji pozarządowych, klubów biznesu, przedstawicieli administracji rządowej.

3. W ramach zadania nr 2.2.1 z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2001-2003 utworzono 35 punktów informacji turystycznej w regionie Warmii i Mazur. W roku 2003 nastąpiło zakończenie realizacji tego zadania oraz jego podsumowanie i rozliczenie finansowe. Efektem jest unikatowy w skali kraju system informacji turystycznej, na bazie którego będzie wdrażany Internetowy System Informacji Turystycznej i Promocji Polski.
4. Promocja poprzez wsparcie finansowe Stowarzyszenia Gmin „Polskie Zamki Gotyckie” oraz prezentację szlaku turystycznego „Szlakiem Zamków Gotyckich” na targach turystycznych. Dzięki dofinansowaniu realizowanych wydawnictw zwiększono nakład oraz wprowadzono dodatkowe wersje językowe (niemiecka, rosyjska, angielska, włoska).
5. Wydano przy wsparciu finansowym samorządu województwa warmińsko-mazurskiego przy współpracy ze Starostwem Powiatowym w Mrągowie oraz stowarzyszeniem agroturystycznym w Pieckach wydawnictwo pn.: Mapa „Wiejskie Jadło” z opisem gospodarstw agroturystycznych, w których podawane są potrawy kuchni regionalnej.
6. Dzięki współpracy z Fundacją Rozwoju Regionu Gołdap oraz wsparciu finansowemu samorządu województwa warmińsko-mazurskiego umieszczono cykl artykułów promujących wartości turystyczno-krajoznawcze wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego w kwartalniku „Jaćwież”.
7. Przeprowadzono szkolenia przewodników turystycznych PTTK o. Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dzięki wsparciu finansowemu samorządu województwa warmińsko-mazurskiego.
8. Zakończono prace nad opracowaniem Programu Krajowego pn.: „Program rozwoju gospodarczego subregionu Kanału Ostródzko-Elbląskiego w oparciu o rozwój turystyki?”. Celem programu jest przygotowanie narzędzi aktywizacji terenów nadkanałowych, zaś jego realizacja odbywa się poprzez opracowanie diagnozy środowiska i zagospodarowania w zakresie infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, określenie wstępnej listy działań pod kątem możliwości ich realizacji. Zadanie to było realizowane przez Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego.
9. Warmińsko-Mazurskie Biuro Planowania Przestrzennego zakończyło opracowywanie „Koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju obszaru nadżaleńowego”, której celem jest organizacja przestrzenna szlaków turystycznych z wykorzystaniem akwenów i strefy przybrzeżnej.
10. 29 stycznia 2003 roku została zarejestrowana Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna (W-M ROT) z siedzibą w Olsztynie. W-M ROT działalność rozpoczęła w lipcu 2003 roku realizując:
 - promocję regionu jako atrakcyjnego turystycznie (prowadzenie działalności wydawniczej, udział w imprezach targowych krajowych i zagranicznych, prowadzone Wojewódzkiego Centrum Informacji Turystycznej, organizację wizyt studyjnych dziennikarzy)
 - włączenie się do krajowego systemu informacji turystycznej - Internetowego Systemu Informacji Turystycznej i Promocji Polski.
 - stymulowanie i pomoc w tworzeniu i promocji markowych produktów turystycznych

- pomoc w tworzeniu lokalnych organizacji turystycznych.
11. Promowano znak regionu, wyłoniony w ramach konkursu na logo turystyczne regionu Warmii i Mazur. Logo służy promocji najlepszych produktów z regionu. Jest umieszczane na materiałach promujących region oraz gadżetach i upominkach.
 12. Ufundowano nagrodę Marszałka Województwa zwycięzcom konkursu agroturystycznego „Zielone Lato” na najlepszą kwatere turystyki wiejskiej i gospodarstwo agroturystyczne z regionu Warmii i Mazur (wrzesień 2003).
 13. Zakupiono gadżety promujące region Warmii i Mazur na targach turystycznych (bociany z napisem Warmia i Mazury, wyroby rękodzielnicze twórców ludowych, koszulki z logo, długopisy itp.).
 14. Przy współpracy z Polską Organizacją Turystyczną w Warszawie przygotowano i zrealizowano wizytę studyjną przedstawicieli Ośrodków Zagranicznych Polskiej Organizacji Turystycznej - 15 osób oraz wizytę studyjną dziennikarzy i touroperatorów z Estonii – 6 osób (maj 2003).
 15. Przy współpracy z POT w Warszawie zorganizowano wizytę studyjną dla 15 dziennikarzy z Brukseli (maj 2003 r.).
 16. Przy współpracy z Ośrodkiem Zagranicznym POT w Madrycie zorganizowano wizytę studyjną dla 6 dziennikarzy telewizji hiszpańskiej (czerwiec 2003).
 17. Przy współpracy z Ośrodkiem Zagranicznym POT w Rzymie zorganizowano wizytę studyjną dla 6 dziennikarzy z Włoch (czerwiec 2003).
 18. Przy współpracy z Ośrodkiem Zagranicznym POT w Brukseli zorganizowano wizytę studyjną dla 6 dziennikarzy z Belgii (lipiec 2003).
 19. Realizacja planu wydawniczego, w tym:
 - Wydrukowanie materiału promocyjnego „Atrakcje Warmii i Mazur” (nakład 200.000 egz. 7 wersji językowych – polska, angielska, niemiecka, rosyjska, włoska, francuska, hiszpańska).
 - Wydanie Informatora turystycznego na rok 2003 (nakład 14.000 egz., 4 wersje językowe - polska, niemiecka, angielska, rosyjska)
 - Przewodnik *Znakowane szlaki piesze Województwa Warmińsko-Mazurskiego* (nakład 4.000 egz.; wersja polska, niemiecka).
 - Wydrukowanie Przewodnika *Trasy Rowerowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego* (opis 53 szlaków o długości ok. 1420 km; nakład 20.000 egz.; realizacja I kw. 2003, wersja polska, niemiecka, angielska, rosyjska).
 - Wydrukowanie wznowienia folderu *Warmińsko-Mazurskie Zaprasza* (4 wersje językowe nakład 20.000 egz. realizacja marzec 2003).
 20. Promocja turystyczna regionu Warmii i Mazur na targach turystycznych zagranicznych i krajowych w 2003 roku:
 - Utrecht Holandia
 - ITB Berlin
 - MITT Moskwa
 - Hamburg
 - Katowice „GLOB”
 - Bielsko-Biała
 - Łódź „Na styku kultur”
 - Warszawa „Lato 2003”
 - Warszawa „TT Warsaw Tour & Travel”

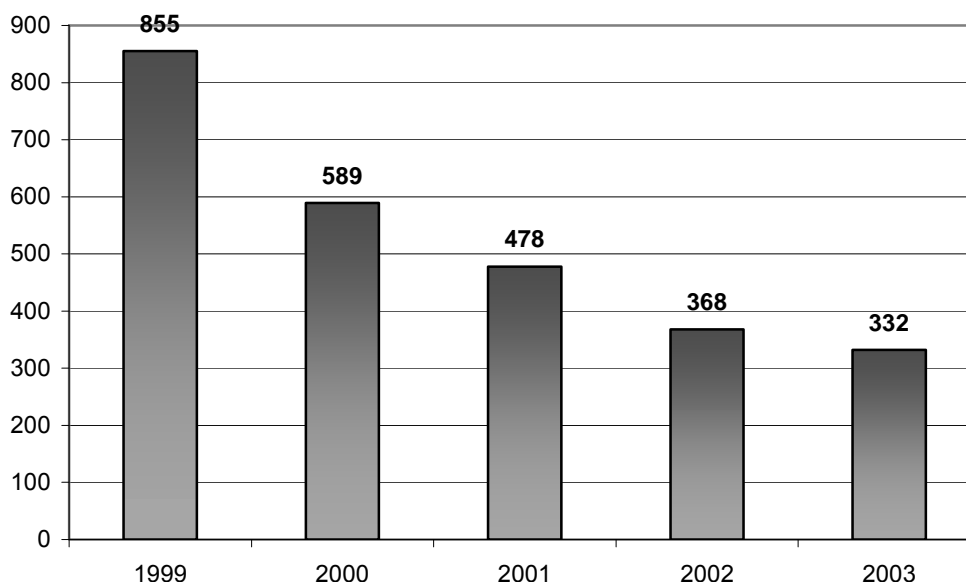
- Poznań „Tour Salon”
- Goteborg Szwecja – Rok Polski w Szwecji

Na targach zagranicznych stoisko regionalne Warmia i Mazury organizowane jest w ramach stoiska narodowego, prezentowane są tam ogólne materiały promujące walory turystyczne regionu oraz konkretne oferty produktów turystycznych.

Obszar województwa obdarzony został przez przyrodę elementami, które stanowią o jego walorach turystycznych. Do walorów tych zaliczyć należy strefę jezior z najatrakcyjniejszymi w kraju śródlądowymi szlakami turystycznymi, ukształtowanie terenu, czyste powietrze, a także rozległe lasy. Przyroda została wzbogacona licznymi zabytkami architektury i techniki, bogatymi zbiorami muzealnymi, stanowiskami archeologicznymi.

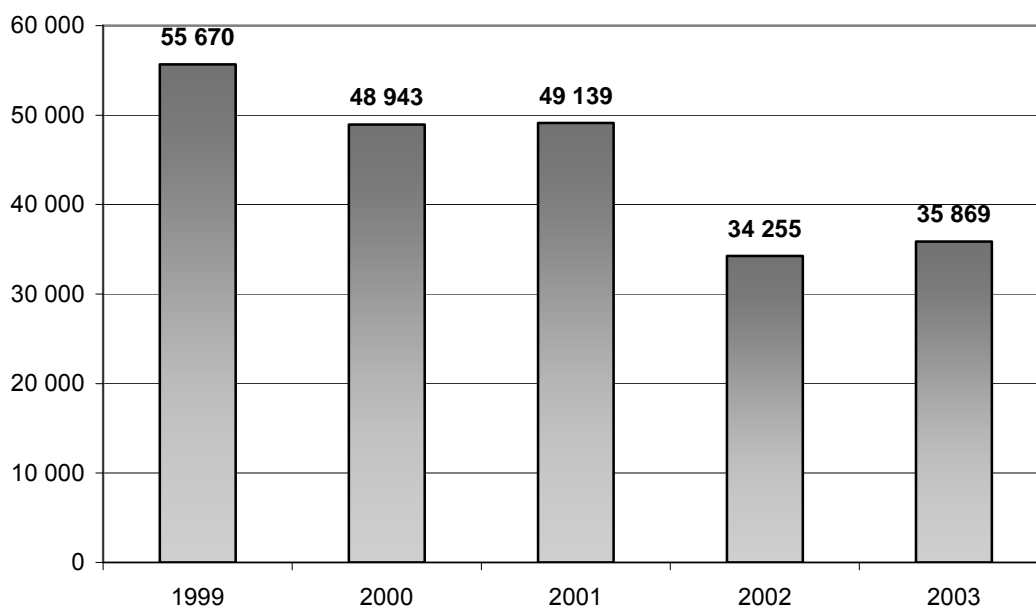
Cel operacyjny: „Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce” obserwowany jest na podstawie wskaźnika określającego liczbę obiektów noclegowych oraz miejsc noclegowych w hotelach. W szczycie sezonu w końcu lipca 2003r. do dyspozycji osób odwiedzających województwo pozostawały 332 obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w tym 76 hoteli, które zapewniały 35.869 miejsc noclegowych. Jak widać na wykresie nr 1 stale notuje się systematyczny spadek ilości obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania. W porównaniu do roku ubiegłego zmniejszeniu uległa ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania z 368 do 332. Największy wpływ na spadek liczby obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania według stanu z końca lipca 2003 roku, w stosunku do tego samego okresu 2002r. miało zmniejszenie się ilości ośrodków wczasowych, pensjonatów i domów wycieczkowych. Pomimo spadku liczby obiektów noclegowych ilość miejsc noclegowych, którymi obiekty te dysponują uległa nieznacznemu zwiększeniu. W 2002 roku 34.255, w 2003 roku 35.869.

Wykres nr 1
Obiekty noclegowe w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 204-208; 2002, s. 220-224; 2003, s. 402; 2004, s. 209-210.

Wykres nr 2
Miejsca noclegowe w województwie w latach 1999-2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 204-208; 2002, s. 220-224; 2003, s. 402; 2004, s. 209-210.

Zmiany nastąpiły w poszczególnych rodzajach obiektów. W odniesieniu do roku 2002 wzrost zanotowano tylko w liczbie hoteli (z 75 na 76), kempingach (z 7 na 9) oraz ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych (z 18 na 21). Spadek zauważalny jest w ilości domów wycieczkowych (z 7 na 1), pensjonatów (z 29 na 23), ośrodków wczasowych (z 62 na 53), ośrodków kolonijnych (z 8 na 4), domów pracy twórczej (z 2 do 1), zespołach domków turystycznych (z 20 na 17), ośrodków do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego (z 3 na 1) oraz w pozostałych obiektach (z 89 na 81).

Zmiany w liczbie miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w analizowanym okresie przedstawiały się różnorodnie. Największy, bo 90% spadek miejsc nastąpił w domach wycieczkowych, następnie 66,7% w obiektach do wypoczynku sobotnio-niedzielnego, a nieco ponad połowę 53,7% w ośrodkach kolonijnych¹.

Tabela nr 1
Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania (stan w dniu 31.VII. 2003)

Wyszczególnienie	2001	2002	2003		
	w liczbach bezwzględnych		2001=100	2002=100	
Obiekty	459	349	332	72,3	95,1
Miejsca noclegowe	48928	34012	35869	73,3	105,5
w tym całoroczne	14189	13849	16716	117,8	120,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2004, s. 31.

W tabeli nr 1 pominięte zostały dane odnośnie kwater agroturystycznych objętych ewidencją Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Zaliczono je do obiektów indywidualnego

¹ Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, s. 33.

zakwaterowania, w związku z czym nie mają wpływu na dane dotyczące obiektów zbiorowego zakwaterowania.

Zestawiając dane dotyczące liczby obiektów noclegowych do ilości miejsc noclegowych można stwierdzić, że w większości obiektów odnotowano ich przyrost. Spadek wyszczególniono w ilości miejsc noclegowych, jakimi dysponują pensjonaty, domy wycieczkowe, schroniska, domy pracy twórczej, ośrodki kolonijne i wczasowe a także wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego oraz zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych. Wyciągnąć tu można wniosek, że zmniejszenie ilości zarówno obiektów turystycznych, jak i miejsc noclegowych w tych obiektach obserwowane jest głównie w młodzieżowej bazie turystycznej.

Wśród 35.869 miejsc noclegowych według stanu z końca lipca 2003r. prawie co drugie było wykorzystywane przez cały rok, a w stosunku do tego samego okresu w latach 2001 i 2002 liczba miejsc całorocznych zwiększyła się odpowiednio o 17,8% i 20,7%. Największą liczbą miejsc noclegowych w końcu lipca 2003 roku dysponowały obiekty noclegowe z grupy „pozostałe niesklasyfikowane” (w skład, których wchodzi między innymi hotele robotnicze, internaty, domy akademickie), grupy „hotele” oraz „ośrodki wczasowe”. W umieszczonej poniżej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące liczby miejsc noclegowych oraz obiektów noclegowych, jakim dysponowało województwo warmińsko-mazurskie w roku 2003.

Tabela nr 2
Liczba obiektów i miejsc noclegowych w województwie wg rodzajów w latach 1999-2003

Wyszczególnienie	Obiekty turystyczne (stan na 31.VII.)					Miejsca noclegowe				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
Hotele	66	65	68	75	76	6 772	7 084	7 419	7 834	8 333
Motele	6	6	7	6	6	598	339	355	171	200
Pensjonaty	43	35	36	29	23	1 527	1 218	1 332	1 074	921
Domy wycieczkowe	15	14	11	7	1	998	1 335	658	400	40
Schroniska	1	1	1	1	1	21	21	92	90	44
Schroniska młodzieżowe	23	32	26	24	21	1 480	2 055	1 796	1 707	3 194
Ośrodki wczasowe	138	110	76	62	53	12 782	11 624	12 268	6 324	5 092
Ośrodki kolonijne	9	9	7	8	4	1 624	1 767	1 042	1 188	550
Ośrodki szkoleniowo-	29	25	19	18	21	3 456	3 856	2 325	2 705	3 457
Domy pracy twórczej	2	2	1	2	1	213	210	177	215	174
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	46	35	25	20	17	2 943	1 982	1 601	1 542	1 516
Kempingi	20	19	15	7	9	2 601	3 044	1 825	972	1 325
Pola białakowe	63	47	22	17	17	7 280	5 179	7 871	1 494	1 980
Obiekty wypoczynku świątecznego i sobotnio-niedzielnego	7	5	5	3	1	86	78	264	48	16
Kwatery agroturystyczne	44	40	19	19		552	456	211	243	
Pozostałe niesklasyfikowane	141	144	140	70	81	10 731	8 695	9 903	8 248	9 027

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 391; 2002, s. 406; 2003, s. 402; 2004, s. 209 –210.

Pod względem ilości hoteli, moteli i pensjonatów w 2003 roku (105) województwo warmińsko-mazurskie znajduje się na 7 miejscu w kraju. Podobnie, jak w roku poprzednim więcej obiektów posiada województwo: małopolskie (212), dolnośląskie (209), mazowieckie (141), wielkopolskie (138), śląskie (125), pomorskie (121)². Określając preferencje turystów należy odnieść się do kierunków ruchu turystycznego wewnątrz kraju. Kierunki ruchu turystycznego w roku 2003 przedstawiały się w sposób zobrazowany w poniższej tabeli.

² Rocznik Statystyczny Województw, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2004, s. 542.

Tabela nr 3
Rozmieszczenie krajowego ruchu turystycznego

Wyszczególnienie	Ogółem (mln podróży)				w tym w 2003 roku	
	2000	2001	2002	2003	długookresowe	krótkookresowe
Ogółem	63,9	53,8	54,2	48,4	17,2	31,2
Dolnośląskie	5,2	3,5	3,9	2,8	1,1	1,7
Kujawsko-Pomorskie	4,1	2,7	3,1	3,0	1,1	1,9
Lubelskie	3,3	2,2	3,2	3,2	0,8	2,4
Lubuskie	1,4	1,6	1,3	1,3	0,4	0,9
Łódzkie	4,4	2,4	2,7	1,8	0,5	1,3
Małopolskie	6,6	5,6	5,3	4,8	1,8	3,0
Mazowieckie	9,9	6,4	7,3	6,4	1,7	4,7
Opolskie	1,4	1,8	1,6	1,2	0,3	0,9
Podkarpackie	2,4	1,8	3,1	2,7	1,1	1,6
Podlaskie	1,1	2,8	1,9	1,9	0,6	1,3
Pomorskie	4,3	4,6	4,0	4,8	2,3	2,5
Śląskie	7,0	4,9	5,0	4,0	1,4	2,6
Świętokrzyskie	2,2	2,4	2,6	1,6	0,5	1,1
Warmińsko-Mazurskie	2,4	2,6	2,6	2,6	1,4	1,2
Wielkopolskie	4,5	4,2	3,5	3,7	1,1	2,6
Zachodniopomorskie	3,9	4,2	3,5	3,6	1,9	1,7

Źródło: Badania Instytutu Turystyki; oszacowanie liczby odwiedzin w zaokrągleniu.

Na podstawie przedstawionych danych zaobserwować można od roku 2001 stałą liczbę podróży do naszego województwa określoną na podstawie badań Instytutu Turystyki na poziomie 2,6 mln, co daje regionowi Warmii i Mazur 11 miejsce w kraju. Dodać tu należy, że wśród zainteresowanych ofertą województwa przeważały pobyty długookresowe dając tym samym naszemu województwu 5 miejsce w kraju.

Chcąc scharakteryzować krajowe przyjazdy do województwa warmińsko-mazurskiego zostały przeprowadzone dodatkowe badania mające na celu określenie głównych motywów, którymi kierowali się odwiedzający region Warmii i Mazur. W przypadku przyjazdów długookresowych w okresie letnim w przeprowadzonych badaniach ankietowani, jako główny cel podali wypoczynek. Natomiast głównym celem krajowych przyjazdów krótkookresowych, obejmujących od 2 do 4 dni były odwiedziny u krewnych lub znajomych. Powyższe dane obrazuje tabela nr 4.

Tabela nr 4
Charakterystyka krajowych przyjazdów krótko i długookresowych do województwa w roku 2003

Cele przyjazdów	%	% Przyjazdów krajowych długookresowych (5 dni i więcej)				%	% Przyjazdów krajowych krótkookresowych (2-4 dni)			
		wiosna	lato	jesień	zima		wiosna	Lato	Jesień	zima
Turystyka, wypoczynek	54	11	63	20	6	25	17	28	33	22
Odwiedziny u krewnych, znajomych	29					55				
Służbowe, interesy	11					17				
Inne	6					3				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Turystyka Polska w 2003 roku, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004, s. 135.

Ogólna liczba przyjazdów do województwa warmińsko-mazurskiego w zestawieniu z udziałem przyjazdów wg rodzajów zakwaterowania daje informację, że najczęściej, bo aż 38% przyjezdnych korzysta z zakwaterowania w mieszkaniach u krewnych lub znajomych. Pozostałe stanowią odpowiednio 29% w obiektach zbiorowego zakwaterowania, 11% w obiektach indywidualnego zakwaterowania, 5% w domkach letniskowych i 17% korzysta z innych obiektów

w tym w kwaterach agroturystycznych. Trzeba też pamiętać, że wskaźnik mówiący o wykorzystaniu bazy noclegowej jest oparty na badaniach przeprowadzonych przez urzędy statystyczne, które nie uwzględniają noclegów udzielonych turystom w „prywatnej bazie noclegowej”.³

Tabela nr 5
Długość pobytu w Polsce (dane w %)

Turyści ogółem	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Średnia długość pobytu (noclegi)	4,8	4,7	4,9	5,1	5	4,6	4,8	4,5	3,9	4,1
1 do 3 noclegów	48	49	57	46	44	52	48	46	57	52
4 do 7	37	38	24	35	38	33	36	38	32	36
do 28 noclegów	15	13	18	19	17	14	15	15	11	11
ponad 28 noclegów	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1

Źródło: Badania Instytutu Turystyki "Cele, motywy i organizacja przyjazdów turystów zagranicznych do Polski".

Jeżeli chodzi o określenie „liczby kwater agroturystycznych”, będącej wskaźnikiem badającym cel operacyjny: „Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce”, to wyjaśnić należy, że nadal przy szacowaniu tej liczby opierano się na szacunkowych danych, w oparciu o uzyskane wielkości z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie. WODR prowadzi rejestr wszystkich gospodarstw rolnych prowadzących działalność agroturystyczną. Nie wszystkie one należą jednak do stowarzyszeń agroturystycznych. Nie wszystkie gospodarstwa agroturystyczne zostały wpisane również do ewidencji „innych obiektów hotelarskich, w których są świadczone usługi hotelarskie” prowadzonej przez urzędy gmin. Sytuacja ta powoduje zróżnicowanie danych liczbowych dotyczących liczby kwater agroturystycznych w zależności od źródła ich pochodzenia. Określono jednak pewne tendencje na podstawie danych zebranych od prezesów funkcjonujących w regionie Warmii i Mazur stowarzyszeń agroturystycznych. Na podstawie zebranych danych szacunkowych o ilości kwater agroturystycznych w latach 1999 – 2003 zaobserwowano tendencję wzrastającą.

Tabela nr 6
Liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie w latach 1999-2003

Liczba kwater agroturystycznych	1999	2000	2001	2002	2003
Dane uzyskane ze stowarzyszeń agroturystycznych regionu	303	351	407	444	462
Szacunki Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie	1800	2000	2100	2250	2320

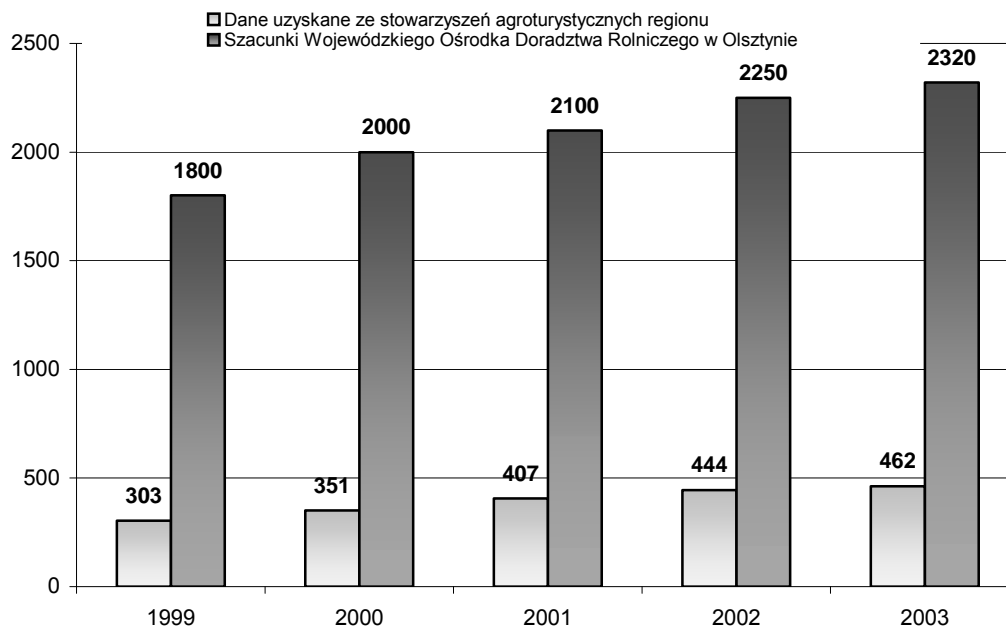
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych szacunkowych z Wojewódzkiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Olsztynie oraz stowarzyszeń agroturystycznych.

Na podstawie danych otrzymanych ze stowarzyszeń agroturystycznych wynika, że w latach 1999 – 2003 nastąpił wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych w naszym województwie o 65,6%. Jednak należy tu dodać, że stowarzyszenia agroturystyczne prowadzą ścisły rejestr tylko tych obiektów agroturystycznych, które zrzeszają a w ostatnich latach coraz częściej obserwuje się zjawisko występowania ze stowarzyszeń agroturystycznych gospodarstw już wypromowanych posiadających swoich klientów. Ich miejsce zajmują ewentualnie obiekty nowopowstające, wymagające działań promocyjnych i reklamy.

³ zakres kategorii „prywatna baza noclegowa” zmieniał się: do 1997 roku były to pokoje gościnne (kwatery prywatne), w latach 1998-1999 prócz pokoi gościnnych – również kwatery agroturystyczne, a od 2000 roku tylko kwatery agroturystyczne GUS zaprzestał gromadzenia danych o pokojach gościnnych.

Obserwuje się również zjawisko „uciekania” pod szyld agroturystyki prywatnej bazy noclegowej. Według szacunku WODR w Olsztynie na 2.320 gospodarstw agroturystycznych, około 1000 prowadzonych jest przez rolników indywidualnych, którzy prowadzą czynne gospodarstwa rolne.

Wykres nr 3
Tendencja wzrostu liczby gospodarstw agroturystycznych w regionie Warmii i Mazur

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Tabela nr 6.

Wnioski:

Należy powiedzieć, że dane otrzymywane z wydawnictw Urzędu Statystycznego dotyczące turystyki nie obrazują rzeczywistej sytuacji, jaka panuje na rynku turystycznym w kraju i województwie. Przekłada się to bezpośrednio na trudność zdefiniowania wniosków odnośnie panujących trendów. W wielu artykułach alarmuje się o ciągłym spadku ruchu turystycznego na poziomie całego kraju, jednak analizując ruch turystyczny w oparciu o stopień wykorzystania miejsc noclegowych w % zauważalna jest tendencja rosnąca (2002 r. – 27,2%, 2003r. 31,8%).

Przyczyn spadku zainteresowania turystów ofertą województwa warmińsko-mazurskiego jest wiele. Warunki ekonomiczne ludności zajmują tu pierwsze miejsce. Wg badań Instytutu Turystyki 40% Polaków w ogóle nie wyjeżdża na wczasy ze względów finansowych. Jedyną formą wyjazdu tej grupy ludzi staje się wyjazd do rodziny. Jeśli cena oraz jakość obsługi w krajowych ośrodkach turystycznych się nie zmieni, wówczas coraz więcej osób będzie rezygnowało z wyjazdów a branża turystyczna nie będzie mogła liczyć na zyski.

Bardzo istotnym czynnikiem stanowiącym o wielkości ruchu turystycznego jest oferta turystyczna. Zarzuca się branży turystycznej brak atrakcyjnych ofert pobytowych. Ważnym elementem są też warunki pogodowe, które skłaniają turystów do szukania ofert wypoczynku w cieplejszych regionach kraju oraz zagranicą. Aby turystyka była jedną z najważniejszych branż gospodarki, potrzebne są zachęty inwestycyjne, które pozwoliłyby rozbudować bazę noclegową i przygotować atrakcyjną ofertę. Przedsiębiorcy chętnie widzieliby tu możliwość uzyskania

zwolnień podatkowych. Negatywne tendencje w ruchu turystycznym województwa można także powiązać z brakiem komercyjnego podejścia do spraw turystyki oraz brakiem podejmowania wspólnych inicjatyw przez samorządy lokalne i przedsiębiorców. Należy więc nacisk położyć na rozwój partnerstwa publiczno-prawnego. Podstawą do podjęcia tego typu działań w turystyce jest powołanie Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, która w województwie warmińsko-mazurskim przejęła większość zadania samorządu województwa, związanych z promocją regionu.

Kolejnym bardzo ważnym elementem mogącym wpłynąć na poprawę ruchu turystycznego w regionie jest dostępność komunikacyjna. Jakość dróg zmienia się stosunkowo wolno w odniesieniu do zapotrzebowania turystów. W sytuacji, gdy na drogach pojawia się coraz więcej samochodów podróż staje się niebezpieczna.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Rozwój turystyki		2000-2006	2007-2015
1.	Opracowanie i wdrożenie strategii marketingowej rozwoju turystyki w regionie, identyfikującej rynki, produkty i kanały komunikacji.	+	
2.	Utworzenie regionalnego centrum informacji i promocji turystycznej.	+	
3.	Utworzenie powiatowych ośrodków informacji i promocji turystycznej.	+	
4.	Intensyfikacja działań na rzecz promocji regionu.	*	
		>>	
5.	Wylansowanie najważniejszych produktów turystycznych regionu w zakresie turystyki aktywnej, specjalistycznej, wiejskiej i eko-turystyki, kulturowej i turystyki dla osób niepełnosprawnych.	*	X
6.	Tworzenie ośrodków zimowego wypoczynku w celu wydłużenia sezonu turystycznego.	*	X
7.	Działania na rzecz uzyskania przez niektóre miejscowości w województwie statusu sanatoryjno-uzdrowiskowego.	-	X
8.	Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego Wielkich Jezior Mazurskich.	*	X
9.	Promowanie nowych, mniej znanych obszarów turystycznych województwa.	*	X
10.	Zwiększenie aktywności turystycznej w rejonie Zalewu Wiślanego oraz jeziora Drużno.	*	X
11.	Pilotażowe wdrożenie zagospodarowania turystycznego dorzecza rzeki Drwęcy i Łyny.	-	
		>>	
12.	Kompleksowe zagospodarowanie i utrzymanie sprawności Kanału Elbląsko-Ostródzkiego.	*	X
13.	Stworzenie bogatego wachlarza usług okołoturystycznych.	*	X
14.	Zwiększenie w społeczeństwie świadomości korzyści płynących z rozwoju turystyki.	*	
		>>	
15.	Utworzenie regionalnych i lokalnych organizacji turystycznych na rzecz silnego lobbingu.	*	
16.	Rozbudowa bazy turystycznej o zróżnicowanym standardzie.	*	X
17.	Rozwój infrastruktury turystycznej spełniającej standardy UE.	*	
		>>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ROZWÓJ TURYSTYKI

Cele	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	Komentarz- osiągnięty wskaźnik	Źródło informacji o wskaźnikach x/
Cel strategiczny									
Turystyka wiodącą dziedziną gospodarki Warmii i Mazur	Wzrost udziału zatrudnionych w turystyce w zatrudnionych ogółem powyżej średniej krajowej	%	1,4	1,6	1,7	1,7	1,6	Wartość wskaźników jest nieco korzystniejsza niż średnie w kraju. W 2000r -w województwie w turystyce przeciętnie w roku zatrudnionych było 4,5 tys. osób tj. 1,6% ogółu zatrudnionych (kraj 1,5%), 5 lokata w kraju - korzystniejsze wskaźniki - zachodniopomorskie, pomorskie, mazowieckie, małopolskie. Natomiast w 1999 roku wskaźniki wynosiły odpowiednio dla woj. 4,2 tys. osób -1,4% (kraj - 1,5%) w 2003 roku w województwie 1,6 % w kraju 1,5 % ogółu zatrudnionych.	RSW 2000, 2001, 2002 s. 314-315; 2003 s. 119, 2004 s. 430-431
	Liczba turystów korzystających z noclegów	tys. osób	1070	835,5	721,4	711,5	708,7	Spadek wartości wskaźnika może być spowodowany korzystaniem turystów z bazy noclegowej nie objętej badaniami statystycznymi lub na skutek zmniejszenia turystycznego ruchu przyjazdowego do regionu Warmii i Mazur.	RSW W-M 2002 s. 406; 2003 s. 402-405, RSW 2004, s. 543 i 546
	w tym zagranicznych		145,2	195,1	198,5	205,2	200	z danych 2003 roku wynika że więcej osób korzystało z "prywatnej bazy noclegowej" nie objętej obowiązkowymi badaniami statystycznymi, mniejsza liczba turystów zagranicznych to również skutek spadku zagranicznego ruchu przyjazdowego do Polski a co za tym idzie regionu Warmii i Mazur	
	Zagwarantowanie 1% udziału na promocję turystyczną w budżecie Sejmiku Województwa	%	0,4	0,58	0,2	0,88	0,89	zaznaczyć należy że większość zadań finansowanych ze środków budżetowych Samorządu Województwa dotyczy upowszechniania turystyki oraz promocji turystyki	UM

Cele operacyjne										
1	Maksymalne i dynamiczne wykorzystanie predyspozycji turystycznych regionu	Liczba ośrodków informacji turystycznej (docelowo w każdym powiecie)	szt.	12	12	12	12	35	Wzrost liczby punktów informacji turystycznej wiąże się z zakończeniem realizacji zadania 2.2.1 z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko Mazurskiego na lata 2001-2003 pn.: Utworzenie powiatowych ośrodków informacji i promocji turystycznej.	UM
		Liczba wypromowanych regionalnych produktów turystycznych	szt.	2	3	3	6	6	Do wypromowanych produktów turystycznych w 2003 roku należy zaliczyć: 1. Szlak Polskich Zamków Gotyckich, 2. Kanał Ostródzko-Elbląski 3. Bociania Wieś Żywkowo 4. Karczma Warmińska w Gietrzwałdzie 5. Splyw Łyną 6. Splyw Krutynią	UM
		Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	%	34,6	31,6	29,3	27,2	31,8	Dla poszczególnych obiektów stopień wykorzystania miejsc jest zróżnicowany. W 2003 roku wyniósł dla hoteli 32,7, ośrodki wczasowe 43,6, ośrodki kolonijne 29,3, ośrodki szkolno-wypoczynkowe 28,5, kempingi 17,2, pola biwakowe 14,8, obiekty do wypoczynku sobotnio-niedzielnego 52,5, zakłady uzdrowiskowe 71,7, pozostałe niesklasyfikowane 27,2	RSW W-M 2000-2001, 2002 s. 220, 2003 s. 402, Turystyka 2003 s. 60.
		Średnia długość pobytu turysty w regionie (wydłużenie do 5,5 doby do 2003 roku, a do roku 2015 - 6,1 doby)	nocleg	4,6	4,8	4,5	3,9	4,1	W województwie nie są prowadzone badania tego wskaźnika. Wartość wskaźnika została oszacowana w oparciu o dane ogólnokrajowe(2000-2003). Przyjęto, że występujące tendencje są zachowane w poszczególnych regionach.	Instytut Turystyki w Warszawie,
		do 4 dni	%	52	48	46	57	52	W 2003 r. wskaźnik osiągnął poziom roku 1999 r. W stosunku do 2002r nastąpił spadek	
		powyżej 4 dni		48	52	54	43	48	W 2003 r. wskaźnik osiągnął poziom roku 1999 r. W stosunku do 2002r nastąpił wzrost	

		ilość km szlaków turystycznych oznakowanych	km	738,3	738,8	1010,6	1082,8	986,8	Obserwuje się stały przyrost km znakowanych szlaków turystycznych w naszym województwie w latach 1999-2003. Znaczny wzrost między rokiem 2000 i 2001 można wyjaśnić tym, że w byłym woj. suwalskim formalnie zarejestrowano istniejące wcześniej już szlaki. Należy też dodać, że wg danych PTTK dane w roku 2001, 2002 i 2003 są znacznie wyższe niż podaje Rocznik Statystyczny wynosi odpowiednio w 2001 r. - 1593 km oraz w 2002 r. 1891 km. a w 2003 powyżej 1504 km. Dane US nie odzwierciedlają faktycznego stanu podawanego przez PTTK odpowiadający za szlaków turystycznych.	1999 - 2000 "Baza noclegowa w 2000 r." s. 68, dla roku 2001, 2002, 2003 "Turystyka w 2003 r." s. 69.
		Nowe miejsca pracy w hotelarstwie i gastronomii (2000-2003- wzrost minimum o 7%, 2004-2006 wzrost minimum o 7%, 2011-2015 -wzrost minimum o 5%)	%	100	105,8	100	90,4	94,6	Dynamikę wyliczono wg stanu zatrudnienia na koniec roku; rok poprzedni =100. Tendencja rosnąca.	RSW W-M 2000, 2001, 2002 s. 314; 2003 s. 309, 2004 s. 122
2	Zwiększenie kapitału inwestycyjnego w turystyce	Liczba obiektów noclegowych (do 2006 roku - 4 miejsce w kraju)	obiekt	855	589	478	368	332	W roku 2003 7 miejsce w kraju. Więcej obiektów posiada woj. Małopolskie, dolnośląskie, mazowieckie, wielkopolskie, śląskie i pomorskie.	RSW 2002 s. 406; 2003 s. 241, 2004, s. 209
Liczba miejsc noclegowych w hotelach(6 miejsce w kraju w 2006 r, a 5 pozycja do 2015 r)		tys. miejsc	6,8	7,1	7,4	7,8	8,3	W 2003 roku pod względem ilości miejsc noclegowych w hotelach województwo zajmuje nadal 7 miejsce w kraju.	RSW 2000, 2001, 2002, 2003 s. 242, 2004 s. 210	
Liczba kwater agroturystycznych (w 2006r. - 2, a 1 pozycja do 2015 r)		kwatery	1800	2000	2100	2250	2320	Wartość wskaźnika wyjaśniona została w części opisowej,	Wojewódzki ODR w Olsztynie	

*Objaśnienie skrótów:

RD – Rocznik Demograficzny

RSW – Rocznik Statystyczny województwa

RSW W-M – Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego

Baza noclegowa – Baza noclegowa w województwie warmińsko-mazurskim w 2000r.

Turystyka 2003 - "Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003"

ODR – Ośrodek Doradztwa Rolniczego

UM - Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko - Mazurskiego

**2.6 Obszar rozwoju:
ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA**

Atrakcyjność zamieszkania

W strategii w obszarze: Atrakcyjność zamieszkania postawiono cel strategiczny: „*Warmia i Mazury atrakcyjne, przyjazne i gościnne*” oraz 6 celów operacyjnych. Wskaźniki charakteryzujące warunki życia mieszkańców podano w załączonych tabelach.

Jednym z nich jest **saldo migracji (dodatnie do 2015 roku)**. Województwo mając jeden z najwyższych w kraju przyrost naturalny (w 2003r. w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 1,7: kraj – minus 0,4), jest jednocześnie obszarem wysokiego odpływu ludności.

Począwszy od 1999r. niestety utrzymuje się niekorzystna tendencja dotycząca migracji. Wypadkowa osób przyjeżdżających i wyjeżdżających była ujemna i wzrastała systematycznie do 2002r. Saldo migracji w 2002r. na 1000 mieszkańców wyniosło – minus 2,1; w 2001r – minus 1,9; 2000r. – minus 1,7; 1999r. – minus 1,6. W wielkościach bezwzględnych w latach 1999-2002 odnotowano wzrost migracji; odpowiednio z 2.347 osób do 2.461 osób, 2.772 osób, 3.030 osób. W 2003r. nastąpił spadek migracji w stosunku do roku 2002 i wyniósł 2.183 osoby.

Pozostałe wskaźniki omówione są poniżej w ramach poszczególnych celów operacyjnych.

Cel operacyjny

„Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo – rekreacyjna”

„Wieloletni Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2000 – 2005”, na podstawie którego opracowywane były kolejne programy roczne, przyjęto w dniu 18 września 2000 roku Uchwałą Nr XIX/296/00 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Program Rozwoju Bazy Sportowej jest zestawieniem budowanych, modernizowanych i remontowanych inwestycji sportowych. Limit środków na ten cel, pozyskiwanych z dopłat do stawek w grach liczbowych, ustala w każdym roku Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu. Program realizowany jest na terenie całego województwa.

Działania operacyjne:

1. Utworzenie niezbędnej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.

Program Rozwoju Bazy Sportowej jest działaniem mającym na celu wspomaganie finansowe i organizacyjne w ten sposób, aby możliwe było osiągnięcie modelowego, równomiernego rozłożenia obiektów sportowych na terenie całego województwa, umożliwiającego udział w powszechnej kulturze fizycznej możliwie jak największej części społeczeństwa. Przy podziale środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych preferowane są inicjatywy tych jednostek samorządu terytorialnego, gdzie występują największe niedobory. Z roku na rok wzrasta liczba zamierzeń inwestycyjnych, zgłaszanych przez gminy i powiaty województwa. Jednakże słaba kondycja finansowa samorządów ograniczająca ilość środków finansowych przeznaczanych na budowę obiektów sportowych nie pozwala na realizację wszystkich zamierzeń. Także limit środków przyznawanych przez MENiS województwu, wprawdzie nieznacznie zwiększany (w 2000r. – 6,7 mln zł, w 2001r. – 9,9 mln zł, w 2002r. – 9,5 mln zł, w 2003r. – 10,9 mln zł) nie jest w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb. Na terenie województwa mamy do czynienia ze zjawiskiem niewystępowania niektórych rodzajów obiektów w gminach. Około 20% gmin nie posiada pełnowymiarowej sali gimnastycznej. Mimo dużego zainteresowania krytymi pływalniami z powodu braku środków nie rozpoczęto żadnej takiej inwestycji. Brak środków hamuje działania związane z budową w Olsztynie sztucznego lodowiska. Także fatalny stan techniczny stadionów nie pozwala na rozgrywanie zawodów nawet na poziomie ligi wojewódzkiej. Konieczna jest modernizacja starych oraz budowa nowych stadionów, na których będzie można rozgrywać zawody lekkoatletyczne i mecze piłki nożnej, co w znacznym stopniu podniesie wskaźnik atrakcyjności naszego województwa.

Mimo tak wielkich trudności, ilość hal, sal i innych obiektów sportowych w województwie systematycznie rośnie.

W związku ze wzrostem liczby sal sportowych wzrasta też dostępność mieszkańców do sal sportowych. W latach: 2000 - 2003 wskaźnik liczby mieszkańców na 1 salę sportową o wym. min. 12 x 24 m wynosił odpowiednio: 7.647; 6.740; 6.406; 5.856 osób.

W ramach Programu Rozwoju Bazy Sportowej w roku 2003 oddano do użytku 26 nowych sal sportowych, w tym 8 wielofunkcyjnych o wymiarach 44 x 22 m. Ilość sal (pełnowymiarowych i wielofunkcyjnych) w województwie wynosiła 244, co dało 12 pozycję w kraju. Pod względem dostępności do sal województwo warmińsko-mazurskie znajdowało się na pozycji 9 (średnia krajowa – 6.786 mieszkańców na 1 salę). Ponadto systematycznie maleje wskaźnik liczby gmin nie posiadających sali sportowej min. o wym. 12 x 24 m (do 2015 r. w każdej gminie co najmniej 1 sala). Odpowiednio w latach: 2000 - 2003 nie posiadały sali sportowej: 44, 34, 32, 24 gminy.

Tabela nr 1
Ilość sal w województwie oraz liczba mieszkańców na 1 salę sportową na tle kraju

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Woj. warmińsko-mazurskie	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena
			min	max			
Ilość sal w województwie	sale	244	121	838	X	12	P
			lubuskie	śląskie			
Liczba mieszkańców na 1 salę sportową o wymiarach co najmniej 24 x 12 m	osoby	5856	9784	4282	6786	9	P
			świętokrzyskie	zachodniopomorskie			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

Priorytetową oraz wymagającą największych nakładów finansowych inwestycją w województwie jest budowa krytego, sztucznie mrożonego lodowiska w Elblągu.

2. Promocja sportu masowego

Ustawa o kulturze fizycznej mówi między innymi, iż jest ona częścią kultury narodowej, chronionej przez prawo. Obywatele, bez względu na wiek, płeć, wyznanie, rasę oraz stopień i rodzaj niepełnosprawności korzystają z równego prawa do różnych form kultury fizycznej.

Podstawowymi celami kultury fizycznej jest dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli. Cele te zaś realizowane są w szczególności przez wychowanie fizyczne, sport, rekreację ruchową oraz rehabilitację. Zadania z zakresu kultury fizycznej zlecane są sportowym organizacjom pozarządowym. W efekcie ma to doprowadzić do wzrostu aktywności sportowej społeczeństwa. Niezmiernie ważny jest rozwój sportu masowego, kierowanego przede wszystkim do młodego pokolenia, ale również do osób starszych. Zachętą do uczestnictwa w sporcie masowym jest podniesienie atrakcyjności uczestnictwa oraz wspieranie przez samorząd spektakularnych imprez, które zorganizowane w sposób widowiskowy służą promocji kultury fizycznej. Uporządkowana struktura organizacji działających w województwie oraz opracowane zasady współpracy z wojewódzkimi organizacjami sportowymi sprzyjają tego rodzaju przedsięwzięciom.

Tabela nr 2
Nakłady z budżetu województwa na promocję sportu masowego w latach 2000 – 2003

Rok	Wydatki	w tym niepełnosprawni	Ilość imprez	Liczba uczestników
2000	402 350	84 940	184	14 177
2001	278 982	53 500	234	15 212
2002	218 000	46 000	254	16 327
2003	205 000	44 500	151	16 759

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Budżet województwa.

Mimo zmniejszania się środków finansowych, w 2003r. udało się zorganizować wprawdzie mniejszą, niż w latach poprzednich liczbę imprez sportowych, jednakże z udziałem większej liczby uczestników. Świadczy to nie tylko o rosnącym zainteresowaniu tą formą wypoczynku i rekreacji oraz zapotrzebowaniu na tego rodzaju działalność, ale także o ogromnym zaangażowaniu organizatorów. W imprezach, igrzyskach, udział brali mieszkańcy województwa, a także bardzo często przebywający na urloпах turyści z Polski i z zagranicy. Organizowane otwarte zawody sportowo-rekreacyjne w znacznym stopniu uatrakcyjniły pobyt turystom i miały wpływ na zadowolenie ze spędzonych na Warmii i Mazurach urlopów.

3. Uruchomienie na wyższym poziomie kształcenia animatorów sportu i rekreacji; współpraca z Warmińsko - Mazurską Radą Sportu

- Jediną Uczelnią Wyższą na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego, kształcąca nauczycieli wychowania fizycznego na kierunku „Wychowanie Fizyczne”, jest Olsztyńska Szkoła Wyższa. W szkole tej, na wydziale pedagogicznym, utworzony został kierunek „Animacja turystyki i rekreacji”. Są to 3 – letnie studia licencjackie, których absolwenci mają możliwość kontynuowania nauki i uzyskania stopnia magistra tej specjalności w Wyższej Szkole Ekonomii lub Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Dzięki staraniom samorządu mrągowskiego oraz dużemu zaangażowaniu ze strony Samorządu Wojewódzkiego pojawiła się szansa na powołanie w 2005r. w Mrągowie filii gdańskiej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu. Działalność obu uczelni zwiększy liczbę wykształconej młodzieży, co w pełni zaspokoi zapotrzebowanie naszego regionu na specjalistyczną kadrę.
- W 2003r. uchwałą Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego powołano Warmińsko-Mazurską Radę Sportu, w skład której wchodzi przedstawiciele wskazani przez wojewódzkie stowarzyszenia sportowe realizujące zadania w zakresie kultury fizycznej i sportu. Rada Sportu, działająca społecznie, zajmuje się przede wszystkim opiniowaniem: strategii rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego w zakresie kultury fizycznej i sportu, projektu budżetu w części dotyczącej kultury fizycznej i sportu, projektów uchwał, projektów programu rozwoju bazy sportowej, planów imprez sportowych i rekreacyjnych, dofinansowanych z budżetu województwa oraz inicjowaniem działań na rzecz kultury fizycznej i sportu.

4. Współpraca z Obwodem Kaliningradzkim

Współpraca między województwem warmińsko-mazurskim, a Obwodem Kaliningradzkim opierała się na wymianie sportowców.

W ramach wymiany w Obwodzie Kaliningradzkim w 2003r. przebywała 43– osobowa reprezentacja piłki nożnej, natomiast w Olsztynie w zawodach lekkoatletycznych brała udział 24- osobowa reprezentacja z Obwodu Kaliningradzkiego.

Wymiana sportowa między województwem warmińsko-mazurskim, a Obwodem Kaliningradzkim ma na celu porównanie poziomu sportowego obu regionów, wymianę

doświadczeń trenerskich, metod szkolenia, a także uatrakcyjnienie zawodów, które nabierają rangi międzynarodowej.

Cel operacyjny „Wystarczająca dostępność mieszkań”

Zasoby mieszkaniowe w województwie w 2003 roku stanowiło 450,7 tys. mieszkań, o powierzchni użytkowej 29.050,9 tys. m². Wielkość zasobów mieszkaniowych w latach 2000-2003 przedstawia tabela.

Tabela nr 3
Zasoby mieszkaniowe w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2003

Rok	Mieszkania w tys.	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²
2000	421,4	25 029,7
2001	424,7	25 279,4
2002	445,7*	28 522,0*
2003	450,7*	29 050,9*

* zmiana metody obliczania danych przez GUS w 2002 i 2003 roku, dane dotyczą zasobów mieszkaniowych zamieszkałych i niezamieszkałych, a w 2000 i 2001 roku – zasobów zamieszkałych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2001, s. 164-171; 2003, s. 174; 2004, s. 163.

Sytuacja mieszkaniowa ludności województwa jest niezadowolająca. Miernikiem tej sytuacji jest kształtujący się poniżej średniej krajowej **wskaźnik liczby mieszkań na 1000 ludności**, który pomimo niewielkiej poprawy był niższy od średniej krajowej i wynosił w latach 1999 - 2003 odpowiednio 285,1; 287,0; 289,1; 295,1; 315,4 przy średniej krajowej w 2003 w wysokości 329,8.

Wskaźnik powierzchni użytkowej mieszkań na 1 osobę pomimo tendencji rosnącej był niższy od średniej krajowej o 2,4 m² i wynosił 20,3 (kraj 22,7 m²). Pod względem wielkości tego wskaźnika województwo zajmowało ostatnie miejsce w kraju.

Zanotowana w 2002r. wyraźna poprawa obu wskaźników nastąpiła w wyniku weryfikacji liczby ludności i mieszkań w ramach spisu powszechnego. Ważnym miernikiem oceny sytuacji mieszkaniowej jest samodzielność zamieszkiwania gospodarstw domowych.

W roku 2002 samodzielnie zamieszkiwało ok. 76% ogółu gospodarstw domowych, w miastach ok. 78% i na wsi ok. 73% (podobnie średnio w kraju). W 2003 roku szacunkowy niedobór mieszkań wyniósł około 41 tys. w tym w miastach - 26,9 tys. i na wsi - 14,1 tys. (szacunek własny - różnica między prognozowaną liczbą gospodarstw domowych, a liczbą mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych).

Stan wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne był wyraźnie zróżnicowany pomiędzy miastem, a wsią.

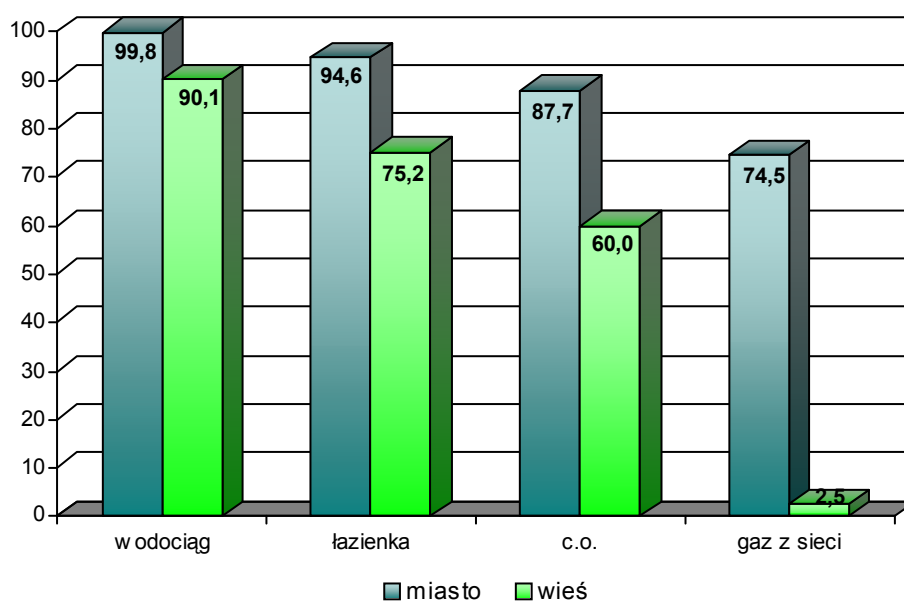
Standard wyposażenia mieszkań w miastach w 2003r. był wyższy od średniego krajowego. Województwo zajmowało czołowe lokaty w kraju w zakresie wyposażenia mieszkań: w wodociąg lokata – 1, łazienkę – 2; c. o. – 5.

Mieszkania wiejskie były wyposażone gorzej, niż mieszkania w miastach, mimo że dynamika zmian jakościowych zasobów wiejskich w latach 1999 – 2003 była większa. Spadek wartości wskaźnika dla terenów wiejskich w 2003 roku nie został spowodowany rzeczywistym pogorszeniem się sytuacji, a innym ujęciem statystycznym: dane dla 2003 roku obejmują zasoby mieszkaniowe zamieszkałe i niezamieszkałe, a w 2002 roku tylko zamieszkałe.

Poziom wyposażenia mieszkań wiejskich w województwie był zbliżony do przeciętnego w kraju, w odniesieniu do wszystkich instalacji za wyjątkiem gazu sieciowego. Niski stan gazyfikacji terenów wiejskich był spowodowany głównie brakiem gazociągów magistralnych wysokiego ciśnienia na obszarach wschodnich i płn. – zach. województwa oraz brakiem sieci gazowej średniego ciśnienia.

W 2002r. około 31% ludności regionu zamieszkiwało w warunkach odpowiadających współczesnym standardom mieszkaniowym. W mieszkaniach o warunkach substandardowych zamieszkiwało 18% ogółu ludności (ok. 9% w miastach i 32% na wsi). W ciągu roku 2003 sytuacja nie uległa znaczącej poprawie.

Wykres nr 1
Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno – sanitarne w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA*

Działania operacyjne:

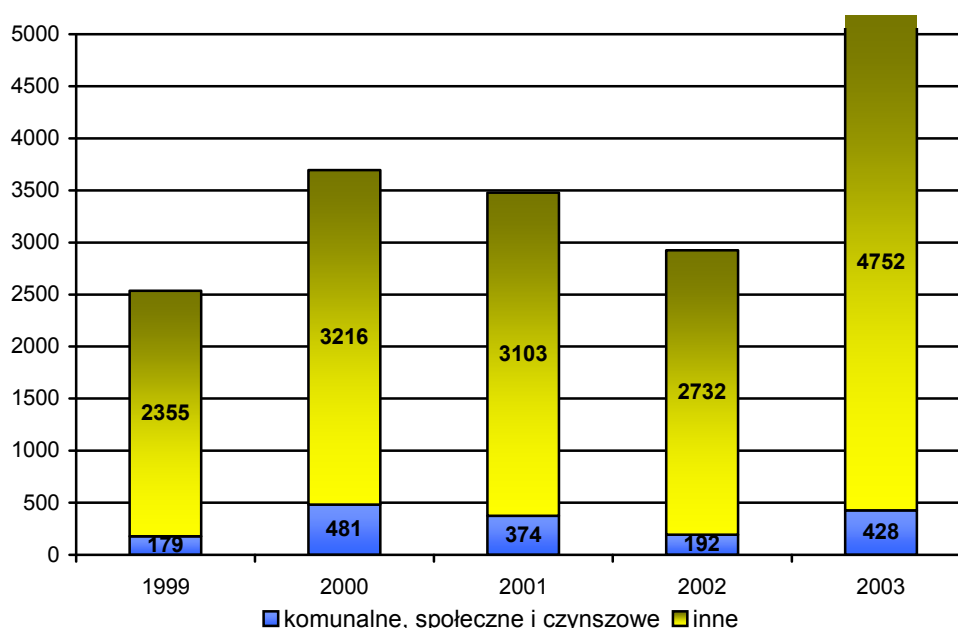
W latach 1999 – 2003 w województwie oddano do użytku ogółem 17,8 tys. mieszkań.

Tabela nr 4
Mieszkania oddane do użytku w województwie w latach 1999 – 2003

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003
Mieszkania oddane do użytku ogółem	2 534	3 697	3 477	2 924	5 180
<i>w tym:</i> w budynkach spółdzielni mieszkaniowych	1 191	1 608	1 027	654	722
indywidualnych	866	910	1 079	1 553	3 318
społecznych czynszowych	131	272	266	19	322
komunalnych	48	209	108	173	106
przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem	223	583	846	423	432

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *RSW W-M 2000, s. 165; 2002, s. 174; 2003, s. 160; 2004, s. 166.*

Wykres nr 2
Udział mieszkań komunalnych i społecznych w ogólnej liczbie nowooddanych mieszkań w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M 2000, s. 165; 2002, s. 174; 2003, s. 160; 2004, s. 166.

W całym monitorowanym okresie najwięcej mieszkań oddano do użytku w 2003r. – 5180. Wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytku na 1000 ludności wynosił 3,6 (średni w kraju 4,3). Pod względem wielkości tego wskaźnika województwo zajmowało 7 lokatę.

W latach 1999-2003 wśród oddanych do użytku mieszkań systematycznie wzrastała liczba mieszkań w budynkach indywidualnych. Ich procentowy udział w ogólnej liczbie oddanych do użytku mieszkań wzrósł z 34% w 1999r. do 64% w 2003r. W okresie tym zmniejszały się efekty budownictwa spółdzielczego, a ich udział zmniejszył się z 47% w 1999r. do 14% w 2003r.

W okresie minionych 5 lat wybudowano około 1000 mieszkań społecznych, czynszowych zrealizowanych przez Towarzystwa Budownictwa Społecznego oraz około 650 mieszkań komunalnych (socjalnych i interwencyjnych). W poszczególnych latach udział tych mieszkań w ogólnej liczbie mieszkań oddanych do użytku wahał się w granicach od 7 – 13%. W ostatnich latach notowany jest wzrost zapotrzebowania na mieszkania czynszowe TBS.

Cel operacyjny: **„Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego”**

W celu zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców oraz poprawienia dostępu do wysokiej jakości usług leczniczych, Sejmik Województwa uchwalił Wojewódzki Program Promocji i Ochrony Zdrowia na lata 2001-2006.

Analizując stan zdrowia mieszkańców należy wziąć pod uwagę niżej wymienione wskaźniki.

Wskaźnik średniej długości życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa) systematycznie poprawiał się. Kobiety żyły w latach: 1999 - 2003 odpowiednio 77,9; 78,6; 78,5; 78,9; 79,1 lat. Wskaźnik w 2003r. korzystniejszy, niż w kraju o 0,2 pkt. W porównaniu do województwa o najniższym wskaźniku 78,0 – woj. śląskiego kobiety w woj. warmińsko-

mazurskim żyły o 1,1 pkt dłużej, natomiast w porównaniu z najwyższym wskaźnikiem w woj. podlaskim – 79,9 kobiety z naszego województwa żyły o 0,8 pkt krócej.

Mężczyźni żyli w latach: 1999 - 2003 odpowiednio 68,5; 69,2; 69,4; 69,8; 69,5 lat. Wskaźnik w 2003r. jest gorszy, niż w kraju o 1,1 pkt. W porównaniu do województwa o najniższym wskaźniku 69,0 – woj. łódzkie mężczyźni w woj. warmińsko-mazurskim żyli o 0,5 pkt dłużej, natomiast w porównaniu z najwyższym wskaźnikiem w woj. podlaskim – 71,9 mężczyźni z naszego województwa żyli aż o 2,4 pkt krócej.

W latach 2000-2002 zaobserwowano tendencję zmniejszania się liczby zgonów niemowląt, jednak w 2003 roku liczba ta nieznacznie wzrosła w stosunku do roku 2002.

W 2000 r. zanotowano 117 zgonów, w roku 2001 – 114, w 2002r. – 76, a w 2003r. – 91.

Współczynnik umieralności (na 1000 urodzeń) niemowląt w 2003r. wynosił 6,3 i był o 0,7 niższy niż w kraju. Współczynnik umieralności niemowląt w woj. warmińsko-mazurskim w porównaniu do najniższego wskaźnika (5,2 – województwo opolskie) był wyższy o 1,1 oraz w odniesieniu do najwyższego współczynnika (8,3 w woj. kujawsko-pomorskim) był niższy o 2.

Począwszy od 1999 r. w kolejnych dwóch latach niekorzystnie kształtował się **wskaźnik liczby ludności na 1 lekarza** i wykazywał tendencję rosnącą. W latach: 1999 -2001 liczba osób na 1 lekarza wynosiła odpowiednio 678, 698, 711. Dopiero od 2002r. sytuacja uległa poprawie - na 1 lekarza przypadło 631 osób, przy średniej krajowej 434. W 2003 roku liczba ludności przypadająca na 1 lekarza w kraju wynosiła 436, natomiast nasze województwo uzyskało najgorszą lokatę, gdyż wskaźnik ten wyniósł aż 618.

Najczęstszą przyczynę zgonów mieszkańców naszego regionu stanowiły choroby układu krążenia (w 2002r. – 35,87% ogólnej liczby zgonów). Wśród nich największy odsetek stanowiła choroba nadciśnieniowa – około 54% oraz choroba niedokrwienna serca – 49%.

Wskaźnik umieralności (na 100 tys. ludności) z powodu chorób krążenia w latach 1999- 2002 był zawsze niższy od średniej w kraju i wynosił w 1999r. – 337,7 (kraj 469,5); dalej malał: w 2000r. – 286,5; w 2001r. – 284,6 (kraj 449,8); aby w 2002r. ponownie wzrosnąć do 299,6 (dane dotyczące umieralności z powodu chorób krążenia oraz struktury procentowej głównych przyczyn zgonów w województwie warmińsko-mazurskim za 2003 rok udostępnione zostaną w II połowie 2005 roku).

Tabela nr 5
Profil województwa warmińsko – mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2003

Nazwa Wskaźnika		Jedn. Miary	Województwo	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena O – obojętna P – pozytywna N - negatywna
				Min.	Max.			
Średnia długość życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa)	Kobiety	lata	79,1	78,02	79,94	78,9	8	O
	Mężczyźni	lata	69,47	68,96	71,87	70,52	15	N
				śląskie	podlaskie			
				łódzkie	podkarpackie			
Umieralność (na 1000 urodzeń) niemowląt (niższa od średniej krajowej)		‰	6,3	5,2	8,3	7	4	P
				opolskie	kujawsko-pomorskie			
Liczba ludności na 1 lekarza (na poziomie średnim krajowym)		osoba	618	367	618	436	16	N
				mazowieckie	warmińsko-mazurskie			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004.

W celu realizacji Wojewódzkiego Programu Promocji i Ochrony Zdrowia na lata 2001-2006 podjęto następujące działania operacyjne:

1. Profilaktyka i promocja zdrowia

- W roku 2002r. udzielono w ramach „Wojewódzkiego Programu” 13 podmiotom nie zaliczonym do sektora finansów publicznych, dotacji celowej w wysokości 93.000 zł na wykonanie 19 programów zdrowotnych. Ponadto na realizację programów zdrowotnych z inicjatywy własnej podmiotów w roku 2002 udzielono 2 podmiotom - dotacji celowej w wysokości 5.500 zł na wykonanie 2 programów zdrowotnych.
- W 2003r. na realizację zadań wynikających z „Wojewódzkiego Programu” (zadania realizowane z inicjatywy Samorządu Województwa) dotację otrzymało 11 podmiotów na 18 programów zdrowotnych.

Na realizację zadań podejmowanych z inicjatywy podmiotów przyznano dotacje 10 podmiotom na 12 programów. Na realizację zadań podejmowanych z inicjatywy SP ZOZ-ów przyznano dotację 3 podmiotom na 3 programy. **Ogółem z budżetu województwa przyznano dotacje 24 podmiotom, na realizację 33 programów zdrowotnych, na łączną kwotę 145.400 zł.**

- Zarówno w roku 2002, jak i w 2003 realizowano „Wojewódzki Program Zmierzający do Zmniejszenia Konsumpcji Tytoniu i Promocji Stylu Życia Wolnego od Palenia w Województwie Warmińsko-Mazurskim” oraz „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2000 – 2004”, „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 1999-2003”.
- Inicjowano i brano udział m. in. w następujących przedsięwzięciach prozdrowotnych:
 - Obchody „Światowego Dnia Zdrowia”
 - Obchody „Światowego Dnia Chorego”
 - Organizacja festynów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży szkolnej
 - Uczestnictwo wraz z „Forum Kobiet” w akcji profilaktycznej mającej na celu wczesne wykrywanie nowotworów – bezpłatne badania lekarskie, porady lekarzy onkologów, wykonywanie mammografii,
 - Współorganizacja wraz z Ministerstwem Zdrowia i organizacjami pozarządowymi w województwie warmińsko-mazurskim „Białej Soboty” – porady lekarzy specjalistów udzielane w miejscowościach popegeerowskich
 - Propagowanie zdrowego stylu życia we współpracy z mediami lokalnymi: radio, prasa, telewizja lokalna.

2. Zapewnienie pełnego, całodobowego dostępu do lekarza pierwszego kontaktu oraz lekarzy specjalistów leczenia ambulatoryjnego, organizacja podstawowej opieki zdrowotnej.

- W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz położnictwa i ginekologii, a także stomatologii, określono minimalny plan zaspokojenia potrzeb zdrowotnych w oparciu o niżej podane wskaźniki:
 - Min. liczba lekarzy rodzinnych (w tym pediatry) – 571 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500), w 2002 roku rzeczywista liczba lekarzy rodzinnych – 259, pediatrów – 434;
 - W 2003 roku określono minimalną liczbę lekarzy rodzinnych (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500), odnosząc się do populacji pow. 18 roku życia – 423,1 oraz minimalną liczbę lekarzy pediatrów (po uwzględnieniu wskaźnika 1/1200 dzieci w wieku 0-18 lat) – 309,2. Rzeczywista liczba lekarzy rodzinnych (wg stanu na 31 grudnia 2003 roku) zatrudnionych w podstawowej opiece zdrowotnej wynosiła 242, a liczba pediatrów – 142;

- Min. liczba stomatologów – 476 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/3000 ludności), w 2002 roku rzeczywista liczba stomatologów zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej – 394; w 2003 roku rzeczywista liczba stomatologów – 719, w tym zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej (419) oraz 286 stomatologów prowadzących indywidualne praktyki stomatologiczne, świadczących usługi w ramach kontraktu z NFZ,
 - Min. liczba lekarzy ginekologów – 60 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/10000 kobiet od 15 roku życia); rzeczywista liczba lekarzy ginekologów w 2002 roku – 224; w 2003 roku – 190;
 - Min. liczba pielęgniarek środowiskowo - rodzinnych – 571 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/2500 ludności); rzeczywista liczba w/w pielęgniarek – 593 w 2002 roku (w 2003 roku – brak danych);
 - Min. liczba położnych środowiskowo - rodzinnych – 122 (1/10000 ludności); rzeczywista liczba w/w położnych – 211 w 2002 roku (w 2003 roku – brak danych);
 - Min. liczba pielęgniarek medycyny szkolnej – 330 (przy uwzględnieniu wskaźnika 1/800 uczniów); rzeczywista liczba w/w pielęgniarek – 278 w 2002 roku (w 2003 roku – brak danych).
- Usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej oraz opieki specjalistycznej zostały w większości sprywatyzowane. Prywatyzacja tego zakresu usług medycznych przyniosła optymalizację wykorzystania istniejącej bazy materiałowo-sprzętowej, lepsze wykorzystanie personelu lekarskiego i pomocniczego oraz często zwiększenie zakresu świadczonych usług zdrowotnych.

Zarówno w roku 2002, jak i w 2003 dostępność do świadczeń specjalistycznych była wystarczająco zapewniona w dwóch powiatach ziemskich i grodzkich: olsztyńskim i elbląskim. W pozostałych zabezpieczenie przedstawiało się w zróżnicowany sposób. Sytuacja taka spowodowana była brakiem specjalistów w powiatach.

W zakresie chirurgii ogólnej, chorób płuc, neurologii, położnictwa i ginekologii oraz psychiatrii świadczenia zabezpieczone były we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego. W pozostałych dziedzinach liczba poradni specjalistycznych i ich rozmieszczenie w województwie było nierównomierne. Obserwowano niedobór poradni alergologicznych i diabetologicznych oraz innych poradni wysokospecjalistycznych. Najliczniej występowały poradnie położniczo-ginekologiczne, okulistyczne i psychiatryczne.

3. Wdrożenie regionalnego programu restrukturyzacji zakładów opieki zdrowotnej, podwyższanie standardu obiektów i wyposażenia medycznego

- Podstawą opracowania Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego był przyjęty w 2000 roku rządowy Program Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia.

Priorytety wieloletniego Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego ustalił Regionalny Komitet Sterujący na posiedzeniu w dniu 11 sierpnia 2000 roku, wytyczając jednocześnie kierunki przekształceń systemowych w ochronie zdrowia. Do najważniejszych zadań komitet sterujący zaliczył:

- Utworzenie w Olsztynie Centrum Onkologii,
- Wdrożenie programów rozwojowych placówek ochrony zdrowia,
- Tworzenie łóżek opieki długoterminowej i związany z tym zakup niezbędnego sprzętu medycznego,

- Refundację wydatków związanych z odprawami dla zwalnianych pracowników w ochronie zdrowia,
- Utworzenie Centrum Profilaktyki, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień.

W wyniku realizacji Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia nastąpiło:

- Podwyższenie standardów obiektów i wyposażenia medycznego zakładów opieki zdrowotnej w 2000r. w 39 SP ZOZ na łączną kwotę 7.734 tys. zł oraz w 2001r. w 50 SP ZOZ na łączną kwotę 10.437 tys. zł;
- Zrefundowanie wydatków związanych z odprawami dla zwalnianych pracowników w 2000r. w 28 SP ZOZ (1416 osób) na łączną kwotę 4.300 tys. zł oraz w 2001r. w 25 SP ZOZ (553 osoby) na łączną kwotę 4.300 tys. zł,
- Szkolenia podyplomowe pielęgniarek i położnych w 2001r. – 84 osoby (wydatkowana kwota 121 tys. zł)

W roku 2002 województwo warmińsko-mazurskie nie zostało objęte finansowaniem zadań Programu, ponieważ w latach 2000-2001 wykorzystano 91,7% planu wydatków. Ministerstwo przyznało jedynie środki na dofinansowanie kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych w kwocie 195 tys. zł (przeszkolono 345 osób).

Rok 2003 był ostatnim rokiem realizacji Regionalnego Programu Restrukturyzacji w Ochronie Zdrowia. Dotacje programu przeznaczone były na działania osłonowe w przypadku redukcji zatrudnienia w zakładach opieki zdrowotnej. W wyniku realizacji programu sfinansowano 14 zakładom opieki zdrowotnej zobowiązania wobec pracowników objętych redukcją zatrudnienia wynikające z likwidacji bądź łączenia komórek organizacyjnych na łączną kwotę 1.314.118 zł.

- Podstawowym źródłem finansowania nakładów na podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego były dotacje pochodzące od organów założycielskich poszczególnych zakładów opieki zdrowotnej. Ważnym czynnikiem poprawy w tym zakresie były zadania realizowane przez zakłady opieki zdrowotnej w ramach kontraktu wojewódzkiego. Przyjęte do realizacji w 2003 roku zadania objęły:
 - adaptację izb przyjęć Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego Olsztynie oraz Szpitala Powiatowego w Biskupcu na szpitalne oddziały ratunkowe,
 - wdrożenie cyfrowej obróbki zdjęć rentgenowskich w zakładzie radiologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego Elblągu,
 - kompleksowa modernizacja oddziału intensywnej terapii w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Olsztynie,
 - remont oddziału rehabilitacyjnego Wojewódzkiego Szpitala Rehabilitacyjnego dla Dzieci w Ameryce.

4. Utworzenie centrum onkologicznego i kardiochirurgicznego oraz rozwoju innych centrów specjalistycznych

- Po wieloletnich staraniach Samorządu Województwa odnośnie powstania ośrodka onkologicznego na terenie Warmii i Mazur, na mocy porozumienia podpisanego z MSWiA umieszczono na terenie nowych obiektów szpitala MSWiA oddziały i poradnie onkologiczne Zespołu Pulmonologii i Onkologii. Zakupiono najnowocześniejszą linię do radioterapii. Ostatecznie rozstrzygnięto, że ośrodek onkologii funkcjonować będzie w ramach szpitala MSWiA.
- W 2002 i 2003r. brakowało w województwie ośrodka wykonującego badania elektrofizjologiczne.

- Od roku 2000 istnieje możliwość wykonywania badań inwazyjnych serca w pełno profilowym oddziale kardiologicznym w szpitalu wojewódzkim w Elblągu, a od 2001 również w Olsztynie. Kilka oddziałów wewnętrznych w innych szpitalach posiada nomenklaturę „kardiologiczno-internistyczny”. Wysoko oceniona została działalność Ośrodka Wczesnej Rehabilitacji Kardiologicznej Szpitala Powiatowego im. Mikulicza w Biskupcu.

W roku 2002 powstały nowe oddziały wczesnej rehabilitacji kardiologicznej: w Szpitalu Powiatowym w Pasłęku oraz w 110 Szpitalu Wojskowym w Elblągu.

W 2003 roku przystąpiono do utworzenia ośrodka kardiochirurgicznego. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie został wybrany przez Ministerstwo Zdrowia, w ramach postępowania konkursowego, na realizatora programu obejmującego tworzenie nowych ośrodków kardiologii. Samorząd Województwa zdecydował o współfinansowaniu inwestycji kwotą 5 mln zł.

5. Wprowadzenie planu zintegrowanego ratownictwa medycznego

- W województwie funkcjonowało 27 działów pomocy doraźnej z 6 filiami. Działy pomocy doraźnej w 2002r. posiadały 59 karettek (15 reanimacyjnych, 30 wypadkowych oraz 14 ogólnych) i 28 do przewozu chorych. W ramach pomocy doraźnej w 2003 roku funkcjonowało 58 wyjazdowych zespołów ratownictwa medycznego, w tym 15 reanimacyjnych, 28 wypadkowych, 13 ogólnych i 2 neonatologiczne. Ogółem zanotowano 92.062 wyjazdy na miejsce zdarzenia (w roku 2002 było to 126.747 wyjazdów). W około 61,8% przypadków pomoc udzielana była w domu pacjenta, a w ok. 16,4% przypadków – w związku z ruchem uliczno-drogowym. Ok. 12% ogólnej liczby pacjentów stanowiły dzieci i młodzież w wieku 0-18 lat.

Na terenie województwa w dyspozycji Lotniczego Pogotowia Ratunkowego jest jeden śmigłowiec stacjonujący na lotnisku w Olsztynie z rejonem działania obejmującym powiaty: olsztyński (grodzki i ziemski), szczycieński, nidzicki, ostródzki, elbląski ziemski, lidzbarski, bartoszycki. Ponadto od 01.07.2002 roku uruchomiono śmigłowiec pogotowia lotniczego, stacjonujący w Giżycku z rejonem działania obejmującym powiaty: giżycki, węgorzewski, gołdapski, olecki, elcki, piski, mragowski, kętrzyński. Śmigłowiec ratunkowy stacjonuje sezonowo w terminie od 15.06 - 15.09. Ponadto proponuje się stacjonowanie śmigłowca w Elku.

W 2003 roku wykonano 413 misji, w tym 139 do wypadków, 87 do zachorowań i 187 lotów transportowych. Największa liczba lotów, podobnie jak w roku wcześniejszym, odbyła się w miesiącach letnich (czerwiec-wrzesień).

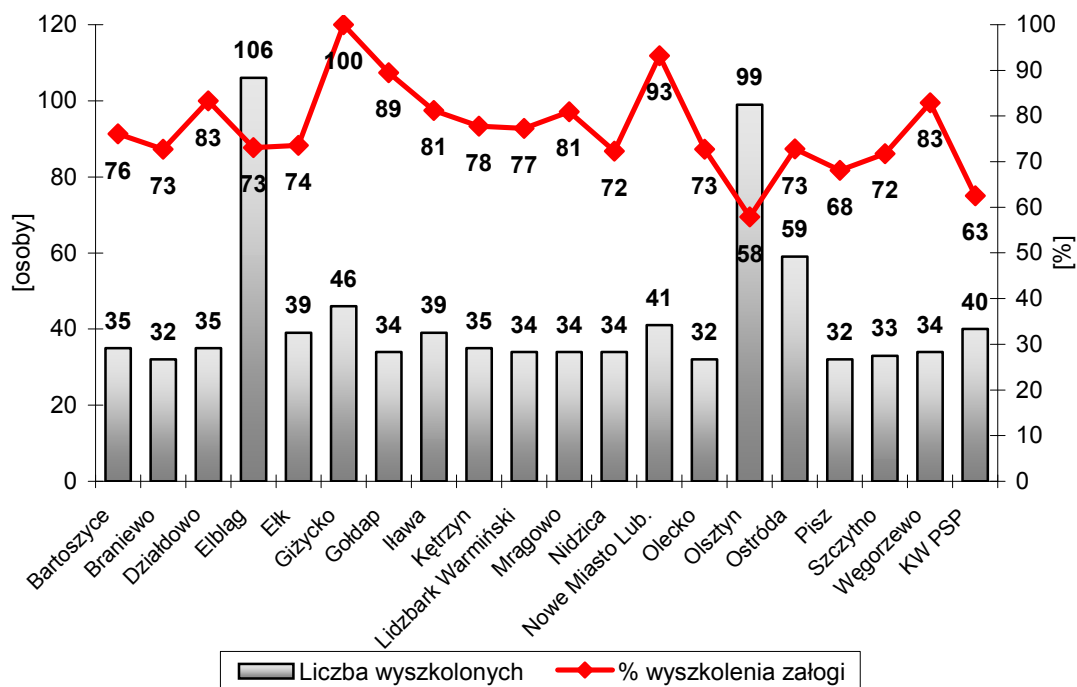
- Zgodnie z Wojewódzkim Planem Zabezpieczenia na rok 2003, koniecznym było utworzenie na terenie województwa 8 nowych SOR-ów oraz Izb Ewakuacyjnych.

W 2003 roku na terenie województwa funkcjonowało 9 Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych w następujących placówkach:

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie – 6 łóżek
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Elblągu – 6 łóżek
- Szpital Powiatowy im. Jana Pawła II w Bartoszczycach – 4 łóżka
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Giżycku – 4 łóżka
- Szpital Powiatowy im. W. Biegańskiego w Iławie – 6 łóżek
- 108 Szpital Wojskowy z Przychodnią w Elku – 6 łóżek
- Szpital Powiatowy w Piszcu – 2 łóżka
- Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej MSWiA w Olsztynie – 6 łóżek
- Szpital Powiatowy im. J. Mikulicza w Biskupcu – 3 łóżka.

- Celem polepszenia organizacji służb ratowniczych ustalono konieczność powołania Centrów Powiadamiania Ratunkowego zgodnie z Wojewódzkim Planem Zabezpieczenia na rok 2003, oraz zespołu do opracowania standardów postępowania w przypadku katastrof i zdarzeń masowych.
- Na koniec roku 2003 Państwowa Straż Pożarna przystosowała 8 Powiatowych Stanowisk Kierowania do pełnienia funkcji Centrów Powiadamiania Ratunkowego (Bartoszyce, Elk, Giżycko, Iława, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Nowe Miasto Lubawskie, Olsztyn).
- Zintegrowane ratownictwo medyczne, wymaga wyszkolenia oraz odpowiedniego wyposażenia ratowników Państwowej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych.
- Na koniec 2003r. wyszkolenie z zakresu ratownictwa medycznego w PSP posiadało 873 ratowników (tj. ok. 73%, w stosunku do roku 2002 wzrost o ponad 26%), w jednostkach OSP włączonych do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego 416 (tj. ok. 14%, w stosunku do roku 2002 wzrost o ponad 52%).
- Do udzielenia profesjonalnej pomocy medycznej na poziomie przedlekarskim konieczne jest wyposażenie jednostek w zestawy PSP-R1 oraz PSP-R2. W Państwowej Straży Pożarnej standardy wyposażenia określa rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie szczegółowych zasad wyposażenia jednostek organizacyjnych PSP z dnia 22 września 2000r. Na koniec roku 2003 Jednostki Ratowniczo - Gaśnicze PSP dysponowały 60 zestawami PSP-R1 (tj. 100% potrzeb) oraz 13 zestawami PSP-R2 (tj. 80% potrzeb).

Wykres nr 3
Wyszkolenie z zakresu ratownictwa medycznego w PSP w 2003r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie.

Cel operacyjny: **„Atrakcyjny rynek pracy”**

Bezrobocie jest jednym z poważniejszych problemów społeczno – ekonomicznych regionu. Od 1999 roku w granicach nowego województwa warmińsko – mazurskiego znalazły się tereny o niekorzystnej koniunkturze rynku pracy, powodując ponad 100 % przyrost bezrobocia.

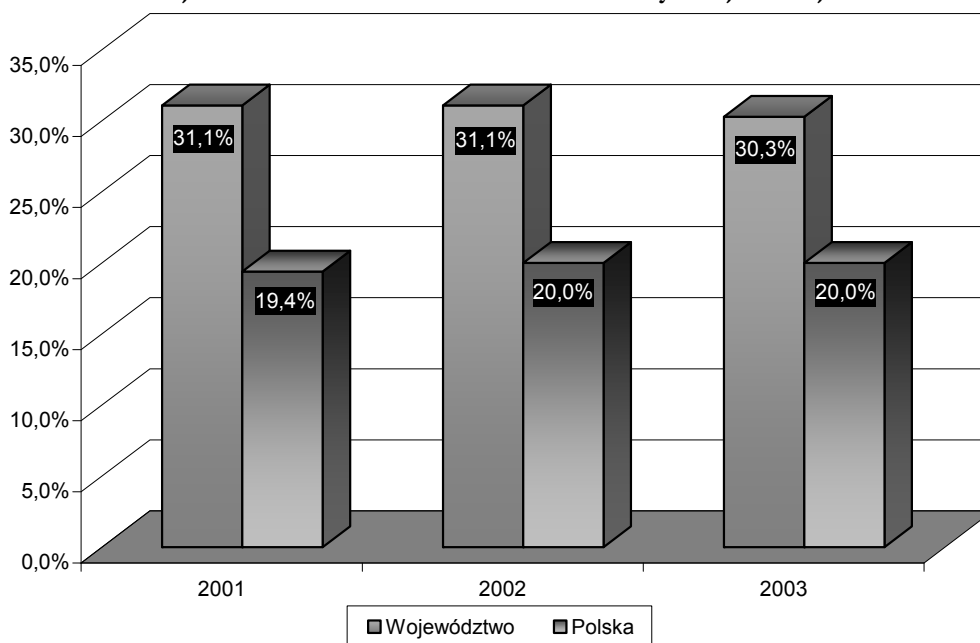
Wysoki poziom bezrobocia wynika z jednoczesnego występowania szeregu procesów i uwarunkowań generujących to zjawisko. Wśród nich na pierwszym miejscu należy wymienić tempo rozwoju gospodarczego i powiązany z nim nieznaczny, przynajmniej na razie, wzrost liczby miejsc pracy. Wysoki poziom bezrobocia stymulowały również inne obiektywne uwarunkowania, przede wszystkim takie jak:

- Wchodzenie na rynek pracy licznych roczników wyżu demograficznego,
- Procesy restrukturyzacyjne w gospodarce i zatrudnieniu,
- Ograniczenia w interwencyjnych działaniach państwa na rzecz rynku pracy spowodowane trudnościami budżetowymi.

Wzrósł również wskaźnik stopy bezrobocia. Od 1999 roku województwo warmińsko – mazurskie charakteryzuje się najwyższym w kraju udziałem bezrobotnych w liczbie mieszkańców czynnych zawodowo.

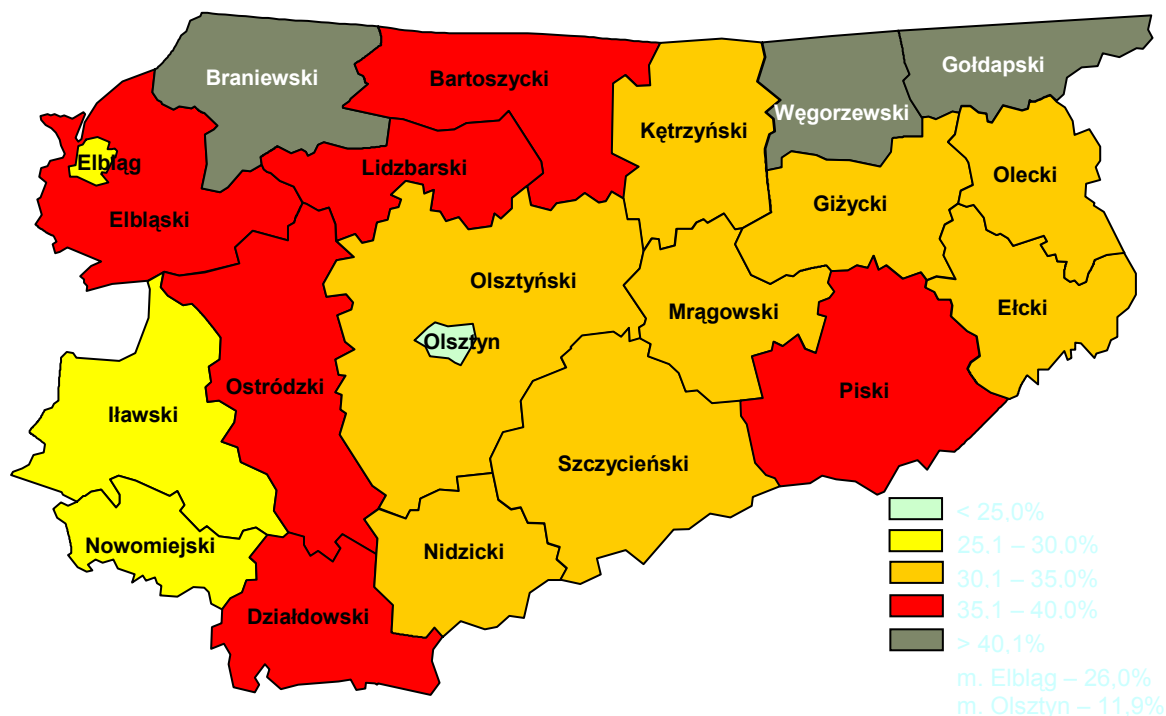
W związku z uaktualnieniem danych statystycznych dot. obszarów mających wpływ na rynek pracy (NSP – 2002), w styczniu 2004 roku GUS dokonał korekty stopy bezrobocia, począwszy od 2001 roku. Porównywalny zatem jest okres 2001 – 2003. Według danych GUS, **wskaźnik stopy bezrobocia** w regionie warmińsko – mazurskim w latach 2001-2002 utrzymywał się na tym samym poziomie (31,1%). Natomiast w roku 2003 obserwujemy w regionie warmińsko - mazurskim spadek stopy bezrobocia do 30,3%, tj. o 0,8 punktu procentowego. W stosunku do kraju wskaźnik był wyższy w roku 2001 o 11,7 punktu procentowego, w roku 2002 o 11,1 punktu procentowego, zaś w roku 2003 o 10,3 punktu procentowego. Obserwujemy zatem, pozytywną tendencję spadku dynamiki natężenia stopy bezrobocia w regionie, w stosunku do kraju.

Wykres nr 4
Stopa bezrobocia w województwie w latach 2001- 2003 na tle sytuacji w kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS.

Mapa nr 1
Stopa bezrobocia w województwie według powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW W-M str. 112.

Zakłada się, że docelowe działania pozwolą na uatrakcyjnienie rynku pracy przez uzyskanie wskaźnika stopy bezrobocia na poziomie średniej w kraju.

Począwszy od stycznia 1999 roku poziom bezrobocia rósł od 119.540 osób do 178.353 osób w roku 2001. Dopiero w roku 2002 zauważalne były pewne symptomy poprawy. Liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 1.724, tj. o 1%. Na koniec 2003 roku liczba bezrobotnych ukształtowała się na poziomie 170.430 i była niższa od poziomu z 2002 roku o 6.199, tj. 3,5%.

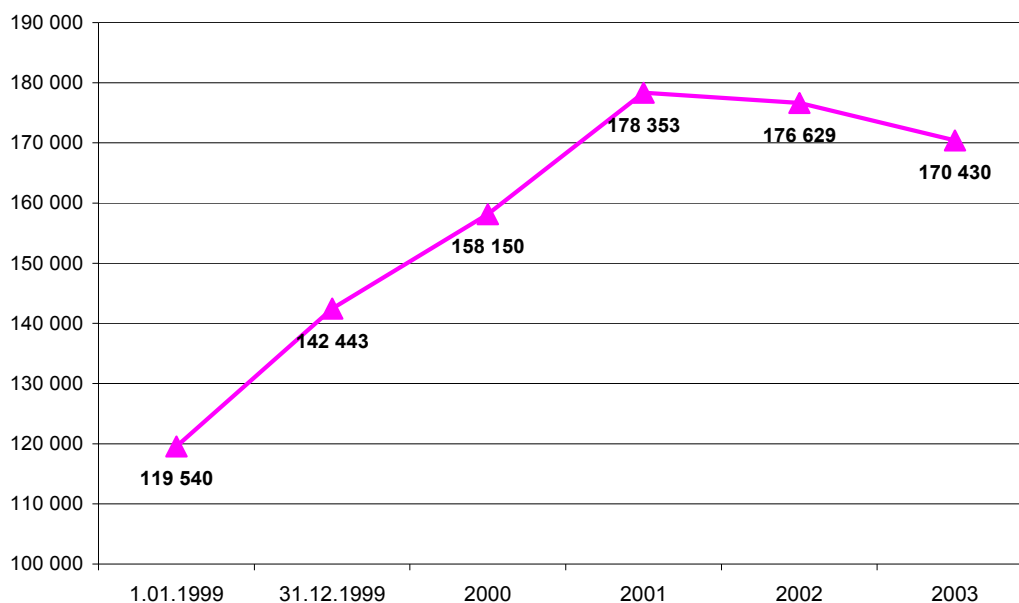
Liczba bezrobotnych sytuuje województwo na 12 miejscu w kraju, stanowiąc 5,4% poziomu krajowego. Pozytywną tendencją regionalnego bezrobocia jest postępujący spadek jego poziomu i natężenia.

Tabela nr 6
Dynamika zmian w liczbie bezrobotnych w województwie w latach 1999 – 2003

31 grudnia danego roku /1 stycznia 1999 - stan wyjściowy/	Liczba bezrobotnych	Wzrost/spadek do poprzedniego roku	Wzrost/spadek do 1 stycznia 1999 roku	% Wzrostu/spadku do poprzedniego roku	% Wzrostu/spadku do 1 stycznia 1999 roku
01.01.1999	119 540	x	x	x	x
1999	142 443	22 903	22 903	19,2	+19,2
2000	158 150	15 707	38 610	11,0	+32,3
2001	178 353	20 203	58 813	12,8	+49,2
2002	176 629	- 1 724	57 089	-1,0	+47,8
2003	170 430	- 6 199	50 890	-3,5	+42,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie MPiPS - 01 o rynku pracy. Stan na grudzień 2003r. Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie.

Wykres nr 5
Liczba bezrobotnych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 1999 - 2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wojewódzkiej Urzęd Pracy w Olsztynie.

Istotnym parametrem stanowiącym o atrakcyjności rynku pracy było kształtowanie się poziomu płac osób zatrudnionych w gospodarce narodowej województwa.

Wskaźnik średniej płacy - wynagrodzenie brutto w województwie było niższe, niż średnia w kraju i wynosiło od 1.474,7 zł w roku 1999 do 1.921,9 zł w roku 2003; w kraju odpowiednio 1.706,7 zł i 2.201,5 zł W roku 1999 przeciętne wynagrodzenie w województwie stanowiło: 86,4% wynagrodzenia krajowego, w roku 2000 – 86,9%, w roku 2001 – 87,2%, w roku 2002 – 86,7%, a w roku 2003 – 87,3%.

Zakładane jest, że docelowe działania pozwolą na uzyskanie wskaźnika średniej płacy nie mniejszej niż średnia krajowa.

Tabela nr 7
Profil województwa warmińsko – mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2003

Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	województwo	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena O- obojętną N- negatywna P -Pozytywna
			Min.	Max.			
Bezrobotni zarejestrowani ogółem	tys. osób	170,4	81,3 podlaskie	363,5 mazowieckie	3 175,7	12	P
Bezrobotni zarejestrowani w wieku do 24 lat bezrobotnych ogółem	%	24,6	22,5 zachodniopomorskie	30,6 małopolskie	26	11	P
Stopa bezrobocia	%	30,3	15,4 mazowieckie	30,3 warmińsko - mazurskie	20	1	N

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Sprawozdanie MPiPS - 01 o rynku pracy. Stan na grudzień 2003r. Wojewódzkiej Urzęd Pracy w Olsztynie.

Działania operacyjne:

- W sytuacji wysokiego bezrobocia strukturalnego, jakim dotknięty jest region warmińsko – mazurski, zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego, podejmowano szereg inicjatyw, mających na celu łagodzenie skutków bezrobocia. Podstawowym instrumentem przeciwdziałania bezrobociu był Fundusz Pracy, wspierający poza działaniami osłonowymi na rzecz bezrobocia (zasilki) również aktywizację bezrobotnych.

Ponadto Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie brał udział w przygotowaniu i realizacji prozatrudnieniowych programów rynku pracy, wspieranych środkami Banku Światowego, Unii Europejskiej i Budżetu Państwa. W zakresie rozwoju zasobów ludzkich w latach 2002 – 2003 realizowano: PHARE 2000 RZL Warmińsko – Mazurski Program Doskonalenia Kadr (4.764 uczestników; wartość kontraktów – 4.568.055,00 EUR) oraz Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – PAOW (6.737 uczestników; wartość umów 19.540.541 PLN).

- Na podstawie bazy danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie w latach 1999 – 2003 ponad 322 tys. bezrobotnych w województwie podjęło pracę stałą lub na czas określony (średnio rocznie ponad 64 tys. osób), z czego rocznie około 30% było subsydiowanych Funduszem Pracy (FP); powstały 953 nowe miejsca pracy dzięki pożyczkom udzielanym z FP pracodawcom; 1.787 osób podjęło działalność gospodarczą, wspomaganą pożyczkami z Funduszu Pracy; podniosło kwalifikacje, nabyło nowe lub przekwalifikowano 34 382 osoby. Niedobór miejsc pracy w regionie wspierany był pośrednictwem pracy za granicą.

W latach 1999 – 2003 Wojewódzki Urząd Pracy pośredniczył w zatrudnieniu 62.452 osób u pracodawców zagranicznych.

Cel operacyjny **„Zapewnione bezpieczeństwo publiczne”**

Analizując stan zagrożenia przestępczością na terenie województwa warmińsko-mazurskiego należy wziąć pod uwagę dwa istotne wskaźniki: liczbę przestępstw kryminalnych (*stanowiących pod względem ich liczby, jak i w społecznym odczuciu główne zagrożenie*) w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców oraz wskaźnik wykrywalności przestępstw (*stosunek procentowy ogółu przestępstw do ilości przestępstw wykrytych*), który odzwierciedla wyniki zwalczania przestępczości przez Policję i inne powołane do tego organy.

- **Wskaźnik liczby przestępstw kryminalnych na 100 tys. mieszkańców w 2002r.** wyniósł 2.992. Był wyższy, niż wskaźnik ogólnokrajowy (2.836) i w tej kategorii nasze województwo zajęło 11 lokatę w skali kraju.

Wskaźnik przestępstw kryminalnych w województwie warmińsko – mazurskim na 100 tys. mieszkańców **w 2003r. wyniósł 2.764 i był niższy od krajowego (2.883,6).**

- **Wskaźnik wykrywalności przestępstw w 2003r.** wyniósł **68,7%**, co dało bardzo dobrą **3 lokatę** w kraju. Był znacznie korzystniejszy od krajowej średniej, która wynosiła 54,9%. W okresie 1999 - 2001 wskaźnik ten przedstawiał się następująco: 1999 – 49,8% (8 lokata); 2000 – 53,1% (8 lokata); 2001 – 64,7% (5 lokata w kraju).

Wskaźnik wykrywalności przestępstw ogółem w roku 2003 wyniósł 68,4%. Osiągnięty tak dobry wskaźnik wykrywalności na poziomie 68,4%, jest wyższy o 13,2% od krajowego i plasuje region warmińsko-mazurski na **2 miejscu** w kraju.

Działania operacyjne:

1. Zwiększenie obsady dzielnicowych i służb patrolowo-obchodowych

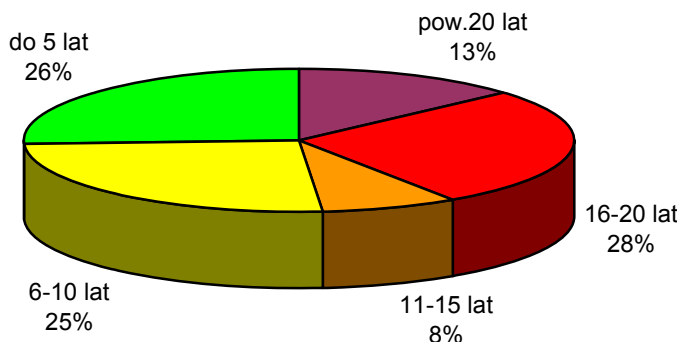
- W 2003 roku w jednostkach Policji województwa stan etatowy policjantów prewencji wynosił 1.063, w 2002 – 1.078.
- W 2003 roku stan etatowy dzielnicowych wyniósł 361, w 2002 – 373 etaty, natomiast w 2001 – 395 etaty.
- Policjanci prewencji (dzielnicowi i policjanci ogniw patrolowo - interwencyjnych) w 2002r. wykonali 155.458 służb, ujawnili 153,2 tys. wykroczeń, sporządzili 164,4 tys. wniosków o ukaranie do sądów, nałożyli 23,2 tys. mandatów, zatrzymali 8,6 tys. sprawców na gorącym uczynku przestępstwa lub w pościgu (danymi z 2003r. na dzień dzisiejszy nie dysponujemy).

2. Poprawienie wyposażenia w sprzęt i w środki transportu

- Doposażenie Policji w środki transportu nie nastąpiło. Zmniejszyła się natomiast ich liczba, zwłaszcza w służbie prewencyjnej. Samochody będące w eksploatacji miały duży przebieg, koszty ich obsługi i napraw były bardzo wysokie. Spośród innych środków technicznych w 2002 roku jednostki otrzymały m.in.: kamizelki kuloodporne, kajdanki, hełmy, w niewielkich ilościach. W ocenie Policji istnieje pilna potrzeba doposażenia w sprzęt. Trudna sytuacja finansowa związana z mniejszymi z roku na rok nakładami na wydatki rzeczowe Policji powoduje, że zdecydowana większość użytkowanych pojazdów jest w stanie znacznego wyeksploatowania. Niemniej jednak, w miarę posiadanych środków oraz przy wydatnej pomocy lokalnych samorządów sprzęt nienadający się do użytku jest wymieniany na nowy.
- Jednostki Państwowej Straży Pożarnej (PSP) z terenu województwa w roku 2003 wzbogaciły się ogółem o sprzęt specjalistyczny wartości blisko 4 mln zł, w tym m.in. w skład powyższego weszły pojazdy i sprzęt specjalistyczny otrzymany z Komendy Głównej PSP oraz zakupiony przez Komendę Wojewódzką PSP w Olsztynie oraz Komendy Miejskie i Powiatowe Państwowej Straży Pożarnej ze środków własnych oraz pozabudżetowych.
- W 2003r. aż 124 pojazdy w PSP /na ogólną liczbę 263/ przekroczyło obowiązującą normę /wiek pojazdu/ i powinno być zastąpionych przez nowe. Stanowiło to praktycznie 50% stanu pojazdów PSP na terenie województwa.

Wykres nr 6

Procentowe zestawienie pojazdów w PSP według wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie.

3. Stworzenie sieci telefonów alarmowych przy drogach

- Policja widziała potrzebę stworzenia sieci telefonów alarmowych przy wyznaczonych drogach województwa, jednostki Policji nie miały jednak na to środków finansowych. Natomiast istnieją znaki drogowe i tablice informujące, gdzie i w jakiej odległości usytuowany jest najbliższy telefon (np. stacja paliw, bary, restauracje, sołtysi). Kierujący pojazdami korzystali również z telefonów komórkowych (tel. 112).

4. Zwiększenie ilości parkingów

- Policjanci, zwłaszcza dzielnicowi wskazywali miejsca, w których powinien być utworzony parking strzeżony dla pojazdów. W tym temacie przesyłane były wnioski do spółdzielni mieszkaniowych i rad osiedli.
- Przy opiniowaniu uzyskania zezwolenia na organizację masowej imprezy (mecze, festyny, koncerty), Policja wskazywała jako niezbędne utworzenie dozorowanych miejsc parkowania pojazdów.

5. Koordynacja działań

- Głównym koordynatorem działań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańców jest Wojewoda Warmińsko-Mazurski.
- Został opracowany Wojewódzki Plan Reagowania Kryzysowego. Celem Planu jest ujednoczenie zasad prowadzenia działań ratowniczych przez różne rodzaje służb, określenie zasad współdziałania, zwracania się o pomoc do sąsiednich jednostek administracyjnych i szczebla centralnego, a także określenie niezbędnych dokumentów planistycznych w wojewódzkich organach i jednostkach organizacyjnych odpowiadających za prowadzenie działań w sytuacjach kryzysowych.
- Policja, Pogotowie Ratunkowe, Straż Pożarna, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Straż Miejska/Gminna i in.) współdziałały ze sobą w Centrach Zarządzania Kryzysowego. Działają powołany Wydział Zarządzania Kryzysowego w Urzędzie Wojewódzkim oraz podobne Wydziały funkcjonują w Urzędach Powiatowych, Miejskich i Gminnych.
- Działania Policji i innych podmiotów były skoordynowane poprzez wymianę informacji o zagrożeniach i dyslokacjach patroli, wspólne pełnienie służb i niejednokrotnie wspólne kierowanie siłami i wykorzystywanie wspólnej łączności radiowej (przykładem takiego działania może być realizacja programu „Bezpieczna Woda” przez Policję i WOPR na terenie powiatu olsztyńskiego – w Wydziale Zarządzania Kryzysowego UM Dyżurny Miasta począwszy od 2001r. koordynuje przy użyciu tej samej łączności radiowej wodne patrole Policji i WOPR).
- Jednostki Policji województwa prowadzą współpracę z przedstawicielami jednostek ratownictwa medycznego oraz z jednostkami ratowniczo – gaśniczymi na zasadzie bieżącej wymiany informacji.

6. Monitorowanie zjawisk patologicznych w regionie

W Wydziale Prewencji KWP w Olsztynie opracowano „Sprawozdanie z rozpoznania zjawisk patologicznych, demoralizacji i przestępczości nieletnich w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 roku”. W 2003r. nastąpił spadek przestępczości nieletnich. Popelnili oni 2.676 czynów karalnych, tj. o 524 mniej, niż w roku 2002 (w roku 2001 – 2.890, w roku 2000 – 2.666). W 2003r. nastąpił również spadek liczby nieletnich sprawców czynów karalnych. W kolizję z prawem weszło 2.468 nieletnich, tj. o 171 mniej, niż w roku ubiegłym (rok 2002 – 2.744, rok 2000 – 2.831).

Nieletni najczęściej byli sprawcami:

- ✓ Kradzież z włamaniem – 567 (o 201 mniej czynów w stosunku do roku 2002);
- ✓ Kradzież cudzej rzeczy – 430 (o 21 czynów mniej);

- ✓ Rozbój, kradzież rozbójnicza i wymuszenie rozbójnicze – 280 (o 23 czyny mniej).

W 2003r. policjanci wykazali równie dobre rozpoznanie środowisk nieletnich i ujawnili:

- ✓ 1.008 nieletnich zagrożonych demoralizacją; (2002r. – 1.006 nieletnich zagrożonych demoralizacją, 2001r. – 968),
- ✓ 554 nieletnich pod wpływem alkoholu; (2002r. – 452 nieletnich, 2001r. – 432),
- ✓ 96 nieletnich pod wpływem narkotyków; (2002r. – 127 nieletnich, 2001r. – 389), 1.130 nieletnich przebywających na ucieczce z domu rodzinnego, placówek oświatowych i resocjalizacyjnych; (2002r. – 814 nieletnich, 2001r. – 1.001).

Analizując zagadnienie przemocy w rodzinie: w 2003r. przeprowadzono 2.988 interwencji, dotyczących przemocy w rodzinie. W trakcie wykonywanych czynności ustalono, że było 6.398 ofiar przemocy (o 1.496 więcej, niż w 2002r.). Liczba ta świadczy o tym, że działania prewencyjne podejmowane przez policjantów w jednostkach terenowych uświadomiły ofiarom przestępstw, że przemoc jest przestępstwem i należy ten problem zgłosić Policji. 45,2% ofiar przemocy to kobiety, 4,8% - mężczyźni, 33,2% - dzieci do 13 roku życia i 16,9% nieletni od 13 do 18 lat. W 2002r.: 44,1% ofiar przemocy stanowią kobiety, dzieci do 13 lat – 33,7%, osoby nieletnie – 17,7%, mężczyźni – 4,3%.

- Na terenie województwa stwierdzono w 2002r. roku ogółem 252 przestępstwa przeciwko obyczajności seksualnej (o 10 czynów mniej, niż w 2001r.). W czynach tych pokrzywdzonymi było 117 osób małoletnich.

W roku 2003 miało miejsce o 16 przestępstw mniej, niż w roku 2002.

- W 2002r. stwierdzono 3.567 przestępstw z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (w 2001r. – 1.929), a w 2003r. 2.582 przestępstw.
- Na jesieni 2003r. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie zrealizował audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Przeprowadzenie badań ankietowych ESPAD - „Europejski Program Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków” w województwie warmińsko-mazurskim pozwoliło na uzyskanie profesjonalnej diagnozy problemów i zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu przez dzieci i młodzież, zawartej w obszernym, szczegółowym raporcie. Materiał ten stanie się podstawą do celowego projektowania działań w kierunku rozwiązywania problemów uzależnień w naszym województwie, będzie też istotny przy ubieganiu się o środki finansowe z unijnych funduszy strukturalnych na realizację tych zadań.
- W ramach programów prewencyjnych, Policja rozpoczęła wdrażanie programu „Bezpieczne Miasto”, przemianowanego następnie na „Bezpieczne Miasto, Wieś, Osiedle” oraz szeregu jego podprogramów. Pozytywne efekty realizacji programów, w tym zwłaszcza wzrost świadomości społecznej odnośnie możliwości przeciwdziałania zagrożeniom oraz, z roku na rok, większa aktywność władz samorządowych (wszystkich szczebli) spowodowały włączenie tego rodzaju płaszczyzn działania do założeń programu „BEZPIECZNA POLSKA”
- Przekazanie informacji i przestróg najmłodszym mieszkańcom regionu ułatwia wykorzystanie maskotki Policji Prewencji w naszym regionie – „SIERŻANTA BOBRA”.
- Z inicjatywy Komendanta Wojewódzkiego Policji w Olsztynie 12 grudnia 2003r. rozpoczęto działania mające na celu przeciwdziałanie wykorzystywaniu seksualnemu dzieci. W działania te zaangażowano policjantów Zespołu Psychologów oraz Wydziału Prewencji KWP w Olsztynie, a także służby prewencji w jednostkach powiatowych.

- Włączając się w ogólnopolską akcję „Dziecko pod parasolem prawa” samorząd województwa warmińsko - mazurskiego w latach 2002 – 2003 wydatkował na zorganizowanie w województwie czterech „Niebieskich Pokoi” kwotę w łącznej wysokości 32.000 zł. Samorządy gminne i powiatowe pokryły koszty związane z urządzeniem i bieżącym funkcjonowaniem „Niebieskich Pokoi” oraz koszty dotyczące pracy specjalistów. Pokoje te są zorganizowane w placówkach ogólnodostępnych. Umożliwia to ich wykorzystanie również do prowadzenia zajęć terapeutycznych z dziećmi dotkniętymi problemem przemocy.
- Od momentu powstania „Niebieskich Pokoi” zarejestrowano przeprowadzenie w nich 84 przesłuchań, z czego: 42 – policyjnych, 6 – prokuratorskich, 36 – sędziowskich
- Odnotowano 2 posiedzenia składu sędziowskiego
- Przeprowadzono w „Niebieskich Pokojach” badania: psychologiczne – 278, pedagogiczne – 106 oraz inne diagnostyczne badania.
- Zarejestrowano także 284 - przypadki innych działań typu: zajęcia socjoterapeutyczne, prace terapeutyczne, dyżury dzielnicowego, konsultacje na płaszczyźnie pomieszczeń „Niebieskiego Pokoju”. Poprawiła się współpraca Policji, Prokuratury, Sądu, PCPR, poradni terapii uzależnień, poradni psychologiczno-pedagogicznych i innych instytucji.
- Uruchomiono bezpłatną, anonimową infolinię, przy której dyżuruje policyjny psycholog udzielając porad i różnego rodzaju informacji związanych z tymi szczególnie niebezpiecznymi i nagannymi przestępstwami. Stworzono możliwość terapii dla nieletnich ofiar takich przestępstw, prowadzonej przez Zespół Psychologów KWP. Psychologowie policyjni rozpoczęli również specjalne szkolenia w tym zakresie dla policjantów ds. nieletnich z komend powiatowych i miejskich oraz komisariatów Policji, jak również innych policjantów tzw. „pierwszego kontaktu”. Treści, przestrogi i informacje o tych trudnych do ujawnienia przestępstwach prezentowane są przez policjantów za pośrednictwem lokalnych mediów – telewizji, prasy i radia (także w realizowanych „na żywo” audycjach, gdzie słuchacze mogą na bieżąco dzwonić w celu uzyskania informacji i pomocy). Policjanci Wydziału Prewencji KWP uczestniczą w spotkaniach Grup Wsparcia dla ofiar dotkniętych przestępstwem.
- W 2003r. w Wydziale Prewencji KWP w Olsztynie został opracowany informator dla policjantów garnizonu warmińsko – mazurskiego dotyczący przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony małoletnich ofiar przestępstw, mający na celu wskazanie kierunków pracy oraz możliwości rozwiązywania problemów, z którymi mogą policjanci spotkać się w codziennej służbie. Ponadto opracowano dla policjantów zagadnienia dotyczące ofiar przestępstw, zgodne z wymogami Rady Europy i prawami człowieka.
- W ramach programów prewencyjnych realizowano szereg działań profilaktycznych mających na celu przeciwdziałanie patologiom społecznym, zapobieganie demoralizacji i przestępczości nieletnich, np.: Miejskie/Powiatowe Programy Przeciwdziałania Narkomanii, Bez narkotyków w szkole bezpieczniej, Policja i szkoła w trosce o nieletniego, Internet, Bezpieczne Gimnazjum. Policjanci na bieżąco współpracowali z pedagogami szkolnymi i dyrekcją placówek oświatowych.

7. Rozwijanie w województwie programu sąsiedzkiej pomocy

- W województwie (w każdym z powiatów) realizowane były programy prewencyjne z udziałem mieszkańców (ukierunkowane najczęściej na zapobieganiu włamaniom do mieszkań, piwnic i garaży). Dla przykładu w Elblągu funkcjonuje program „Sąsiedzka czujność”; w Olsztynie, Kętrzynie, Ostródzie i Reszlu: „Sąsiedzki Program Przeciwdziałania Przestępczości”, a w gminie Świętajno (powiat szczycieński): „Patrol Obywatelski”.
- Na terenie Olsztyna wspólnie z 8 korporacjami taksówkarskimi oraz agencjami ochrony osób i mienia realizowany jest pierwszy tego rodzaju w kraju program Taxi-Okno. Jest to

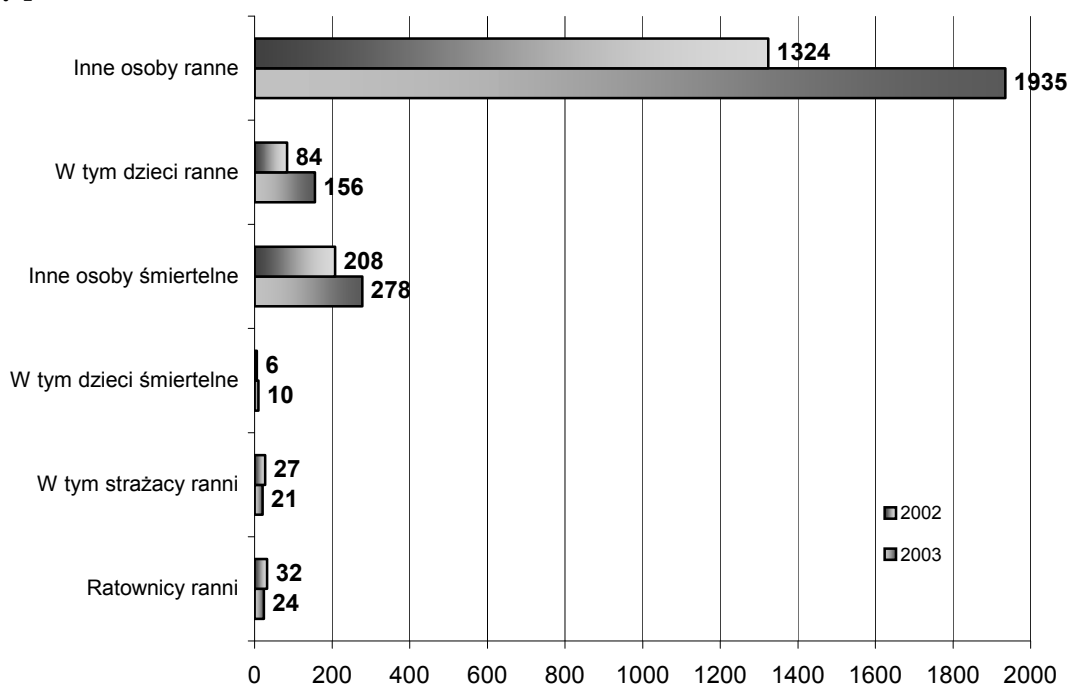
sięć radiowego informowania Policji i innych właściwych służb o naruszeniach prawa i zauważonych zagrożeniach.

- W kilku gminach powołano gminne Patrole Obywatelskie, w ramach których właściciele obiektów handlowych i inni mieszkańcy patrolowali obszar swoich miejscowości w związku ze wzrostem ilości przestępstw przeciwko mieniu.

8. Działania ratowniczo - gaśnicze

- W roku 2003 jednostki ochrony przeciwpożarowej województwa, zarejestrowały 18.561 zdarzeń, w tym 9.645 pożarów oraz 8 406 miejscowych zagrożeń.
- Odnotowano łącznie w zdarzeniach 278 ofiar śmiertelnych i 1.935 osoby ranne,
- Wartość strat odnotowanych wyniosła 42.140 tys. zł, a wartość uratowanego mienia około 110.881 tys. zł.

Wykres nr 7
Osoby poszkodowane

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Olsztynie; generowane przez system ewidencji informacji o zdarzeniach EWID 99.

9. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych. Akcje szkoleniowe w szkołach i wśród dorosłej części populacji społeczeństwa

- Policjanci w województwie w 2002 roku realizowali 63 programy prewencyjne, które adresowane były do dzieci, młodzieży szkolnej i dorosłych, jak również te, które swoim zasięgiem obejmowały całą społeczność bez różnicy wieku.
- Na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w 2003r. realizowano ogółem 97 programów prewencyjnych. Realizowane działania z zakresu prewencji kryminalnej, w tym działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości nieletnich i patologiom społecznym pozytywnie wpłynęły na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

10. Wzmocnienie działań resocjalizacyjnych w zakładach karnych i ośrodkach prawnej izolacji

W strukturach Policji funkcjonowały dwie Policyjne Izby Dziecka: w Elblągu i w Olsztynie. Są to placówki doraźne, gdzie przebywali nieletni sprawcy przestępstw, w czasie do 5-ciu dni. W policyjnych izbach dziecka, w roku 2003 przebywało 470 nieletnich (rok 2002 – 465, rok 2001 – 538, rok 2000 – 901). – Wskazuje to na spadek liczby umieszczanych tam nieletnich, co było m.in. wynikiem właściwie prowadzonych działań profilaktycznych przez Policję, jak i przez szereg innych instytucji oraz organizacji do tego powołanych.

11. Pomoc dla osób uzależnionych w poradniach i ośrodkach

11. 1. Uzależnienie od alkoholu

Pomoc dla osób uzależnionych świadczona była w ramach realizacji zadań Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 1999-2003. W województwie w 2000r. funkcjonowało 21 placówek leczenia odwykowego, w 2002r. – 22 placówki, zaś w roku 2003r. funkcjonowało 23 placówki leczenia odwykowego, od 1.07.2003r. rozpoczął działalność zakład stacjonarny w Lidzbarku Warmińskim.

Tabela nr 8

Pacjenci, którzy skorzystali z pomocy placówek leczenia odwykowego w województwie w latach 2001 – 2003

KATEGORIA PACJENTÓW	OGÓLEM		
	2001	2002	2003
uzależnieni zarejestrowani ogółem	9 137	10 171	6 524
uzależnieni, którzy zgłosili się pierwszorazowo	5 234	4 838	2 350
uzależnieni, którzy weszli do programu leczenia	3 750	4 110	2 254
uzależnieni, po ukończonym programie podstawowym	2 279	1 973	1 668
współuzależnieni zarejestrowani ogółem	1 677	1 961	2 346
współuzależnieni, którzy zgłosili się pierwszorazowo	1 001	1 215	1 037
współuzależnieni, którzy weszli do programu leczenia	417	528	804
współuzależnieni, po ukończonym programie podstawowym	287	356	626

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Raporty Wojewódzkiego Ośrodka Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku.

Wśród funkcjonujących w województwie placówek odwykowych działa Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, który za efektywność i wysoką jakość świadczeń otrzymał rekomendację Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i jednocześnie ustanowiony został uchwałą Sejmiku Województwa -Ośrodkiem Wojewódzkim.

Działania operacyjne:

- W roku 2002 Samorząd Województwa przekazał w/w Ośrodkowi środki finansowe w kwocie 150.000 zł, które pozwoliły na podwyższenie jakości świadczonych usług medycznych i terapeutycznych oraz przyjęcie większej liczby pacjentów.
- W roku 2003, w celu poprawy jakości świadczonych usług oraz poprawy warunków hotelowych dla osób hospitalizowanych, Ośrodek w Giżycku uzyskał dotację celową w kwocie 225.373 zł, dzięki której poprawiona została baza hotelowa oraz warunki hospitalizacji i terapii.
- Samorząd Województwa zlecił Wojewódzkiemu Ośrodkowi Terapii Uzależnień od Alkoholu i Współuzależnień w Giżycku w roku 2003 do realizacji zadania dotyczące sfinansowania: kosztu profesjonalnych szkoleń lekarzy i terapeutów, organizacji szkoleń osób biorących udział w procesie trzeźwienia osoby uzależnionej od alkoholu oraz

zajmujących się pomocą na rzecz ich rodzin i dzieci znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Na zadania te przekazana została dotacja w kwocie **139 400 złotych**.

W roku 2001 w WOTUAW Giżycku przyjętych zostało 1.229 osób, a w roku 2002 – 1435 osób uzależnionych. W roku 2003 – rozliczenie usług przebiegało metodą punktową; trudno więc określić liczbę osób, które skorzystały ze świadczeń placówki. Na leczenie stacjonarne do Ośrodka przyjętych zostało w roku 2003 – 362 osoby, udzielono 862 porad specjalistycznych, przeprowadzono 5.100 godz. terapii grupowej oraz 228 godz. terapii indywidualnej.

- Ponadto poprawione zostały warunki hospitalizacji i terapii oraz baza hotelowa w Ośrodku Terapii Uzależnień Wojewódzkiego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, dzięki przekazanej dotacji celowych w łącznej kwocie 297.774 zł.
- Samorząd przychylił się także do wniosku o dofinansowanie w kwocie 102.000 zł poprawy jakości świadczonych usług i warunków hotelowych dla osób hospitalizowanych w Oddziale Terapii Uzależnień SP SPZOZ we Fromborku, a także dodatkowo przekazano 5.000 zł dotacji na podwyższenie kwalifikacji personelu terapeutycznego.
- W roku 2003 udało się utworzyć Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny dla Dzieci i Młodzieży w Elblągu, dzięki temu możliwe będzie leczenie i rehabilitacja dzieci i młodzieży dotkniętej problemem uzależnienia krzyżowego od alkoholu i narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych, na terenie naszego województwa.

Stowarzyszenie „KARAN” Oddział w Elblągu otrzymało z budżetu województwa środki finansowe w kwocie **800 000 zł**, z przeznaczeniem na remont i prace adaptacyjne związane z przystosowaniem obiektu do funkcji leczniczo-terapeutycznych. Placówka przygotowana została na przyjęcie, na stacjonarną terapię długoterminową docelowo **28 osób**, w tym również osób niepełnosprawnych. Ośrodek realizuje także ambulatoryjną opiekę terapeutyczną i wsparcie uzależnionych oraz pomoc psychologiczną dla ich rodzin.

- W ramach wspierania tworzenia specjalistycznych, stacjonarnych placówek leczenia uzależnień Samorząd Województwa udzielił wsparcia finansowego w kwocie 200 000 zł Parafii Kościoła Ewangelicko –Augsburskiego w Mikołajkach na utworzenie Filii w Ukcie Domu Pomocy Społecznej „ARKA” dla osób uzależnionych od alkoholu. Wieloletnia praktyka wskazuje, że tego rodzaju specjalistyczne placówki przynoszą wymierne efekty w pracy z osobami uzależnionymi, mieszkającymi w Domach Pomocy Społecznej.
- W 2003r. podobnie jak w latach poprzednich, w pracach Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czynnie uczestniczyli policjanci. Prowadzone były przez policję akcje mające na celu przeciwdziałanie alkoholizmowi w środkach transportu, na terenie dworców i na terenie przyległym do nich pod nazwą: Pasażer, Rezerwa, Nietrzeźwy nieletni, Nietrzeźwy w miejscu publicznym. Poza działaniami represyjnymi w województwie prowadzone były zajęcia o charakterze edukacyjnym (spotkania, pogadanki z młodzieżą i rodzicami, kadrami pedagogicznymi, dyżury w punktach konsultacyjnych).

11. 2. Uzależnienie od narkotyków

- Pomoc dla osób uzależnionych była świadczona w ramach realizacji zadań Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2000-2004.
- W latach 2002 – 2003 działało 8 placówek oferujących pomoc osobom uzależnionym od narkotyków i współuzależnionym, prowadzonych przez stowarzyszenia. Osoby uzależnione pomoc terapeutyczną i medyczną mogły również uzyskać w 3 placówkach stacjonarnych oraz na oddziałach w 4 szpitalach. Część z tych placówek swoją działalność leczniczo - terapeutyczną prowadziło w oparciu o umowy z Warmińsko-Mazurską Regionalną Kasą Chorych, część zaś finansowana była przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. W roku 2003 wszystkie placówki zawarły kontrakty na usługi medyczne z Narodowym Funduszem Zdrowia.

- Według dostępnych danych z Warmińsko – Mazurskiej Kasy Chorych, za rok 2001 z leczenia i rehabilitacji skorzystało 1667 osób uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych na terenie województwa warmińsko – mazurskiego oraz 101 mieszkańców województwa poza jego terenem, w tym 470 objętych leczeniem było nieletnich. W roku 2002 według danych uzyskanych z NFZ i Warmińsko-Mazurskiego Centrum Zdrowia Publicznego leczono się 645 osób, a w roku 2003 – 602 osób.

Działania operacyjne:

1) W ramach profilaktyki i akcji szkoleniowych

- W 2002 roku Urząd Marszałkowski włączył się w organizowaną przez Radio Olsztyn i PZU „Życie” S.A. akcję pod hasłem „Bądź Zdrow”. W ramach niej, oprócz festynów i bezpłatnych usług medycznych, odbywały się m.in. prelekcje nt. uzależnień, głównie zaś narkomanii w szkołach następujących miast: Braniewo, Olecko, Kętrzyn, Bartoszyce, Pisz, Węgorzewo, Goldap, Szczytno, Lidzbark W., Giżycko i Działdowo.
- W roku 2002 samorząd województwa włączył się w realizację ogólnopolskiej kampanii pod hasłem: „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić” zainicjowanej przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii w Warszawie. Cele i założenia kampanii opublikowane zostały w nr 9 Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego.
- Elbląski Oddział Katolickiego Ruchu Antynarkotycznego „KARAN”, przy współpracy Samorządu Województwa i pod patronatem Marszałka Województwa zorganizował festyn profilaktyczny z okazji Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Narkomanii, w ramach ogólnopolskiej kampanii „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić”. W imprezie udział wzięło ok. 400 osób.
- Oddział Terenowy Towarzystwa Zapobiegania Narkomanii w Bartoszycach, przy wsparciu merytorycznym i organizacyjnym Samorządu Województwa, zorganizował szereg imprez o charakterze rodzinnym i profilaktycznym na terenie powiatu bartoszyckiego, w ramach ogólnopolskiej kampanii „Narkotyki – najlepsze wyjście nie wchodzić”. Celem było zwrócenie uwagi na rolę rodziny w zapobieganiu narkomanii oraz promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych form spędzania wolnego czasu. W imprezach wzięło udział łącznie ok. 1000 osób.
- Pod patronatem Marszałka Województwa została zorganizowana w 2002r. w Mrągowie przez Elbląski Zarząd Katolickiego Ruchu Antynarkotycznego „KARAN” dwudniowa impreza pod hasłem. „Serca biją w rytm muzyki, nie potrzebne narkotyki”. Wzięło w niej udział ok. 500 osób.
- W ramach profilaktyki przeciwdziałania narkomanii w naszym województwie w roku 2003 przeprowadzony został Wojewódzki konkurs na małą formę teatralną pod hasłem „Narkotyki NIE – bo NIE!” W przedsięwzięcie to zaangażowały się: Wojewódzka Komenda Policji, Warmińsko-Mazurskie Kuratorium Oświaty, domy kultury, a głównie Dom Kultury w Bartoszycach, gdzie odbył się finał konkursu. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii nieodpłatnie przekazało ulotki oraz publikacje. Podczas przeglądu wojewódzkiego przeprowadzono szeroką akcję edukacyjno-profilaktyczną, skierowaną do ok. 2000 uczestników. Jednym z elementów tej akcji była prezentacja programu słowno-muzycznego pt. „Dopóki masz wybór” przez zespół „Tu i Teraz”.
- Komenda Miejska Policji w Elblągu przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego oraz Elbląskiego Teatru Dramatycznego zorganizowała akcję edukacyjną - Przegląd małych form teatralnych pod hasłem „...możesz mi pomóc nie brać narkotyków?”. Przedsięwzięcie to było kontynuacją wojewódzkiego konkursu na małą formę teatralną „Narkotyki NIE, bo NIE!”. Przegląd był zrealizowany w odpowiedzi na zapotrzebowanie na tego rodzaju przedsięwzięcia profilaktyczne, których autorami, wykonawcami i jednocześnie odbiorcami była sama młodzież. Przy okazji prezentacji spektakli

młodzieżowych zespołów teatralnych przeprowadzono dodatkowe działania: edukacja i poradnictwo w punktach propagandowo-informacyjnych usytuowanych w kularach. W imprezie udział wzięło ok. 1.200 uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, przedstawiciele Komitetów Rodzicielskich i zaproszeni goście – funkcjonariusze pionu prewencji Komendy Głównej i Komendy Wojewódzkiej Policji.

- Stowarzyszenie „Monar” w Olsztynie dzięki wsparciu Samorządu Województwa w roku 2003 realizowało program pod hasłem „Zwiększenie skuteczności zapobiegania HIV i AIDS: Grupa pracowników ulicznych w Olsztynie”. Program miał na celu dotarcie do dzieci i młodzieży z grup tzw. wysokiego ryzyka i prowadzenie pracy profilaktyczno-wychowawczej w środowisku otwartym (na ulicy, podwórku, boisku, itd.). W trakcie realizacji programu realizatorzy nawiązali kontakt z 232 osobami uzależnionymi lub nadużywającymi narkotyków, udzielono 190 porad terenowych. Część osób uzależnionych zachęcono do korzystania z placówek prowadzących ambulatoryjną pomoc, gdzie udzielono 103 skierowania do szpitala i 57 skierowań do ośrodków rehabilitacyjnych.
- Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Olsztynie realizowało zadanie zlecone dot. zwiększenia skuteczności i zapobiegania chorobom zakaźnym, zwiększenia skuteczności zapobiegania HIV i AIDS pt. „Profilaktyka zakażeń HIV wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych „Życie bez ryzyka AIDS” przeprowadzono dwugodzinne warsztaty w 11 szkołach. Udział w nich wzięło 791 uczniów.
- Samorząd województwa udzielił wsparcia działaniom Warmińsko-Mazurskiego Stowarzyszenia „Forum Kobiet” w Olsztynie, poprzez sfinansowanie programu profilaktycznego „Twój i mój wybór – wybieram zdrowie”. Program dotyczący szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych zrealizowano w formie półkolonii. Wzięło w nim udział 120 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.
- W 2003 roku zorganizowano szkolenie kadry jednostek pomocy społecznej, policji i pedagogów szkolnych pod nazwą „Interwencja profilaktyczna wobec uczniów używających substancji psychoaktywnych”. Szkolenie dla 25 osób przeprowadzili specjaliści z Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie. Miało ono na celu przygotowanie osób i instytucji środowiska lokalnego (powiat mrągowski) do tworzenia sprawnie działającej koalicji na rzecz przeciwdziałania patologiom wśród dzieci i młodzieży.
- Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” Oddział w Elblągu zorganizował w 2003r. pod hasłem „Uzależnienia jako choroba XXI wieku” konferencję, przy wsparciu i pod patronatem Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Konferencja była połączona z otwarciem nowego Młodzieżowego Ośrodka Terapeutycznego. Udział wzięło ok. 100 osób (pedagodzy, przedstawiciele gmin, funkcjonariusze Policji, pracownicy pomocy społecznej, przedstawiciele służb zaangażowanych w działalność profilaktyczną i readaptacyjną z terenu województwa oraz zaproszeni goście: władze miasta Elbląga, przedstawicielka Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i inni.
- Policjanci posiadający uprawnienia i wiedzę z zakresu narkomanii, alkoholizmu i HIV/AIDS przekazywali ją innym policjantom na szkoleniach oraz różnym grupom zawodowym na spotkaniach-prelekcjach, promując prozdrowotny styl życia. Omawiane były m. in. następujące zagadnienia: społeczne i prawne aspekty zażywania narkotyków; sposoby rozpoznawania objawów zażycia narkotyku (np. „test oczny”, zielony identyfikator); przedmioty i sposoby zachowania młodych ludzi, mogące być pierwszym sygnałem dla rodziców, iż dziecko może pozostawać w zainteresowaniu narkotyków; sposób postępowania z osobą zażywającą narkotyki; formy pomocy oraz instytucje niosące pomoc narkomanom i ich rodzinom; sposoby postępowania podczas kontaktu z nosicielem wirusa HIV/AIDS.

- W 2002 roku Policja przeprowadziła ponad dwa i pół tysiąca różnego rodzaju spotkań, pogadanek i warsztatów. Spotkania organizowano z uczniami i gronem pedagogicznym, a także z pielęgniarkami, żołnierzami, pracownikami opieki społecznej i więźniami zakładów karnych. W roku 2003 takich spotkań policjanci przeprowadzili ponad 3 tysiące.

2) Badania skali zjawiska zażywania substancji psychoaktywnych

- Pod koniec 2003 roku dokonano diagnozy zjawiska zażywania substancji psychoaktywnych przez młodzież. Analizując odpowiedzi respondentów okazało się, że marihuana i haszysz, substancje nielegalne, najbardziej rozpowszechnione są wśród uczniów trzecich klas gimnazjów i drugich klas szkół ponad gimnazjalnych. Przetworów konopi próbował kiedykolwiek w życiu, co piąty uczeń trzeciej klasy gimnazjum (18%), co jest porównywalne z badaniem ogólnopolskim (19%). W grupie starszej odsetki wynoszą odpowiednio 35 i 37%. Wyraźnie większą popularnością cieszą się te narkotyki w województwie zachodniopomorskim (25% w młodszej i 46% w starszej grupie).

Źródło: Raport z badań ankietowych ESPAD zrealizowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 r. przez Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Cel operacyjny

„Zapewnione bezpieczeństwo socjalne i infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji społecznej”

Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 9 października 2001r. podjął Uchwałę Nr XXX/444/01 w sprawie uchwalenia Strategii Pomocy Społecznej Województwa Warmińsko – Mazurskiego do 2015r.

Analizując stan bezpieczeństwa socjalnego w województwie należy wziąć pod uwagę niżej wymienione wskaźniki.

Analiza wartości wskaźnika "**liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat**" wskazuje na taką samą tendencję zarówno w kraju, jak w województwie. W województwie warmińsko-mazurskim w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 odnotowano spadek liczby rodzin zastępczych przypadających na 1.000 osób w wieku do 18 lat odpowiednio o 0,6%, 8,7% i 4,4%. Natomiast w okresie porównawczym 2002/2001 nastąpił wzrost o 8,5%. Analogicznie w kraju w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 nastąpił spadek o 4,8%, 5,4% i 2,9%. W okresie porównawczym 2002/2001 wskaźnik ten wzrósł o 2%.

Należy podkreślić, że założenie wskaźnika zostało spełnione w województwie warmińsko-mazurskim w monitorowanym okresie (1999-2003), ponieważ liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat była zawsze większa w województwie niż w kraju.

W latach 1999-2001 zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim tendencję spadkową **liczby rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego**. Natomiast w latach 2002-2003 liczba ta systematycznie rosła (o 7% w roku 2002 i o 1% w roku 2003). W kraju po spadku o 5% w roku 2000, w 2001 roku liczba ta nie zmieniła się. Podobnie jak w województwie w roku 2002 liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego wzrosła (o 9%). Natomiast w roku 2003 spadła o 1%.

Założenie wskaźnika nie zostało spełnione w monitorowanym okresie (1999-2003), ponieważ liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na jednego pracownika socjalnego była w województwie zawsze większa, niż średnia krajowa.

W latach 1999-2001 w województwie **liczba osób objętych pomocą społeczną** pozostała relatywnie stała. W latach 2002 - 2003 roku liczba osób systematycznie rosła (o 9,6% w roku 2002 i o 1,7% w roku 2003). Od 1999 roku do 2001 roku w kraju liczba osób objętych pomocą społeczną w kraju zmniejszała się (z 5.644.987 osób w roku 1999 do 5.453.572 w 2001 roku). Natomiast od 2002 roku podobnie jak w województwie znacząco wzrosła (o 11,9% w roku 2002 i o 2,5% w roku 2003).

Założenie wskaźnika, że nastąpi 5% spadek liczby osób objętych pomocą społeczną w monitorowanym okresie, nie zostało spełnione.

Analiza danych sporządzanych na podstawie sprawozdań ze ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie województwa warmińsko – mazurskiego pozwala stwierdzić, że w województwie rośnie natężenie korzystania z pomocy społecznej. W roku 2000 skorzystały z pomocy społecznej 86.332 rodziny, a w tych rodzinach 305.961 osób, co stanowiło 20,9% ogólnej liczby mieszkańców województwa warmińsko – mazurskiego.

W 2001 roku odnotowano niewielki wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej do 87.261 (o 1% w stosunku do roku poprzedniego). Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej wyniosła 308.616 (wzrost o 1%), co stanowiło 21% ogólnej liczby mieszkańców województwa.

W roku 2002 liczba rodzin wzrosła do 95.966 (tj. o 10% w stosunku do roku poprzedniego), liczba osób w rodzinach wyniosła 338.235 (wzrost o 10% w stosunku do roku poprzedniego), co stanowiło 23% ogólnej liczby mieszkańców województwa.

W 2003 roku wzrosła liczba rodzin, korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, do 98.270 (tj. o 2% w stosunku do roku poprzedniego). Liczba osób w rodzinach wyniosła 343.891 (wzrost o 2%) co stanowiło 24% ogólnej liczby mieszkańców województwa.

Tabela nr 9
Profil województwa warmińsko – mazurskiego – Syntetyczna karta wskaźników 2003

Nazwa wskaźnika	Jedn. miary	Województwo	Wskaźnik w województwach		Średnia w kraju	Lokata	Ocena
			min	max			O- obojętna
							N- negatywna
						P –Pozytywna	
Liczba rodzin zastępczych w województwie na 1000 osób w wieku do 18 lat (na poziomie średniej krajowej)	rodzina	5,03	2,75	4,73	4,02	1	P
			podlaskie	śląskie			
Liczba rodzin ubiegających się o pomoc, przypadających na jednego pracownika socjalnego (nie większa niż średnia krajowa)		133	115	134	117	15	N
			mazowieckie	opolskie			
Liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej (spadek o 5%)		343 891	149 830	715 021	6 257 804	6	P
			opolskie	mazowieckie			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: RSW 2004 oraz sprawozdanie MPiPS - 03.

Działania operacyjne:

1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, na terenie województwa warmińsko-mazurskiego

W latach 2000 – 2002 w województwie systematycznie rosła liczba poradni specjalistycznych, w tym rodzinnych prowadzonych przez powiat, jednakże malała liczba osób korzystających z usług tych poradni. W roku 2003 liczba poradni pozostała bez zmian, wzrosła jedynie liczba osób z nich korzystających.

Jednocześnie po wzroście w latach 2000-2002 liczby osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego prowadzonego przez gminę, w 2003 roku odnotowano zarówno spadek poradni, jak i osób z nich korzystających.

	2000	2001	2002	2003
➤ liczba powiatów, w których funkcjonowały poradnie	9/19	13/19	15/21	15/21
➤ liczba poradni	11	13	17	17
		(wzrost o 18%)	(wzrost o 31%)	(bez zmian)
➤ liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	15.249	14.437	10.261	13.086
		(spadek o 5%)	(spadek o 29%)	(wzrost o 28 %)
	2000	2001	2002	2003
➤ liczba gmin	26	26	31	29
➤ liczba poradni	38	38	38	33
➤ liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	7.650	9.567	12.296	9.373
		(wzrost o 25%)	(wzrost o 28%)	(spadek o 24 %)

2. Zintegrowane programy na rzecz rozwoju bezpieczeństwa socjalnego i zapobiegania marginalizacji społecznej

W latach 1999-2002 opracowano następujące zintegrowane programy:

1. „Strategia pomocy społecznej województwa warmińsko-mazurskiego do 2015 roku”.
2. „Wojewódzki Program Prorodzinnej Polityki Społecznej na lata 1999-2003”.
3. „Wojewódzki Program na Rzecz Poprawy Warunków Życia Społecznego i Zawodowego Osób Niepełnosprawnych na lata 1999-2003”.
4. „Poprawa szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze środowisk wiejskich województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2005”.
5. „Aktywizacja społeczna i zawodowa długotrwale bezrobotnych świadczeniobiorców pomocy społecznej w powiatach: bartoszyckim, działdowskim, kętrzyńskim, szczycieńskim i ostródzkim w latach 2000-2001”.
6. „Aktywizacja społeczna i zawodowa długotrwale bezrobotnych świadczeniobiorców pomocy społecznej w powiatach: piskim, olecko-goldapskim, giżyckim i elckim w latach 2000-2001”.
7. „Program opieki nad rodziną i dzieckiem oraz utworzenia poradnictwa specjalistycznego w województwie warmińsko – mazurskim na lata 2002 – 2005”
8. „Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 1999-2003”.
9. „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2000-2004”.
10. „Program Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Organizacjami Pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień w latach 1999-2003”.

Wyżej wymienione programy były opracowywane przy ścisłej współpracy z przedstawicielami Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, samorządów powiatowych i gminnych, organizacji pozarządowych i innych istotnych partnerów społecznych.

Sprawozdania z realizacji poszczególnych programów oraz osiągniętych efektów systematycznie przedkładano Zarządowi Województwa oraz Sejmikowi Województwa Warmińsko-Mazurskiego. W tym:

Działania Województwa Warmińsko-Mazurskiego na rzecz osób niepełnosprawnych

1. Realizując zapisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U Nr 123, poz. 776 z późn. zm.), a także „Wojewódzkiego programu na rzecz poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 1999-2003” Samorząd Województwa, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych dofinansował w roku 2003 na terenie województwa, budowę lub rozbudowę 13 obiektów służących rehabilitacji na łączną kwotę 3.907.656 zł.

Celem dofinansowania było stworzenie osobom niepełnosprawnym, a w szczególności dzieciom i młodzieży możliwości korzystania z usług rehabilitacyjnych jak najbliższej miejsca zamieszkania, a także warunków do rehabilitacji między innymi w obiektach użyteczności publicznej województwa oraz w jednostkach pomocy społecznej.

Ogółem z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji korzysta lub korzystać będzie dodatkowo, na podstawie zawartych porozumień z partnerami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi, około 2.150 osób niepełnosprawnych

Realizacja w/w zadania dała możliwość szerszego zaspokojenia lokalnych potrzeb w zakresie tworzenia kompleksowego systemu rehabilitacji osób niepełnosprawnych w powiatach i województwie.

2. Samorząd Województwa w roku 2003 stworzył bazę informacji o placówkach, instytucjach i ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych, w której znalazło się 472 podmiotów.

Dzięki umieszczeniu Bazy na stronie internetowej Urzędu, niepełnosprawni mieszkańcy naszego województwa oraz ich rodziny mają większą możliwość dotarcia do informacji o placówkach świadczących kompleksową rehabilitację oraz wyboru formy wsparcia, która najbardziej odpowiada ich oczekiwaniom w zakresie rehabilitacji leczniczej, zawodowej czy społecznej.

Ponadto powstanie Bazy umożliwiło lepszą komunikację pomiędzy wszystkim podmiotami zajmującymi się rehabilitacją i wsparciem osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim.

3. W roku 2003 Samorząd Województwa wydał 9 opinii w sprawie ośrodków ubiegających się o uzyskanie wpisu do rejestru ośrodków, w których odbywają się turnusy rehabilitacyjne.

W/w opinie były podstawą do wydania przez Wojewodę Warmińsko - Mazurskiego decyzji o wpisie danego ośrodka do rejestru.

3. Utworzenie w województwie i powiatach systemu zastępczej opieki rodzinnej, obejmuje tworzenie rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych oraz pogotowi opiekuńczych

Na sprawny system zastępczej opieki rodzinnej składa się tworzenie: rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka.

Negatywnym zjawiskiem obserwowanym w województwie warmińsko – mazurskim był spadek w okresie porównawczym 1999 – 2001 zarówno liczby rodzin zastępczych, jak i dzieci w nich przebywających. W 2002 roku sytuacja ta uległa nieznaczącej poprawie. W roku 2003 spadła liczba rodzin zastępczych, jednocześnie wzrosła liczba dzieci w nich przebywających.

	1999	2000	2001	2002	2003
➤ Liczba rodzin zastępczych w województwie	2.142	2.060	1.810	1.880	1.867
	(spadek o 4%)	(spadek o 12%)	(wzrost o 4%)	(spadek o 1%)	
➤ Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych	2.777	2.408	2.324	2.457	2.519
	(spadek o 13%)	(spadek o 3,5%)	(wzrost o 2%)	(wzrost o 3%)	

Natomiast pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost rodzinnych domów dziecka i liczby dzieci w nich przebywających.

	2000	2001	2002	2003
➤ Liczba rodzinnych domów dziecka	9	10	13	16
➤ Liczba dzieci przebywających w rodzinnych domach dziecka	75	79	86	112
	(wzrost o 5%)	(wzrost o 9%)	(wzrost o 30%)	

4. Utworzenie w każdym powiecie niezbędnej infrastruktury socjalnej

W latach 2000 – 2003 systematycznie rozwijała się infrastruktura socjalna w województwie. W badanym okresie wzrosła liczba ponadlokalnych i gminnych domów pomocy społecznej oraz ośrodków adopcyjno - opiekuńczych.

	2000	2001	2002	2003
➤ domy pomocy społecznej	32 (+ 2 filie)	33 (+2 filie)	36 (+4 filie)	36 (+4 filie)
liczba miejsc w dps	3.232	3.348	3.428	3.490
	(wzrost o 4 %)	(wzrost o 2 %)	(wzrost o 2 %)	
➤ gminne dps	2	2	4	3
➤ domy dziecka	18	18	18	18
➤ liczba dzieci w domach dziecka	1.122	1.114	1.063	1.044
	(spadek o 1%)	(spadek o 5%)	(spadek o 2%)	
➤ młodzieżowe ośrodki wychowawcze	2	2	2	2
➤ ośrodki adopcyjno-opiekuńcze	5	6	7	7

Z powodu konieczności osiągnięcia do dnia 31 grudnia 2006r. przez placówki opiekuńczo – wychowawcze standardów podstawowych usług świadczonych przez te placówki, zmniejsza się systematycznie liczba dzieci w domach dziecka.

5. Inicjowanie rozwoju wolontariatu, tworzenia grup samopomocowych organizacji pozarządowych na rzecz wsparcia osób i rodzin wymagających pomocy z zewnątrz

W oparciu o zapisy „Programu Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z Organizacjami Pozarządowymi w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, rehabilitacji osób niepełnosprawnych oraz rozwiązywania problemów uzależnień na lata 1999-2003”, podjęto systematyczne działania na rzecz wzmacniania i rozwoju wolontariatu oraz inicjowania tworzenia organizacji pozarządowych i grup samopomocowych.

Aktywizowanie środowisk lokalnych i mieszkańców gmin odbywało się głównie poprzez spotkania, szkolenia, konferencje, seminaria itd.

W oparciu o różne źródła informacji szacowano, że w 1999 roku w województwie warmińsko – mazurskim funkcjonowało ok. 1.000 organizacji pozarządowych. Informacje te były nie do końca zdiagnozowane z uwagi na brak bazy danych. Według informacji uzyskanych z powiatów na koniec 2003r. liczba organizacji pozarządowych wyniosła ok. 1.780.

Szczególne znaczenie, w omawianym okresie, miało podjęcie działań na rzecz rozwoju wolontariatu w województwie. Temat ten prezentowano na spotkaniach i szkoleniach z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi.

Bardzo istotne były inicjatywy na rzecz integracji współpracy organizacji pozarządowych między sobą. Działania podjęte przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych i tut. Urząd doprowadziły do utworzenia w latach 2001/2003 Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych Herold, skupiającej początkowo 16 organizacji pozarządowych. Na bazie doświadczeń Sieci Herold rozpoczęto w 2003r. tworzenie Rad Powiatowych sektora pozarządowego. W 2003r. Rady Powiatowe funkcjonowały w 6 powiatach naszego województwa. Misją powstałej Sieci jest m.in. wspieranie organizacji pozarządowych, wzmocnienie sektora pozarządowego, rozwój wolontariatu, wypracowanie trwałych form współpracy z samorządami lokalnymi, upowszechnianie zrównoważonego wsparcia w zakresie opieki społecznej dla osób z grup marginalizowanych.

Bardzo istotnym wydarzeniem stało się powstanie Związku Stowarzyszeń Warmińsko-Mazurski Bank Żywności w Olsztynie, który został zarejestrowany w Sądzie w 2000 r.

Podjęte w latach 1999 – 2003 działania przez Samorząd Województwa i najaktywniejsze organizacje pozarządowe sprzyjały dalszemu rozwojowi i wzrostowi znaczenia organizacji pozarządowych oraz wolontariatu na rzecz wspierania osób i rodzin wymagających pomocy.

W 2003r. rozpoczęto działania w celu dalszego rozwoju wolontariatu w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej. Szczególne znaczenie dla rozwoju trzeciego sektora ma ustawa z dn. 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, która wzmocniła pozycję organizacji pozarządowych wobec administracji publicznej oraz umożliwiła im szerokie uczestnictwo w wykonywaniu usług publicznych. Organizacje pozarządowe mogą z własnej inicjatywy występować do organu administracji publicznej z ofertą realizacji zadania publicznego, również takiego, które jest już realizowane w inny sposób przez organ administracji publicznej. Organ ten ma obowiązek rozważenia celowości realizacji tego zadania przez organizacje wnioskujące.

Wnioski: /z podziałem na poszczególne cele operacyjne/

„Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo – rekreacyjna”

1. Aktualny stan realizacji celu strategicznego, jakim jest bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo-rekreacyjna (do 2015r. w każdej gminie co najmniej 1 sala) należy uznać za zadowalający. Powoli, ale systematycznie maleje ilość gmin nie posiadających pełnowymiarowej sali gimnastycznej.
2. Za zjawisko pozytywne należy uznać dużą ilość zamierzeń inwestycyjnych zgłaszanych przez gminy i powiaty zainteresowane budową obiektów sportowych, w tym krytych pływalni.
3. Środki pochodzące z dopłat do stawek do gier liczbowych, przekazywane naszemu województwu, są niewystarczające, aby zrealizować wszystkie plany inwestycyjne dotyczące budownictwa sportowego.
4. Występuje brak obiektów sportowych o zasięgu powiatowym (kryte lodowiska, stadiony LA i do piłki nożnej).
5. Istnieje konieczność modernizacji starych oraz budowa nowych stadionów, co w znacznym stopniu podniesie wskaźnik atrakcyjności województwa.

6. Rosnąca aktywność środowiska sportowego w zakresie organizacji imprez sportowych jest zjawiskiem pozytywnym.
7. Bardzo dobrze układa się współpraca Samorządu Województwa z wojewódzkimi organizacjami sportowymi oraz z Warmińsko-Mazurską Radą Sportu.
8. Uporządkowanie struktur organizacji sportowych działających w województwie, w znaczny sposób wpływa na planowy rozwój kultury fizycznej w województwie.
9. Powiększa się liczba wykształconej młodzieży mogącej zdobywać kwalifikacje animatorów sportu, organizatorów, instruktorów i trenerów.
10. Dobra i stale rozwijająca się współpraca organizacji sportowych z podobnymi organizacjami w Obwodzie Kaliningradzkim wpływa na umacnianie i pogłębianie więzi między województwem warmińsko-mazurskim a Obwodem Kaliningradzkim.

„Wystarczająca dostępność mieszkań”

1. Przyczyny trudności w rozwoju budownictwa mieszkań społecznych czynszowych (Towarzystwa Budownictwa Społecznego) oraz mieszkań komunalnych (socjalnych i interwencyjnych).
 - trudna sytuacja finansowa samorządów gminnych;
 - niedostateczne środki finansowe przeznaczone z Budżetu Państwa na rozwój i wspomaganie społecznego budownictwa mieszkaniowego z Krajowego Funduszu Mieszkaniowego oraz skomplikowane, czasochłonne procedury związane z uzyskaniem środków z tego funduszu;
 - utrudnienia w systemie kredytowania czynszowego budownictwa społecznego;
 - występujące trudności z uzyskaniem uzbrojonych działek pod realizację budynków.
2. Na szczeblu krajowym, nie ma kompleksowego aktualnego programu określającego politykę rozwoju budownictwa mieszkaniowego, o charakterze narodowego programu budownictwa mieszkaniowego – dotychczas brak programu o charakterze regionalnym.

Reasumując, główną przyczyną ograniczającą możliwości poprawy dostępności mieszkań jest bariera finansowa.

„Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego”

Wnioski Departamentu Zdrowia:

1. Analizując stan zdrowia mieszkańców, biorąc pod uwagę wskaźnik długości życia stwierdzono, iż w naszym województwie systematycznie skraca się długość życia mężczyzn oraz wskaźnik jest niższy, niż w kraju. Należy podjąć większą ilość działań profilaktyczno-edukacyjnych szczególnie wśród mężczyzn, zmierzających do poprawy świadomości o roli zdrowego stylu życia.
2. W naszym województwie na 1 lekarza przypada największa liczba pacjentów (618). Na sytuację taką pośrednio ma wpływ brak wyższej uczelni medycznej, która mogłaby w większym stopniu nasycić liczbę wyższego personelu medycznego zatrudnionego na terenie województwa.
3. Na podstawie wskaźników minimalnego planu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych oraz po uwzględnieniu rzeczywistej liczby lekarzy, stwierdzono zbyt małą liczbę lekarzy rodzinnych i lekarzy pediatrów, co powoduje utrudnienie dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej.

Wnioski Państwowej Straży Pożarnej:

1. Niezbędne jest prowadzenie kolejnych kursów z zakresu ratownictwa medycznego dla następnych grup funkcjonariuszy PSP oraz strażaków ochotników OSP z jednoczesnym utrzymaniem stanu i poziomu wykszolenia.

2. Konieczne jest przystosowanie stanowisk kierowania PSP do pełnienia funkcji Centrów Powiadomienia Ratunkowego, jako punktu przyjmowania i selekcji zgłoszeń o sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia, mienia lub środowiska. Istnieje potrzeba kontynuacji wyposażania i modernizacji oraz budowy kolejnych CPR-ów.
3. Należy doposażyć jednostki OSP włączone do systemu zintegrowanego ratownictwa medycznego w zestawy medyczne PSP-R1.

„Atrakcyjny rynek pracy”

1. Pomimo utrzymującego się w województwie wysokiego poziomu i natężenia bezrobocia, w roku 2003 odnotowano pozytywne tendencje w zmianach na rynku. Był to drugi rok z rzędu, w którym spadło bezrobocie rejestrowane (o 6.199 osób, tj. 3,5%; w roku 2002 o 1.724 osoby, tj. 1%).
2. Odnotowano także zmniejszenie się stopy bezrobocia z 31,1% do 30,3%, tj. o 0,8 punktu procentowego.
3. Należy mieć na uwadze, iż te pozytywne tendencje wystąpiły w warunkach wzrostu zasobów pracy spowodowanych wchodzeniem na rynek pracy młodzieży z wyżu demograficznego.
4. Regionalny rynek pracy oznacza się pewną stycznością w jego strukturalnym wymiarze, o czym może świadczyć:
 - Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych (54% bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej, niż 12 miesięcy),
 - Utrzymujący się wysoki udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym pełnym i niepełnym oraz zasadniczym zawodowym (72,1% w strukturze bezrobotnych),
 - Utrzymujące się trudności w znalezieniu pracy przez młodzież (problem łagodzony przez program „Pierwsza Praca”),
 - Niski wskaźnik zatrudnienia i aktywności zawodowej (wskaźnik zatrudnienia 41,0%, kraj - 44,0%, współczynnik aktywności zawodowej – 53,9%, kraj – 54,7%),
 - Zmniejszanie się ilości osób z prawem do zasiłku (na koniec roku 2003 zasiłki pobierały 29.972 osoby, to jest 17,6% ogółu bezrobotnych, a w 2002 roku 18,7%. Niski udział bezrobotnych z prawem do zasiłku przy równie niskim poziomie zamożności ludności województwa i znacznych kosztach utrzymania ma wpływ na występowanie dużej presji na pomoc o charakterze socjalnym w ramach pomocy społecznej. Ponad 58,0% osób korzystających z pomocy społecznej w województwie jako przyczynę korzystania z tej pomocy podaje bezrobocie. Dotyczy to prawie 54 tysięcy rodzin i ponad 190 tysięcy osób.
 - W przełamaniu stagnacji na rynku pracy i poprawy sytuacji bezrobotnych przysłużą się w najbliższych latach działania realizowane w ramach programów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego.

„Zapewnione bezpieczeństwo publiczne”

1. Powinno nastąpić wyposażenie jednostek ratowniczo-gaśniczych w niezbędny sprzęt poprzez sukcesywną wymianę samochodów pożarniczych i specjalistycznych na samochody nowej generacji, zważywszy, że średnia wieku pojazdów w PSP przekroczyła 12 lat. Do wymiany kwalifikuje się 45% samochodów gaśniczych, 38% samochodów specjalnych w tym 94% podnośników hydraulicznych. Każda awaria starego i wysłużonego pojazdu może opóźnić lub wręcz uniemożliwić podjęcie skutecznej akcji ratowniczo-gaśniczej.
2. Efektem podjętych w 2003r. działań jest poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Odnotowano spadek w zakresie ilości wszczętych postępowań przygotowawczych ogółem oraz liczby przestępstw stwierdzonych (odpowiednio o 1,6 i 4,5% w porównaniu do danych z roku 2002). Uzyskano przy tym wykrywalność równą 68,4%,

tylko nieznacznie (o 0,3 %) niższą, niż w roku 2002. Podobne trendy osiągnięto w zwalczaniu:

- przestępstw kryminalnych (spadek liczby czynów stwierdzonych o 7,6%);
- przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (spadek liczby czynów stwierdzonych o 6,9%);
- przestępstw przeciwko mieniu (spadek liczby czynów stwierdzonych o 7,0%);
- zabójstw (spadek liczby czynów stwierdzonych o 27,4%);
- tzw. przestępstw rozbójniczych (spadek liczby czynów stwierdzonych o 1,2%);
- kradzieży cudzej rzeczy (spadek liczby czynów stwierdzonych o 1,4%);
- kradzieży pojazdów (spadek liczby czynów stwierdzonych o 15,6%);
- kradzieży z włamaniem (spadek liczby czynów stwierdzonych o 12,7%);

Jednocześnie uzyskano wysokie wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw, pozwalające na osiągnięcie w poszczególnych kategoriach czołowych lokat w kraju.

3. Na terenie województwa w 2003r. realizowano ogółem 97 programów prewencyjnych. Realizowane działania z zakresu prewencji kryminalnej, w tym działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania demoralizacji, przestępczości nieletnich i patologiom społecznym pozytywnie wpłynęły na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz poczucie bezpieczeństwa jego mieszkańców. W związku z funkcjonowaniem bardzo wielu policyjnych programów prewencyjnych i ich podprogramów na terenie województwa warmińsko – mazurskiego oraz pokrywania się ich założeń; w Wydziale Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie opracowany został w 2004r. nowy program pn. „BEZPIECZNA WARMIA I MAZURY”, który zastąpi mnogość dotychczas realizowanych programów, zachowując ich wszystkie najbardziej aktualne kierunki działania oraz dostosowany będzie do przeciwdziałania wszelkim rozpoznany rodzajom zagrożeń – tak w skali ogólnowojewódzkiej, jak i w poszczególnych powiatach, czy gminach.
4. W celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom Warmii i Mazur, aby można było sprostać powinnościom związanym z zapobieganiem i likwidowaniem skutków niebezpiecznych sytuacji zagrażających życiu, zdrowiu ludzi, środowisku czy mieniu w sposób ciągle monitorowane są występujące zagrożenia. Dokładna analiza wystąpienia katastrof naturalnych, awarii technicznych umożliwi przygotowanie planów działań profilaktycznych i ratowniczych.
5. Nowelizacja ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w czerwcu 2002r., zabezpieczyła środki finansowe na realizację wojewódzkiego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Umożliwiło to samorządowi województwa na wsparcie finansowe placówek lecznictwa odwykowego, będących w gestii Urzędu Marszałkowskiego. Środki te przeznaczono głównie na podniesienie poziomu świadczonych usług osobom uzależnionym i współuzależnionym.
6. Duże znaczenie dla kształtowania dalszej polityki rozwiązywania problemów uzależnień w województwie, będzie miała rzetelna, profesjonalna diagnoza problemów i zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu przez dzieci i młodzież (ESPAD), którą udało się przeprowadzić w listopadzie 2003r.
 - Raport z powyższych badań ankietowych stał się ważnym elementem kreowania regionalnej polityki wobec problemów alkoholowych a jej profesjonalna realizacja ułatwi w przyszłości przygotowanie adekwatnych i nowoczesnych programów merytorycznych w tym zakresie.
 - Posiadanie przez samorząd województwa rzetelnej diagnozy stanu problemów alkoholowych w skali województwa, jest jednym z warunków do ubiegania się o środki finansowe na realizację projektów z zakresu zdrowia publicznego w Unii Europejskiej.

„Zapewnione bezpieczeństwo socjalne infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji”

1. Liczba poradni specjalistycznych w tym rodzinnych w województwie w ostatnich dwóch latach nie zmieniła się. Daje się natomiast zauważyć wzrost liczby osób korzystających z poradnictwa w powiatach. Sytuacja ta spowodowana jest prawdopodobnie większą anonimowością osób, która daje im poczucie bezpieczeństwa. W związku z faktem, że większość petentów chętniej korzysta z placówek powiatowych niż w swoim miejscu zamieszkania, należy wspierać rozwój specjalistycznej bazy w powiatach.
2. Wdrażana od 1999 roku reforma systemu opieki nad dzieckiem i rodziną znajduje swoje odzwierciedlenie w województwie w rozwoju form zastępczej opieki nad dzieckiem. W roku 2003 spadła liczba rodzin zastępczych (z 1.880 do 1.867), wzrosła natomiast liczba dzieci w nich przebywających (z 2.457 do 2.519 dzieci). Natomiast na przestrzeni lat 1999-2002 liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych wykazywała zmienne tendencje. W latach 1999-2001 spadła o odpowiednio 13% w 2000r. (z 2.777 do 2.408 dzieci) i o 3,5% w 2001r. (do 2.324 dzieci) natomiast w roku 2002 nieznacznie wzrosła o 2% (do 2.457 dzieci).
Pozytywnym zjawiskiem występującym w województwie od 2000r. jest systematycznie wzrastająca liczba rodzinnych domów dziecka (z 9 w 2000r. do 16 w 2003) oraz liczba dzieci tam umieszczonych (w 2000 r.- 75 dzieci, w roku 2003- 112 dzieci).
3. Niepokoi fakt, utrzymywania się na bardzo wysokim poziomie liczby rodzin i osób poszukujących wsparcia w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, a nawet z tendencją wzrostową. I tak w 2003r. z pomocy społecznej korzystało 334.655 tys. osób, co stanowi ok. 23% mieszkańców województwa, w tym z tytułu bezrobocia: 53.770 rodzin, a w nich 194.230 osób.
4. Niezbędnym staje się podejmowanie inicjatyw lokalnych na rzecz aktywizacji środowisk zagrożonych marginalizacją społeczną, w tym głównie osób dotkniętych długotrwałym bezrobociem, realizacja gminnych programów przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, rozwijanie zatrudnienia socjalnego, tworzenie centrów integracji społecznej i klubów integracji społecznej.
5. Nastąpił systematyczny rozwój działalności organizacji pozarządowych oraz wolontariatu w oparciu o przyjętą dnia 24 kwietnia 2003r. ustawę o działalności pożytku publicznym i o wolontariacie.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Atrakcyjność zamieszkania		2000-2006	2007-2015
1.	Opracowanie wojewódzkiego programu budowy i modernizacji bazy sportowo rekreacyjnej zawierającego system finansowania inwestycji oraz bieżącego ich utrzymania.	+	X
2.	Promocja masowego sportu, w tym dla niepełnosprawnych.	*	X
3.	Utworzenie niezbędnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.		
	centra sportu i rekreacji	*	X
	sztuczne lodowiska w Olsztynie i Elblągu	> *	
	nowe kryte pływalnie i modernizacja istniejących	>>	
	nowe i modernizacja istniejących sal sportowych przy szkołach	+ * >>	
	zespoły boisk do małych gier w gminach	+ *	
	ścieżki rowerowe w aglomeracjach miejskich	Brak danych	
	ogólnodostępne tereny do rekreacji w osiedlach	+ *	
	współpraca z Obwodem Kaliningradzkim w dziedzinie sportu i rekreacji	*	
4.	Uruchomienie na wyższym poziomie kształcenia animatorów sportu i rekreacji.	+	X
5.	Opracowanie regionalnego programu wspierania budownictwa mieszkaniowego w oparciu o Narodowy Program Budownictwa Mieszkaniowego.	-	
6.	Rozwój budownictwa czynszowego i różnych form budownictwa socjalnego.	*	X
7.	Stworzenie sprawnego systemu opieki zdrowotnej poprzez:		
	- profilaktyka i promocja zdrowia	+ >>	
	- zapewnienie pełnego, całodobowego dostępu do lekarza pierwszego kontaktu oraz lekarzy specjalistów lecznictwa ambulatoryjnego	+	
	- organizacja podstawowej opieki zdrowotnej	+	
	- wdrożenie regionalnego programu restrukturyzacji Zakładów Opieki Zdrowotnej	+	
	- utworzenie centrum onkologicznego i kardiochirurgicznego oraz rozwoju innych centrów specjalistycznych	+	
		>>	
	- podwyższenie standardu obiektów i wyposażenia medycznego	* >>	
	- wprowadzenie planu zintegrowanego ratownictwa medycznego	* >>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ATRAKCYJNOŚĆ ZAMIESZKANIA

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach		
Cel strategiczny											
Warmia i Mazury atrakcyjne przyjazne i gościnne	Saldo migracji (dodatnie do 2015)	promile	-1,6	-1,7	-1,9	-2,1	-1,5	w województwie saldo minusowe migracji ma tendencję rosnącą; sytuacja niekorzystna. Niemniej, w 2003 r. w stosunku do roku 2002 wartość wskaźnika migracji uległa poprawie	RSW W-M 2003 s. 31 i 295; 2004 r. s. 38 i 105		
		osoby	-2347	-2461	-2772	-3030	-2183				
Cele operacyjne											
1	Bardzo dobra i racjonalnie usytuowana baza sportowo-rekreacyjna	Ilość mieszkańców na 1 salę sportową o wym. min. 12x24 m	osoba			6740	6406	5856	W związku ze wzrostem liczby sal sportowych wartość wskaźnika dostępności mieszkańców do sal sportowych ulega poprawie.	Urząd Marszałkowski	
		Ilość gmin nie posiadających sali sportowej co najmniej o wymiarach minimum 24x12 m (do 2015 r. w każdej gminie co najmniej 1 sala)	gmina		44	34	32	24	Na ogólną liczbę 116 gmin w 2003 r nie posiadały wymiarowej sali sportowej 24 gminy	Urząd Marszałkowski	
2	Wystarczająca dostępność mieszkań / *zmiana metodologii naliczania wskaźników/	Liczba mieszkań na 1000 ludności	mieszkanie	285,1	287,0	289,1	295,1	315,4	Wartość wskaźnika dla kraju jest wyższa i w 2003r. wyniosła 329,8	RSW 2000, s. C; 2001, s.CII; 2002 s. CLIX; 2003, s.CXII; 2004 s. 113	
		Powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 osobę (na poziomie średniej krajowej)	m ²	17,3	17,5	17,6	19,0	20,3	Pomimo tendencji rosnącej w 2003 r. wartość wskaźnika niższa niż w kraju o 2,4 m*	RSW 2000, s. C; 2001, s. CII; 2002, s. CLIX; 2003, s.CXII; 2004 s.113	
		Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje: wodociąg, łazienka, C.O., gaz, (na poziomie średnim krajowym)								W miastach województwa zanotowano korzystniejsze wartości wskaźników niż średnio krajowe	RSW 2001, s.131; 2002,s.133; 2003,s.162, RS Województw 2004 s. 470
		miasto	wodociąg	%	99,8	99,9	100,0	99,8	99,8*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 1,4 pkt.	

			łazienka	%	91,6	92,0	92,3	94,6	94,6*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 2,8 pkt.	
			co	%	84,0	84,4	85,2	87,7	87,7*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 3,8 pkt.	
			gaz	%	77,3	78,3	79,2	75,1	74,5*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 0,4 pkt.	
		wieś	wodociąg	%	88,2	89,9	91,4	90,9	90,1*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 2,1 pkt	
			łazienka	%	68,7	69,8	71,0	76,5	75,2*	Wartość wskaźnika w 2003r. wyższa niż w kraju o 0,7 pkt	
			co	%	53,8	54,7	55,5	61,3	60*	Wartość wskaźnika w 2003r. niższa niż w kraju o 3,1 pkt	
			gaz	%	2,5	2,5	2,6	2,4	2,5*	Wartość wskaźnika w 2003r. niższa niż w kraju o 14,9 pkt	
3	Wysoki poziom zabezpieczenia medycznego	Średnia długość życia w regionie (nie mniejsza niż średnia krajowa)									
		z tego	kobiety	lata	77,9	78,6	78,5	78,87	79,1	Wartość wskaźnika w 2002r. wyższa niż w kraju o 0,09 pkt, w 2003 r. o 0,2 pkt	RSW W-M; 2003, s.294; RSW 2003, s.107; RSW 2004, s. 421
			mężczyźni	lata	68,5	69,2	69,4	69,79	69,47	Wartość wskaźnika w 2002r. niższa niż w kraju o 0,63 pkt, w 2003 r. o 1,05 pkt	
		Umieralność (na 1000 urodzeń) niemowląt (niższa od średniej krajowej)		‰	5,6	7,5	7,4	5,1	6,3	Wartość wskaźnika w 2002r. korzystniejsza niż w kraju o 2,4 pkt, w 2003 r. o 0,7 pkt	RSW W-M; 2003, s.31; RSW 2003, s.LXXXVII; RSW 2004, s. 87
		Liczba ludności na 1 lekarza (na poziomie średnim krajowym)		osoba	678	698	711	631	618	W 2003 r. wartość wskaźnika gorsza niż w kraju o 182	RSW W-M; 2003, s.45; RSW 2003, s.217; RSW 2004,
		Umieralność (na 100 tys. ludności) z powodu chorób krążenia (mniejsza o 20%)		osoba	337,7	286,5	284,6	305,8	brak danych	Wartość wskaźnika (na 100 tys. ludności) poprawiła się z 337,7 (kraj 469,5) w 1999 r. do 284,6 (kraj 449,8) w 2001 r. Natomiast w 2002 r. jego wartość pogorszyła się i wyniosła 307.	RSW 2001, s.80; 2002, s. 83; 2003, s.102; 2004 s. 416

4	Atrakcyjny rynek pracy	Stopa bezrobocia ^{1/}	%	22,4	25,8	31,1	31,1	30,3	Nadal stopa bezrobocia jest najwyższa w kraju. Zjawisko negatywne	GUS; Korekta NSP 2004
		Średnia płaca (nie mniejsza niż średnia krajowa)	zł	1474,66	1671,17	1797,27	1851,02	1 921,95	Przeciętne wynagrodzenie w województwie w 2003 roku, ukształtowało się na poziomie 87,3% średniej krajowej (kraj 2 201,47 zł.); wzrost w regionie do roku 2003 o 3,8%, a w okresie 1999-2003 o 30,4%.W stosunku do kraju, gdzie wzrost wynosił analogicznie; 3,2% oraz 28,9% w regionie obserwujemy korzystniejsze tendencje.	GUS; www.stat.gov.pl RSW W-M 2004, str. 40
5	Zapewnione bezpieczeństwo socjalne i infrastruktura socjalna sprzyjająca aktywizacji i zapobiegająca marginalizacji społecznej	Liczba rodzin zastępczych na 1000 osób w wieku do 18 lat (na poziomie średniej krajowej)	rodzina	województwo					Analiza wartości wskaźnika "liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat" wskazuje na taką samą tendencję zarówno w kraju, jak w województwie. W województwie warmińsko-mazurskim w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 odnotowano spadek liczby rodzin zastępczych przypadających na 1.000 osób w wieku do 18 lat odpowiednio o 0,6 %, 8,7% i 4,4%. Natomiast w okresie porównawczym 2002/2001 nastąpił wzrost o 8,5 %. Analogicznie w kraju w okresach porównawczych 2000/1999, 2001/2000 oraz 2003/2002 nastąpił spadek o 4,8 %, 5,4 % i 2,9 %. W okresie porównawczym 2002/2001 wskaźnik ten wzrósł o 2 %. Należy podkreślić, że założenie wskaźnika zostało spełnione w województwie warmińsko-mazurskim w monitorowanym okresie (1999-2003), ponieważ liczba rodzin zastępczych na 1.000 osób w wieku do 18 lat była zawsze większa w województwie niż w kraju.	Liczba rodzin zastępczych: RSW 2000, s. 184; 2001, s. 187; 2002, s. 194; 2003, s. 229; 2004, s. 527. Ludność w wieku do 18 lat: RSW 2000, s. 69; 2001, s. 69; 2002, s. 72; 2003, s.74; 2004, s. 403
				5,34	5,31	4,85	5,26	5,03		
				kraj						
				4,51	4,29	4,06	4,14	4,02		

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Liczba rodzin ubiegających się o pomoc, przypadających na jednego pracownika socjalnego (nie większa niż średnia krajowa)	województwo						W latach 1999-2001 zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim tendencję spadkową liczby rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego. Natomiast w latach 2002-2003 liczba ta systematycznie rosła (o 7 % w roku 2002 i o 1 % w roku 2003). W kraju po spadku o 5 % w roku 2000, w 2001 roku liczba ta nie zmieniła się. Podobnie jak w województwie w roku 2002 liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na 1 pracownika socjalnego wzrosła (o 9%). Natomiast w roku 2003 spadła o 1 %. Założenie wskaźnika nie zostało spełnione w monitorowanym okresie (1999 - 2003), ponieważ liczba rodzin ubiegających się o pomoc przypadających na jednego pracownika socjalnego była w województwie zawsze większa niż średnia krajowa.	sprawozdania MPiPS-03 za lata 1999,2000,2001,2002,2003; Ministerstwo Polityki Społecznej, Warmińsko-Mauzrski Urząd Wojewódzki Wydział Polityki Społecznej
	rodzina	126	124	123	132	133		
	%	-	spadek o 1,6 %	spadek o 0,8 %	wzrost o 7,3 %	wzrost o 0,8 %		
	kraj							
	rodzina	114	108	108	118	117		
	%	-	spadek o 5,3 %	bez zmian	wzrost o 9,3 %	spadek o 0,8 %		
Liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej (spadek o 5%)	województwo						W latach 1999-2001 w województwie warmińsko-mazurskim liczba osób objętych pomocą społeczną pozostała relatywnie stała. W latach 2002-2003 liczba osób systematycznie rosła (o 9,6% w roku 2002 i o 1,7% w roku	sprawozdania MPiPS-03 za lata 1999,2000,2001,2002,2003; Ministerstwo Polityki Społecznej, Warmińsko-Mauzrski Urząd Wojewódzki Wydział
	osoba	305.995	305.961	308.616	338.235	343.891		
	%	-	bez zmian	wzrost 0,9%	wzrost 9,6%	wzrost o 1,7%		
	kraj							
	osoba	5.644.987	5.575.191	5.453.572	6.104.998	6.257.804		

			%	-	spadek 1,2%	spadek 2,2%	wzrost 11,9%	wzrost o 2,5%	2003). Od 1999 roku do 2001 roku w kraju liczba osób objętych pomocą społeczną w kraju zmniejszała się (z 5.644.987 osób w roku 1999 do 5.453.572 w 2001 roku). Natomiast od 2002 roku podobnie jak w województwie znacząco wzrosła (o 11,9% w roku 2002 i o 2,5% w roku 2003). Założenie wskaźnika, że nastąpi 5 % spadek liczby osób objętych pomocą społeczną w monitorowanym okresie, nie zostało spełnione.	Polityki Społecznej
6	Zapewnione bezpieczeństwo publiczne	Liczba przestępstw kryminalnych w województwie na 100 tys. mieszkańców (mniejsza niż średnia krajowa)	Liczba	2853	3013	3014	2908	2764	Wartość wskaźnika w 2003 r była wyższa niż w kraju; woj. 2764, kraj 2883,6	Komenda Główna Policji
		Wskaźnik wykrywalności przestępstw	%	49,8	53,1	64,7	68,7	68,4	Wartość wskaźnika wykrywalności przestępstw ogółem jest wyższa od krajowego o 13,2 %; woj.. 68,4%, kraj 55,2%	Komenda Główna Policji

^{1/} stopa bezrobocia od 2001r. zweryfikowana po NSP-2002

Użyte skróty:

RSW W-M: Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko - Mazurskiego;

RSW; Rocznik Statystyczny Województw

NSP; Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań

**2.7 Obszar rozwoju:
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE**

Środowisko przyrodnicze

W obszarze „Środowisko przyrodnicze” *cel strategiczny* zdefiniowany został następująco:

„Województwo warmińsko – mazurskie krajowym liderem czystości środowiska”

Miernikiem realizacji tego celu jest polepszająca się pozycja województwa w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska. Zgodnie z założeniem, województwo w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska plasuje się w czołówce kraju.

Poza celem strategicznym zdefiniowanych zostało *8 celów operacyjnych*:

Cel operacyjny

„Wykorzystanie współpracy międzynarodowej dla ochrony środowiska”

W ramach tego celu sformułowano działania: *kontynuacja istniejących już powiązań i uczestnictwo województwa w nowych inicjatywach międzynarodowych na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska; zawarcie umowy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej w zakresie ochrony środowiska; uczestnictwo w programie VASAB 2010 i VASAB 2010+ (Zielony Pierścień Bałtyku); udział w porozumieniu Zielone Płuca Polski; udział w Programie Bałtyckim na rzecz ochrony środowiska.*

Podstawę prawną współpracy międzynarodowej z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej stanowią m.in.: *Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej z dnia 22 maja 1992r. (tylko w części dotyczącej ochrony środowiska, Zalewu Wiślanego i monitoringu wód granicznych) i Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej, a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska z dnia 25 sierpnia 1993r. (Moskwa).* Współpraca prowadzona jest w następującym zakresie:

1. dopracowania międzynarodowego Programu „Zielone Płuca Polski” w części dotyczącej wzajemnego zainteresowania oraz opracowania wspólnych mechanizmów jego realizacji,
2. kompleksowego wykorzystania Zalewu Wiślanego w zakresie ochrony środowiska, ochrony zasobów biologicznych, w tym zasobów rybnych oraz rekreacji,
3. realizacji wspólnych programów monitoringu ekologicznego wód granicznych,
4. współdziałania w zakresie wwozu, wywozu i tranzytu odpadów przemysłowych.

Główny wysiłek koncentruje się w szczególności na:

1. ochronie wód Zalewu Wiślanego, monitoringu wód i osadów dennych oraz inwentaryzacji składowisk odpadów w zlewni Zalewu,
2. prowadzeniu systematycznych badań jakości wód granicznych według uzgodnionego programu i metodyk pomiarów,
3. prowadzeniu systematycznej współpracy między polskimi i rosyjskimi organami odpowiedzialnymi za kontrolę przemieszczania odpadów.

W 2003r. kontynuowano działania mające na celu utworzenie Porozumienia Zielone Płuca Polski (zostało podpisane 20.12.2004r.). Samorządy i inne instytucje z terenu województwa brały udział w inicjatywach międzynarodowych, m.in. w ramach Programu INTERREG III B, wdrażaniu Sieci NATURA 2000 itp.

Cel operacyjny **„Dobry stan i jakość wód”**

W ramach tego celu określono działania: *opracowanie bilansu i programów zlewniowych; opracowanie gminnych programów gospodarki ściekowej; realizacja gminnych programów gospodarki ściekowej; budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji na terenach wrażliwych (szczególnie w zlewniach jezior i wód podziemnych bez izolacji) z wykorzystaniem „Masterplanu” dla Wielkich Jezior Mazurskich; realizacja sprawnego systemu melioracyjnego; realizacja rozwiniętego systemu małej retencji; zwiększenie lesistości na obszarach wododziałowych i wysokich zagrożen wód.*

Realizując te założenia, dotychczas zbudowano bądź zmodernizowano szereg oczyszczalni ścieków, m.in. w Edytach Wielkich, Samborowie, Tolkmicku, Płońnicy, Warpunach i Ryndakach, Łukcie, Rozogach, Rzecku i Jezioranach. Ponadto wybudowano lub zmodernizowano ponad 300 km kolektorów ściekowych.

Realizacja tego celu mierzona jest wskaźnikami:

1. *Procent wód powierzchniowych w I i II klasie czystości (co najmniej 70 %).* Na monitoring wód powierzchniowych składają się badania przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ), w ramach regionalnej sieci stacji i stanowisk pomiarowych, zarówno na rzekach jak i jeziorach. Badania prowadzi się raz w miesiącu, w zakresie uwzględniającym specyfikę zlewni oraz charakterystyczne zanieczyszczenia i ich źródła. Otrzymane wyniki porównywane są z klasyfikacją wód, wg której wody powierzchniowe zalicza się do trzech klas czystości, określających możliwość ich późniejszego wykorzystania gospodarczego:
 - klasa I - wody do zaopatrzenia ludności w wodę do picia; zaopatrzenia zakładów przemysłowych, wymagających wody o jakości wody do picia i do bytowania w warunkach naturalnych ryb łososiowatych
 - klasa II - wody do bytowania w warunkach naturalnych ryb innych niż łososiowate; chowu i hodowli zwierząt gospodarskich; urządzania kąpielisk, rekreacji i uprawiania sportów wodnych
 - klasa III - wody do zaopatrzenia zakładów przemysłowych innych, niż wymagające wód o jakości wody do picia; nawadniania terenów rolniczych wykorzystywanych do upraw ogrodnich oraz upraw pod szkłem i pod osłonami z innych materiałów.

Wody, w których choć jeden wskaźnik przekracza maksymalne wartości dopuszczalne dla klasy III, ocenia się jako pozaklasowe, nie odpowiadające normom (non).

Pomimo ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód nie zauważa się poprawy jakości wód, zwłaszcza jezior czy wód podziemnych. Samooczyszczanie się zbiorników wodnych jest procesem bardzo powolnym, niekiedy ich zanieczyszczenie jest tak znaczne, że staje się nieodwracalne. W 2003r. w 11% przekrojów pomiarowo – kontrolnych wody rzek miały II klasę czystości, 31% III klasę czystości, a aż 58% były wodami pozaklasowymi. 4% natomiast kontrolowanych w ubiegłym roku jezior miało I klasę czystości, 39% II klasę czystości, 44% III klasę czystości, a 13% było wodami pozaklasowymi. Porównując z rokiem 2002 stwierdza się, że stan czystości rzek i jezior utrzymuje się na podobnym poziomie. Wartości powyższych wskaźników znajdują się w załączonej tabeli.

2. *Procent wody podziemnej żdatnej do poboru na cele komunalne (docelowo 100%).* Monitoring jakości wód podziemnych prowadzony jest w ramach badań krajowych i regionalnych. Punkt obserwacyjny sieci krajowej, gdzie badana jest jakość wód czwartorzędowych znajduje się w Suszu. Badania składu i własności fizykochemicznych 37 wskaźników wykonuje się raz w roku. W ramach systemu regionalnego, którego głównym zadaniem jest rozpoznanie oraz stała kontrola jakości zbiorników wód o znaczeniu regionalnym, badania wód

czwartorzędowego głównego poziomu użytkowego, prowadzone są 2 razy w roku na wiosnę i na jesieni.

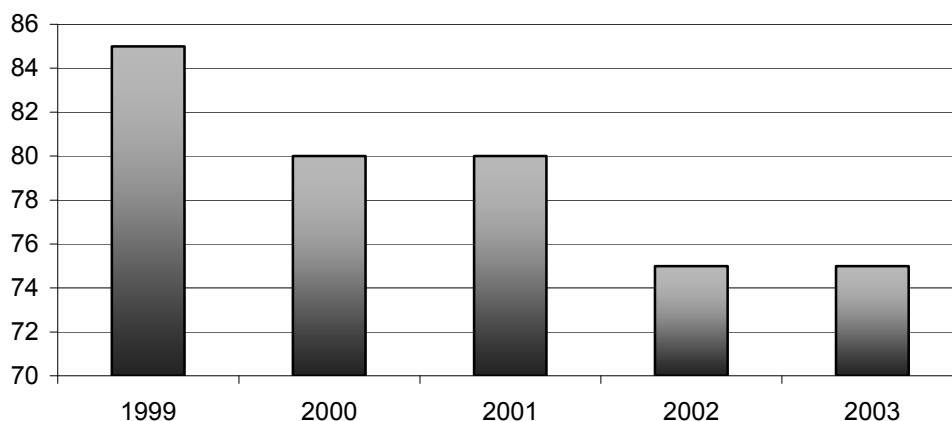
Niestety stan czystości wód podziemnych w województwie stale się pogarsza. Dominującą klasą jakości wód podziemnych z utworów czwartorzędowych na obszarze województwa jest klasa II, tj. wód o średniej jakości, którą stwierdzono w 61% wszystkich punktów pomiarowych. W roku 2003 tylko w 28,4% punktach monitoringu stwierdzono wody zdatne do poboru na cele komunalne. Stanowi to prawie dwa razy mniejszą liczbę punktów niż w 1999 roku (50%). Nadal jednak jakość zwykłych wód podziemnych na obszarze województwa jest dość dobra i charakteryzuje się mineralizacją wodorowęglanowo-wapniową. Pod względem warunków dla wody do picia wody podziemne z utworów czwartorzędowych charakteryzują się przede wszystkim podwyższoną i wysoką zawartością związków żelaza i manganu, które łatwo dają się uzdatniać do warunków dopuszczalnych dla wód do spożycia. Niekiedy stwierdza się duże ilości amoniaku. Spowodowane jest to zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego.

Cel operacyjny
„Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi oraz
ochrony powietrza atmosferycznego”

W celu kontroli realizacji tego celu określono wskaźniki:

1. *Składowiska odpadów komunalnych.* W 2003r. funkcjonowało 75 składowisk odpadów komunalnych. Na przełomie lat 1999 – 2003 ilość składowisk odpadów innych, niż niebezpieczne spadła o 10. Jest to korzystny trend, gdyż z ekonomicznego i ekologicznego punktu widzenia jedno składowisko odpadów obsługiwać powinno populację min. 100 tys. mieszkańców. W związku z tym docelowo w województwie planowane jest funkcjonowanie nie więcej, niż 15 dobrze funkcjonujących składowisk odpadów.

Wykres nr 1
Liczba składowisk komunalnych w województwie

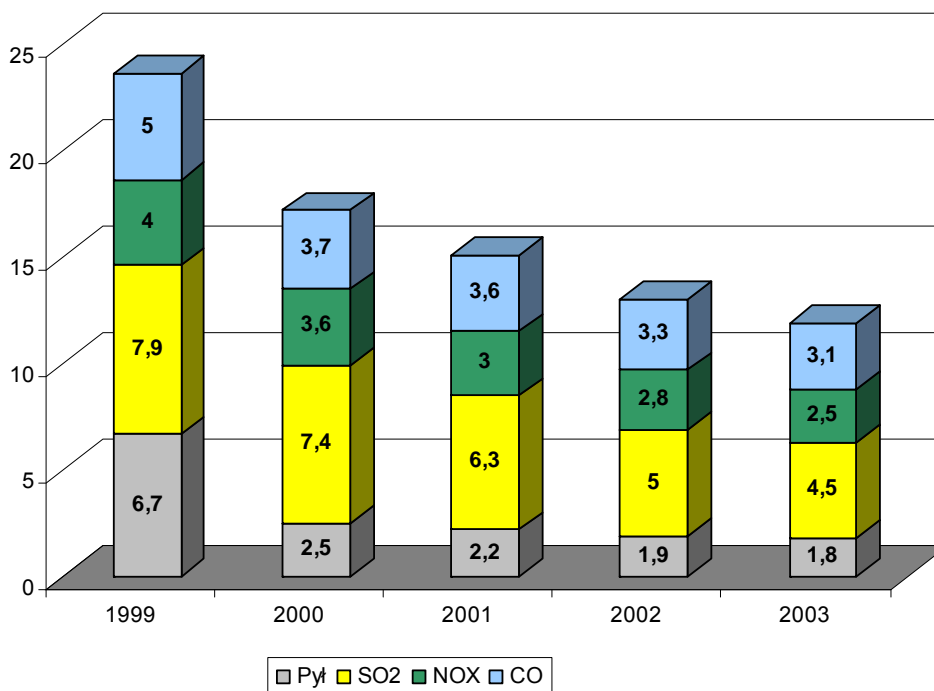
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

2. *Zamknięte składowiska odpadów i zrekultywowane składowiska odpadów.* W województwie sukcesywnie zamyka się i rekultywuje dzikie, nieczynne bądź niespełniające warunków składowiska.

W 2003r. zakończono rekultywację składowiska „Stomilu Olsztyn” S.A. w Gutkowie, składowisko Zakładów Mięśnych „Morliny” S.A. w Tyrowie zostało przekwalifikowane na magazyn tymczasowego składowania odpadów, grunty po byłym składowisku „Sugar Tor” Sp. z o.o. w Kętrzynie zrekultywowano i przeznaczono cele rolnicze. Ponadto w 2003r. wycofano z eksploatacji składowiska komunalne w: Lelkowie, Nowince, Olszewie Węgorzewskim i Popiołach. Na składowiskach w miejscowościach Długa i Rogiedle, zamkniętych w 2002r., trwa rekultywacja.

3. *Ilość gmin objętych selektywną zbiórką odpadów.* W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2003 zebrano 331 tys. ton odpadów komunalnych, co stanowi około 3% ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych w Polsce. Z tego wyselekcjonowano zaledwie 1,2% surowców wtórnych, podczas gdy średnia dla Polski wynosi 1,5 %. Większość odpadów komunalnych trafiła na składowiska odpadów (98,7%), co jest zjawiskiem bardzo niekorzystnym. System selektywnej zbiórki odpadów w województwie warmińsko – mazurskim jest jednak systematycznie rozbudowywany. Coraz to nowe samorzady tworzą lub podłączają się do systemu, rozszerza się również zakres odpadów podlegających selektywnemu gromadzeniu. Kolejnym krokiem była rozpoczęta w 2003r. segregacja odpadów komunalnych w mieście Szczytno.
4. *Stężenie SO₂, CO₂, NO_x i pyłu (redukcja o 10%) i emisja zanieczyszczeń z 50 największych zakładów województwa.* Biorąc pod uwagę wyniki pomiarów stężenia zanieczyszczeń w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys., stwierdza się systematyczny spadek ich emisji na przestrzeni lat 1999 – 2003.

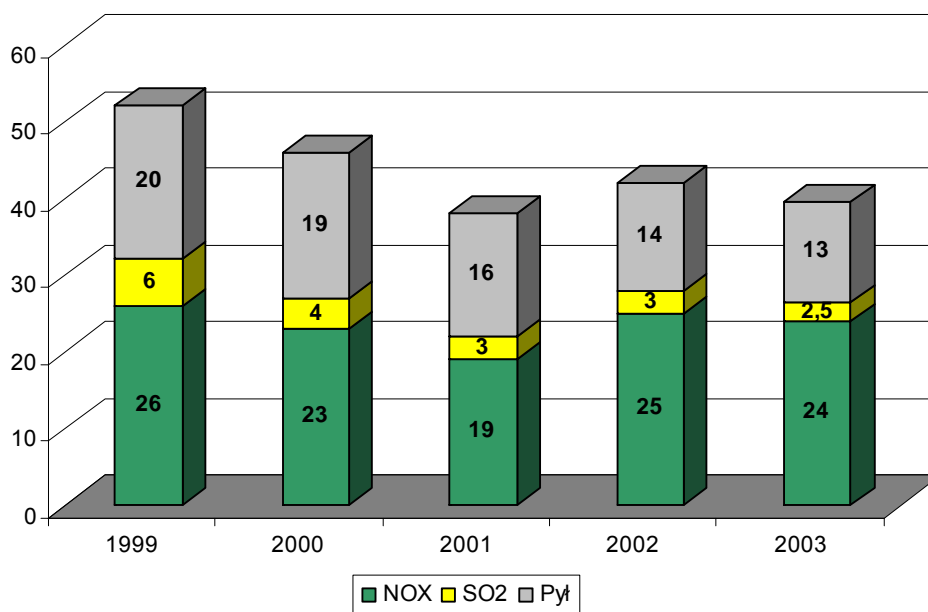
Wykres nr 2
Emisja zanieczyszczeń z 50 największych zakładów w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Analiza danych pozwala wnioskować, że jakość powietrza w województwie warmińsko-mazurskim jest dobra. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych województwo warmińsko-mazurskie jest województwem o najniższej emisji w kraju.

Wykres nr 3
Stężenie średnie roczne NO_x, pyłu, SO₂ w 14 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miastach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

W stosunku do wcześniejszych lat w większości przypadków nastąpił spadek stężeń średnich rocznych lub utrzymały się one praktycznie na tym samym poziomie. Spowodowane jest to systematyczną likwidacją bądź modernizacją kotłowni, poprawą parametrów paliw, termoizolacją budynków i systemów przesyłowych, wprowadzaniem nowszych, oszczędniejszych technologii produkcji oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Jedynie w przypadku dwutlenku azotu w 6 stacjach pomiarowych zaobserwowano wzrost stężenia rzędu kilku, kilkunastu procent. Związany jest on ze znacznym udziałem środków transportu w emisji dwutlenku azotu.

W 2003r. zmodernizowano wiele kotłowni i systemów ciepłych ze zmianą paliw na niskoemisyjne m.in. w Zakładach Przemysłu Ziemniaczanego w Iławie, Zakładzie Karnym w Barczewie, w Spółdzielni Mieszkaniowej w Stradunach, w hotelu w Bałszycach, w Markusach, w Kisielicach, Zespole Szkół Technicznych w Olecku, Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, Sanatorium w Goldapi i w Spółce GOREX w Górowie Iławeckim. Ponadto przeprowadzono szereg działań podnoszących efektywność przesyłu ciepła, tj. sieci preizolowane, docieplanie budynków, instalowanie regulatorów temperatury i urządzeń sterowania pracą ciepłowni.

Przeprowadzono również szereg inwestycji z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Oprócz modernizacji kotłowni z wykorzystaniem biomasy jako źródła energii, duży nacisk położono na organizację pozyskiwania i przerobu masy surowcowej oraz działania związane z produkcją różnego rodzaju biopaliw stałych. Paliwa te będą trafiały do kotłowni województwa warmińsko – mazurskiego, zastępując paliwo konwencjonalne i obniżając emisję zanieczyszczeń.

Zakładano plantacje roślin energetycznych, wśród których największy areal zajęła wierzba energetyczna. Ponadto wybudowano dwie małe elektrownie wodne w miejscowościach Słupnica i Ołowik o łącznej mocy ponad 430 kW. Warto również wspomnieć o realizacji przez Miasto Elbląg projektu, polegającego na energetycznym wykorzystaniu biogazu wysypiskowego. Jednakże nadal zbyt niski jest udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii pierwotnej, który wynosi w województwie 1,5 %. Jest on jednak wyższy niż średni w kraju (0,2 %).

Cel operacyjny **„Hałas w normie”**

Działania określone w ramach celu to: *budowa obwodnic wokół terenów zurbanizowanych; budowa ekranów dźwiękochłonnych w strefach zabudowy; tworzenie mechanizmów instytucjonalnych do egzekwowania obowiązujących stref ciszy.*

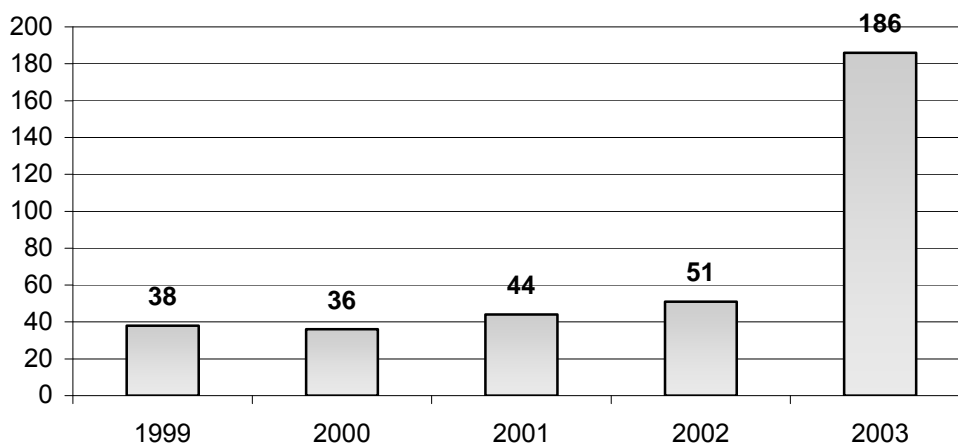
Kontrola realizacji celu przeprowadzona jest za pomocą wskaźników:

1. *Poziom hałasu (zgodny z normami UE), zmniejszenie liczby zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych.* Najpowszechniejszym źródłem hałasu w środowisku jest komunikacja samochodowa. Zmiany związane z tym źródłem będą więc pociągały za sobą zauważalne zmiany klimatu akustycznego rozpatrywanego jako całość. Badania hałasu komunikacyjnego wykonane w 2003r. przez WIOŚ wskazują na znaczne przekroczenia standardów akustycznych na terenie miast i na drogach województwa. Od kilku lat obserwowany jest stały wzrost liczby pojazdów (również ciężkich), nie zmienia się natomiast długość dróg, po których poruszają się pojazdy. Ograniczanie emisji hałasu polega m.in. na budowie obwodnic wokół terenów zurbanizowanych i budowie ekranów dźwiękochłonnych w strefach zabudowy.

Hałas przemysłowy ma natomiast charakter lokalny, a przekroczenia dopuszczalnych norm w ostatnich latach występują przede wszystkim w przedziałach poniżej 5 dB i 5-10 dB. W 2003r. skontrolowano 57 jednostek organizacyjnych. W 25 przypadkach kontrolne pomiary natężenia dźwięku wykazały przekroczenie dopuszczalnego poziomu w stosunku do posiadanych decyzji bądź norm hałasu określonych w przepisach. W związku z tym przeprowadzono wiele prac ograniczających emisję hałasu do środowiska, np. wymieniono i wytłumiono wentylatory i wykonano osłony akustyczne w Zakładzie SALTREP w Lipowie, wymieniono i wytłumiono wentylatory na basenie „Delfin 2” w Elblągu, zamontowano osłony, wymieniono i uszczelniono ściany w Spółce „Sery ICC Pasłek”, wyciszono stację dmuchaw w oczyszczalni ścieków w Starym Dolnie, wymieniono urządzenia na cichsze w PPHU WARBIT w Gietrzwałdzie i w „Lessafre Bio-Corporation w Kętrzynie, obudowano agregaty dachowe w Masarni „Best” w Ząbrowie.

2. *Liczba stref ciszy na jeziorach i obszarach chronionych (zachowana co najmniej na dotychczasowym poziomie)* – zwiększyła się ilość akwenów objętych przez starostów powiatów strefami ciszy z 38 w 1999r. do 189 w 2003r. i ma tendencję rosnącą. Ponadto ograniczenia związane z hałasem obowiązują na terenach obszarów prawnie chronionych.

Wykres nr 4
Liczba stref ciszy na jeziorach i obszarach chronionych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

Cel operacyjny **„Zachowane walory krajobrazowe”**

Cel ten będzie realizowany poprzez: *restytucję gatunków fauny i flory; renaturalizację bagien, łąk i torfowisk; zapewnienie warunków do wędrówek zwierząt; podniesienie rangi ochronnej poprzez utworzenie parków krajobrazowych Puszczy Boreckiej oraz Napiwodzko – Ramuckiej.* W 2003r. w zakresie ochrony przyrody kontynuowano działania dotyczące sporządzania planów ochrony przyrody rezerwatów i parków krajobrazowych. Przeprowadzono szereg działań w ramach czynnej ochrony gatunkowej roślin i zwierząt na terenie województwa warmińsko - mazurskiego, m.in. storczyka Trausteinaera, pióropusznika strusiego, żółwia błotnego, bociana białego, sokoła wędrownego, żubra, sowy płomykówki, kuropatwy, pstrąga potokowego. Ponadto usuwano szkody powstałe w drzewostanie w lasach oraz parkach miejskich; leczono drzewa pomnikowe; prowadzono zalesiania i nasadzenia ochronne.

Ocena realizacji tego celu odbywa się przy pomocy wskaźników:

1. *Procentowy wzrost powierzchni obszarów województwa objętych prawną ochroną przyrody (o 10% do 2015r.).* Teren województwa warmińsko-mazurskiego cechują wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe. Ukształtowany przez zlodowacenie bałtyckie posiada charakterystyczną dla terenów polodowcowych falistą, niską rzeźbę terenu z licznymi jeziorami, pokrytą rozległymi kompleksami leśnymi i obszarami użytkowanymi rolniczo. Występuje tu wiele gatunków flory i fauny, w tym również rzadkie i zagrożone.

Dla realizacji celów ochrony przyrody podstawowe znaczenie ma stosowanie sankcji prawnych, czyli ustanawianie form ochrony przyrody. W 2003r. 46,1 % powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego objętych było różnymi formami ochrony. W Polsce tylko 3 województwa posiadają większą powierzchnię obszarów chronionych. Są to: świętokrzyskie (62%), małopolskie (58,3%) i podkarpackie (47,4%). Powierzchnia obszarów

chronionych zmalała jednak w stosunku do roku 2002 o 8,6%. Wynikło to z przeprowadzonej weryfikacji terenów o szczególnych walorach przyrodniczych, co wiązało się m.in. z wyłączeniem terenów miast z obszarów chronionych.

W województwie występują prawie wszystkie formy ochrony przewidziane ustawą o ochronie przyrody, oprócz jednej, najwyższej rangą formy – parku narodowego. Mimo wieloletnich starań i dostrzeganego przez wszystkich bogactwa i różnorodności środowiska przyrodniczego nie udało się dotąd dokonać przekształcenia części terenów Mazurskiego Parku Krajobrazowego w park narodowy.

Na terenie województwa według stanu na dzień 1 stycznia 2004r., powołano 102 rezerwy przyrody o łącznej powierzchni około 29.000 ha, co stanowi 2,2% powierzchni obszarów chronionych i 1,2 % obszaru województwa. Jest to jeden z niższych wskaźników w skali kraju.

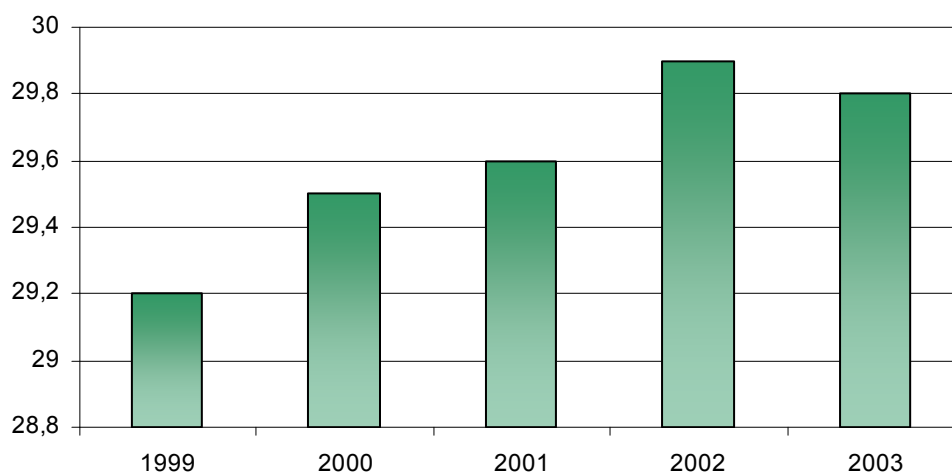
Na terenie województwa znajduje się 8 parków krajobrazowych. Spośród nich 5 znajduje się w całości na terenie województwa i zajmuje łącznie powierzchnię 145.425,4 ha.

Ponadto ustanowiono 67 obszarów chronionego krajobrazu. Obecnie obszary chronionego krajobrazu stanowią 37,9% powierzchni województwa.

Pozostałe formy ochrony przyrody w województwie to: pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

2. *Wskaźnik lesistości (wyższy niż średni w kraju)*. Lesistość województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła w 2003r. 29,8%, co plasuje je pod tym względem na szóstym miejscu w kraju. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 28,6 %. Natomiast pod względem ogólnej powierzchni lasów, województwo znajduje się na czwartym miejscu w kraju, a drugim pod względem powierzchni zarządzanej przez Lasy Państwowe.
3. Zasoby drzewne lasów Skarbu Państwa są znaczne i wynoszą 157.518,7 tys. m³. Są one najwyższe w kraju i stanowią 10,6% zasobów drzewnych Polski.

Wykres nr 5
Wskaźnik lesistości w województwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE*

Cel operacyjny **„Monitoring środowiska”**

Cel ten realizowany jest poprzez działania: *zorganizowanie wojewódzkiego banku informacji o środowisku; zorganizowanie systemu ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska; organizację monitoringu przewozu materiałów niebezpiecznych.* W 2003r. monitoring środowiska prowadzony był na bieżąco przez WIOŚ oraz Sanepid. Ponadto Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna i Graniczna Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Elblągu zostały wyposażone w sprzęt do monitorowania stanu czystości środowiska. Liczne komendy straży pożarnej wyposażone zostały w sprzęt ratownictwa techniczno – ekologicznego.

Wskaźnik służący realizacji tego celu to:

- *Istnienie wojewódzkiego banku informacji o środowisku (roczne informacje).* Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* wojewódzkie bazy danych (dotyczące różnych zagadnień) prowadzone mają być w kilku instytucjach: urzędach marszałkowskich, urzędach wojewódzkich oraz w wojewódzkich inspektoratach ochrony środowiska. Aktualnie są one na etapie tworzenia bądź uzupełniania danych.

Cel operacyjny **„Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa – właściwa edukacja ekologiczna”**

W ramach celu sformułowano następujące działania: umieszczenie edukacji ekologicznej w programach nauczania we wszystkich etapach; edukacja ekologiczna społeczeństwa poprzez szkolenia, popularyzację wydawnictw, informacje nt. środowiska naturalnego w mediach; dokształcanie nauczycieli w zakresie działań proekologicznych; tworzenie i wyposażanie obszarów służących edukacji ekologicznej typu: ścieżki dydaktyczne, arboretum, parki dzikich zwierząt i rezerwy. W 2003r. w ramach edukacji ekologicznej przeprowadzono wiele konkursów i innych imprez o tematyce ekologicznej, np. Wiosenne Sprzątanie Warmii i Mazur 2003, konkurs na plakat ekologiczny, konkurs fotograficzny, konkurs Ekolog Roku 2003, VIII Międzywojewódzki Konkurs Wiedzy Przyrodniczo-Ekologicznej, IV Samorządowe Forum Ekologiczne, Olimpiada „Myśleć globalnie, działać lokalnie”, Sympozjum Ekologiczne Drużyn Harcerskich ZHP. Ponadto wydano liczne publikacje promujące przyrodę Warmii i Mazur oraz wiedzę o ochronie środowiska, wyposażono Muzea Przyrody, Nadleśnictwa, Centra Edukacji Ekologicznej w ekspozyty oraz sprzęt dydaktyczny.

W celu kontroli realizacji tego celu określono wskaźniki:

- *Liczba ścieżek edukacyjnych na szlakach turystyki pieszej, rowerowej i konnej (budowa 33 ścieżek).* Co roku realizowane są nowe przedsięwzięcia z zakresu budowy i wyposażania ścieżek ekologicznych zarówno przez nadleśnictwa jak i przez parki krajobrazowe. W 2003r. wybudowano 6 nowych ścieżek dydaktycznych.

Ponadto dążąc do realizacji „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego” oraz na podstawie z art. 17 Ustawy z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 62, poz. 627) oraz art. 14 Ustawy z dnia 27.04.2001r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628) w 2002r. Uchwałami Nr XIV/189/03 i Nr XIV/190/03 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 13 listopada 2003r. przyjęty został „Program

ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” wraz z „Planem gospodarki odpadami dla województwa warmińsko – mazurskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”.

Wojewódzki program wynika z polityki ekologicznej kraju i wskazuje:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Wnioski:

Województwo warmińsko-mazurskie należy do najczystszych w kraju. W województwie występują prawie wszystkie formy ochrony przewidziane ustawą o ochronie przyrody, oprócz jednej, najwyższej rangą formy – parku narodowego. W 2003r. 46,1% powierzchni województwa warmińsko-mazurskiego objętych było różnymi formami ochrony.

Lesistość województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła w 2003r. 29,8%. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 28,6%. Natomiast pod względem ogólnej powierzchni lasów, województwo znajduje się na czwartym miejscu w kraju. Zasoby drzewne lasów Skarbu Państwa są najwyższe w kraju i stanowią 10,6% zasobów drzewnych Polski.

Emisja zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska systematycznie maleje, wzrasta również świadomość ekologiczna społeczeństwa. Zrealizowano szereg inwestycji zapobiegających zanieczyszczeniu środowiska jak i usuwających jego skutki.

Pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych województwo warmińsko-mazurskie jest województwem o najniższej emisji w kraju. Stężenia średnie roczne badanych zanieczyszczeń nie przekraczały wartości dopuszczalnych. Co więcej, biorąc pod uwagę wyniki pomiarów stężenia zanieczyszczeń stwierdza się systematyczny spadek ich emisji na przestrzeni lat 1999-2003. Spowodowane jest to systematyczną likwidacją bądź modernizacją kotłowni, poprawą parametrów paliw, termoizolacją budynków i systemów przesyłowych, wprowadzaniem nowszych, oszczędniejszych technologii produkcji oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Jedynie stężenia tlenków azotu w powietrzu systematycznie rosną, co spowodowane jest emisją pochodzącą z transportu. Jednakże nadal zbyt niski jest udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii pierwotnej.

System selektywnej zbiórki odpadów w województwie warmińsko – mazurskim jest systematycznie rozbudowywany. Coraz to nowe samorządy tworzą lub podłączają się do systemu, rozszerza się również zakres odpadów podlegających selektywnemu gromadzeniu. W dziedzinie gospodarki odpadami nadal jest jednak wiele do zrobienia.

Pomimo ograniczenia dopływu zanieczyszczeń do wód nie zauważa się poprawy ich jakości, zwłaszcza jezior czy wód podziemnych. Samooczyszczanie się zbiorników wodnych jest procesem bardzo powolnym, niekiedy ich zanieczyszczenie jest tak znaczne, że staje się nieodwracalne.

Badania hałasu komunikacyjnego wskazują na znaczne przekroczenia standardów akustycznych na terenie miast i na drogach województwa. Najpowszechniejszym źródłem hałasu w środowisku jest komunikacja samochodowa. Od kilku lat obserwowany jest stały wzrost liczby pojazdów (również ciężkich), nie zmienia się natomiast długość dróg, po których poruszają się pojazdy. Zmiany związane z tym źródłem będą więc pociągały za sobą zauważalne zmiany klimatu akustycznego rozpatrywanego jako całość.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Środowisko przyrodnicze		2000-2006	2007-2015
1.	Kontynuacja istniejących już powiązań i uczestnictwo województwa w nowych inicjatywach międzynarodowych na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów ochrony środowiska.	*	X
2.	Zawarcie umowy z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej w zakresie ochrony środowiska.	-	
3.	Uczestnictwo w programie VASAB 2010 i VASAB 2010 + (Zielony Pierścień Bałtyku).	*	
4.	Udział w porozumieniu Zielone Płuca Polski.	+	
5.	Udział w programie Bałtyckim na rzecz ochrony środowiska.	>>	
6.	Opracowanie bilansu i programów zlewniowych.	*	
7.	Opracowanie gminnych programów gospodarki ściekowej.	*	
8.	Realizacja gminnych programów gospodarki ściekowej	*	
9.	Budowa wysokosprawnych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacji na terenach wrażliwych (szczególnie w zlewniach jezior i wód podziemnych bez izolacji) z wykorzystaniem „Masterplanu” dla Wielkich Jezior Mazurskich.	*	
10.	Realizacja sprawnego systemu melioracyjnego.	*	X
11.	Realizacja rozwiniętego systemu małej retencji.	*	X
12.	Zwiększenie lesistości na obszarach wododziałowych i wysokich zagrożeń wód.	>>	
13.	Zorganizowanie wojewódzkiego banku informacji o środowisku.	>>	
14.	Zorganizowany system ostrzegania i ratownictwa przed nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska.	>>	
15.	Organizacja monitoringu przewozu materiałów niebezpiecznych.	>>	
16.	Restytucja gatunków fauny i flory.		X
17.	Renaturalizacja bagien, łąk i torfowisk.		X
18.	Zapewnienie warunków do wędrówek zwierząt.	*	X
19.	Podniesienie rangi ochronnej poprzez utworzenie parków krajobrazowych Puszczy Boreckiej oraz Napiwodzko - Ramuckiej.	-	
20.	Umieszczenie edukacji ekologicznej w programach nauczania na wszystkich etapach.	>>	
21.	Edukacja ekologiczna społeczeństwa poprzez szkolenia, popularyzację wydawnictw, informacje nt. środowiska naturalnego w mediach.	*	
22.	Dokształcanie nauczycieli w zakresie działań proekologicznych.	*	
23.	Tworzenie i wyposażanie obszarów służących edukacji ekologicznej typu: ścieżki dydaktyczne, arboretum, parki dzikich zwierząt i rezerwaty.	*	
24.	Budowa obwodnic wokół terenów zurbanizowanych.	*	X
25.	Budowa ekranów dźwiękochłonnych w strefach zabudowy.	*	X
26.	Tworzenie mechanizmów instytucjonalnych do egzekwowania obowiązujących stref ciszy.	-	
		>>	

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	1999	2000	2001	2002	2003	Uwagi/komentarz	Źródło informacji o wskaźnikach
Cel strategiczny									
Województwo warmińsko – mazurskie krajowym liderem czystości środowiska	Polepszająca się pozycja województwa w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska (docelowo pierwsze miejsce)	opis						Województwo w klasyfikacjach charakteryzujących czystość środowiska plasuje się w czołówce kraju	UM
Cele operacyjne									
Wykorzystanie współpracy międzynarodowej dla ochrony środowiska	Podpisanie umowy dotyczącej ochrony środowiska z Rosją, co najmniej w zakresie ochrony wód i powietrza	opis						Dotyychczas nie podpisano umowy	UM
Dobry stan i jakość wód	% wód powierzchniowych w I i II klasie czystości, (co najmniej 70%) w tym: rzek jezior	%	10	15	10,1	12	11	Dane dotyczą tylko zbiorników badanych w danym roku	WIOŚ
			60	50	26,1	44,4	43		
	% wody podziemnej zdatnej do poboru na cele komunalne (docelowo 100 %),	%	50	40	39,1	26,1	28,4		
Poprawa jakości i ochrony powierzchni ziemi oraz powietrza atmosferycznego	Składowiska odpadów komunalnych	szt.	85	80	80	75	75		WIOŚ
	Zamknięte składowiska odpadów	szt.	15	6	0	2	5		
	Ilość gmin objętych selektywną zbiórką odpadów	szt.	2	4	9	35	36		
	Zrekultywowane składowiska odpadów	szt.	0	0	1	3	2		
Stężenie SO ₂ , CO ₂ , NO _x i pyłu (redukcja o 10%)	μg/m ³	NO _x – 26	NO _x – 23	NO _x – 19	NO _x – 25	NO _x – 24	Dane dotyczą stężenia średniego rocznego w 14 punktach pomiarowych zlokalizowanych w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys.	WSSE	
		SO ₂ – 6	SO ₂ – 4	SO ₂ – 3	SO ₂ – 3	SO ₂ – 2,5			
		Pyły – 20	Pyły – 19	Pyły – 16	Pyły – 14	Pyły – 13			
	Emisja zanieczyszczeń z 50 największych zakładów	tys. ton	Pył – 6,7	Pył – 2,5	Pył – 2,2	Pył – 1,9			Pył – 1,8
SO ₂ – 7,9			SO ₂ – 7,4	SO ₂ – 6,3	SO ₂ – 5,0	SO ₂ – 4,5			
			NO _x – 4,0	NO _x – 3,6	NO _x – 3,0	NO _x – 2,8	NO _x – 2,5		
			CO – 5,0	CO – 3,7	CO – 3,6	CO – 3,3	CO – 3,1		

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Ochrony Środowiska

Hałas w normie	Poziom hałasu (zgodny z normami Unii Europejskiej), Zmniejszenie liczby zakładów emitujących hałas o wielkościach ponadnormatywnych	zakład	18	22	10	13	25	Wskaźnik dotyczy liczby stwierdzonych w trakcie kontroli WIOŚ przypadków przekroczeń norm krajowych	WIOŚ
	Liczba stref ciszy na jeziorach i obszarach chronionych (zachowana, co najmniej na dotychczasowym poziomie)	szt.	38	36	44	51	186	Wskaźnik dotyczy liczby akwenów objętych strefami ciszy przez starostów w formie rozporządzenia	Starostwa
Zachowane walory krajobrazowe	% wzrost powierzchni obszarów województwa objętych prawną ochroną przyrody (o 10% do 2015r.)	%	53,1	53,6	53,6	53,6	46,1	Wskaźnik zmalał w wyniku przeprowadzenia weryfikacji obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych	RSW W-M 2003, s. 33; 2004, s. 35
	Wskaźnik lesistości (wyższy niż średni w kraju)	%	29,2	29,5	29,6	29,9	29,8	Wskaźnik korzystniejszy niż średnio w kraju: w 2003 roku 28,6%. Województwo zajmuje 6 lokatę.	RSW W-M 2003, s. 53; 2004, s. 45
Monitoring środowiska	Istnienie wojewódzkiego banku informacji o środowisku (roczne informacje)							Jest na etapie tworzenia w Urzędzie Marszałkowskim, WIOSiu, Urzędzie Wojewódzkim	WIOŚ
Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa – właściwa edukacja ekologiczna	Liczba nowo wybudowanych ścieżek edukacyjnych na szlakach turystyki pieszej, rowerowej i konnej (budowa 33 ścieżek)	szt.	1	2	7	3	6	Wskaźnik dotyczy nowo wybudowanych ścieżek ekologicznych w danym roku	Nadleśnictwa WFOŚiGW

Użyte skróty:

RSW W-M – Rocznik statystyczny województwa warmińsko – mazurskiego

UM – Urząd Marszałkowski

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,

WSSE – Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna

**2.8 Obszar rozwoju:
DZIEDZICTWO I KULTURA**

Dziedzictwo i kultura

W strategii w obszarze dziedzictwo i kultura postawiono cel główny:

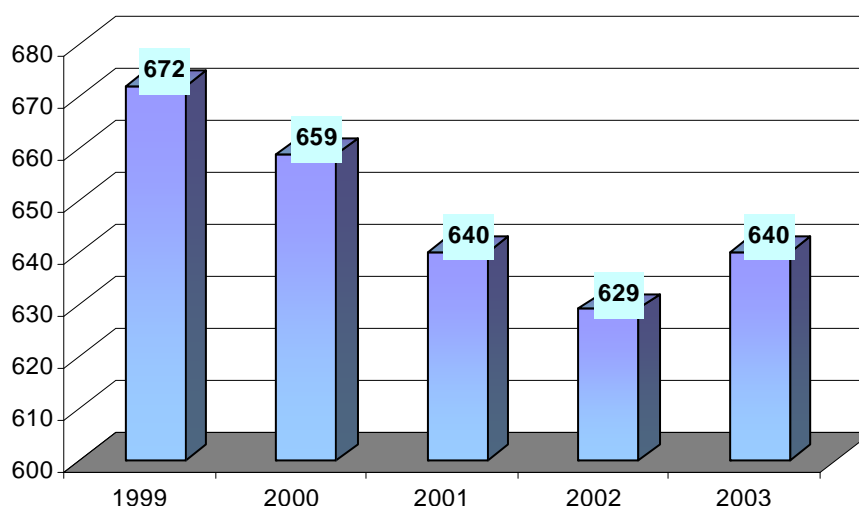
„Bogactwo dziedzictwa i kultury regionu istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego”

oraz 2 cele operacyjne.

W opracowanej i przyjętej Uchwałą Nr XXX/443/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 października 2001r. Strategii Rozwoju Kultury Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2015 roku stwierdzono, że znajomość regionalnego dziedzictwa Warmii i Mazur w społeczeństwie jest słaba, ale zainteresowanie dziedzictwem, przede wszystkim młodzieży wzrasta. Dane statystyczne wykazują wzrost odbiorców przedsięwzięć kulturalnych w galeriach sztuki, muzeach, domach i ośrodkach kultury. W teatrach i instytucjach muzycznych niewielki spadek. Wyraźny spadek odbiorców przedsięwzięć kulturalnych nastąpił w bibliotekach i kinach stałych. Spowodowane to zostało likwidacją filii i punktów bibliotecznych, których ilość w województwie w okresie od 1999 do 2003 roku zmniejszyła się o 21, punktów bibliotecznych o 71 oraz likwidacją kin, których ilość w tym samym okresie zmniejszyła się o 16.

Pozytywnym przejawem poszukiwania własnej tożsamości, własnego dziedzictwa jest fakt działających i nowo rejestrujących się organizacji pozarządowych. Niektóre z nich stawiają za cel podtrzymywanie tradycji lokalnych i regionalnych. Wiele stowarzyszeń wspólnie z muzeami i innymi ośrodkami organizują interesujące przedsięwzięcia mające na celu rozbudzenie zainteresowań dziedzictwem regionu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych w celu popularyzacji wiedzy i poszerzenia świadomości historycznej i kulturowej odbiorców. Wiodącą rolę pełnią wojewódzkie instytucje kultury. Zakładany wskaźnik wzrostu zatrudnienia w 10 wojewódzkich instytucjach do roku 2002 nie był zrealizowany. Spadek liczby zatrudnionych w 2001 i 2002 roku odnotowano głównie w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, gdzie nastąpiła zmiana zakresu działania tej instytucji. W 2003 roku nastąpił wzrost liczby zatrudnionych osiągając stan z 2001 roku. Stan liczby osób zatrudnionych obrazuje wykres nr 1.

Wykres nr 1
Zatrudnienie w wojewódzkich jednostkach kultury

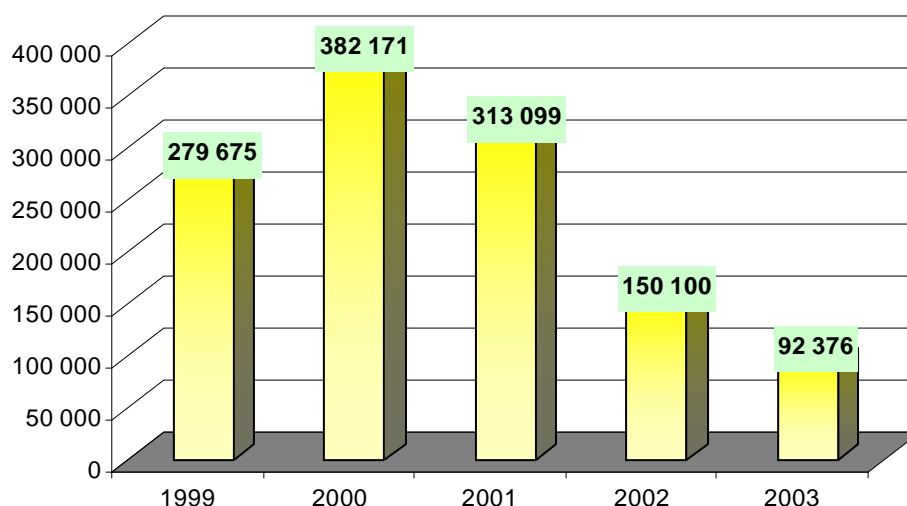

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*

Również działania władzy publicznej w regionie (od Sejmiku po samorządy) tworzą warunki i możliwości nieskrępowanego działania mniejszości narodowych, co pozwala na pełniejsze sięganie i czerpanie ze skarbnicy kulturowej swojej „małej ojczyzny”. Niepokojącym jest jednak fakt zmniejszania się z roku na rok dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty niezaliczone do sektora finansów publicznych.

Wykres nr 2

Dotację na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim dla podmiotów nie zaliczonych do sektora finansów publicznych (w tys. zł)

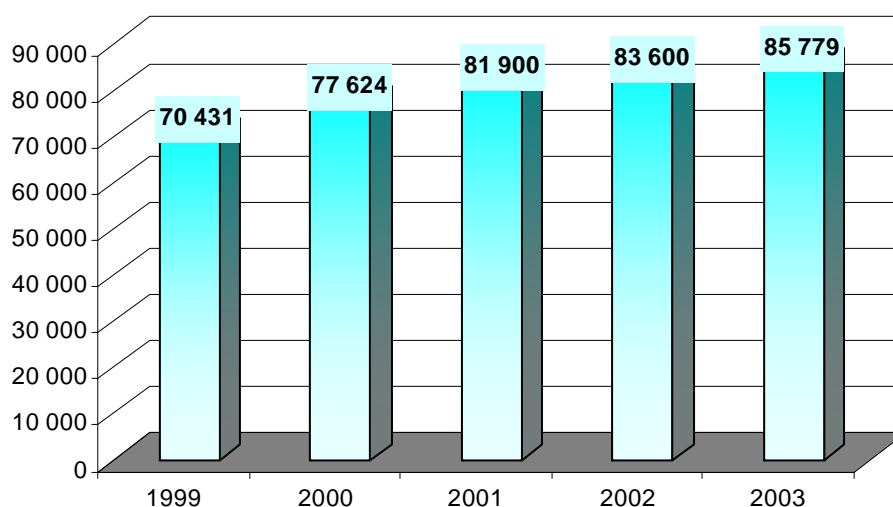

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

Wydatki na kulturę z jednostek samorządu terytorialnego (JST) wzrosły z 70,4 mln zł w 1999 roku do 85,8 mln zł w 2003r., natomiast udział procentowy wydatków z budżetów JST na kulturę w wydatkach ogółem budżetów JST zmniejszył się z 2,9% w 1999r. do 2,68% w 2003r..

Wykres nr 3

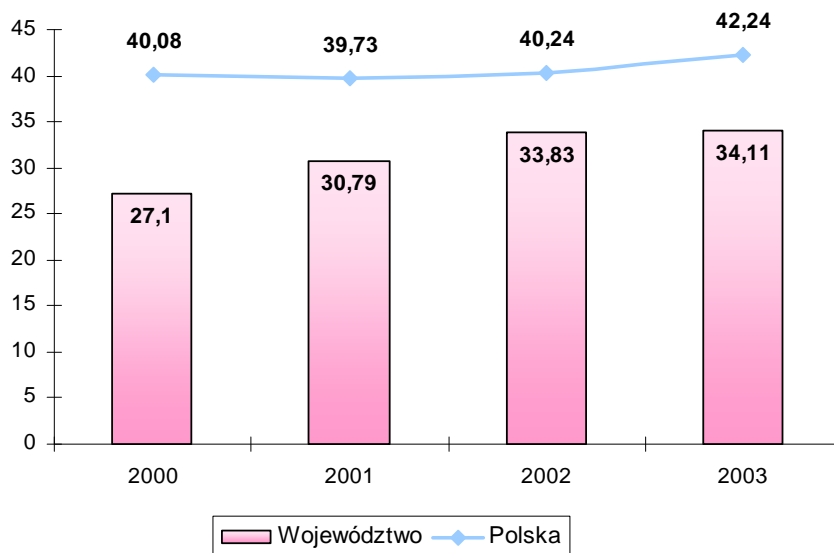
Wydatki na kulturę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym wzrosły z 24,4 zł w 1999r. do 34,11 zł w 2003 roku. Są one jednak niższe w porównaniu ze wskaźnikami krajowymi.

Wykres nr 4
Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

Cel operacyjny **„Dobry stan zabytków i muzeów”**

Działania operacyjne:

1. Wsparcie inicjatyw lokalnych w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocja miejsc historycznych.

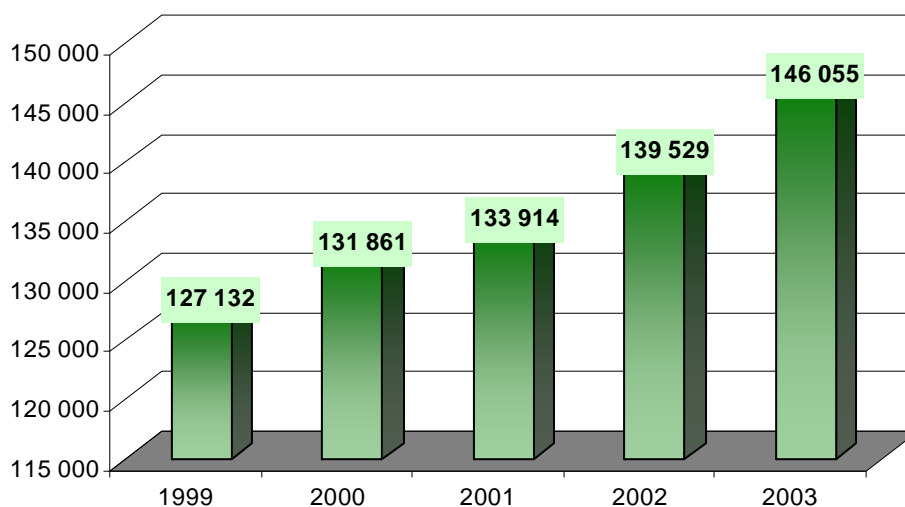
W trudnej sytuacji finansowej Samorządu Województwa, a tym samym instytucji kultury prowadzonych przez samorząd województwa koniecznym stało się poszukiwanie wciąż nowych możliwych rozwiązań, aby zapewnić dalsze funkcjonowanie tych placówek. Na terenie województwa istnieją 3 muzea podległe samorządowi województwa (wraz z 8 oddziałami Muzeum Warmii i Mazur), 8 muzeów podległych samorządom miejskim i powiatowym oraz około 30 muzeów i mniejszych placówek o charakterze muzealnym, będące w gestii osób prywatnych, przedsiębiorstw, uczelni, stowarzyszeń, kościoła, a także wchodzących w strukturę innych instytucji, np. domów kultury. Łącznie na terenie województwa jest ok. 50 muzeów i punktów muzealnych. Mapa nie jest równomiernie pokryta siecią muzeów. Wschodnie powiaty: olecki, gołdapski i elcki nie posiadają na swoim terenie muzeów. Bardzo słaba sieć muzeów jest także w powiatach południowo-zachodnich, tj. iławskim, nowomiejskim, nidzickim, działdowskim. Od 2000 roku powstały dwa muzea samorządowe: Muzeum w Ostródzie i Muzeum Przyrody w Olsztynie, jako oddział Muzeum Warmii i Mazur i jedno prywatne – Muzeum Kolejnictwa w Elku. Elk – jako stolica Mazur – winno posiadać muzeum regionalne. Aby uzyskać zakładany efekt (co najmniej jedno muzeum w mieście powiatowym) należałoby do

2015r. utworzyć tego typu placówki w miastach powiatowych: Bartoszycach, Braniewie, Działdowie, Elku, Olecku, Goldapi, Iławie, Nowym Mieście Lubawskim.

Na uwagę zasługuje duże wydarzenie plenerowe organizowane na Polach Grunwaldu, które w sposób doskonały promuje nie tylko miejsce o znaczeniu historycznym, ale również cały nasz region. W 2003 roku nie udało się przekazać Muzeum Mazurskiego w Szczytnie, Muzeum w Mrągowie i Galerii Zamek w Reszlu samorządom lokalnym, na terenie których funkcjonują muzea stanowiące oddziały Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. Działalność merytoryczna i edukacyjna w/w oddziałów adresowana jest głównie do mieszkańców danego miasta lub powiatu.

Liczba muzealiów w muzeach wzrosła z 127,1 tys. w 1999r. do 146,1 tys. w 2003r. tj. o 15%.

Wykres nr 5
Liczba muzealiów w muzeach (w szt.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA*.

2. Tworzenie muzeów specjalistycznych.

Utworzenie w 2001 roku Muzeum Przyrody uznano za początek realizacji celu operacyjnego, określanego wskaźnikiem - powołania do 2015 roku pięciu muzeów specjalistycznych. Drugie specjalistyczne muzeum pojawiło się w 2002r. Jest to Muzeum Kolejnictwa w Elku - muzeum prywatne założone przez Mirosława i Adama Sawczyńskich. Liczba muzeów specjalistycznych w 2003 roku nie powiększyła się.

3. Zwiększenie opieki nad działalnością twórczą.

Opiekę nad działalnością twórczą sprawują wojewódzkie instytucje kultury. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost kwalifikowanej kadry w tych instytucjach. Wskaźnik wzrostu osób z wyższym wykształceniem w filharmonii i teatrach w 2003 roku osiągnął 19% (założono zwiększenie o 50% do 2015 roku).

Ożywioną działalność w zakresie profesjonalnej opieki nad kulturą ludową sprawuje Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie. MKL w Węgorzewie w ramach działalności statutowej sprawuje bezpośrednią opiekę nad folklorem, sztuką ludową oraz rzemiosłem wiejskim i małomiasteczkowym, a także prowadzi działalność konsultacyjną w zakresie kultury ludowej. Ważnym elementem w tym zakresie zwiększenia opieki nad działalnością twórczą jest poprawa warunków lokalowych Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie. W 2003 roku zakończono bowiem zadanie realizowane w ramach kontraktu wojewódzkiego pn. „Infrastruktura społeczna,

kompleks pracowni tradycyjnych”. W ramach tego zadania wykonano: budowę pracowni ceramicznej, rekonstrukcję budynku szachulcowego, rekonstrukcję i adaptację chaty drewnianej z Krzyżewa 16, rekonstrukcję i adaptację chaty drewnianej z Krzyżewa 10 wraz z budynkiem gospodarczym, rekonstrukcję i adaptację drewnianej chaty z Woźnic, wolnostojący sanitariat. Starostwo Powiatowe w Węgorzewie czyni starania o przekazanie tej instytucji do Samorządu Województwa. Uchwałą Nr XXVIII/393/04 z dnia 28 grudnia 2004 r. Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego wyraził wolę przejęcia od Powiatu Węgorzewskiego Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie do prowadzenia jako zadania własnego. Przejęcie tej instytucji przewidziano w połowie 2005 roku.

4. *Opracowanie i realizowanie programu wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury regionalnej.*

W ramach Uchwały Nr XXXIII/512/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002r. w sprawie udzielania dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty, niezaliczone do sektora finansów publicznych udzielane są dotacje dla mniejszości narodowych na realizację przedsięwzięć kulturalnych, kultywujących narodowe tradycje. W roku 2003 przeznaczono na ten cel kwotę 40.000 zł, w ramach której zrealizowano 13 przedsięwzięć w regionie. Z ogólnej kwoty 119.876 zł przeznaczonej na dofinansowanie realizacji zadań z zakresu kultury i ochrony jej dóbr wyodrębniono również kwotę 27.500 zł na dofinansowanie zabytków sakralnych w województwie.

Zgodnie z uchwałą Nr 19/32a/99 Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26.04.1999 roku w sprawie ustanowienia dorocznych nagród za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania kultury, ochrony dóbr kultury w województwie warmińsko-mazurskim w 2003 roku przyznano 5 nagród pieniężnych. Ogółem wydatkowano kwotę 20.000 zł.

Cel operacyjny **„Szeroka oferta kulturalna”**

Działania operacyjne:

1. Budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych na rzecz zwiększenia zróżnicowanej oferty kulturalnej (centrum kultury mniejszości narodowych, centrum szkoleniowe w Górowie Iławeckim dla młodzieży z Europy Środkowo-Wschodniej).

W ramach kontraktu wojewódzkiego zawartego 22 czerwca 2001r pomiędzy Radą Ministrów, a Samorządem Województwa w 2003r. zakończono następujące projekty:

- „Centrum Spotkań Europejskich” – Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej „Światowid” w Elblągu. Celem projektu było stworzenie nowoczesnego i profesjonalnego Ośrodka Kultury Edukacji Dzieci i Młodzieży w CKiWM „Światowid” w Elblągu o standardzie europejskim. Zainstalowano windę dla osób niepełnosprawnych, która przyczyniła się do zwiększenia dostępności działań kulturalnych, organizowanych dla tej grupy. Największą inwestycją był remont dużego kina, polegający na adaptacji tej sali na pomieszczenie wielofunkcyjne, tj. salę teatralno- widowiskowo- kinową. Zainstalowano klimatyzację, nowoczesny system nagłośnieniowy, ekofony oraz fotele o wysokim standardzie. Drugą poważną inwestycją było przystosowanie sali audytorijnej do projekcji filmowych. Ogółem koszt realizacji projektu wyniósł – 3.617.560,52 zł, w tym dotacja z budżetu państwa – 1.540.000 zł., dotacja z budżetu samorządu województwa – 270.000 zł.

- „Biblioteczna Informacyjna Sieć Szkoleniowa” – Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie. Projekt miał na celu kompleksowe zabezpieczenie w sprzęt komputerowy sieci bibliotek (117) równomiernie rozłożonej na terenie całego województwa wraz z zaplanowanym systemem szkoleń kadry bibliotecznej – był działaniem jednocześnie modernizującym istniejącą sieć instytucji kultury i wdrażającym nowoczesne technologie. Innowacyjny charakter projektu był zintegrowany z działaniami w zakresie wirtualnej biblioteki i Bazy Informacji Lokalnej. Ogółem koszt realizacji projektu wyniósł – 1.829.817 zł (dotacja z budżetu państwa w wysokości 100% wartości zadania).
- „Kompleks pracowni rzemiosł tradycyjnych” – Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie. Zrealizowany projekt, jako zaplecze i baza Ośrodka Szkoleniowego Rzemiosł Tradycyjnych i Artystycznych. Wszystkie obiekty objęte kontraktem w ramach zadania zostały ukończone. Ogółem koszt realizacji projektu wyniósł – 2.804.560 zł, w tym dotacja z budżetu państwa – 1.304.960 zł, środki ze Starostwa – 106.900 zł, środki Muzeum – 1.392.700 zł. Projekt ma znaczenie nie tylko dla zachowania bogactwa mozaiki etnicznej i kulturowej naszego regionu, ale pozwoli stworzyć nowe miejsca pracy, wpłynie pozytywnie na rozwój zasobów ludzkich, aktywizację obszarów wiejskich, a tym samym wzrost zainteresowania turystyką w regionie.
- W ramach kontraktu wojewódzkiego Zarząd Powiatu Bartoszyce zrealizował projekt: Budowa Internatu Zespołu Szkół z Ukraińskim Językiem Nauczania w Górowie Haweckim – Centrum Szkoleniowe dla Młodzieży z Europy Wschodniej. Zadanie obejmowało wykonanie bryły internatu i bryły budynku mieszkalno- administracyjnego. Internat funkcjonuje, mieszkają w nim 173 osoby zamiejscowe. Rozpoczyna działalność Centrum Szkoleniowe dla Młodzieży z Europy Środkowo-Wschodniej, co jest głównym celem realizacji projektu. Na bazie budynków szkolnych i internackich poza codziennymi zajęciami dydaktyczno-wychowawczymi przewidziano zajęcia z Europy Środkowo-Wschodniej. Ogółem koszt realizacji projektu wyniósł – 4.408.700 zł, w tym dotacja z budżetu państwa – 2.700.000 zł.

Po modernizacji Starego Ratusza oddano do użytku – siedzibę Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie. W 2003 roku na modernizację Starego Ratusza przeznaczono z budżetu województwa kwotę 680.157 zł. W 2003 r. zadanie otrzymało wsparcie finansowe z Ministerstwa Kultury w kwocie 379.775 zł i Miasta Olsztyn w kwocie – 44.893 zł. Całościowe rozliczenie zadania nastąpi w 2005r.

2. Wspieranie współpracy partnerskiej regionów i samorządów, w tym wykorzystanie naturalnych powiązań mniejszości narodowych z ich ojczyznami.

Od 1 lutego 2002r. Centrum Kultury i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie jest Ośrodkiem Regionalnym Narodowej Agencji Programu MŁODZIEŻ. Centrum dysponuje dwoma licencjonowanymi trenerami przeszkolonymi przez Agencję. Prowadzi w regionie akcję informacyjną o Programie, zmierzającą do wszechstronnego rozwoju aktywności młodzieży. Wspiera projekty o znaczeniu priorytetowym dla Narodowej Agencji realizujące „Strategię Włączania Młodzieży Defaworyzowanej” w działania Programu.

Z oferty Punktu Konsultacyjnego działającego przy Regionalnym Ośrodku Programu „Młodzież” w 2003r. skorzystało 78 podmiotów – instytucji, osób prywatnych – studentów, uczniów i nauczycieli. Oferta obejmowała doradztwo w sprawie pisania wniosków, udostępnienie bazy projektów EVS oraz bazy danych partnerów do współpracy międzynarodowej.

W 2003 roku w ramach dotacji na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty, niezaliczone do sektora finansów publicznych udzielono wsparcia w kwocie 40.000 zł dla 13 organizowanych przedsięwzięć mniejszości narodowych (głównie narodowości ukraińskiej).

Samorząd Województwa w 2003 roku dofinansował również niżej wymienione zadania, których głównym założeniem jest kultywowanie i ochrona tradycji i kultury wśród ludności polskiego pochodzenia zamieszkałej na terenach byłych kresów, podtrzymywanie więzi między Polakami zamieszkałymi w kraju i zagranicą, wykorzystanie więzi etnicznych dla rozwijania współpracy międzynarodowej:

- XIV „Jarmark Kaziuka” i XI Sesja popularnonaukowa (uczestniczą Polacy z Kresów oraz inni goście: dyrektorzy szkół, naukowcy z uniwersytetów, publicyści),
- XIX „Kaziuki – Wilniuki”. Przedsięwzięcie nawiązujące do tożsamości narodowej Polaków z Wileńszczyzny. Do udziału zapraszani są artyści z Wilna, recytatorzy nawiązujący w swoich programach do tożsamości wileńskiej.

Dofinansowaniem zostały także objęte imprezy organizowane na terenie naszego województwa o charakterze międzynarodowym:

- Międzynarodowe Spotkania „Kalejdoskop” - warsztaty i prezentacja teatrów integracyjnych i osób niepełnosprawnych,
- XXVI „Międzynarodowy Jarmark Folkloru” jest doroczną imprezą folklorystyczną, prezentującą twórców ludowych działających aktywnie na terenie naszego województwa, na tle twórców z województw sąsiednich, a także z zagranicy – Litwy, Rosji, Białorusi, Ukrainy, Czech. Artyści dzięki przywiązaniu do swoich ludowych korzeni udostępniają szerokiej publiczności muzyczną duchową tradycję minionych pokoleń oraz dzieła sztuki ludowej i tradycyjne rzemiosło wiejskie,
- XII „Międzynarodowe Spotkania Rodzin Muzykujących” – przedsięwzięcie jest spotkaniem rodzin muzykujących z kraju i z zagranicy. Udział w festiwalu biorą rodziny z Polski, Niemiec, Ukrainy, Rosji i Litwy,
- Międzynarodowa Wioska Teatralna na Warmii – z udziałem przedstawicieli z Włoch i Niemiec. Festiwal stworzył miejsce dla dużych wydarzeń plenerowych, skupiających kilkusetosobową widownię, jak i dla intensywnych, skupionych spotkań seminaryjnych i warsztatowych,
- II Międzynarodowy Festiwal Muzyki Chóralnej im. Feliksa Nowowiejskiego i II Sesja Naukowa.

Samorząd Województwa wspiera również współpracę partnerską regionów poprzez wojewódzkie instytucje kultury. Do ważniejszych działań zaliczyć można organizację przedsięwzięć przez:

Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej „Światowid” w Elblągu:

- Dni Kultury Węgierskiej – w ramach których odbyły się: koncert zespołu Tukros z Budapesztu, wystawa fotografii Zoltana Mosera pt. „Bela Bartok – pogranicze kultur”, maraton filmowy – przegląd filmów I. Szabo, projekcja węgierskich bajek dla dzieci,
- Koncert fortepianowy Andrea Secchi – zorganizowany we współpracy z Włoskim Instytutem Kultury w Warszawie i Biblioteką Elbląską,
- Międzynarodowy Festiwal Tańca „Baltic Cup”.

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie:

- We wrześniu 2003 roku Centrum gościło 15-osobową grupę młodzieży z Zielonogrodzka. Na trzydniową wizytę studyjną złożyło się: spotkanie z młodzieżą ze Stowarzyszenia Wspierania i Rozwoju Inicjatyw „Dialog” w Bartoszczykach, prezentacja działań na rzecz młodzieży w Bartoszczyckim Domu Kultury, spotkanie z młodzieżą z Klubu Europejskiego w Olsztynku oraz z grupami młodzieżowymi działającymi w Nidzickim Ośrodku Kultury i młodzieżą współpracującą z „Centrum”.

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku:

- Wspólnie z Parafią Rzymsko-Katolicką we Fromborku przygotowało i prowadziło XXXVI Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej – Frombork 2003. Odkondu się 12 koncertów organowych, których wysłuchało około 1.400 osób. W trakcie festiwalu ukazała się płyta kompaktowa z nagraniem muzyki organowej w wykonaniu profesora Juliana Gembalskiego – z nagrania festiwalowego w 2002r.

Centrum Polsko-Francuskie COTES d' ARMOR – WARMIA i MAZURY w Olsztynie zorganizowało:

- Dni Kultury Francuskiej 4.IV-7.V.2003 r.,
- Dni Bretanii 4-20. XI.2003 r.

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie - tradycyjnie już na Spotkaniach Teatralnych gości na scenie instytucje zagraniczne, w 2003 roku były to:

- Teatr Muzyczny z Kaliningradu i Opera Helikon z Moskwy ze spektaklem „Carmen” G. Bizet`a.

W październiku 2003r. odbył się Przegląd Teatrów Ukraińskich, natomiast w marcu 2003r. prezentacja kultury wileńskiej - „Kaziuki – Wilniuki”.

Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie – doskonale rozwijała współpracę z gośćmi z zagranicy. Taras Baran (Ukraina), Margo Cadias (Szwajcaria), Jan Michael Horstmann (Niemcy), Vladimir Kiradiiev (Austria), Bohdan Kotyuk (Ukraina), Marianna Laba (Ukraina), Matthias Maurer (Szwajcaria), Ragna Schirmer (Niemcy), Stefanos Tsialis (Grecja).

3. Promocja dorobku kulturalnego regionu poprzez współuczestnictwo w międzynarodowych programach i imprezach kulturalnych.

Samorząd Województwa w 2003 roku dofinansował przygotowanie i udział Formacji Standardowej „Jantar” w Mistrzostwach Świata w Niemczech (Stuttgart) - formacja działa przy Stowarzyszeniu Tanecznym „Jantar” w Elblągu. Polskę oraz nasze województwo reprezentowały dwie elbląskie Formacje Standardowe „Jantar I”, która zdobyła V miejsce i „Jantar II”, zaszczytne VIII miejsce. Udział naszych drużyn w Mistrzostwach Świata był kolejną okazją do zaprezentowania wysokiego poziomu polskich formacji podczas udziału w turniejach, tak wysokiej rangi. Wojewódzkie instytucje kultury uczestniczą w realizacji szeregu międzynarodowych projektów:

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie

- Projekt PULMAN /Zaawansowana Sieć Aktywizacji Bibliotek Publicznych/ - program finansowany ze środków Unii Europejskiej i realizowany w latach 2001-2003 w bibliotekach większości państw europejskich. WBP w Olsztynie pełniła rolę koordynatora programu na Polskę. W dniach 13-14 marca przedstawiciele WBP uczestniczyli w konferencji PULMAN, która odbyła się w Oeiras w Portugalii oraz propagowano w kraju przyjęty na niej Manifest, który określa rolę bibliotek i zakres koniecznych do podjęcia działań; trwają prace nad publikacją II edycji Poradników projektu PULMAN. Projekt w 100% realizowany był ze środków Unii Europejskiej.

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie:

- Program: Akademia Środowisk Młodzieżowych. Projekt: „Gildia” (2001-2003). Projekt prowadzony przez NEW World Performance Laboratory (USA) – grupę teatralną przy współpracy University of Akron. Zakładał gruntowne pogłębione przekazanie uczestnikom polskiego ruchu teatralnego praktyki warsztatowej wypracowanej w kręgu Jerzego Grotowskiego.

- Projekt: Stay or get away (Zostań albo odejdz) – międzynarodowy projekt młodzieży szkół średnich z Braniewa (ZSB), Halle, Berlina, Wittenberga (2001- V 2003). Projekt zrealizowany z uczniami Zasadniczej Szkoły Budowlanej w Braniewie, w ramach europejskiego programu „Comenius”, współrealizowany z berlińską organizacją Interkunst i Stowarzyszeniem „Tratwa”. Stanowił cykl działań edukacyjno-kulturalnych młodzieży, które miały na celu przeciwdziałanie szerzeniu się uprzedzeń i ksenofobii narodowościowej.
- Projekt: HCW Projekt (II 2003 -). Głównym celem projektu jest stworzenie spektaklu teatralnego, który skonfrontuje różne środowiska i pokolenia regionu Warmii i Mazur. Punktem wyjścia systematycznej pracy teatralnej jest tekst literacki. Muzyka, scenografia, akcja tworzone będą sukcesywnie na przestrzeni całego roku. Zaplanowane są także liczne wyprawy do twórców „ukrytych”, tworzących w zapomnieniu i izolacji; do miejsc, gdzie jeszcze ciągle dzieje się coś żywego, gdzie ludzie (niezależnie od wieku) tworzą z dala od komercji swoje dzieła. W 2003 roku zrealizowano 4 trzydniowe i 3 tygodniowe cykle warsztatów teatralnych dla stałej dziesięcioosobowej grupy młodzieży. Odbyły się również warsztaty teatralne i głosowe, które poprowadził Mourielle Bechame z Francji.
- Projekt: Baby (III 2003 – 28.II.2004) w ramach Programu „Młodzież”. Projekt skierowany do młodych kobiet z Olsztyna i okolic zainteresowanych kulturą ludową i pracą z dziećmi. Obejmuje cykl spotkań warsztatowych, zgodnych z obrzędowym kalendarzem rocznym, podczas których uczestniczki uczą się rzemiosła ludowego, realizują wszystkie prace charakterystyczne dla wsi, poznają pieśni i opowieści wiejskie. W 2003 roku zrealizowano 8 kilkudniowych wypraw terenowych na Kurpie i w lubelskie poświęcone nauce pieśni, przedzeniu, warsztatom plastycznym (palmy wielkanocne, pisanki, tradycyjne kwiaty i wypieki kurpiowskie). Po wyprawach odbywały się w Centrum spotkania uczestniczek ekspedycji z młodzieżą połączone z pokazami i prezentacją zebranych materiałów.
- Projekt: „Szkoła aktywności społecznej” – edukacja społeczna. Trzyetapowy projekt zrealizowany przez Stowarzyszenie Kulturalne MEM i Centrum. Stowarzyszenie otrzymało wsparcie finansowe Ambasady USA w Warszawie (Program Małych Grantów) oraz Ambasady Królestwa Niderlandów w Warszawie (Program MATRA/KAP). Celem projektu było wspieranie aktywności, podniesienie umiejętności animacyjnych i organizacyjnych młodych ludzi. Pierwszy etap składał się z sześciu 16- godzinnych sesji szkoleniowych oraz jednego siedmiogodzinnego warsztatu. W drugim etapie uczniowie wdrażali własne projekty w swoim środowisku lokalnym. Tworzyli grupy wsparcia dla najaktywniejszych młodych ludzi, pomagając im w rozwiązywaniu lokalnych problemów, wymieniając doświadczenia i zachęcając do wprowadzania w życie dalszych projektów.
- W ramach Ośrodka Regionalnego Narodowej Agencji Programu „Młodzież” zrealizowano następujące projekty:
 - „Informujemy młodzież o „Programie Młodzież”,
 - „Dzień Integracji w Programie Młodzież”,
 - „Europejski Tydzień Młodzieży”,
 - „Młodzież” na Warmii i Mazurach.
- Projekt „Sztuka jako katalizator społecznego włączania i uczenia się w kontekście międzykulturowym” – realizowany w latach 2003-2004. Finansowany przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji – Narodową Agencję w ramach PROGRAMU WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ SOCRATES - GRUNDTVIG 2. W projekcie uczestniczy sześć europejskich organizacji pracujących z uchodźcami, mniejszościami narodowymi i etnicznymi z Wielkiej Brytanii, Portugalii, Irlandii Północnej, Niemiec, Wysp Kanaryjskich i Polski. Jako środowiska uczestniczące ze strony Polski wybrane

zostały społeczności podolsztyńskiej wsi Frączki i Pęciszewa (okolice Braniewa) oraz grupy młodzieży subkulturowej z Olsztyna, Braniewa i Ostródy. W program włączonych zostało ok. 120 osób. Jego istotą jest wykorzystanie elementów tradycji artystycznej tych grup jako czynnika wspomagającego proces społecznego włączenia. Kulminacyjnym elementem programu było lipcowe tygodniowe europejskie seminarium zorganizowane w Olsztynie, Fromborku, Pęciszewie i Frączkach z udziałem uczestników i realizatorów projektu – 24 przedstawicieli wszystkich organizacji partnerskich (ok. 40 osób) i z 4 krajów europejskich: Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Portugalii, Niemiec i 30 liderów ze strony Polski.

- Schola Teatru Węgajty kontynuowała realizację projektu Międzynarodowe Spotkania Dramat i Liturgia – ImoDaL 2002-2003, wspierany finansowo przez Unię Europejską w ramach programu CUTURA 2000. I półrocze poświęcone było przygotowaniom i realizacji koprodukcji teatralnej „Ludus Passionis” przy współpracy wszystkich współorganizatorów europejskiego projektu: Scholi, Stowarzyszenia Festivoce i Fundacji Hereditas z Talina. W skład 25-osobowego zespołu realizującego „Ludus Passionis” weszli muzycy i aktorzy z Polski, Białorusi, Estonii, Francji, Niemiec, Ukrainy, Wielkiej Brytanii. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele trzech obrządków: katolickiego, prawosławnego i protestanckiego.

Ogółem w 2003 roku Schola zrealizowała 27 zdarzeń artystycznych (spektakle, koncerty, msze, biesiady, wystawy, kolędy) dla 8945 widzów i uczestników, w tym 16 koncertów oraz prezentacji dramatów liturgicznych, które obejrzało 6060 widzów.

Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej „Światowid” w Elblągu:

W ramach programu Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk Granica Wschodnia – Fundusz Małych Projektów w 2003 roku Centrum wspólnie ze Stowarzyszeniem Tanecznym „Jantar” realizowało dwa projekty:

- Pomosty – Europejskie Spotkania Młodzieży Artystycznie Uzdolnionej (21 - 22. XI. 2003r.) nastąpiła inauguracja nowego wielomiesięcznego, międzynarodowego programu, w którym uczestniczyła młodzież z Polski i Obwodu Kaliningradzkiego. W ramach imprezy odbyły się m.in. „Konfrontacje taneczne” z dziedziny tańca nowoczesnego, ludowego i towarzyskiego oraz ogłoszono konkursy: plastyczny i fotograficzny dla dzieci i młodzieży.
- „Uczyć się, aby być liderem” – wspólna realizacja projektu uczestników z Polski i Rosji przyczyni się do rozwinięcia współpracy między szkołami i ośrodkami kulturalnymi.

Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie w 2003 roku przygotowało cztery wystawy prezentowane za granicą:

- „Skarby monet ze zbiorów Muzeum Warmii”. Miejsce: Ostpreussisches Landesmuseum w Luneburgu, Niemcy,
- „Na papierze” (wystawa złożona z prac olsztyńskich współczesnych plastyków),
- „Osobliwości przyrody Warmii i Mazur” (złożona z barwnych fotogramów) – obie wystawy były prezentowane w Varbergu i Halmstad podczas Roku Polskiego w Szwecji,
- „Muzeum Warmii i Mazur przedstawia się”. Wystawa fotograficzna w Muzeum Historycznym w Trokach na Litwie (Muzeum Warmii i Mazur ma podpisaną umowę o stałej współpracy z Muzeum na zamku w Trokach),

Pracownicy Muzeum uczestniczyli również w międzynarodowych konferencjach naukowych wygłaszając referaty na temat zbiorów i działalności muzeum.

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku uzyskało środki finansowe z Unii Europejskiej w ramach programu KULTURA 2000. Komisja Europejska przyznała trzyletnie dofinansowanie współpracującym ze sobą instytucjom muzealnym ze Szwecji, Włoch, Wielkiej Brytanii, Czech i Polski. Muzea te zajmują się dziedzictwem pozostawionym przez pięciu uczonych: Mikołaja Kopernika, Tycho de Brahe, Jana Keplera, Galileusza i Izaaka Newtona i zawarły ze sobą porozumienie o współpracy o nazwie WORLD VIEW NETWORK. Program ten koordynowany jest przez Departament Kultury Miasta Landskrona w Szwecji, obejmuje lata 2002-2004.

Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku jako pierwsza instytucja kulturalna w Polsce uzyskało środki finansowe z Unii Europejskiej w ramach programu KULTURA 2000.

Współpraca obejmuje cztery wspólne programy działań.

Pierwszy z nich to utworzenie inwentarza pamiątek historycznych i artystycznych po pięciu uczonych. W 2003 roku w ramach tego programu zebrano poprzez kwerendę korespondencyjną i osobistą materiały dotyczące pamiątek po Mikołaju Koperniku z terenu Polski. Materiały w formie bazy danych przekazano do Narodowego Muzeum Techniki w Pradze.

Celem drugiego programu jest powstanie projektu rozwoju każdego muzeum, uczestniczącego we współpracy, obejmującego jego działania popularyzujące historię nauki. W 2003 roku przedstawiciele współpracujących instytucji odbyli podróże badawcze do Florencji i Pragi. W czerwcu zaś odbyło się robocze spotkanie we Fromborku. Z okazji fromborskiego spotkania ukazała się broszura poświęcona Mikołajowi Kopernikowi. Przygotowano również materiały do wspólnego wydawnictwa pt. World View Network w wersji angielskiej.

Trzeci wspólny program obejmuje stworzenie strony internetowej. Ma ona prezentować: krótką historię poglądów na budowę świata, postacie pięciu astronomów, muzea i ich współpracę. Stanowiąc będzie internetowy przewodnik po miejscach związanych z Kopernikiem, Tycho de Brahe, Keplerem, Galileuszem i Newtonem. W 2002 roku powstała pierwsza wersja strony, w 2003 roku przekazano nowe informacje o Mikołaju Koperniku.

Efektom czwartego wspólnego programu będzie wystawa objazdowa. Jej organizacji przewodniczy Muzeum Historii Nauki we Florencji. W 2003 roku prowadzono korespondencję na temat tej wystawy, jej zawartości i terminów.

Wnioski:

W 2003 roku nie zaobserwowano istotnych zmian w formach działalności kulturalnej w porównaniu do lat poprzednich. Wzrostowi oferty kulturalnej w niektórych dziedzinach (przedstawienia teatralne) towarzyszył spadek w innych sferach (wystawy muzealne). Podobne spostrzeżenia odnoszą się do uczestnictwa ludności w kulturze – wzrosła liczba uczestników imprez zorganizowanych przez domy i ośrodki kultury, zmniejszyła się natomiast frekwencja w kinach oraz liczba widzów i słuchaczy w teatrach i filharmonii. Uczęszczanie do kina w dużej mierze zastępowane jest oglądaniem filmów w domu, dzięki szerokiej ofercie filmowej stacji telewizyjnych i dostępności różnorodnego sprzętu audiowizualnego: magnetowidu czy odtwarzacza kaset wideo, ostatnio coraz częściej komputera multimedialnego i zestawów tzw. kina domowego. Ta sytuacja m.in. miała wpływ na obniżenie się frekwencji w kinach.

Istotnym elementem w realizacji postawionego celu strategicznego oraz dwóch celów operacyjnych (dobry stan zabytków i muzeów; szeroka oferta kulturalna) jest realizacja inwestycyjnych zadań w ramach kontraktu wojewódzkiego. Poprawa bazy lokalowej instytucji kultury stwarza lepsze warunki odbiorcom przedsięwzięć kulturalnych. Należy również oczekiwać, że zwiększy się zainteresowanie i ilość uczestników w organizowanych imprezach przez instytucje kultury. W dynamizowaniu rozwoju województwa poprzez rozbudowę regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego znaczący wkład wniosła Wojewódzka Bibliotekę Publiczną poprzez realizację zadania pn. „Biblioteczna Informacyjna Sieć Szkoleniowa”.

Niepokój budzi:

- Brak środków w budżetach jednostek samorządu terytorialnego na dotacje i współpracę z organizacjami pozarządowymi oraz fakt zmniejszania się z roku na rok dotacji wojewódzkiej na realizację zadań publicznych o charakterze wojewódzkim przez podmioty nie zaliczone do sektora finansów publicznych. Wspieranie organizacji pozarządowych, których działalność oparta jest na bogactwie naszego dziedzictwa kulturowego, pozwoli podnieść świadomość społeczną w środowiskach lokalnych. Tylko rozstrzygnięcia w sferze finansów pozwolą na osiągnięcie tego stanu.
- Pogarszająca się rokrocznie kondycja ekonomiczna placówek muzealnych podległych Samorządowi Województwa. Rosnące potrzeby, rosnące oczekiwania społeczne zderzają się z relatywnie malejącymi dotacjami na bieżące utrzymanie i funkcjonowanie Muzeów. Przekazywane dotacje nie zabezpieczają tzw. kosztów stałych instytucji. W związku z tym znaczna część dochodów własnych muzeów musi być przeznaczona na pokrycie niedoborów w tym zakresie. W takiej sytuacji brakuje funduszy na podstawową działalność statutową, tj. na gromadzenie, opracowywanie zbiorów muzealnych, wystawiennictwo, konserwację zabytków nieruchomych i ruchomych, działalność edukacyjną i wydawniczą. Brak zabezpieczenia dotacji w wysokości kosztów działalności muzeów (fundusz plac + koszty stałe) uniemożliwi rozwój tych instytucji. Z pewnością skutkować będzie pogarszaniem się bezpieczeństwa zbiorów, stanem utrzymania terenu i obiektów oraz obsługi ruchu turystycznego. Brak środków na niezbędne remonty i inwestycje pogłębia proces dekapitalizacji obiektów. Dla przykładu baza lokalowa Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie to 15 budynków i budowli m.in. takich jak: zamki w Lidzbarku Warmińskim i Olsztynie, pałac Dohnów w Morągu, kościół poewangelicki w Barczewie, o łącznej powierzchni ok. 18,5 tys. m². Są to obiekty zabytkowe, pod nadzorem konserwatorskim, w większości wyeksploatowane, wymagające prowadzenia systematycznych planowych remontów.

Harmonogram działań

Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego

Dziedzictwo i kultura		2000-2006	2007-2015
1.	Wsparcie inicjatyw lokalnych w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocję miejsc historycznych.	*	X
2.	Budowa nowych i doinwestowanie istniejących instytucji kulturalnych na rzecz zwiększenia zróżnicowanej oferty kulturalnej (centrum kultury mniejszości narodowych, centrum szkoleniowe w Górowie Iławeckim dla młodzieży z Europy Środkowo-Wschodniej). <i>Propozycja włączenia zapisu „budowa siedziby Filharmonii im Feliksa Nowowiejskiego w Olsztynie”</i>	* (+ ad zapisów zawartych w nawiasie)	X
3.	Opracowanie i realizowanie programu wspierania i ochrony indywidualnych cech kultury indywidualnej.	+ Działanie zawarte jest w corocznych „Wojewódzkich Programach Współpracy Samorządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z org. Pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie” uchwalonych przez Sejmik Województwa	<i>Propozycja wykreślenia działania, bowiem zawarte jest ono w poniższych działaniach</i>
4.	Zwiększenie opieki nad działalnością twórczą.	*	Propozycja wykreślenia działania, gdyż zawarte jest ono w działaniu „Promocja dorobku kulturalnego regionu...”
5.	Wspieranie współpracy partnerskiej regionów i samorządów w tym wykorzystanie naturalnych powiązań mniejszości narodowych z ich ojczyznami.	*	X
6.	Promocja dorobku kulturalnego regionu poprzez współtworzenie i współuczestnictwo w międzynarodowych programach i imprezach kulturalnych.	*	X

Oznaczenia dla kolumny „2000 – 2006”:

- + - zrealizowano
- - nie zrealizowano
- * - w trakcie realizacji
- > - propozycja przeniesienia na lata 2007 – 2015
- >> - propozycja przedłużenia realizacji na lata 2007 – 2015

Oznaczenia dla kolumny „2007 – 2015”:

- X - zgodnie z harmonogramem

Wskaźniki - Monitoring obszaru rozwoju: DZIEDZICTWO i KULTURA

Cel	Wskaźniki	Jedn. miary	1999	2000	2001	2002	2003	Uwagi/Komentarze	Źródło informacji o wskaźnikach s/	
Cel strategiczny										
Bogactwo dziedzictwa i kultury regionu istotnym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego	Wzrost zainteresowania bogactwem dziedzictwa i kulturą	opis						w części opisowej	UM	
	Zatrudnienie w wojewódzkich jednostkach kultury (wzrost zatrudnienia)	osoby	672	659	640	629	640	Samorząd Województwa jest organizatorem 10 wojewódzkich instytucji kultury. Obserwowany spadek liczby zatrudnionych w 2001 i 2002 roku odnotowano głównie w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie. Wynika to ze zmiany zakresu działania tej instytucji. Uchwałą Nr XXIV/378/01 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 20 marca 2001 r. zmieniającą uchwałę w sprawie nadania Statutu Regionalnemu Ośrodkowi Kultury w Olsztynie została zmieniona nazwa, cele i zadania instytucji 2003 r. w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost liczby zatrudnionych, osiągnął liczbę roku 2001.	UM	
Cele operacyjne										
1	Dobry stan zabytków i muzeów	Nakłady na ochronę zabytków (wzrost)	tys. zł	3.614	4.056	3.266	3.234	4.851	W zawartych kwotach mieszczą się nakłady instytucji kultury posiadające siedzibę w obiektach zabytkowych (objętych badaniem ankietowym), udzielane dotacje z budżetu województwa na ochronę zabytków i środki będące w dyspozycji Warmińsko-Mazurskiego Konserwatora Zabytków. Do 2002 roku środki z budżetu województwa i W-M KZ na ochronę zabytków z roku na rok malały. Wzrost w 2003 r. nastąpił w związku z realizacją zadania w ramach Kontraktu Wojewódzkiego przez Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, pn. "Kompleks pracowni rzemiosł tradycyjnych".	UM

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

		Nakłady na remonty i modernizację wojewódzkich instytucji muzealnych (wzrost)	tys. zł	45	168	10	x	161	Dane dotyczą trzech wojewódzkich muzeów. Udzielane muzeom dotacje inwestycyjne nie pozwalają na właściwą troskę i zabezpieczenie cennych substancji zabytkowych siedzib muzealnych. W miarę swoich możliwości finansowych - dochodów własnych - muzea realizują niezbędne remonty bieżące. Pozytywnym zjawiskiem jest prowadzenie systemem gospodarczym przez Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku robót remontowo-konserwacyjnych i budowlano-montażowych.	UM
		Liczba wyremontowanych i zmodernizowanych zabytków siedzib muzeów (do 2015 r. -11)	obiekt	4	4	4	5	9	W 1999 roku: Muzeum Przyrody w Olsztynie, Muzeum w Ostródzie oraz dwa obiekty architektury na terenie MBL Parku Etnograficznego w Olsztynku (chałupa dębowa z dwoma płytkimi podcieniami szczytowymi z Nowej Różanki i karczma ze Skandawy). W 2002 roku jeden obiekt architektury na terenie Parku Etnograficznego w Olsztynku (chałupa powiślańska z wysuniętym podcieniem i gankiem pod nim). W 2003 roku: w ramach kontraktu wojewódzkiego na terenie Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie wykonano rekonstrukcję budynku szachulcowego, rekonstrukcję i adaptację chat drewnianych: z Woźnic, z Krzyżewa 16 i 10 (wraz z budynkiem gospodarczym).	UM
		Liczba muzeów samorządowych, łącznie z oddziałami	muzeum	19	18	18	19	20	Ogółem w województwie w 2003 roku funkcjonowało 20 muzeów samorządowych łącznie z 9 oddziałami muzealnymi, w tym: 8 regionalnych, 5 biograficznych, 2 historyczne, 2 etnograficzne, 1 przyrodnicze, 1 artystyczne i 1 inne (nieokreślone wg rodzajów muzeów).	RSW W-M 2000, s. 185, 2003, s. 398

		Liczba muzeów w miastach (do 2015 r. co najmniej jedno w mieście powiatowym)	muzeum	x	1	2	3	3	W 2000 roku powstało: Muzeum w Ostródzie, w 2001 roku: Muzeum Przyrody w Olsztynie, w 2002 roku prywatne Muzeum Kolejnictwa w Elku. Nadal bez muzeum pozostają takie miasta jak: Bartoszyce, Braniewo, Ilawa, Działdowo, Olecko, Goldap i Nowe Miasto Lubawskie.	UM
		Liczba muzeów specjalistycznych (do 2015 r. - 5)	obiekt	x	x	1	2	2	W 2001 r. utworzono Muzeum Przyrody w Olsztynie, w 2002 roku prywatne Muzeum Kolejnictwa w Elku.	UM
		Liczba muzealiów w muzeach	szt	127.132	131.861	133.914	139.529	146.055	Liczba muzealiów systematycznie wzrasta. Większość muzealiów pozyskiwana jest nieodpłatnie od sponsorów i osób prywatnych.	RSW W-M 2000, s. 185; 2001, s. 388; 2002, s. 402, 2004, s. 206
2	Szeroka oferta kulturalna	Wydatki na kulturę z budżetów jednostek samorządu terytorialnego (wzrost; 2002 r. o 6% powyżej inflacji; 2003 r. - o 5% powyżej inflacji; 2004r. o 4% powyżej inflacji; 2005 r. o 3% powyżej inflacji, 2006 r. o 3% powyżej inflacji)	tys.zł	70.431	77.624	81.900	83.600	85.779	Porównując wydatki na kulturę do roku bazowego, tj. 1999 w 2000 roku nastąpił wzrost nakładów (ze środków JST) na kulturę o 10,21%, tj. o 0,11% powyżej inflacji, w 2001 r. o 16,28%, tj. o 10,78 % powyżej inflacji, w 2002 r. o 14,43%, tj. o 12,53% powyżej inflacji, w 2003 r. o 21,79%, tj. o 20,99 powyżej inflacji. Porównując do roku poprzedniego % wzrost nakładów powyżej inflacji odpowiednio wynosi: w 2000 r. - 0,11%, 2001 r. - 0,00%, 2002 r. - 0,17%, w 2003 r. - 1,8%.	RSW W-M 2004, s. 300
		% udział wydatków z budżetu jednostek samorządu terytorialnego na kulturę	%	2,9	2,8	2,69	2,66	2,68	Procentowy udział wydatków z budżetu JST na kulturę w 2003 r. ogółem wyniósł 2,68%. W samorządzie województwa % udział wyniósł 9,59% (nastąpił % spadek w stosunku do roku 2002, jednak wydatki na kulturę nieznacznie wzrosły), w powiatach 0,30% (nastąpił niewielki wzrost do 2002 roku) w miastach na prawach powiatu 2,54% (wzrost do roku 2002), w gminach 2,69% (nastąpił nieznaczny spadek w porównaniu do 2002 roku).	RSW W-M 2000, s. 227; 2001, s. 467; 2002, s. 482; 2003, s. 48, 2004, s. 299.

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

	Przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym (wzrost o 50 % do 2015 r.)	zł	24,37	27,1	30,79	33,83	34,11	W 2003 roku przeciętne miesięczne wydatki na kulturę i rekreację na 1 osobę w gospodarstwie domowym w województwie wyniosły 34,11 zł., jest to o 8,13 zł. mniej od średniej krajowej. W stosunku do roku bazowego 1999 - wzrost wydatków w województwie o 39,96%.	RSW W-M 2000, s. 154; 2001, s. 336; 2002, s. 350; 2003, s. 348, 2004, s. 153
	% wzrost kwalifikowanej kadry dla filharmonii i teatrów (zwiększenie o 50 % do 2015 r.)	%	x	7,6	11,1	16,5	19	Wskaźnik liczony w stosunku do roku bazowego (1999 - liczba zatrudnionych 95 osób). Dane dotyczą wojewódzkich instytucji, tj. teatrów i filharmonii.	UM
	Liczba wyremontowanych i zmodernizowanych obiektów wojewódzkich instytucji kultury (do 2015 r. - 6)	obiekt	1	2	2	2	4	Muzeum Przyrody w Olsztynie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Stary Ratusz-siedziba Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie, Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej "Światowid" w Elblągu.	UM
	Liczba Powiatowych Bibliotek Publicznych (docelowo w każdym powiecie)	biblioteka	3	4	10	12	12	Biblioteki powiatowe są w miastach: Elbląg, Olsztyn, Pasłęk, Wirtualna Powiatowa Biblioteka Publiczna, Bartoszyce, Braniewo, Iława, Lidzbark Warmiński, Olecko, Ostróda, Goldap, Węgorzewo.	UM
	Liczba zakupionych książek na 100 mieszkańców (do 2006 - 10 woluminów do 2015 - 18 woluminów)	wolumin	5	4	4	4	4	W kolejnych latach odnotowano spadek dotacji z Ministerstwa Kultury na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych w województwie.	UM
	Liczba baz internetowej informacji lokalnej w bibliotekach publicznych (do 2006 r. 117)	baza	0	5	5	23	41	Osiągnięta liczba 41 baz internetowej informacji lokalnej w 2003 r. możliwa była dzięki realizacji projektu w ramach Kontraktu Wojewódzkiego pn. "Biblioteczna informacyjna Sieć Szkoleniowa" przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie.	UM
	Liczba premier w teatrach dramatycznych (do 2015 r. wzrost o 50 %)	premiera	12	17	10	11	10	Informacje dotyczą Teatru Dramatycznego w Elblągu i Teatru im. Stefana Jaracza w Olsztynie.	UM

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

	Liczba przedstawień, koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych	impreza	1.757	2.098	2.020	1.992	1.997	Ilość realizowanych przedstawień i koncertów uwarunkowany jest wielkością budżetów instytucji kultury. Od 2000 roku poziom udzielanych dotacji dla tych instytucji w zasadzie utrzymuje się na tym samym poziomie.	RSW W-M 2003, s. 399, 2004, s. 207
	Liczba imprez teatralnych o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym (wzrost o 1-ną rocznie)	impreza	2	2	2	1	1	Niedobór środków finansowych w teatrach nie pozwala na organizację większej ilości imprez ogólnopolskich i międzynarodowych, których koszty są niewspółmiernie wyższe od imprez o zasięgu wojewódzkim.	UM
	Liczba koncertów symfonicznych poza siedzibą filharmonii (do 2015 r.-15)	koncert	8	9	6	10	9	Liczba koncertów symfonicznych poza siedzibą filharmonii uzależniona jest od budżetu instytucji.	UM
	Liczba wystaw muzealnych	wystawa	154	89	125	153	95	Liczba wystaw muzealnych w 2001 i 2002 roku wzrosła. Znaczący wpływ na ten stan miało utworzenie nowych muzeów: Muzeum Przyrody w Olsztynie, Muzeum w Elku. W 2003 roku nastąpił drastyczny spadek do 95. Uzasadnieniem takiej sytuacji może być większe skupienie się muzeów na organizowaniu działalności oświatowej w 2003 roku (odczyty, seanse filmowe, koncerty, lekcje muzealne).	RSW W-M 2000, s. 185; 2001, s. 388; 2002, s. 402; 2003, s. 398, publikacja internetowa GUS 2004, tabl. 2(91)
	Liczba wystaw ogółem organizowanych przez galerie sztuki	wystawa		41	26	37	31	Dane statystyczne dotyczące liczby wystaw organizowanych przez galerie dotyczą 3 galerii w 2000, 2002 i 2003 roku oraz 2 galerii w 2001 roku. Zaobserwowany spadek organizowanych przez galerie wystaw w 2003 roku nie oznacza ograniczenia działalności przez te instytucje. Poza wystawami galerie organizują różnego rodzaju ekspozycje. W 2003 roku było ich prawie o połowę więcej niż w roku 2002. Ilość wystaw i ekspozycji ogółem w kolejnych latach kształtowała się następująco: 2000r. - 86, 2001r. - 58, 2002r. - 74, 2003r. - 93.	RSW W-M 2001, s. 388; 2002, s. 402; 2003, s. 399, publikacja internetowa GUS 2004, tabl. 24(113)

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego
Departament Kultury i Edukacji

		w tym z zagranicy			6	2	7	4	Ogółem ilość wystaw i ekspozycji z zagranicy w kolejnych latach kształtowała się następująco: 2000 r. - 12, 2001 r. - 4, 2002 r. - 14, 2003 r. - 12.		
		Liczba odbiorców przedsięwzięć kulturalnych w ciągu roku (wzrost o 30 % do 2015 r.)	tys. osób		7.279	6.888	6.697	6.493	6.384	Dane dotyczą odbiorców przedsięwzięć kulturalnych organizowanych przez: galerie sztuki, muzea, teatry i instytucje muzyczne, biblioteki z filiami i kina stałe. Nastąpił spadek wypożyczeń księgozbiorów w bibliotekach i filiach. Spowodowane to zostało likwidacją filii i punktów bibliotecznych, których ilość w okresie od 1999 do 2003 r. zmniejszała się o 21 filii, punktów bibliotecznych o 71. Spadła również ilość widzów w kinach stałych. W okresie od 1999 do 2003 r. zmniejszyła się ilość kin w województwie o 16.	RSW W-M 2000, s. 184-185; 2001, s. 387-389; 2002, s. 4001-403; 2003, s. 397-399, 2004, s. 206-208 oraz publikacja internetowa GUS dot. teatrów i inst. muzycznych
					1.227	–	1.559,1	–	1.601,4	Publikowane dane co dwa lata dotyczą odbiorców przedsięwzięć kulturalnych domów i ośrodków kultury, w których obserwuje się wyraźny wzrost. Możliwość pozyskiwania środków finansowych przez stowarzyszenia (podmioty nie zaliczone do sektora finansów publicznych) na organizację różnego rodzaju przedsięwzięć oraz ich czynna współpraca z domami i ośrodkami kultury z pewnością przyczynia się do wzrostu liczby odbiorców.	RSW 2001, s. 200; 2003, s. 239, 2004, s. 208
		Liczba zespołów artystycznych klubów i kół zainteresowań w domach i ośrodkach kultury (do 2015 r. co najmniej 700)	zespół		856		963		1.016	Dane publikowane są co dwa lata. Liczba zespołów, klubów, i kół zainteresowań systematycznie rośnie.	RSW 2001, s. 200; 2003, s. 239, 2004, s. 208

Roczniki statystyczne województwa warmińsko-mazurskiego 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 - skrót RSW W-M

Roczniki statystyczne województw 2000 i 2001, 2002, 2003, 2004 - skrót RSW

Materiały własne Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego - skrót UM

Informacje dotyczące jednostek samorządowych instytucji kulturalnych gromadzone są w:

- Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie - dla domów, ośrodków kultury i galerii
- Teatrze im. Stefana Jaracza w Olsztynie - dla teatrów
- Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie - dla muzeów
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie - dla bibliotek
- Wojewódzki Konserwator Zabytków - dane dot. zabytków

3. Wybrane informacje o programach pomocowych

Znaczenie pomocy UE dla polityki rozwoju regionalnego na Warmii i Mazurach wzrosło po 2000r. W wyniku wprowadzenia, uzgodnionych w ramach Agendy 2000, instrumentów pomocy przedakcesyjnej kluczone znaczenie dla realizacji polityki rozwoju regionalnego w regionie pełniły kolejne edycje programów Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (Phare SSG).

Podstawowym zadaniem programu Phare SSG jest zmniejszenie opóźnień i wyrównanie nierówności w poziomie rozwoju regionów poprzez promowanie aktywności gospodarczej, programowanie tworzenia nowych miejsc pracy, rozwiązywanie problemów społecznych, a także rozwój infrastruktury działalności gospodarczej

Phare 99 – PL 9909.01 Fundusz Dotacji Lokalnych 2000 – 2002

Celem Funduszu Dotacji Lokalnych była pomoc gminom województwa warmińsko – mazurskiego w realizacji projektów rozwoju społeczno – gospodarczego, służących realizacji strategii rozwoju województwa. Budżet Funduszu Dotacji Lokalnych dla województwa warmińsko – mazurskiego wyniósł 4,5 mln EUR. Dotacje dla 19 beneficjentów zostały przyznane na współfinansowanie lokalnych projektów infrastrukturalnych z następujących dziedzin:

- Ochrona środowiska – 1,82 mln EUR
- Infrastruktura wodno – kanalizacyjna – 1,36 mln EUR
- Infrastruktura drogowa – 1,29 mln EUR

Łączna kwota dofinansowania Phare FDL wstępnie wyniosła ok. 4,47 mln EUR^{1/}, natomiast całkowity budżet projektów 11,07 mln EUR. Realizacja wszystkich projektów została zakończona.

Phare 2000 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Głównymi celami programu było: zwiększenie spójności społeczno – gospodarczej województwa poprzez podniesienie jego potencjału gospodarczego i społecznego oraz przygotowanie administracji regionalnej do uczestnictwa w polityce regionalnej UE po akcesji. Okres realizacji programu przypadł na lata 2001 – 2004.

W ramach realizacji programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela nr 1
Zestawienie projektów Phare 2000 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 0008.01.01 „Warmińsko-Mazurski Program Doskonalenia Kadr ”	3,3	1,15	4,45
Duży projekt infrastrukturalny	PL.0008.01.03 „Modernizacja drogi krajowej nr 16 wokół Olsztyna ”	6,0	7,36	13,36
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0008.01.04 „Droga dojazdowa do mostu nad rzeką Elbląg”	2,48	3,0	5,48
Duży projekt infrastrukturalny	PL.0008.01.05 „Ochrona środowiska naturalnego Wielkich Jezior Mazurskich”	2,84	2,49	5,33

1/ wartość dofinansowania ze środków Programu Phare 99 po przetargach

Małe Projekty Infrastrukturalne	PL 0008.01.06 „Fundusz Małych Inwestycji Infrastrukturalnych” – 10 małych projektów infrastrukturalnych	2,7	0,9	3,6
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL 0008.01.02 „Wsparcie Małych i Średnich Przedsiębiorstw ”	3,4	14,5	17,9
Razem:		20,72	29,4	52,12

Wszystkie projekty zostały zakończone do końca roku 2004.

Phare 2001 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Głównym celem programu jest zwiększenie spójności społeczno – gospodarczej województwa poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 2
Zestawienie projektów Phare 2001 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 0106.09.01-02-14 „Promocja zatrudnienia i rozwój zasobów ludzkich”	2,18	0,73	2,91
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0106.08.03 „ Droga nr 16 wokół Olsztyna”	1,93	0,64	2,57
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0106.08.01 „Wschodnia Obwodnica Elbląga”	4,55	1,52	6,04
Duży projekt infrastrukturalny	PL 0106.08.02 „ Budowa obwodnicy miejskiej w Elku I i II etap”	2,66	0,98	3,64
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL.0106.09.02 „Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw”	3,18	13,4	16,58
Razem:		14,5	17,27	31,74

Wszystkie projekty zostały zakończone do końca roku 2004, za wyjątkiem projektu PL 0106.08.01, którego zakończenie planowane jest na sierpień 2005.

Phare 2002 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Celem programu jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej województwa oraz jego potencjału gospodarczego i społecznego poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 3
Zestawienie projektów Phare 2002 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL2002/000-580-06.04 „Rozwój zasobów ludzkich ”	0,91	0,3	1,21
Duży projekt infrastrukturalny	PL2002/000-580.06.30 „Rozwój MŚP w Olsztynie ”	2,1	3,6	5,7
Duży projekt	PL2002/000-580.06.31	1,9	0,73	2,63

infrastrukturalny	„Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych w Iławie ”			
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2002/000-580.06.32 „Rozwój Portu Morskiego w Elblągu ”	3,25	1,6	4,85
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL2002/000–580.06.05 „Przedsiębiorczość w Polsce: Regionalny Program Wsparcia MŚP ”	1,6	2,66	4,26
Razem:		9,76	8,89	18,65

Wszystkie projekty znajdują się w trakcie realizacji.

Phare 2003 – Spójność Społeczna i Gospodarcza

Celem programu jest zwiększenie spójności społeczno-ekonomicznej województwa oraz jego potencjału gospodarczego i społecznego poprzez: rozwój infrastruktury ponadlokalnej, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach programu Zarząd Województwa dokonał wyboru następujących projektów, zaakceptowanych następnie do realizacji przez Komisję Europejską i Ministerstwo Gospodarki:

Tabela 4
Zestawienie projektów Phare 2003 ESC

(w mln EUR)

Typ projektu	Numer i tytuł projektu	Udział środków		
		Phare	Kraj	Łącznie
Rozwój zasobów ludzkich	PL 2003/004-379.05.03 „ Regionalny Program rozwoju zasobów ludzkich ” *	0	0	0
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.35 „ Rozwój infrastruktury lokalnej w Elblągu ”	3,02	1,17	4,19
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.36 „Wsparcie MŚP w Elku poprzez modernizację dostępu do obwodnicy miasta ”	2,55	1,25	3,8
Duży projekt infrastrukturalny	PL 2003/004-379.05.34 „ Strefy inwestycyjne Iławy ”	3,39	1,77	5,16
Rozwój Małych i Średnich Przedsiębiorstw	PL 2003/004-379.05.04 „Regionalny Program wsparcia MŚP ”	1,82	3,02	4,84
Razem:		10,78	7,21	17,99

* fiszka programowa nie przewiduje środków w podziale regionalnym.

Projekty PL 2003/004-379.05.35 oraz PL 2003/004-379.05.34 w trakcie realizacji, pozostałe w trakcie przygotowania.

Phare Institutional Building – Specjalny Program Przygotowawczy do Funduszy Strukturalnych PL 98/IB/OT/01; Akcja 3.3

Głównym celem programu było zwiększenie umiejętności kadr i wzmocnienie instytucjonalne administracji samorządowej do efektywnego programowania, monitorowania i kontroli polityki spójności społeczno – gospodarczej finansowanej przy udziale przyszłych wspólnotowych Funduszy Strukturalnych. W terminie od stycznia 2000 do lipca 2001 korzystając z doświadczeń ekspertów z Powiatu Bornholm prowadzono działania mające na celu przygotowanie regionu do efektywnego wykorzystania przyszłych Funduszy Strukturalnych UE. Głównym rezultatem było przeszkolenie ponad 130 osób oraz opracowanie pierwszego w Polsce - Zintegrowanego Programu Operacyjnego typu Cel 1 na lata 2003 – 2006. Dzięki zaangażowaniu w prace nad programem operacyjnym przedstawicieli przedsiębiorców oraz otoczenia biznesowego – Warmińsko – Mazurski Sejmik Gospodarczy, Bank Ochrony Środowiska, Business Center Club, Działdowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Uniwersytet Warmińsko –

Mazurski – umożliwiono dostęp do kluczowych informacji na temat wsparcia finansowego funduszy strukturalnych UE. Plan finansowy programu SPP składał się z dwóch komponentów: udział SPP - 240 tys. EUR, udział Phare – INRED -350 tys. EUR.

ISPA Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej (Instrument for Structural Policies for Preaccession)

Pomoc Wspólnoty Europejskiej w ramach funduszu ISPA miała przyczynić się w procesie akcesyjnym do lepszego przygotowania województwa warmińsko – mazurskiego w sektorach ochrony środowiska i transportu. Zaakceptowane wnioski ISPA w zakresie ochrony środowiska przedstawiają się następująco:

Tabela nr 5
Projekty Programu ISPA

Lokalizacja	Tytuł projektu	Wnioskodawca	Koszt całkowity [MEURO]	Wkład ISPA [MEURO]
Olsztyn	Modernizacja miejskiej oczyszczalni ścieków w Olsztynie	Urząd Miasta Olsztyna	38,14	21,74
Elbląg	Modernizacja wraz z rozbudową systemu zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia w Elblągu	Urząd Miasta Elbląg	15,58	9,35

Projekt Regionalna Strategia Innowacyjności dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Przygotowanie wniosku projektu RIS Warmia i Mazury jest efektem istniejącej i bliskiej współpracy pomiędzy regionem Warmii i Mazur, a Weser – Ems w Dolnej Saksonii. We współpracy powstał projekt, który został złożony w konkursie organizowanym z ramach V Programu Ramowego. Projekt złożony w 2000 roku uzyskał pozytywną ocenę i ostatecznie w grudniu 2001 roku podpisany został kontrakt nr IPS – 2000-1057 pomiędzy Zarządem Województwa Warmińsko-Mazurskiego a Komisją Europejską na realizację projektu RIS Warmia-Mazury.

Projekt Regionalna Strategia Innowacyjności realizowany był w latach 2002-2004. Jego głównym celem było przygotowanie dokumentu strategii innowacyjności dla regionu. Przyjęta metodologia pracy nad dokumentem wymagała szerokiego uczestnictwa kluczowych aktorów regionalnych z sektora biznesu, sektora naukowo-badawczego oraz sektora administracji publicznej. Tak szerokie współdziałanie przyczyniło się do rozpropagowania mało znanej i docenianej tematyki innowacyjności w regionie, doprowadziło także do wypracowania wspólnej wizji celów strategicznych do podjęcia w najbliższej przyszłości dla poprawy sytuacji regionu. Consensus regionalny dotyczy także metod ich osiągnięcia poprzez inicjowanie i realizowanie szeregu działań. Podstawowym z nich będzie utworzenie Regionalnego Systemu Wspierania Innowacyjności, którego struktura oprze się na wzorcu sprawdzonym w trakcie projektu.

Realizacja projektu z udziałem dwóch regionów, które z powodzeniem wprowadziły na swoim terenie RIS przyczyniła się do zdobycia doświadczeń międzynarodowych i nawiązania szeregu wartościowych kontaktów z innymi regionami Europy. W oparciu o nie region uczestniczy w kolejnych projektach międzynarodowych dotyczących innowacyjności.

Projekt RIS Warmia-Mazury zakończył się w założonym terminie, a jego cele zostały osiągnięte. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt przygotowania dokumentu strategii innowacyjności w optymalnym terminie, który pozwala efektywnie skorzystać z funduszy strukturalnych dostępnych dla regionu po akcesji.

SAPARD

Zgodnie z programem operacyjnym SAPARD województwo warmińsko – mazurskie jest beneficjentem środków finansowych Unii Europejskiej na następujące działania:

1. Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych,
2. Inwestycje w gospodarstwach rolnych,
3. Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich,
4. Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
5. Programy rolno środowiskowe i zalesianie,
6. Szkolenia zawodowe,
7. Pomoc techniczna.

Środki programu SAPARD przeznaczone są na realizację następujących celów:

- poprawę konkurencyjności polskiego rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego, zarówno na rynku krajowym jak i rynku międzynarodowym;
- dostosowanie sektora rolno-spożywczego do wymagań Jednolitego Rynku w zakresie wymagań sanitarnych, higienicznych oraz jakościowych;
- wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej oraz tworzenie warunków do podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej na wsi.

Tabela nr 6

Wdrażanie programu SAPARD w województwie warmińsko-mazurskim – stan październik 2004r.

Lp.	Działanie	Zrealizowane płatności (mln zł)
1	Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych	26,19
2	Inwestycje w gospodarstwach rolnych	13,24
3	Rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich	47,46
4	Różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	4,5
Łącznie:		91,39

Phare Cross Border Cooperation – Phare Współpraca Przygraniczna

Fundusz Małych Projektów w Euroregionie Bałtyk

- 1999r.: Obejmujący projekty z następujących dziedzin: współpraca szkół, wymiana grupy dzieci i młodzieży, sport, promocja (wydawnictwa i media), rozwój gospodarczy kultura i turystyka. Przedsięwzięcia obejmowały swoim zasięgiem dwa województwa: warmińsko – mazurskie i pomorskie. Ich łączna wartość wyniosła 176 310 EUR (w tym 108 215 EUR ze środków Phare)
- 2000r.: Decyzją Komitetu Sterującego Euroregionu Bałtyk, 32 projekty uzyskały wsparcie finansowe na kwotę 300 000 EUR. Projekty weszły w fazę realizacji od marca 2001r.
- 2001r. *Program Wschodni - PL.005.06*, Program (dla wschodniej granicy Polski) przeznaczony był na wsparcie współpracy transgranicznej prowadzonej ponad wschodnią granicą Polski, realizowanej pod egidą Euroregionu Bałtyk. W ramach programu mogły być finansowane projekty w obszarach: wymiana kulturalna, lokalna demokracja, środowisko naturalne, rozwój turystyki, rozwój gospodarczy, studia planistyczne i rozwojowe. Całkowita kwota dostępna dla niniejszego Zaproszenia wynosiła 250 000,00 EUR. W roku 2001 Stowarzyszeniu Gmin RP Euroregionu Bałtyk w 2000 r. w ramach Funduszu CBC Phare Polska-Region Morza

Bałtyckiego przyznano 300 tys. EUR. Ogółem wpłynęło w dwóch transzach 95 projektów. Dofinansowanie otrzymały 43 projekty.

- 2002 r.: *Specjalny Program na Rzecz Regionu Morza Bałtyckiego (PL 0014)*. W ramach programu realizowane są projekty w zakresie: wymiany kulturalnej, demokracji lokalnej, ochrony środowiska, turystyki, spraw społecznych, szkolenia i zatrudnienia, rozwoju gospodarczego, informacji i komunikacji, ochrony zdrowia oraz planowania i rozwoju.. Całkowita kwota dla niniejszego komponentu wynosi 306 900,00 EUR.

Projekt Seagull

Seagull ("Mewa") jest projektem dla Euroregionu Bałtyk (ERB), którego głównym celem jest rozwinięcie i zakorzenienie w regionie długofalowej strategii oraz wspólnego dla regionu międzynarodowego planu rozwoju (WMPR). Plan stworzy podstawy między innymi do przyszłych inwestycji w środowisko naturalne i infrastrukturę, dzięki czemu przyczyni się on do społecznie i ekonomicznie zrównoważonego rozwoju całego regionu.

Na projekt Seagull składa się również szeroki zakres działań, które mają na celu:

- rozwój efektywnie działającej administracji regionalnej i lokalnej
- pogłębienie zrozumienia wagi zagadnień związanych z równością płci oraz zagwarantowanie równości szans wszystkim obywatelom regionu
- tworzenie dla regionów członkowskich wspólnej bazy danych, która pozwala ocenić czy rozwój regionu zmierza we właściwym kierunku (benchmarking)
- wymiana wiedzy oraz porównywanie struktur demokratycznych funkcjonujących w regionach
- rozwój profesjonalnych metod promocji rozwoju regionalnego w celu określenia czym jest rozwój zrównoważony, itd.

Projekt Łuk Południowego Bałtyku

Projekt Łuk Południowego Bałtyku to część projektu międzynarodowego pn. [South Baltic Arc - Spatial Strategies for Integration and Sustainable Development Acceleration of the South Baltic Arc Zone](#), realizowanego w ramach Programu INTERREG III B dla Regionu Morza Bałtyckiego.

Celem projektu jest wzrost potencjału konkurencyjnego i atrakcyjności inwestycyjnej polskich województw nadmorskich w procesie budowania spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej ponadnarodowej Strefy Rozwojowej Południowego Bałtyku.

Główne działania w projekcie obejmują analizę konkurencyjności, atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału społeczno-gospodarczego polskiej części Łuku Południowego Bałtyku i określenie optymalnych kierunków jego wykorzystania; wybór lokalizacji i wstępne przygotowanie głównych przedsięwzięć infrastrukturalnych (transportowych i innych pobudzających rozwój sektora gospodarczego), decydujących o dalszym rozwoju społeczno-gospodarczym Polski północnej.

Oczekiwane rezultaty:

- studia przedwykonawcze dla zidentyfikowanych przedsięwzięć infrastrukturalnych (katalog inwestycji transportowych, katalog inwestycji towarzyszących, identyfikacja działań bezinwestycyjnych),
- rekomendacje dla przyszłych programów operacyjnych rozwoju regionalnego,

- założenia do strategii marketingowej Łuku Południowego Bałtyku,
- pilotażowa baza danych w technologii GIS dla obszaru Łuku Południowego Bałtyku.

Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich – Pożyczka Banku Światowego (2000 – 2003)

Województwo Warmińsko – Mazurskie bierze udział w czterech komponentach Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich. Podstawę prawną realizacji programu stanowi umowa kredytowa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju z dnia 25 lipca 2000 r. Nr 7013 –POL. Zadaniem Programu Aktywizacji Obszarów Wiejskich jest wniesienie finansowego wkładu w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy obszarów wiejskich wynikający z realizacji rządowych dokumentów: „Średniookresowej strategii rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa” oraz „Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa. Program realizowany jest od października 2000 r., zakończenie przewiduje się na 30 czerwca 2005 r.

Określono trzy główne cele programu:

- zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- wsparcie procesu decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego,
- zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy UE.

Kredyt Banku Światowego wykorzystywany jest na sfinansowanie następujących działań: rozwój sektora prywatnego, rozwój zasobów ludzkich w tym fundusz ponownego zatrudnienia, program zwiększenia zatrudnienia poza rolnictwem, poprawę stanu edukacji, wzmocnienie instytucji administracji lokalnej i regionalnej oraz rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich.

Tabela nr 7
Podział środków na poszczególne Komponenty na poziomie województwa

Lp.	Komponent	Kwota dotacji w mln euro
1.	A - Mikrokredyt	1,820
2.	B-1 - Program przekwalifikowań	2,443
3.	B-2 – Edukacja	1,806
5.	C - Infrastruktura	3,391
Ogółem		9,460
Budżet Państwa, współfinansowanie B1 i A		10,969 mln PLN

Beneficjentami PAOW są: mieszkańcy wsi i małych miast (osoby bezrobotne, rolnicy, przedsiębiorcy), gminy, powiaty, przedstawiciele samorządów wszystkich szczebli. Program jest realizowany na szczeblu Województwa we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy, Regionalnym Oddziałem ARiMR i Kuratorium Oświaty.

Wykorzystanie środków PAOW w województwie warmińsko – mazurskim do 31.12.2003 r. w stosunku do planowanego budżetu Programu przedstawia się następująco:

Tabela nr 8
Wykorzystanie środków PAOW w województwie warmińsko-mazurskim

(w PLN)

L.p.	Wyszczególnienie	Budżet Programu	Wykorzystanie
1	Dotacja PAOW	38,0 mln	22,0 mln
2	Budżet Państwa	11,0 mln	8,4 mln
3	Samorządy	40,0 mln	23,0 mln
4	Łącznie	89,0 mln	53,4 mln

Fundusze Strukturalne

Alokacja z funduszy strukturalnych (w ramach ZPORR) została zaprogramowana w województwie warmińsko – mazurskim na trzy priorytety. Łącznie zatwierdzonych zostało w roku 2004 do realizacji 99 projektów w poszczególnych działaniach ZPORR. Najwięcej projektów otrzymało akceptację w działaniu 3.1. p.n. Obszary wiejskie – tj. 51. Wartość ich dofinansowania z EFRR wynosi ok. 82,4 mln zł.

Biorąc pod uwagę wartość finansową wybranych projektów największa alokacja zostanie wykorzystana w działaniach:

- 1.1. pn. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego (ok. 141,5 mln zł);
- 3.1. pn. Obszary wiejskie (ok. 82,4 mln zł);
- 1.3. pn. Regionalna infrastruktura społeczna (ok. 23,7 mln zł).

W pozostałych działaniach w roku 2004 nie zostały zatwierdzone żadne projekty.

4. Krótka informacja o pracach nad aktualizacją „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego”

Zgodnie z uchwałą nr XXVI/361/04 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 października 2004r. w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu aktualizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego Departament Polityki Regionalnej przystąpił do prac związanych z aktualizacją „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego”.

Zgodnie z powyższym (oraz zmieniającą uchwałą Sejmiku Województwa nr XXIX/404/05 z dnia 8 lutego 2005r.) aktualizacja „Strategii” dotyczy głównie: aktualizacji diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej, weryfikacji celów, priorytetów i działań. Wstępny projekt zaktualizowanej „Strategii” ma być gotowy i zatwierdzony przez Sejmik Województwa w sierpniu 2005 roku.

W celu realizacji powyższych etapów działań - Zarządzeniem nr 45/2004 Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 2 listopada 2004r. powołany został Zespół Zadaniowy do aktualizacji *Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego*. Ma on charakter opiniodawczo – doradczy, a w jego skład włączeni zostali dyrektorzy departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Zespołowi przewodniczy - Wicemarszałek Województwa Warmińsko – Mazurskiego Pani Bożena Wrzeszcz – Zwada.

Pierwsze spotkanie Zespołu odbyło się w Olsztynie dnia 8 listopada 2004 roku i było to spotkanie organizacyjne. Zapoznano członków Zespołu z przesłankami aktualizacji, nowymi uwarunkowaniami wewnętrznymi i zewnętrznymi *Strategii*. Poproszono także o przekazanie uwag do zapisów „Strategii” wymagających zmiany.

Zgodnie z ustaleniami zebrano propozycje zmian oraz opracowano w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego projekt *Założeń Aktualizacji „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego”*.

Drugie spotkanie odbyło się w Olsztynie dnia 29 listopada 2004r. i miało na celu analizę projektu „Założeń Aktualizacji *Strategii*”. Członkowie Zespołu zaakceptowali przedstawiony dokument.

Założenia przyjęte zostały przez Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego w drodze uchwały nr 59/280/04/II dnia 30.11.2004r. i są dostępne na stronie internetowej www.warmia.mazury.pl.

W grudniu 2004r. zlecono wykonanie diagnoz sytuacji województwa warmińsko – mazurskiego w następujących warstwach: gospodarka/innowacyjność, infrastruktura/aspekty przestrzenne/ środowisko przyrodnicze, rozwój obszarów wiejskich i rolnictwa, systemy transportowe, infrastruktura techniczna oraz sporządzenie zestawienia statystycznego obrazującego sytuację społeczno – gospodarczą województwo w latach 1999 – 2003.

Aktualizacja diagnoz została wykonana w I kwartale 2005r.

Uchwałą Zarządu Województwa nr 10/80/05/II z dnia 14 marca 2005 r. powołano Radę Programową do prac nad aktualizacją „Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego” oraz uchwałą nr 10/81/05/II z tego samego dnia Regionalny Komitet Sterujący do prac nad aktualizacją „Strategii”.

Komitet Sterujący jest ciałem konsultacyjno – doradczym Zarządu Województwa, którego głównym zadaniem jest opiniowanie projektów dokumentów opracowanych przez Zespół Zadaniowy.

Rada Programowa skupia przedstawicieli różnych środowisk i ma charakter opiniodawczy Zarządu Województwa.

Kolejne spotkanie Zespołu Zadaniowego odbyło się w Łańsku w dniach 21–22 marca 2005r. Miało ono formę warsztatów prowadzonych przez konsultantów aktualizacji „Strategii”. Głównym celem spotkania była weryfikacja wizji rozwoju, celu głównego oraz priorytetów i działań „Strategii”. Efektem spotkania, oraz późniejszych prac konsultantów i wewnątrz departamentowych, jest wstępny projekt zaktualizowanej „Strategii”.

Dnia 5 kwietnia 2005 r. odbyło się spotkanie Regionalnego Komitetu Sterującego do prac nad aktualizacją „Strategii”, którego celem było przedstawienie i akceptacja wypracowanego przez Zespół Zadaniowy wstępnego projektu zaktualizowanej „Strategii”.

W maju 2005 br. przeprowadzono konsultacje społeczne wstępnego projektu aktualizowanej „Strategii”. Spotkania konsultacyjne odbyły się w trzech podregionach, kolejno w Elku – 05.05.2005r., Elblągu 09.05.2005r. i Olsztynie 10.05.2005r.

Odbyły się także spotkania konsultacyjne z regionami sąsiednimi: województwem pomorskim i zachodniopomorskim (13.05.2005r. w Elblągu), z administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej (16.05.2005r. w Olsztynie) oraz z przedstawicielami sektora małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji pozarządowych i mediów (13.05.2005r. w Olsztynie).

5. Model makroekonomiczny HERMIN

Model HERMIN jest to makroekonomiczny instrument modelowania wpływu Funduszy Strukturalnych na gospodarkę, kładzie nacisk na długofalowe bodźce wzrostu, jakie wynikają z wpływających środków WE, głównie poprzez inwestycje w kapitał ludzki (edukacja i systemy szkoleń) oraz poprawę warunków produkcji (infrastruktura), co przyczynia się do zwiększenia wydajności i konkurencyjności.

Zespół ekspertów Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego we współpracy z irlandzkim Instytutem Badań Społeczno-Ekonomicznych w Dublinie (The Economic and Social Research Institute - ESRI) wykonał w 2001r. na zlecenie Ministerstwa Gospodarki adaptację modelu ekonometrycznego HERMIN do oceny potencjalnego wpływu funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na sytuację makroekonomiczną w Polsce. Natomiast obecnie realizowane są prace dotyczące modelu HERMIN dla polskich województw. Po zakończeniu tych prac będzie możliwe przygotowywanie prognoz rozwoju gospodarczego regionów jako uzupełnienie zagregowanych prognoz krajowych. Model regionalny HERMIN będzie mógł służyć samorządom województw do przeprowadzania analiz ex-ante i ex-post, zarówno wpływu pomocy dla regionów z funduszy UE, jak i wsparcia regionów ze środków budżetu państwa.

Wynikiem końcowym prowadzonych prac będą raporty prezentujące 16 regionalnych modeli oraz regionalne bazy danych dla 16 województw. Jednocześnie zostanie przeszkolona grupa pracowników administracji centralnej i urzędów marszałkowskich w zakresie korzystania z modelu krajowego i modeli regionalnych HERMIN.

Planowane przygotowanie modelu HERMIN dla województwa do końca 2005 roku.

Posiadanie regionalnych modeli makroekonomicznych typu HERMIN umożliwi dokonywanie niezbędnych ocen ex-ante, mid-term, i ex-post dla regionalnych programów operacyjnych i może być istotnym argumentem wskazującym na dobre i wszechstronne przygotowanie Polski do implementacji 16 wojewódzkich programów operacyjnych rozwoju regionalnego.

Model HERMIN – możliwości w zakresie kreowania polityki regionalnej:

- przygotowanie prognoz ekonomicznych,
- ogólna analiza polityki regionalnej
- analiza polityki regionalnej w kontekście NPR
- wpływ polityk wspólnotowych na regiony

Warunki stosowania modelu HERMIN na poziomie regionalnym:

- dysponowanie dobrze skalibrowanym modelem regionalnym, który w prawidłowy sposób oddaje reakcje gospodarki regionalnej na różne scenariusze rozwojowe i szoki (np. w postaci inwestycji związanych z realizacją ZPORR i innych programów operacyjnych) oraz umiejętność formułowania zadań, które mogą być przez model rozwiązywane (warunek zewnętrzny).
- dobre przygotowanie i przeszkolenie wybranej grupy pracowników Urzędu Marszałkowskiego z zakresu operowania modelem (warunek wewnętrzny) – optymalne wykorzystanie możliwości modelu, możliwości formułowania zadań prognostycznych i właściwa interpretacja ich wyników.

III. PODSUMOWANIE

1. Kompleksowa diagnoza stanu gospodarki województwa dokonana została w 1999 roku, tj. w pierwszym roku funkcjonowania województwa i na etapie obejmującym opracowanie „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego”, tj. dokumentu o horyzoncie czasowym do 2015 roku. Stąd 1999 rok traktowany jest jako bazowy, w odniesieniu do którego odbywa się monitoring zmian zachodzących w gospodarce województwa.

W drugim półroczu 2004 roku podjęte zostały prace nad aktualizacją „Strategii rozwoju społeczno - gospodarczego województwa warmińsko - mazurskiego”, w wyniku których opracowane zostały zbiory informacji do aktualizacji diagnozy i procesów zachodzących w gospodarce województwa w latach 1999 - 2003.

Elementy bieżącej diagnozy stanu gospodarki województwa, charakterystyki województwa, ogólnej oceny sytuacji społeczno - gospodarczej województwa zawarte są w szeregu kolejnych dokumentach przedkładanych Sejmikowi Województwa, w tym Programie Rozwoju Regionalnego Województwa Warmińsko - Mazurskiego na lata 2001-2003 oraz 2004-2006, programach wojewódzkich, kontraktach wojewódzkich, jak też w raportach, sprawozdaniach z ich realizacji.

Zgodnie z przyjętą procedurą przedkładane są Sejmikowi Województwa - Raporty roczne z realizacji „Strategii”. Zarówno dokument „Strategii”, jak i proces monitoringu, traktowany jest jako otwarty na wprowadzanie niezbędnych zmian, podlegający aktualizacji, w dostosowaniu do zmieniających się uwarunkowań.

Przedłożona w niniejszym raporcie kompleksowa ocena sytuacji społeczno-gospodarczej województwa dotyczy stanu gospodarki na koniec 2003 roku, odnosząc się do zmian, jakie nastąpiły w porównaniu do 1999 roku, a także roku poprzedniego, tj. 2002.

Zestaw danych statystycznych zagregowanych w układzie województw, a także podregionów oraz powiatów posłużył do stworzenia bazy danych regionalnych, stanowiącej podstawę przeprowadzenia ogólnej oceny zjawisk zachodzących w gospodarce województwa.

Prezentowany w niniejszym raporcie stan gospodarki na koniec 2003 roku wskazuje na utrzymywanie się cech charakterystycznych dla naszego województwa:

- o **Województwo warmińsko - mazurskie należy do największych obszarowo w kraju. Region Warmii i Mazur obejmuje obszary o wybitnych walorach przyrodniczych**, unikatowych w skali europejskiej, na które składają się urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora, duże kompleksy leśne, rezerваты przyrody:
 - ✓ Ogólna powierzchnia regionu wynosi 24,2 tys. km², co stanowi 7,7% powierzchni Polski i stawia województwo na czwartym miejscu w kraju. W układzie podregionów – olsztyński zajmuje 42,7% powierzchni województwa, elbląski 31,1%, a elcki 26,2%. Największym jest powiat olsztyński 11,7%, najmniejszym nowomiejski i węgorzewski – 2,9%;
 - ✓ Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych wynosi 1.115,6 tys. ha, tj. 46,1% powierzchni województwa (kraj 32,5%), co plasuje województwo na 4 miejscu w kraju za województwem świętokrzyskim (62%), małopolskim (58,3%) i podkarpackim (47,4%). W 1999 roku województwo zajmowało 2 lokatę – za województwem małopolskim, a w 2002 roku 3 lokatę – za województwem świętokrzyskim i małopolskim. Zaznaczyć należy, że w 2003 roku w skali województwa nastąpiło wyraźne obniżenie wskaźnika procentowego udziału obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogólnej, tj. z 53,1% w 1999 roku i 53,6% w 2002r. – do 46,1%. Wynikało to ze zmiany klasyfikacji obszarów prawnie

chronionych w województwie warmińsko-mazurskim, zgodnie z Rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z 14 kwietnia 2003 roku w sprawie wprowadzenia chronionego obszaru na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

W układzie podregionów – najwyższy wskaźnik dotyczył elckiego 58,5%, w elbląskim wyniósł 42,1% a w olsztyńskim 41,4%. Najwięcej w odniesieniu do 2002 roku wskaźnik uległ zmniejszeniu w podregionie olsztyńskim – o 11,6 pkt., podczas gdy w elbląskim o 4,8 pkt, a elckim o 4,1 pkt W powiatach ziemskich najwyższy odsetek obszarów prawnie chronionych – wystąpił w giżyckim 79,5%, najniższy w bartoszyckim – 20%;

- ✓ Powierzchnia gruntów leśnych wynosi 732,7 tys. ha, co oznacza 4 lokatę w kraju, (po województwach zachodniopomorskim, mazowieckim, wielkopolskim). Czwartą lokatę województwo utrzymało od 1999 roku. Najwyższy odsetek lasów i gruntów leśnych dotyczy podregionu olsztyńskiego – 33,4%, w elckim wyniósł 31,8%, a w elbląskim 24,7%. W powiatach najwyższe wskaźniki wystąpiły w piskim i szczycieńskim – 49,7%, najniższy w kętrzyńskim – 16,1% i elbląskim –18,2%;
- ✓ Procentowy udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków do ogółu ludności był znacznie korzystniejszy w naszym województwie (67,5%), niż w kraju (58,2%). Od 1999 roku utrzymane zostało 3 miejsce w kraju, tj. za województwem pomorskim i dolnośląskim. W układzie podregionów najkorzystniejszy wskaźnik dotyczył olsztyńskiego – 70,5%, w elckim – 67,7%, a w elbląskim – 64%. W powiatach najwyższy wskaźnik odnotowano w elckim – 76,1%, najniższy w nowomiejskim – 29,7%;
- ✓ Zbliżony do średniej krajowej był procentowy udział ludności korzystającej z wodociągów – 86,7% (kraj 85,1%). Również w układzie podregionów nie było zróżnicowań. W powiatach ziemskich wskaźnik wahał się w granicach od 73,3% w nowomiejskim do 90,7% w kętrzyńskim;
- ✓ Korzystniejszy od średniej krajowej był procentowy udział ludności korzystającej z kanalizacji – 63% (kraj 57,4 %). W układzie podregionów ziemskich wskaźnik wahał się w granicach od 59,9% w elbląskim do 65,9 % w olsztyńskim, a w elckim wyniósł 62,2%. W powiatach występowało znacznie większe zróżnicowanie, niż w zakresie wodociągów, tj. od 25% w powiecie nowomiejskim do 69,1% w giżyckim;
- ✓ Mniej korzystny, niż w kraju był procentowy udział ludności korzystającej z gazu ziemnego – 46% (kraj – 52,1%). W układzie podregionów najwyższy wskaźnik dotyczył olsztyńskiego 51,9%, w elbląskim wyniósł 41,6% a w elckim 40,8%. W 2 powiatach ziemskich gaz nie występuje, a w 2 tylko śladowo. Zdecydowanie korzystniejsza, niż w skali kraju sytuacja występuje w miastach województwa, stosunkowo niekorzystna natomiast na wsi, (dane nie obejmują korzystających z gazomierzy zbiorczych);
- ✓ Utrzymana została najmniejsza w kraju emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych, pyłowych;
- ✓ Utrzymała się najniższa w kraju ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku na 1 km² (bez odpadów komunalnych) – 16,0 ton; kraj 404 tys. ton.

o **Ludność i procesy demograficzne charakteryzuje:**

- ✓ W okresie całego pięciolecia 1999-2003 utrzymuje się 12 lokata w kraju pod względem stanu ludności (niższy stan ludności występuje w lubuskim, opolskim, podlaskim i świętokrzyskim). Liczba ludności uległa obniżeniu z 1.465,6 tys. osób do

1.428,9 tys. osób, tj. o 2,5%, podczas gdy w kraju o 1,2%. W 2003 roku ludność utrzymała się na poziomie 2002 roku. W układzie podregionów stabilny był udział poszczególnych podregionów. Najwyższy udział od 1999 roku – 42,8% miał podregion olsztyński, natomiast udział podregionu elbląskiego nieznacznie wzrósł z 37,2% do 37,3%, a elckiego obniżył się z 20% do 19,9%;

- ✓ Stopień urbanizacji kształtował się na nieco niższym poziomie, niż w kraju 60,1% (kraj 61,6%) od 5 lat województwo plasuje się na 9 pozycji w kraju. W układzie podregionów dominował podregion olsztyński z wskaźnikiem 62,3%, elbląski to 58,8%, a elcki 57,7%, zróżnicowanie było zatem niewielkie. Zdecydowane zróżnicowanie dotyczy natomiast układu powiatowego.
 - ✓ Zdecydowanie najniższa w kraju była średnia gęstość zaludnienia - 59 osób/km², kraj 122 osób/km² (najwyższa gęstość zaludnienia wystąpiła w województwach śląskim 382 osób/km², małopolskim 214 osób/km² i dolnośląskim 145 osób/km²). W podregionach najwyższa gęstość zaludnienia dotyczy elbląskiego – 71 osób/km², podczas gdy w olsztyńskim wskaźnik wyniósł 59 osób/km², a w elckim 45 osób/km²;
 - ✓ Mimo tendencji spadkowej nadal utrzymał się w województwie wysoki przyrost naturalny ludności. Wskaźnik na 10 tys. ludności uległ obniżeniu z 2,7 promila w 1999 roku (kraj 0,0) do 1,7 promila w 2003r. (kraj minus 0,4 promila). Wyższy wskaźnik w latach 2001-2003 notowano jedynie w województwie pomorskim, podczas gdy w latach 1999-2000 warmińsko-mazurskie plasowało się na pierwszej pozycji w kraju. Na koniec 2003 roku wskaźnik wahał się od 1,3% w podregionie olsztyńskim do 2,1% w elbląskim i 2,0% w elckim;
 - ✓ Zmniejszył się, ale nadal był stosunkowo wysoki odpływ ludności. Saldo migracji na 1000 ludności było ujemne i wyniosło minus 1,5 promila (kraj – minus 0,4 promila). Wyższe saldo wystąpiło w 2003 roku w 5 województwach, tj. opolskim, lubelskim, śląskim, świętokrzyskim i podlaskim. Województwo zmieniło lokatę z 13 w 1999 roku na 14 lokatę w 2002 roku i 11 w 2003 roku. W 2003 roku najwyższy wskaźnik wystąpił w podregionie elbląskim minus 2,4 promila, w elckim minus 1,8 promila, a w olsztyńskim minus 0,6 promila. W latach 1999-2002 najwyższy wskaźnik dotyczył elckiego.
 - ✓ Utrzymuje się jeden z najniższych w kraju wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych – w 2003 roku 6,3 promila; kraj 7,0 promila – 4 lokata w kraju za województwem opolskim, małopolskim, podlaskim, podczas gdy w roku 1999 i 2002 – 1 lokata, a w 2000r. – 6 lokata, 2001r. – 10 lokata;
 - ✓ Utrzymuje się jeden z najwyższych wskaźników ludzi młodych do 25 lat - 36,8% (kraj 33,9%) – wyższy wskaźnik wystąpił, podobnie jak w 2002r. tylko w województwie podkarpackim. W 1999 roku województwo plasowało się na 1 miejscu w kraju.
- **Województwo jest nadal regionem o najwyższej w kraju stopie bezrobocia.** Niemniej należy zauważyć, że widoczne były symptomy zjawisk pozytywnych:
- ✓ Po spadku przeciętnego zatrudnienia w latach 1999-2002, w 2003 roku odnotowano po raz pierwszy niewielki wzrost zatrudnienia w województwie – o 1,3% (bez osób zatrudnionych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób);
 - ✓ Przyrost liczby bezrobotnych w pięcioleciu 1999-2003 w województwie był niższy, niż w kraju i wyniósł 19,6% (kraj 35,1%). Od 2001 roku odnotowano korzystne zjawisko obniżania się liczby bezrobotnych ze 178,4 tys. osób w 2001 roku do 170,4 tys. osób w 2003 roku. W 2003 roku liczba bezrobotnych obniżyła się w odniesieniu

do 2002r. w województwie o 3,5%, podczas gdy w kraju o 1,3% - dało to 3 miejsce w kraju za województwem podlaskim o 5,5% i świętokrzyskim – o 3,3%;

- ✓ Zahamowane zostały tendencje wzrostowe stopy bezrobocia, od 2001 roku stopa zmalała z 31,1% (kraj o 19,4%) do 30,3 w 2003r. (kraj 20%) – wielkości skorygowane po wynikach NPS i PSR 2002r.;
- ✓ Poziom i stopa bezrobocia były zróżnicowane przestrzennie, ale w większości powiatów wysokie. Jedynie w Olsztynie występuje relatywnie niska stopa bezrobocia.

o **Produkt krajowy, stopień zamożności mieszkańców województwa odbiega niekorzystnie od średniej krajowej.**

- ✓ Produkt krajowy na 1 mieszkańca w 2002 roku wyniósł 15,2 tys. zł; kraj 20,4 tys. zł. Relacja wskaźnika w województwie do średniego w kraju uległa zmniejszeniu z 77,5% w 1999r do 74,5% w 2000 roku, 72,4% w 2001 roku i 74,7% w 2002 roku. Województwo warmińsko-mazurskie spadło z 13 lokaty w kraju w 2000 roku na 14 pozycję w latach 2001-2002 (niższe wskaźniki dotyczą lubelskiego i podkarpackiego). Województwo warmińsko-mazurskie w 2002r. wytworzyło 2,8% krajowego PKB – od 1999 roku województwo plasowało się na 12 miejscu w kraju;
- ✓ Wartość produkcji dodanej na 1 pracującego wyniosła 48,1 tys. zł (kraj 52,4 tys. zł) – 10 lokata w kraju. W latach 1999-2002 województwo na przemian zajmowało 9 - 10 lokatę;
- ✓ Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto – 1.921,95 zł (kraj 2.185,02 zł) – analogicznie jak w latach 2001-2002 roku utrzymała się 10 lokata w kraju (niższe wskaźniki podkarpackie, lubuskie, lubelskie, świętokrzyskie, łódzkie). Podkreślić należy, że w 1999 roku województwo zajmowało – 15 lokatę, a w 2000r – 12, czyli w okresie 5-lecia przesunęło się na korzyść o 5 miejsc;
- ✓ Przeciętna miesięczna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń – 945,56 zł – kraj 1.092,43 zł – analogicznie jak w 2002 roku 12 lokata; 1999 rok – 13 lokata. Relacja do przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego brutto w okresie 5-lecia wykazywała tendencje zmienne i wahała się w przedziale 50,1% w 1999r., 44% w 2000r., 52,7% w 2001r., 51,7% w 2002r. i 47,2% w 2003r.;
- ✓ Przeciętna miesięczna emerytura rolników zbliżona do średniej krajowej 725,44 zł – (kraj 726,97 zł), analogicznie jak w 2002r. i 1999r. 8 lokata;
- ✓ W pięcioleciu 1999-2003 - przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę wzrósł w województwie z 465,9 zł do 615,3 zł, tj. o 32,1% a w kraju z 560,4 zł do 680,5 zł tj. o 21,5%. Relacja przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w województwie do średniej krajowej była nadal niekorzystna, ale uległa poprawie, tj. zwiększeniu z 83,1% w 1999r do 89,1% w 2002r i 90,4% w 2003r.;
- ✓ Nadal utrzymała się duża liczba osób korzystających z opieki społecznej. Wskaźnik na 10 tys. ludności w 2003 roku wyniósł w województwie 995 osób – najwyższy w kraju (691 osób), wobec w 1999 roku - 767,7 osób (kraj 540,9 osób). Wskaźnik był wyższy, niż średni w kraju w 2003 roku o 43,9%, a w 1999 roku o 41,9%. Wskazuje to, że potrzeby w zakresie opieki społecznej w województwie są zdecydowanie wyższe, niż średnio w kraju. Jednocześnie wskazuje na konieczność podejmowania stałych działań na rzecz aktywizacji gospodarki województwa.

- **Wzrost liczby podmiotów gospodarczych.** Ogólna liczba podmiotów gospodarki zwiększyła się z 96,6 tys. osób w 1999 roku do 110,4 tys. w 2003 roku, tj. o 14,2% (kraj o 17,8%). Stanowi to 3,1% podmiotów gospodarczych kraju. Wskaźnik liczby podmiotów na 10 tysięcy mieszkańców wyniósł 772,7 (kraj 937,8), co daje województwu stabilną od 1999 roku -12 lokatę w kraju.

- **Województwo charakteryzuje się stosunkowo niskim stopniem uprzemysłowienia.** Jego udział w krajowej produkcji w latach 1999-2003 oscylował w granicach 2,4% - 2,6 %. Ponad 46% produkcji pochodziło z podregionu olsztyńskiego, 41% z elbląskiego i 12% z elckiego. Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu na 1 zatrudnionego województwo w 2003 roku plasowało się na 12 miejscu w kraju (1999 rok 13 lokata, 2002r. –11). W produkcji przemysłowej dominuje produkcja artykułów żywnościowych i napojów, mebli, maszyn i aparatury elektrycznej, a także opon, drewna, odzieży, maszyn i urządzeń.

- **Województwo na tle kraju wykazuje duże opóźnienia w zakresie infrastruktury technicznej, zwłaszcza drogowej i kolejowej:**
 - ✓ Wskaźnik dróg publicznych na 100 km² w województwie wyniósł w 2003 roku 50,5 km (kraj 79,6 km), wobec 50,3 km w 1999r. (kraj 79,5 km). W okresie 5-lecia 1999-2003 następowały zmiany w kwalifikacji dróg. Mimo priorytetowego traktowania budowy dróg w województwie nadal nie udało się zniwelować istniejącego dystansu do średniej krajowej. Województwo znajduje się na 16 miejscu w kraju;
 - ✓ Sieć dróg kolejowych normalnotorowych na 100 km² zmniejszyła się w województwie z 6 km w 1999 roku do 5,5 km w 2003 roku, w kraju odpowiednio z 7 km do 6,5 km. Województwo od 1999 roku (za wyjątkiem 2002 roku – 12 lokata) zajmowało 11 lokatę w kraju.

- **Ważną rolę w gospodarce województwa spełnia rolnictwo, charakteryzuje się specyficznymi warunkami gospodarowania:**
 - ✓ Województwo należy do najzimniejszych regionów Polski. Gleby Warmii i Mazur są mocno zróżnicowane. Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej nie odbiega od przeciętnego w kraju. Warunki przyrodnicze stawiają przed województwem wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego, powodują, że koszty jednostkowe produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast mniejsza niż w innych regionach kraju;
 - ✓ Obszar przeciętnego gospodarstwa jest dwukrotnie większy, niż średnia w Polsce. Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wyniosła w województwie 18,3 ha; kraj 8,2 ha, co plasuje region na 1 miejscu w kraju;
 - ✓ Procentowy udział powierzchni zmeliorowanej do ogólnej powierzchni województwa 58,5% (kraj 41,1%) – zapewnia województwu 1 miejsce w kraju;
 - ✓ W zbiorach zbóż województwo plasowało się na 6 miejscu w kraju (w 1999r. – 9, w 2002r. – 10 lokata w kraju), w rzepaku – 5 miejsce w kraju (lata 1999 - 2002 – 6 lokata) w ziemniakach, podobnie jak w 2002r. - 14 lokata (1999r. – 13 lokata);
 - ✓ W 2003 roku korzystne wyniki uzyskano w plonach buraki cukrowe – 1 lokata, ziemniaki – 2 miejsce, zboża podstawowe - 3 miejsce;

- ✓ Województwo produkuje i przetwarza na skalę rynkową: zboża, ziemniaki, buraki cukrowe, rzepak, warzywa, owoce, mleko, mięso, miód oraz ryby;
 - ✓ Rolnictwo województwa należy na tle kraju do słabo wyposażonych technicznie. Powierzchnia użytków rolnych na 1 ciągnik w województwie w 2003 roku wyniosła 23,6 ha (kraj 11,8 ha), co plasowało województwo na 15 miejscu w kraju (przed województwem zachodniopomorskim).
- **Województwo obejmuje tereny bardzo atrakcyjne turystycznie**, przede wszystkim pojezierza iławskie, olsztyńskie, elckie, Krainę Wielkich Jezior Mazurskich, Zalew Wiślany oraz duże kompleksy leśne, wzbogacone licznymi zabytkami architektury i techniki np. Kanał Elbląski. Region Warmii i Mazur dysponuje liczącą się w kraju bazą noclegową (7 miejsce w kraju). Baza turystyki podlega stopniowo przemianom jakościowym. Nadal barierę stanowi niedostateczna liczba całorocznych miejsc noclegowych o wysokim standardzie.
- **Analiza możliwości dofinansowania zadań z budżetów jednostek samorządu terytorialnego**, wobec zdecydowanie zwiększającego się strumienia pieniędzy ze środków unijnych, ma coraz bardziej istotne znaczenie, w tym szczególnie dla potrzeb oceny możliwości inwestowania.
- **Poziom inwestowania**. W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej powstały nowe możliwości inwestowania zarówno przez jednostki samorządu terytorialnego, jak i podmioty gospodarcze.
2. Ważnym elementem wsparcia strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w najbliższych latach będzie realizacja zadań w ramach ***Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006***.
3. Komponent programu rozwoju regionalnego województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2006, finansowany ze środków budżetu państwa obejmuje realizację zadań w ramach priorytetów:
- Priorytetu I – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej oraz społecznej;
 - Priorytetu II – Pobudzanie inicjatyw gospodarczych i społecznych służących podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu.

Natomiast komponent programu rozwoju regionalnego województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2004-2006, finansowany ze środków ZPORR obejmuje realizację zadań w ramach priorytetów:

- Priorytetu I – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionu;
- Priorytetu II – Wzmacnianie rozwoju zasobów ludzkich;
- Priorytetu III – Rozwój lokalny.

4. „Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego” jest dokumentem o charakterze długofalowym, długookresowym. Horyzont czasowy określony został do 2015 roku. Warunki realizacyjne „Strategii” ulegają stałej ewaluacji.

Kompleksową ocenę realizacji „Strategii” uwzględniającą w pełni zapisy w niej zawarte, przewidziano w połowie realizacji „Strategii” i po jej zakończeniu.

Uwzględniając aktualne uwarunkowania realizacyjne „Strategii”, w tym wynikające z faktu przystąpienia do Unii Europejskiej, w drugiej połowie 2004 roku Sejmik Województwa podjął uchwałę w sprawie aktualizacji „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego”.

Fakt ten będzie mieć istotne znaczenie również w procesie monitorowania „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego”.

Przedkładany raport roczny z realizacji „Strategii” opracowany został zgodnie z dotychczas przyjętymi przez Sejmik Województwa podstawowymi zasadami monitoringu i ewaluacji „Strategii”, jak też formami prezentacji raportów. Zaangażowane były w tym procesie organy Sejmiku Województwa, Komitet Monitorujący Strategię, a także Urząd Statystyczny w Olsztynie.

Zgodnie z przyjętymi zasadami tworzenia monitoringu programów podstawową bazą informacji statystycznej powinna być statystyka państwowa. Stąd zasadniczą bazę niniejszego raportu stanowią informacje statystyczne, pozyskiwane z Urzędu Statystycznego w Olsztynie oraz Głównego Urzędu Statystycznego, dostępne w tych instytucjach.

Część informacji pozyskiwana jest na bieżąco z instytucji uczestniczących w realizacji „Strategii”, zwłaszcza wojewódzkich jednostek samorządowych. Ta forma stanowi obok statystyki publicznej ważne źródło informacji.

Konieczne jest również dalsze wypracowywanie metod pozyskiwania informacji z różnych źródeł oraz czynne włączanie się w proces wdrażania strategii poszczególnych realizatorów strategii.

5. Wejście naszego kraju do Unii Europejskiej wymusza dla potrzeb analizy gospodarki województwa wykorzystanie nowych metod i różnych technik analizy. Przykładem może być model ekonometryczny *HERMIN* – przygotowywany dla województw w celu oceny wpływu funduszy strukturalnych, jak i wsparcia regionów ze środków budżetu państwa.

IV. WNIOSKI

Strategia była realizowana w obszarach i kontekstach, które zostały zapisane w dokumencie. Dotychczasowy przebieg realizacji przedsięwzięć w poszczególnych obszarach rozwoju „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego” oraz wnioski z nich wynikające, przedstawione zostały w poszczególnych Raportach, opracowanych przez merytoryczne Departamenty, stanowiących integralną część niniejszego Raportu.

Z ogólnej oceny procesów i trendów rozwoju społeczno - gospodarczego występujących w gospodarce województwa w latach 1999-2003 na tle kraju, a także w kontekście zróżnicowań wewnętrznych wynika, że:

- ✓ Ocena zmian zachodzących w gospodarce województwa w okresie pięcioletnim pozwala na obserwację pewnych stałych tendencji. Porównania ze średnimi wskaźnikami krajowymi i pozostałymi województwami, niwelowanie dysproporcji w poziomie rozwoju regionalnego wymaga jednak uwzględnienia specyfiki województwa;
- ✓ Województwo warmińsko-mazurskie należy do grupy regionów wykazujących opóźnienia rozwoju, wynikające ze struktury gospodarki w latach wcześniejszych w tym między innymi z wysokiego udziału byłych państwowych gospodarstw rolnych, opóźnień w rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej;
- ✓ Spowodowało to, że jest to jednocześnie jeden z regionów najbiedniejszych, w których wystąpiła najwyższa w skali kraju stopa bezrobocia, niedostateczne wykształcenie oraz trudności w jego uzyskaniu były przyczyną wielu procesów degradacji ekonomicznej i społecznej oraz wyższego, niż w skali kraju zapotrzebowania na pomoc społeczną;
- ✓ Analizowany okres pięcioletni jest zbyt krótkim horyzontem czasowym do zniwelowania tych różnic i dysproporcji rozwojowych. Zachodzące procesy dalszej transformacji gospodarki województwa – nadal jeszcze w wielu dziedzinach nie zniwelowały dystansu województwa warmińsko-mazurskiego do średnich wskaźników krajowych – luki rozwojowej wobec bardziej gospodarczo rozwiniętych województw;
- ✓ Niemniej dokonana ocena zmian zachodzących w gospodarce województwa w latach 1999-2003 wskazuje jednocześnie na liczne przykłady zjawisk pozytywnych. W szeregu dziedzinach – województwo utrzymuje najkorzystniejsze lokaty w kraju, na innych odnotowano poprawę lokaty województwa, zwiększenie udziału województwa w wynikach uzyskanych w skali kraju. Są zatem przykłady zarówno zjawisk negatywnych, jak i pozytywnych w gospodarce województwa;
- ✓ Uwzględniając układ wewnątrzregionalny, podział na podregiony, powiaty – odnotowano również zróżnicowania w rozwoju społeczno-gospodarczym;
- ✓ Wejście do Unii Europejskiej, korzystanie z funduszy strukturalnych wymagać będzie uwzględnienia w analizach aspektu europejskiego, porównań ze wskaźnikami europejskimi.

Z pewnością fakt uruchomienia środków finansowych z funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności pociągnie za sobą znacząco większe finansowe zaangażowanie samorządów lokalnych i wpłynie korzystnie na realizację strategii. Ponadto, dzięki konstrukcji systemu wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, Samorząd Województwa będzie miał wpływ na przedsięwzięcia, które będą realizować strategię województwa.

Ważniejsze użyte skróty:

Lp.	liczba porządkowa	GUS	Główny Urząd Statystyczny
nr	numer	EKD	Europejska Klasyfikacja Działalności
s.	strona	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
tys.	tysiąc	PKB	Produkt Krajowy Brutto
mln	milion	NSP	Narodowy Spis Powszechny
zł	złoty	PSR	Powszechny Spis Rolny
PLN	złoty	RSW	Rocznik Statystyczny Województw
EUR	euro	RSW W-M	Rocznik Statystyczny Województwa Warmińsko-Mazurskiego
szt.	sztuka	RS RP	Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
kg	kilogram	S.A.	Spółka Akcyjna
t	tona	PSP	Państwowa Straż Pożarna
l	litr	PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
hl	hektolitr	ODR	Ośrodek Doradztwa Rolniczego
m	metr	MSP	Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
m ²	metr kwadratowy	UE	Unia Europejska
m ³	metr sześcienny	SSG	Spójność Społeczna i Gospodarcza
km	kilometr	ERB	Euroregion Bałtyk
km ²	kilometr kwadratowy	W-M ROT	Warmińsko-Mazurska Regionalna Organizacja Turystyczna
dam ³	dekametr sześcienny	PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
ha	hektar	POT	Polska Organizacja Turystyczna
GJ	gigadżul	PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
wg	według	PKP	Polskie Koleje Państwowe
NTS	Nomenklatura Jednostek Terytorialnych	RIS	Regionalna Strategia Innowacyjności
JST	jednostka samorządu terytorialnego	Dane do aktualizacji	Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, US, Olsztyn 2004
strategia	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	Turystyka 2003	Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r. Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2004
US	Urząd Statystyczny		

Wykaz publikacji statystycznych

/wykorzystanych do sporządzenia Raportu nr IV z realizacji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego/

1. Baza noclegowa w województwie warmińsko – mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
2. Budżety Jednostek Samorządu Terytorialnego w latach 1999-2003, GUS, Warszawa 2004
3. Dane do aktualizacji diagnozy stanu i procesów zachodzących w województwie w latach 1999-2003, US, Olsztyn 2004
4. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko- mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
5. Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie warmińsko- mazurskim w 2001-2002r., US, Olsztyn 2003
6. Mały Rocznik Statystyczny Polski, GUS, Warszawa 2003
7. Ochrona środowiska 2004; GUS, Warszawa 2004
8. Ochrona środowiska w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2003; US, Olsztyn 2004
9. Raport z Wyników Spisów Powszechnych województwa warmińsko –mazurskiego, US, Olsztyn 2003
10. Rocznik demograficzny 2004, GUS, Warszawa 2004
11. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2001, GUS, Warszawa 2001
12. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2002, GUS, Warszawa 2002
13. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2003, GUS, Warszawa 2003
14. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2004, GUS, Warszawa 2004
15. Rocznik Statystyczny Województw 2000, GUS, Warszawa
16. Rocznik Statystyczny Województw 2001, GUS, Warszawa
17. Rocznik Statystyczny Województw 2002, GUS, Warszawa
18. Rocznik Statystyczny Województw 2003, GUS, Warszawa
19. Rocznik Statystyczny Województw 2004, GUS, Warszawa
20. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2000, US, Olsztyn 2000
21. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2001, US, Olsztyn 2001
22. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2002, US, Olsztyn 2002
23. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2003, US, Olsztyn 2003
24. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2004; US, Olsztyn 2004
25. Rocznik Statystyczny województwa warmińsko-mazurskiego 2004. Podregiony, powiaty, gminy; US, Olsztyn 2004
26. Rynek Pracy w województwie warmińsko – mazurskim w 2003r., US, Olsztyn 2004
27. Turystyka 2003, GUS, Warszawa 2003
28. Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2003r., US, 2004

29. Zielone Płuca Polski w 2003r., GUS, Białystok 2004
30. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w 2000r., US, Olsztyn 2001
31. Zmiany Strukturalne Grup Podmiotów Gospodarki Narodowej w województwie warmińsko – mazurskim w 2002r., US, Olsztyn 2003

Spis tabel do Części I

Nr	Tytuł tabeli	Strona
1.	Powierzchnia, ludność i gęstość zaludnienia w Polsce i w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2003	14
2.	Ludność wg płci Polski i województwa w latach 1999-2003	15
3.	Ruch naturalny ludności województwa w latach 1999-2003	17
4.	Migracje ludności na pobyt stały w województwie w latach 1999-2003	19
5.	Saldo migracji ludności w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2003	20
6.	Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999-2003 (w osobach)	21
7.	Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie w latach 1999-2003 (w procentach)	22
8.	Struktura ludności wg wieku w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2003	24
9.	Przeciętne zatrudnienie i wynagrodzenia w latach 1999-2003	26
10.	Pracujący w sektorze przemysłowym (przemysł + budownictwo)[sektor I] - w osobach na 1000 ludności	27
11.	Pracujący w sektorze rolniczym [sektor II] - w osobach na 1000 ludności	28
12.	Pracujący w usługach (rynkowych i nierynkowych); [sektor III] - w osobach na 1000 ludności	29
13.	Bezrobotni zarejestrowani w Polsce i w województwie w latach 1999-2003 (tys. osób)	30
14.	Bezrobotni i stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa w latach 1999-2003	32
15.	Zarejestrowani bezrobotni wg wieku	33
16.	Dynamika zmian zarejestrowanych bezrobotnych	33
17.	Struktura bezrobotnych zarejestrowani wg wieku w powiatach województwa w 2003	34
18.	Bezrobotni wg poziomu wykształcenia w województwie w latach 1999-2003	35
19.	Podmioty gospodarki narodowej wg wybranych form prawno – organizacyjnych w latach 1999-2003 (stan na 31. XII)	37
20.	Struktura podmiotów gospodarczych wg wybranych form prawno-organizacyjnych	37
21.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów w latach 2001-2003	38
22.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg podregionów i liczby pracujących w 2003 roku	39
23.	Podmioty gospodarki narodowej w powiatach w latach 1999-2003 i wg sektorów w roku 2003	40

Nr	Tytuł tabeli	Strona
24.	Podmioty gospodarki narodowej w województwie wg PKD	42
25.	Struktura podmiotów gospodarki narodowej w województwie wg PKD	42
26.	Struktura podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON wg podregionów i ilości zatrudnionych w latach 1999-2003	43
27.	Użytkowanie gruntów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003. (wg granic administracyjnych). Stan w czerwcu.	44
28.	Udział użytków rolnych w powierzchni ogólnej poszczególnych powiatów	45
29.	Udział procentowy lasów w powierzchni ogólnej poszczególnych powiatów w latach 1999-2003	46
30.	Udział odlogów i ugorów w ogólnej powierzchni gruntów ornych w województwie i kraju	47
31.	Powierzchnia zasiewów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003	50
32.	Plony głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003	50
33.	Zbiory głównych ziemiopłodów w Polsce i w województwie w latach 1999-2003	51
34.	Pogłowie zwierząt gospodarskich w latach 1999-2003	52
35.	Sprzedaż produkcji przemysłowej w latach 1999-2003	54
36.	Udział procentowy podregionów w produkcji sprzedanej województwa w podregionach województwa	54
37.	Produkcja sprzedana przemysłu w poszczególnych powiatach w latach 2001-2003	55
38.	Produkcja sprzedana przemysłu w mln zł w województwie wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 2000-2003	56
39.	Ważniejsze wyroby województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2000-2003	57
40.	Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w województwie w latach 2000-2003	58
41.	Procentowy udział podmiotów gospodarczych wg podregionów	59
42.	Przychody, koszty i wynik finansowy przedsiębiorstw wg sekcji w województwie w latach 1999-2003	60
43.	Produkcja budowlano-montażowa w latach 1999-2003 (sprzedaż zrealizowana przez podmioty budowlane; wg miejsca wykonywania robót) w mln zł	61
44.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie oraz przeciętne zatrudnienie w budownictwie w Polsce i w województwie w latach 1999-2003	62
45.	Liczba firm i pracujących w województwie w handlu i gastronomii w latach 1999-2003	63
46.	Liczba sklepów i stacji paliw w województwie, podregionach i powiatach województwa w latach 2000-2003	64
47.	Sklepy wg specjalizacji branżowej w województwie w latach 1999-2003	65
48.	Sprzedaż detaliczna w województwie w latach 1999-2003	66

Nr	Tytuł tabeli	Strona
49.	Sprzedaż detaliczna towarów ogółem w latach 1999-2003 w Polsce i województwie	67
50.	Sprzedaż hurtowa w województwie w latach 1999-2003	67
51.	Targowiska stałe i sezonowe w województwie w latach 1999-2003	68
52.	Placówki gastronomiczne i sprzedaż z działalności gastronomicznej w województwie	69
53.	Magazyny handlowe w województwie w latach 1999-2003	70
54.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w Polsce i województwie w latach 1999-2003	71
55.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie	73
56.	Drogi publiczne w podregionach województwa w 2003r.	74
57.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON w sekcji PKD: "Transport, gospodarka magazynowa i łączność"	75
58.	Przewozy transportem samochodowym	75
59.	Linie kolejowe eksploatowane w województwie	76
60.	Przekroczenia granicy przez przejścia graniczne województwa czynne w latach 2002-2003	77
61.	Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania w województwie (bez kwater agroturystycznych)	78
62.	Obiekty noclegowe w powiatach i stopień ich wykorzystania w 2003r.	78
63.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów	80
64.	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania w 2003r.	81
65.	Uczestnicy turystyki kwalifikowanej organizowanej przez PITK	82
66.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2003	84
67.	Wybrane dane o stanie, zagrożeniu i ochronie środowiska w 2003r.	86
68.	Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2003	87
69.	Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2003	87
70.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania w powiatach województwa w latach 1999 -2003	90
71.	Procentowy udział w dochodach i wydatkach budżetów JST ogółem w 2003r.	92
72.	Procentowy udział budżetów gmin, powiatów i województwa w budżetach JST w latach 1999-2003	92
73.	Dochody i wydatki budżetów wszystkich JST wg rodzajów w latach 1999-2003	94
74.	Dochody budżetów gmin w województwie w mln zł	95
75.	Dochody budżetów gmin w poszczególnych podregionach	96

Nr	Tytuł tabeli	Strona
76.	Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach w latach 1999-2003	97
77.	Wydatki budżetów gmin wg rodzajów	97
78.	Wydatki budżetów gmin wg działów w latach 1999-2003	98
79.	Wydatki budżetów gmin w poszczególnych powiatach i podregionach w latach 2000-2003	98
80.	Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w poszczególnych powiatach	99
81.	Dochody budżetów powiatów w latach 1999-2003	101
82.	Wydatki budżetów powiatów w latach 1999-2003	102
83.	Wydatki budżetów powiatów wg działów w województwie w latach 2002-2003	103
84.	Wskaźniki charakteryzujące budżet województwa na tle kraju	104
85.	Nakłady inwestycyjne w latach 1999-2003 w województwie i kraju	106
86.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w województwie i kraju w mln zł (ceny bieżące)	109
87.	Nakłady inwestycyjne wg lokalizacji inwestycji w przedsiębiorstwach w cenach bieżących wg podregionów i powiatów	111
88.	Nakłady inwestycyjne samorządów (wydatki majątkowe inwestycyjne) na 1 mieszkańca w zł	114

Spis wykresów do Części I

Nr	Tytuł wykresu	Strona
1.	Gęstość zaludnienia w 2003r. w powiatach ziemskich województwa	15
2.	Udział procentowy ludności miejskiej w ogólnym ludności w powiatach ziemskich w 2003r.	16
3.	Przyrost naturalny na 1000 ludności	17
4.	Ruch naturalny ludności w województwie w latach 1999-2003	18
5.	Przyrost naturalny w miastach i na wsiach województwa w latach 1999-2003	18
6.	Saldo migracji na 1000 ludności	19
7.	Saldo migracji ludności w poszczególnych podregionach województwa w latach 1999-2003	21
8.	Struktura ludności Polski wg ekonomicznych grup wieku	23
9.	Struktura ludności województwa wg ekonomicznych grup wieku	23
10.	Struktura pracujących w Polsce i w województwie w 2003r.	25
11.	Pracujący w sektorze I – w podregionach	27
12.	Pracujący w sektorze II – w podregionach	28
13.	Pracujący w sektorze III – w podregionach	29
14.	Stopa bezrobocia w latach 1999-2003	30
15.	Stopa bezrobocia w powiatach województwa	31
16.	Struktura bezrobotnych wg wieku w 2003r.	34
17.	Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w Polsce w latach 1999-2003	35
18.	Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w województwie w latach 1999-2003	36
19.	Struktura wydatków z Funduszu Pracy w 2003r.	36
20.	Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnym podmiotów gospodarczych	38
21.	Udział podregionów w ogólnym podmiotów gospodarczych województwa w 2003r.	39
22.	Struktura użytków rolnych w Polsce i w województwie w 2003r.	45
23.	Udział odlogów i ugorów w ogólnej powierzchni ugorów w latach 1999-2003	48
24.	Udział procentowy ziemiopłodów w ogólnej powierzchni zasiewów w 2003r.	49
25.	Udział procentowy województwa w zbiorach kraju	52
26.	Udział procentowy województwa w pogłowiu zwierząt w kraju	53
27.	Przeciętne zatrudnienie w przemyśle wg sektorów	58
28.	Produkcja budowlano-montażowa na 1 mieszkańca w tys. zł	61

Nr	Tytuł wykresu	Strona
29.	Liczba sklepów w podregionach województwa	63
30.	Liczba sklepów i pracujących w województwie w latach 1999-2003	65
31.	Sprzedaż detaliczna ogółem na 1 mieszkańca	66
32.	Struktura sprzedaży detalicznej w 2003r. (ceny bieżące)	66
33.	Struktura sprzedaży hurtowej w 2003r. (ceny bieżące)	67
34.	Roczne wpływy z opłaty targowej w tys. zł	68
35.	Ogółem placówki gastronomiczne w województwie	69
36.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni w województwie w 2003r.	74
37.	Drogi publiczne (powiatowe i gminne) o twardej nawierzchni w 2003r. w podregionach województwa	74
38.	Długość linii kolejowych normalnotorowych w województwie	76
39.	Osobowy ruch graniczny w latach 2002-2003	77
40.	Stopień wykorzystania obiektów noclegowych w powiatach w 2003r.	79
41.	Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania wg podregionów	80
42.	Turyści zagraniczni w obiektach noclegowych zbiorowego zakwaterowania wg obywatelstwa w 2003r. (w osobach)	82
43.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wg województw w 2003r. na 1 km ² w dam ³	83
44.	Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie w latach 1999-2003	84
45.	Pobór wody ogółem w hm ³ w powiatach województwa w 2003r.	85
46.	Oczyszczalnie ścieków komunalnych w województwie w latach 1999-2003	87
47.	Oczyszczalnie ścieków przemysłowych w województwie w latach 1999-2003	88
48.	Udział procentowy ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	88
49.	Struktura wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska wg kierunków inwestowania (ceny bieżące)	89
50.	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w podregionach w latach 1999-2003	89
51.	Struktura dochodów i wydatków budżetów JST w 2003r. w województwie i w kraju	91
52.	Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca w 2003r. w zł	100
53.	Wydatki w zł z budżetu województwa na 1 mieszkańca	105
54.	Nakłady inwestycyjne w Polsce i w województwie na 1 mieszkańca w zł	107
55.	Struktura nakładów inwestycyjnych wg wybranych sekcji w roku 2003	108
56.	Procentowy udział nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w nakładach ogółem	109

Nr	Tytuł wykresu	Strona
57.	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w Polsce i w województwie na 1 mieszkańca w zł	110
58.	Nakłady inwestycyjne samorządów w Polsce i w województwie na 1 mieszkańca w zł	114
59.	Nakłady inwestycyjne samorządów w latach 2002-2003 na 1 mieszkańca w zł w poszczególnych powiatach	115

Spis map do Części I

Nr	Tytuł mapy	Strona
1.	Podział administracyjny województwa warmińsko – mazurskiego oraz zróżnicowanie powiatów wg wielkości	4
2.	Gęstość zaludnienia w województwie (2003r.)	13
3.	Podmioty gospodarki narodowej, zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2003r.	41
4.	Sieć drogowa w województwie	71
5.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w latach 1999-2003 (w mln zł)	113